

Svenska Linné-Sällskapets Årsskrift

Årg. XLI • 1958

SVENSKA
LINNÉ-SÄLLSKAPETS
ÅRSSKRIFT

ÅRGÅNG XLI · 1958

U P P S A L A

1959

UPPSALA 1959

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI AB

578539

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Olof T. Hult. Minnesord. Av NILS VON HOFSTEN	7
Tal vid Linnéfesten i Växjö den 22 maj 1957. Av ELIS MALMESTRÖM . .	9
Linnés naturuppfattning. Av NILS VON HOFSTEN	13
Om och ur Pehr Löflings papper i Madrid. Av STIG RYDÉN	36
De linnéanske sommerfuglenavne af 1758. Ved T. W. LANGER	50
Linné den yngres brev till Abraham Bäck. 2. 1779-1783. Av ARVID HJ. UGGLA .	61
Linnéfirandet 1957	101
Linnélitteraturen omkring 250-årsjubileet	115
Bibliografi över år 1957 nyttgiven litteratur av och om Linné samt dennes lär- jungar. Upprättad av C. O. VON SYDOW	121

Smärre meddelanden:

Svenskt och tyskt inom 1700-talsmedicinen	133
Hernandez de Alba, G., Diario de observaciones de José Celestino Mutis. T. I. 1957	134
En hittills opublicerad uppsats av Charles De Geer	135
Minnessten över Thunberg i Nagasaki	136
Pehr Kalms amerikanska reseräkning	137
Selma Lagerlöf, Linné och paradisfågeln	138
Torbern Bergman och linnean	139
Om Peter Hernquist och Botaniska trädgården i Skara	139
Summary of contents	141

Linné-Sällskapets egna angelägenheter:

Styrelsens års- och förvaltningsberättelse för år 1957	146
Skattmästarens berättelse för år 1957	147
Revisionsberättelse för år 1957	150
Belöningsmedalj	150
Gåvor till Sällskapet	151
Sällskapets publikationsverksamhet	151
Svenska Linné-Sällskapets styrelse	152
Nya medlemmar	153

NILS VON HOFSTEN

OLOF T. HULT

Minnesord vid Svenska Linné-Sällskapets sammankomst den 26 maj 1958

Svenska Linné-Sällskapet har förlorat sin nestor, professor OLOF HULT, som den 22 maj 1958 avled i sitt nittionde år. Han var en av Linné-Sällskapets stiftare år 1917 och har alltsedan dess varit en högt skattad ledamot av dess styrelse.

Olof Hult var en framstående medicinhistoriker, i Sverige den ledande i detta fack. Han har författat på djupgående studier grundade arbeten om Vasatidens medicin, Om pesten i Sverige 1710, om Linnés lärjunge Roland Martin och hans studieresa till Paris och resedagbok, många biografier över svenska läkare m. m.; en historisk inledning till en faksimilutgåva av Benedictus Olais Een Nyttigh Läkere Book förtjänar också att nämnas. Han blev 1916 docent vid Karolinska institutet, först i epidemiografi, från 1924 i medicinens historia. Han var då sedan några år livmedicus. Det officiella erkännandet av hans stora förtjänster om medicinens historia kom 1934, då han blev professor honoris causa.

Olof Hults tidigt vaknade intresse för Linné och Linnéforskning framgår av hans medverkan vid Linné-Sällskapets grundande. I vår årsskrift har han utom om Roland Martin publicerat arbeten och uppsatser om läkarna Olof och Magnus Bromelius — den sistnämnde verksam kort före Linné och även botanist, zoolog och geolog —, om några Linnéporträtt, om P. J. Bergius och medicinen i Sverige, om Linné och »den osynliga (dvs. mikroskopiska) världen». Härtill komma två minnesteckningar, den ena en lång, entusiastisk och djuppejlande minnesruna över Erik Müller, Sällskapets lysande ordförande 1918–1923.

Det var för Linné-Sällskapet av stort värde att från början få bland sin styrelses medlemmar vid sidan av Erik Müller räkna en framstående medicinhistoriker, som var förtrogen med och kunde värdesätta Linnés gärning som läkare och medicinsk forskare. Sällskapets nuvarande hedersordförande professor Robert Fries, den ende som nu finnes kvar av Sällskapets femton stiftare, har betygat dåvarande docenten Hults livliga intresse för Sällskapets uppgift, kunnsighet och kloka omdöme. Olof Hults intresse förblev oförminskat under de årtionden som följde. Han deltog nästan alltid i styrelsens samman-

Oljemålning av A. Drougge 1942. Svenska Läkarsällskapet, Stockholm.
Foto: Sv. porträttarkivet.

träden och i vår- och höstsammankomsterna, gjorde många inlägg i diskussionerna inom styrelsen och vann där idel goda vänner. Det bör icke förtigas att han även bakom kulisserna gagnade Sällskapet och genom sitt inflytande förskaffade det vissa ekonomiska förmåner.

Olle Hult var en charmerande, ja verkligt tjugande människa, naturlig, anspråkslös, varmhjärtad, vänlig, glad. Han var djupt musikalisk. Den som har hört honom vid över åttio års ålder med ännu klar och nästan ungdomlig röst till sin luta sjunga Bellman och andra visor, till märkbar glädje för honom själv men till ännu större glädje för åhörarna, har upplevat en högtidsstund och fått ett minne för livet.

Alla som blevo Olof Hults vänner och många som kommo i mera flyktig beröring med honom sakna honom djupt.

ELIS MALMESTRÖM

TAL VID LINNÉFESTEN I VÄXJÖ DEN 22 MAJ 1957

När man under den ljusa årstiden i vårt land vandrar över ängar, åsar eller fjäll, rör sig i skogar och hagar eller strövar utmed havsstränder, mossmarker och dikesrenar, kan man inte taga ett enda steg utan att stöta på djur och växter, som Linné givit namn på latin. Bakom detta förhållande ligger vår landsmans outtröttliga arbete, inspirerat av en levande naturiakttagelse och en sällsynt, ja, unik systematisk begåvning. Han som en gång nötte gatorna i den lilla stiftsstaden Växjö och som gymnasist botaniserade på Solberget, i Hovs sköna lund och vid Helgasjön, han som fick handledning i botanik och fysiologi av lektorn och provinsialläkaren Johan Rothman, nådde på grund av enastående resultat inom skilda vetenskapsområden en internationell ledarställning men blev framförallt systematiker, särskilt växtsystematiker. Sexualsystemet, av honom uppställt innan han nått 23 års ålder, var hans första stora vetenskapliga insats, på en gång hans mästestycke — hans eget ord — och hans lyckokast, och det förlöste hos honom all den vetenskapliga entusiasm och energi, som sedan präglade hans gärning. Men icke blott växternas, också djurens och mineralernas riken mutade han in, och inom dem, främst djurriket, gjorde sig hans ordnande geni gällande. Och som läkare sökte han också ett sjukdomarnas system, där indelningsgrunden ej var deras ursprung eller upphov utan deras diagnostiska kännetecken.

I de antydda resultaten av hans forskning ligger grunden till hans vetenskapliga storhet. Och då han vid namngivningen av djur och växter blott brukade två namn, ett släktnamn och ett artnamn, båda latinska eller latiniserade, innebar det en stor vetenskaplig vinst. Detta till synes enkla grepp betydde en nära nog revolutionerande förändring, som föräldrade de tidigare uppställda systemen, främst inom botaniken. Med berättigad stolthet sade Linné själv om detta rediga sätt att giva namn, att det var som att sätta kläpp i klocka. Djur och växter över hela vårt jordklot blevo kända och igenkännliga; klockan kunde ringa ut deras namn över världen. När vi emellertid gå fram i vårt svenska landskap och hälsa dess växter och djur, äro de nu individualiserade och beskrivna och ha fått sin plats i naturens ordning, den som Linné kände sig kallad att ställa fram och göra förstådd. Men

denna namngivning är icke blott frukten av en naturvetenskaplig forskargärning, den är också en humanistisk bragd av stora mått. Nog har den forne gymnasisten hedrat sin gamla skola och sina lärare, också dem i det latinska språket. F. ö. behandlade han detta språk ungefär som svenskan, stundom mycket väl, stundom slarvigt. Ännu ett återstår i fråga om namngivningen att tillägga: det är bortåt 10 000 växtarter och omkring 6 000 djurarter Linné beskrivit. Och enligt en internationell överenskommelse går man vid en vetenskaplig djur- och växtbeskrivning icke i tiden bortom två arbeten av Linné, för djurens del den 1758–59 utgivna fjärde originalupplagan av *Systema naturæ* och för växternas den 1753 utgivna första upplagan av *Species plantarum*, vilket torde säga åtskilligt. Så är Linné också utan tvekan den främste växtbeskrivare som funnits.

Men Linné var i hög grad uppslagens och initiativens man och hans begåvning arbetade inte blott efter systematiska linjer, i den röjde sig också en livlig och snabb intuition. Man finner ofta spåren av dess framstötar in i vetandets då ännu obefarna land. Fråga kan väl vara, om den intuitiva förmågan och den systematiska driften äro så obesläktade som det vid en hastig blick kan tyckas. Linné brukade i varje fall också som systematiker en kombinerande fantasi, som väl någon gång kunde vilseföra men i stort sett var både skarpsynt och säker. Utan denna typ av begåvning, vari hans vetenskapliga överlägsenhet har sin grund, hade han ej kunnat utföra sitt vida områden överspännande livsverk. Över huvud hade han en snabbhet och finhet i sina reaktioner inför allt som hörde naturen till eller eljest tangerade hans forskning, vilken är sällsynt och anmärkningsvärd och alltför litet framhävd. Men det är denna som gjort honom ej blott till naturvetenskapsman och praktiserande läkare utan också till natur- och reseskildrare, skönlitterär författare, turist i ordets egentliga mening, samhällskritiker, folkuppfostrare och pedagog, slutligen också till en man med sinne för religiösa och moral-filosofiska sammanhang. Skulle utöver detta något särskilt tilläggas vore det en erinran om hur stark Linnés konstnärliga begåvning var. Den röjer sig på många sätt men tydligen i den litterära skildringen.

Linné var mycket känslig för intryck. Då han har kallat sig sensibel, har han därmed framhållit något karakteristiskt. Hans sätt att se på livet och döden, tingens inre sammanhang, skapelsen och Gud, visar detta. Han var i vissa stycken upplysningsmänniska, i andra däremot alls icke. Med en rationell uppfattning av företeelserna i världen kunde han förena en personligt originell visshet om att ha fått en alldeles särskild kallelse i världen — hans vetenskap fick därigenom religiös sanktion — och han sammanband en personlig skapelsetro med en innerlig uppfattning om Guds närhet. Samtidigt spränger det av nya tankar i hans värld, ofta ger han åt dem klara uttryck, stundom invecklar han sig i oklar spekulation. Han kan låta sin uppfattning bestämmas av bibeltro och i andra stycken kan han lämna denna helt å sido.

Han drog i härnad mot folklig vidskepelse men anknöt delar av sin åskådning till rester av gammal varendstro. Hans sätt att taga ställning till dessa ting och uppfatta dem har dels ett inre, alldeles klart sammanhang, dels är detta sammanhang icke fullt klart. I dessa förhållanden träder det samman-satta i hans väsen fram. Det skapar spänningar i hans inre men de visa sig i stort sett vara fruktbara och värdefulla. Hans persons hemlighet är icke helt lätt att uttrycka men den är oerhört fascinerande. Den som i fyrtio år något sysslat med den, kanske nu med tacksamhet kan få vittna därom. För en välutrustad och djupplöjande Linné-forskning har framtiden stora och lockande uppgifter.

I anslutning härtill må det tillåtas att framhålla, att delar av Linnés produktion alltjämt äro otillräckligt eller icke alls utforskade. Jag hänvisar blott till det förhållandet, att Linnés huvudarbete, *Systema naturæ*, detta väldiga verk, ej fått den vetenskaps-historiska undersökning som det självfallet förtjänar och måste få. Det är Linnés huvudarbete och för de flesta svenskar är det alldeles okänt. Det utgavs 1735 i Leyden av den då 28-årige, just till medicine doktor promoverade svensken och var i stor folio men på blott 11 sidor. När den femte originalupplagan var färdig, förelåg den i tre delar på tillsammans 2300 sidor, ett resultat av ett geni och av geniets flit. Så starkt har emellertid Linnés personlighet verkat och så livgivande har hans vetenskapliga gärning varit, att framtiden helt visst kommer att utfylla vad vår generation icke mäktat. Nya drag komma då att läggas in i hans bild.

För vårt folk är han i dag lika mycket som tidigare en omistlig nationell tillgång, svår att rätt uppskatta. Hans livsverk är en del av det oförytterliga arv, som svensk forskning skänkt världen. Hans tankars segerkraft har skrivit en förunderlig historia, tecknad även i det erövrartåg, som utgöres av hans lärjungars färder till de främmande världsdelarna. När jag 1954 kom till Venezuelas huvudstad Carácas, kunde jag säga mig — och gjorde det också — att till denna fjärrbelägna stad hade Peter Löfving, Linnés älsklingslärjunge, på sin långa forskningsresa hunnit. Och när jag förra året kom till Tranquebar, visste jag, att också där hade en av Linnés lärjungar, dansken J. G. Kønig, samlat växter åt sin lärare i Uppsala; Linné talade med anledning av sändningarna från Sydindien om sina »tranquebariske» örter. Detta kan se ut som en tillfällighet men var det knappast, så vida som lärjungarnas färder ut i världen ställdes. Så är det också mera följdriktigt än tillfälligt, att Daniel Solander deltog i James Cooks första och mycket betydelsefulla världsomsegling, berörande både Nya Zeeland och Australien.

I vårt land fortsattes Linnés gärning av en rad efterföljare i en andra generation, väl rustade och skarpsynta systematiker sådana som C. A. Agardh, Elias Fries och Göran Wahlenberg. Och skönlitterära författare bilda i vårt århundrade en sista länk i den litterära traditionen från Linné, den som börjar med Samuel Ödmann, född här i Växjö och författare till det berömda ar-

betet Hågkomster från hembygden och skolan, och sträcker sig till Albert Engström, Torsten Fogelquist, Sten Selander och Knut Hagberg för att nämna blott dessa. Uppenbarligen kan också August Strindberg räknas hit. Och vi tro, att i framtiden nya »linneaner» skola träda i deras spår. Ty här möter oss en stilistisk och litterär tradition av svenskt märke.

När nu det stora minnet firas över hela vårt land är det för oss i Växjö en ära att det först sker i Carl Linnæus' skolstad, där han för sitt livsverk fick grundläggande kunskaper och intryck. Men det är för oss likaså en glädje att veta, att högtidligheterna i morgon fortsätta i Råshult och Stenbrohult, som han på ett särskilt sätt tillhör. Ty dit vallfärda först och sist tankarna vid hågkomsten av vår store landsman. Och helt följdriktigt är att Uppsala och Hammarby sedan taga vid. Med tacksamhet ha vi rönt, att han också utomlands skall ihågkommas. Hans ära har gått över landets gränser, hans verk tillhör världen.

Men denna stund vilja vi särskilt minnas, att han är svensk — och hur skulle Småland kunna glömma, att han är dess son?

NILS VON HOFSTEN

LINNÉS NATURUPPFATTNING

Vid Svenska Linné-Sällskapets vårsammankomst på Linnés Hammarby den 2 juni 1957 i anslutning till 250-årsminnet av Linnés födelse höll författaren ett föredrag, som i likhet med ett tre dagar tidigare i närvaro av Uppsala universitets utländska gäster hållet föredrag vid Kungl. Vetenskaps-Societetens sammanträde på Hammarby var en sammanfattning av ett utförligare engelskt manuskript. Detta har senare med en del tillägg publicerats i Societetens årsbok 1957 (*Linnaeus's Conception of Nature*). Den här följande framställningen överensstämmer i stort sett med den engelska, men förkortningar och enstaka tillägg ha gjorts. När så har syntts önskvärt, hänvisas till en mera detaljerad framställning i den engelska versionen, vars titel oftast förkortats till »Concept. of Nat.».

Linnés ställning som en oförliknelig nyskapare av den botaniska och zoologiska systematiken har aldrig allvarligt hotats. Till och med JULIUS SACHS, som ivrigt — och någon gång inte utan framgång — var på jakt efter svaga punkter i hans uppfattning och argumentering, betonade hans lysande egenskaper som deskriptiv forskare, hans vetandes väldiga omfattning och den överlägsna säkerhet varmed han behärskade systematiken. Linnés oerhörda inflytande inom den beskrivande botaniken och zoologien förklarar åtminstone till en del att det har funnits en rätt allmän uppfattning eller snarare en obestämd tro att han egentligen bara var en beskrivare och klassificerare, som helt uppgick i ett särskiljande och en namngivning av arter och högre systematiska kategorier och var benägen att glömma det hela för delarna, enheten för mångfalden. Ehuru numera få biologer, som äga mer än en ytlig kännedom om Linnés skrifter, hysa denna uppfattning, kan man understundom ännu möta den. Ett försök att belysa några sidor av Linnés allmänna natursyn har kanske därför ett visst intresse.

Det är allmänt känt att BUFFON betraktade Linné på det nedlåtande sätt som nyss antytts. Hans förakt för den jämnåriga svenske naturforskarens verksamhet och för allt ordnande, all klassificering av naturen var gränslöst. Buffon har ofta skildrats som en antipod till Linné — vilket han naturligtvis också var — men jämförelsen har ibland varit tendentiös och då i allmänhet utfallit till Linnés nackdel.

Buffon var en stor naturforskare. Hans kosmogoni är ett storslaget försök att framställa universum som ett dynamiskt system statt i utveckling under inflytande av orubbliga lagar. Hans teori innehåller glänsande idéer och för-

tjänar all den beundran som har kommit den till del. Han betraktade den levande naturen som en enhet och tyckte sig i den oändliga mångfalden urskilja »en ursprunglig och allmän plan». Han diskuterar till och med allvarligt den möjligheten att bland djuren (däggdjuren) varje »familj» har en gemensam stamform; någon antydning om en utveckling från lägre till högre göres dock ej, och vad som uttryckligen nämnes är endast en degeneration. Idén förkastas, kanske delvis, som man har antagit, av rädsla för personligt obehag; dock anföras även starka vetenskapliga invändningar. För övrigt är tanken på en utveckling av ett eller annat slag oförenlig med fundamentala idéer i Buffons biologiska filosofi (antagandet av fria »organiska molekyler», som kunna förenas till komplicerade organismer, uppfattningen av arterna som ett slags ideella enheter, en gång för alla bestämda av sin »moule intérieure»). Hur som helst, den ädle greve de Buffon, förnäm världsman, ryktbar som en oöverträffad skriftställare, benägen att berusas av sina egna idéer och sina egna ord, var nog mycket väl i stånd att försvara två motsatta åsikter och tro — eller tro att han trodde — på båda.

I sin tro på naturens enhet var Buffon fast och konsekvent. Den levande naturens enhet var dock för honom av ett egendomligt slag: en oöverskådlig mångfald, arterna, men knappast en tanke på en ordning, en plan. Enheten var, kan man med en lindrig överdrift säga, enheten i ett kaos.

Mellan denna syn på den organiska naturen och Linnés är ett svalg befast.

Först måste ett egendomligt drag i Linnés andliga utrustning nämnas. Han hade, som ofta har påpekats, en medfödd läggning för logisk klassificering, ja man kan säga att han hade en passion eller mani för att ordna och klassificera allting i naturen och tillvaron. Denna läggning var denna tid en mäktig hjälp för en naturforskare med Linnés mål, ehuru det måste medges att hans resomang och hans stil någon gång kan få en anstrykning av vad Sachs har kallat skolastik. I förbigående kan tilläggas att Linnés syn på den botaniska och zoologiska forskningens syften och metoder obestriddligen var begränsad. Han stod främmande för viktiga strömningar i sin tids vetenskap. Min uppgift är emellertid att tala om den naturåskådning som var hans, icke om den som han, med andra förutsättningar än dem han ägde, skulle kunna ha haft.

Det bör också påpekas att i det följande icke Linnés hela naturuppfattning kommer att diskuteras, endast idéer som röra organismvärldens enhet, det naturliga systemets kategorier och deras natur och uppkomst, och hans uppfattning av den levande naturen som en harmonisk helhet. Hans idéer rörande livsprocesserna skola icke beröras.

Enhet och mångfald

Linnés tidiga skapelseidé och artbegrepp

En grundval för Linnés syn på den organiska naturen — och organismernas natur — var HARVEYS berömda princip *omne vivum ex ovo* (eller *ex ovo omnia*), »allt levande ur ett ägg». Alltifrån första upplagan av *Systema naturae* (1735) utgår han i olika sammanhang från denna sats; han var fast övertygad om dess sanning och fattade idén bokstavligt och realistiskt, på samma sätt som vi, utan det inslag av aristotelism som låg till grund för Harveys åsikt. Försök att hävda en uralstring ur oorganisk materia försatte Linné nära nog i raseri.

Ur denna fundamentala princip drog Linné en lika fundamental slutsats, ytterst karakteristisk för hans sätt att tänka. Han resonerar så här: Ett par av en organism har i varje generation mer än två avkomlingar (och en tvåkönad individ har mer än en avkomling). Om man utgår från de nu levande individerna av en art och i tanken inte (liksom nyss) går framåt utan i stället bakåt i tiden, mot det förgångna, får man i varje generation ett mindre antal individer än i den föregående och kommer slutligen till ett enda par (eller en enda tvåkönad individ). Sedan kommer man inte längre. Detta par (eller denna individ) måste därför ha skapats av Gud. Denna tankegång är klart framlagd redan i första upplagan av *Systema naturae* 1735. Linnés artbegrepp är härigenom utpräglat genetiskt, liksom hos hans engelske föregångare JOHN RAY, som kan sägas ha lagt grunden till ett fast artbegrepp. Den sekundära slutsatsen om en gudomlig skapelse stod i en märklig överensstämmelse med den bibliska skapelseberättelsen. Det antages ofta eller förutsättes stillatigande att denna är källan till Linnés artbegrepp. Linné trodde säkert ganska länge, liksom de flesta naturforskare på hans tid, på den gammaltestamentliga berättelsens bokstavliga sanning, och detta måste ha förenklat problemet för honom. Sätillvida kan hans artbegrepp sägas ha en religiös källa. Det är meningslöst att fråga hur han skulle ha ställt sig, om han som naturforskare skulle ha kommit till en slutsats som varit oförenlig med hans naiva tro, ty någon motsättning existerade inte. I vilket fall som helst har jag det intrycket att han, när han betraktade frågan ur naturforskarens synpunkt, övervägande byggde på sin älsklingsidé om alla levande varelsers utveckling ur ägg eller frön. Denna tolkning av hans tankegång har ett stöd däri att han förutsatte en skapelse i par (eller i en tvåkönad individ) inte bara för människan utan för alla djur och växter. I Genesis finnes ingenting som antyder att djuren och än mindre att växterna skulle ha skapats i enstaka par eller individer, och denna åsikt har i äldre tider icke alls allmänt uppfattats som en konsekvens av tron på människans skapelse i ett par.¹

Linnés artbegrepp innehåller också ett ideellt element. Det har, liksom

¹ Se förf:s arbete *Skapelsestro och uralstringshypoteser före Darwin*; Upps. univ. årsskr. 1928.

varje urskiljande av systematiska kategorier, ytterst sin källa i Platons idélära. Framför allt är hans uppfattning dock empirisk, en frukt av hans skarpa blick för naturens realiteter. Här är, som redan antytts, Ray en föregångare.

Tillsvidare har jag avsiktligt förbigått den mest bekanta och omtalade sidan av Linnés ursprungliga uppfattning av arternas natur, nämligen hans övertygelse om deras oföränderlighet. »Vi räkna lika många arter som skilda slag ha skapats i begynnelsen», heter det i *Fundamenta botanica* (1736) och senare i *Philosophia botanica* (1751).¹ Denna korta tes innehåller två åsikter: 1) ett antal arter skapades »i begynnelsen»; 2) de nu existerande arterna äro lika många som och desamma som de en gång skapade, vilka ha förblivit oförändrade. Den sistnämnda åsikten är icke, som ofta säges, helt och hållet eller övervägande en doktrin, utan ett antagande som Linné trodde ha stöd i erfarenheten, som syntes honom visa att avkomman i alla väsentliga karaktärer alltid liknar föräldrarna.² Den förutsatta oföränderligheten är icke, som vanligen antages, en nödvändig konsekvens av skapelseteorien. Arter, ett mycket stort eller mer eller mindre begränsat antal, skulle mycket väl kunna ha skapats och senare ha förändrats eller på ett eller annat sätt tilltagit i antal. Detta är just vad Linné själv tvingades att antaga, först genom den sensationella upptäckten av »*Peloria*»³ år 1744 och senare genom andra iakttagelser.

Skapelse och hybridisering: första stadiet

Linné blev genom dessa iakttagelser benägen att tro att hos växterna arter tillhörande samma släkte uppkommit genom hybridisering och framlade denna uppfattning som en hypotes, ibland litet tveksamt, ibland utan reservation.⁴ Detta var en idé för vilken först en avlägsen framtid skulle bli mogen. I sin berömda Petersburg-prisskrift av 1760 om växternas kön och även i den kort förut (1759) utgivna dissertationen *Generatio ambigena* (»tvåkönsfortplantning») försökte han ge denna idé ett konkret innehåll genom sin besynnerliga teori — inspirerad av CAESALPINUS' aristoteliska spekulation — att växterna bestå av en märmg (*medulla*), »som är livet», d.v.s. är bärare av livet, och en bark (*cortex*), »som tillför näring». Arterna i ett släkte, förklarade han, äro avkomlingar av en enda moderart men äro klädda i dräkter (barkhöljen) härstammande från skilda fäder. Märgsubstansen, säger han på ett ställe, »är så att säga fångslad inuti barks substansen».⁵ Arterna i ett släkte skulle således på sätt och vis allt-

¹ I *Genera plant.*, 1737: »Arterna äro lika många som det Oändliga Väsendet har frambragt skilda slag från begynnelsen»; i 6:e uppl. (1764) »skilda och konstanta» och tillägget »på denna jord».

² Jfr H. ENGEL, *The Species Concept of Linnaeus*; Arch. int. d'hist. d. sciences 1953, No. 23-24.

³ Vad Linné kallade »*Peloria*» var en avvikande form med regelbundet femtalig krona av den vanliga gulsporren, *Linaria vulgaris*.

⁴ *De Peloria*, 1744. *Plant. hybr.*, 1751. *Metamorph. plant.*, 1755. Senare i andra skrifter, se nedan.

⁵ *Gener. ambig.*, 1759. *Disquis. ... Sex. plant.*, 1760. *Theses med.*, 1760. Även i senare skrifter, se nedan.

jämt vara den ursprungliga, i begynnelsen skapade arten.¹ Vad Linné nu övergav var icke skapelsetanken och egentligen icke heller tron på det skapades oföränderlighet men väl åsikten om arternas oförändrade antal.

Denna ganska fantastiska hypotes, som bär vittnesbörd om Linnés ytliga insikter i anatomi och fysiologi, genomfördes aldrig närmare, och den saknade inte dunkla inslag. En grundval för medulla-cortex-spekulationen är att i blomman endast det honliga organet, pistillen, härstammar från modern. I hybridhypotesen härledas dock flera gånger alla eller nästan alla blomdelar från moderväxten.² Och djuren! Linné fann ingen svårighet i att urskilja en märe och en bark också hos dem³, men tanken att arterna i ett släkte äro klädda i cortex-höljen från olika fäder borde ändå ha tätt sig alltför äventyrlig.

Linné tänkte sig alltså att vad som skapades var arter, representerande var och en ett släkte, och att senare dessa släkttyper korsades. En svag punkt i hans hypotes är att han själv trodde att till och med hybrider mellan arter inom samma släkte i regeln voro sterila. Han lyckades själv i ett korsningsexperiment, som var det första i sitt slag och kan sägas motväga många misslyckade spekulationer, framställa en fruktsam sådan hybrid (*Tragopogon* »hybridum») men förklarade senare uttryckligen att fruktsamma hybrider äro sällsynta eller ej alls förekomma.⁴ Och ändå vilade hans lära om »arternas uppkomst» helt på antagandet av en korsning i stor skala mellan olika släkten.

Korsningshypotesen hade en dubbel grundval. Å ena sidan Linnés iakttagelser över verkliga eller oftast skenbara hybrider; som ofta har betonats, betydde redan upptäckten av »*Peloria*» en revolution i Linnés tankevärld genom att kullkasta hans tidigare artbegrepp.⁵ Å andra sidan utgick han från medulla-cortex-spekulationen, som hade utvecklats för att lösa ett annat problem, växternas sexualitet, men här fick en ny tillämpning. Hypotesens mest iögonenfallande svagheter bero till stor del på bristande samband mellan dessa två grundvalar. Hypotesen var icke desto mindre en skarpsinnig konstruktion och är ännu av stort intresse såsom ett uttryck för Linnés biologiska idéer. Den var ett nödvändigt steg i hans vetenskapliga utveckling och gav en ny mening åt hans tidiga övertygelse (*Syst. nat.*, 1735, *Gen. plant.*, 1737) att släkten lika väl som arter hade skapats i begynnelsen.

¹ MALMESTRÖM lämnar i sitt nedan citerade arbete av 1926 en redogörelse för Linnés lära om artbildning genom hybridisering, som i huvudsak visar en god insikt i frågans biologiska sida.

² Exempel i »*Concept. of Nat.*», s. 71.

³ Se närmare »*Concept. of Nat.*», s. 71.

⁴ Se härom »*Concept. of Nat.*», s. 71 f.

⁵ Linné d. y. berättade 1766 för Johann Beckmann att hans fader, sedan »*Peloria*» hade svikit hans förväntningar, ej längre ville höra talas om denna växt (*O. GERTZ i SLÅ* 10, 1927, s. 37). Han uppfattade den dock länge som en hybrid och ett »naturens under» (*Spec. plant.*, 2:a uppl.).

Skapelse och hybridisering. Andra stadiet: korsning först mellan ordningar, senare mellan släkten

Linné gick snart längre än 1759 och 1760. I en viktig dissertation av 1762, *Fundamentum fructificationis* (ännu ej översatt), och därefter i 1764 års upplaga av *Genera plantarum* och i sina föreläsningar samma år (*Praelectiones*, *FABRICIUS'* anteckningar) framlade han den idén att i varje naturlig ordning endast en växtart hade skapats (hans naturliga ordningar, som ej få förväxlas med sexualsystemets, motsvara ungefär vad som numera kallas familjer). Genom ömsesidig befruktning mellan de skapade individerna, som således representerade lika många ordningar, uppkommo enligt hans antagande släkten (dvs. arter representerande var och en ett släkte); senare bildades genom den tidigare antagna, nyss skildrade korsningsprocessen de nuvarande arterna. I *Gen. plant.* tillägges att tillfälligtvis genom korsning mellan arter varieteter kunna uppkomma.¹

I *Systema naturae* ed. 12 (II, 1767; inledn. till växtriket) ger Linné en koncis och klar formulering av sin nya åsikt om de systematiska kategoriernas uppkomst och natur — klar emedan medullaspekulationen blott skymtar i bakgrunden. En svensk översättning förefaller önskvärd²; den som gives nedan är såvitt möjligt ordagrann.

Antag att den Allsmäktige och Allvetande Guden i begynnelsen har fortskridit från det enkla till det sammansatta; från få till många! och följaktligen ur den första växtlivsprincipen³ har skapat endast så många växter som naturliga ordningar [finnas]. Att HAN SJÄLV därefter på så vis har blandat dessa ordningarnas växter genom att fortplanta dem inbördes, att lika många växter skulle uppkomma som det nu finnes skilda släkten. Att sedan naturen genom tvåkönsalstringar (*generationes ambigenas*) (vilka icke förändra blommans byggnad) har sinsemellan blandat och mångfaldigat dessa släktväxter till de nu existerande arterna, lika många som äro möjliga, med utslutande likväl från antalet arter av genom detta slags fortplantning bildade hybrider, såsom varande [emedan de äro] sterila.

Denna hypotes⁴ var orimlig. Tanken på en korsning mellan växttyper med ordningars (familjers) karaktärer var absurd, och även om hypotesen om en honlig märe, som bekläddes med barkhöljen från olika fäder, förutsättes ha varit acceptabel denna tid, kunde den inte gärna tillämpas i två på varandra följande steg. Linné insåg svårigheterna såtillvida att han förklarar att korsbefruktningarna mellan urväxterna (representerande ordningar) verkställes

¹ Utan tvivel betraktade som åtminstone i regeln sterila (jfr nedan, *Syst. nat.* ed. 12). Detta är tydligen ett annat slag av varieteter än det som Linné tidigare erkänt.

² Tidigare översättningar (till engelska och tyska) äro ej helt tillfredsställande. Den senaste, av H. K. SVENSON (*Rhodora* 47, 1945, s. 273), är delvis felaktig och missvisande.

³ *Principium vegetabile*; samma uttryck i *Praelect.* 1771. I tidigare översättningar (engelska och tyska) »i (från) växtlivets (växtvärldens) första begynnelse».

⁴ En framställning i TORBERN BERGMANS *Fysisk beskrifning öfver jordklotet* är endast en till stor del ordagrann sammanfattning av Linnés åsikter.

av skaparen »genom en konst förbehållen Honom själv» (Fundam. fruct.). Detta kan inte betyda endast att de tillätos att korsa sig utan måste avse ett aktivt ingripande, vars natur på goda grunder ej förklarades. Det säges på ett ställe att fruktifikations(fortplantnings-)organen förändrades, men vad som menas är litet oklart. Att antagandet av Skaparens aktiva roll har en central plats i Linnés spekulation bekräftas av orden HAN SJÄLV (lat. IPSUM) i det långa citatet ovan.

Den holländske botanisten BREMEKAMP har för ej länge sedan i ett viktigt arbete¹ framlagt en tolkning av Linnés dubbla korsningshypotes, enligt vilken han i denna förutsatt att de 50–60 skapade urtyperna av växter innehållit samma slags medulla och antagit att denna före korsbefruktningsarna förändrats genom inflytanden från de olika omgivande cortexhöljerna samt att sedan i de genom korsningen bildade släkttyperna medullarsubstanserna undergått nya förändringar, också genom inflytanden från de hanliga barkhöljerna. En diskussion av Bremekamps subtila och intressanta analys har lämnats i »Linnaeus's Conception of Nature». Här må endast sägas att vi enligt min mening ej ha rätt att antaga att Linné utan att yttra något som tyder därpå uttänkte en hjälphypotes för att undanröja en svårighet som vi, tvåhundra år senare, finna besvärande. Det finnes ingenting som tyder på att han någonsin insåg den.

Linnés hypotes om en korsning i två steg var av allt att döma icke så klar som han själv utan tvivel föreställde sig. I sin allmänna syftning var den likväl en betydelsefull idé, och den slog en brygga till hans tidiga tes att ett släkte innefattade arter med överensstämmande fruktifikationsorgan (Philos. bot. 159).

Man kan fråga var och när korsningen mellan de skapade urtyperna av växter och djur (om dem se nedan) skulle ha ägt rum. Dr A. Hj. UGGLA, som åhörde mitt föredrag, har framkastat att Linné bör ha tänkt sig att detta skaparens ingripande gjordes i paradiset, före den beboeliga jordens tillväxt och växternas och djurens spridning.² Jag tror att detta, antingen Linné reflekterade häröver eller ej, är en naturlig konsekvens av den roll som tillskrevs det högsta väsendet vid korsningen. I Edens lustgård hade han växterna och djuren nära till hands, och han hade ännu inte överlämnat naturen åt dess egna lagar utan utövade ännu ett visst direkt inflytande på de skapade varelserna.

Linné trodde säkerligen på sin nya idé, men han föregav aldrig att hans argument voro avgörande. Den hypotetiska formen var säkerligen ingen slöja avsedd att mildra intrycket av en för den kyrkliga ortodoxien stötande åsikt utan uppriktigt menad. Han var väl medveten om att han icke hade några bevis för sina idéer och måste stundom ha ryggat tillbaka för deras konsekvenser; troligen hade han också åtminstone omedvetet en känsla av att röra sig på osäker grund.

¹ C. E. B. BREMEKAMP, *Linne's Views on the Hierarchy of the Taxonomic Groups*. Mededel. van het Botan. Mus. en Herb. van de Rijksuniv. te Utrecht 17, 1953 (Acta botan. Neerland. 2, 1953).

² Om Linnés åsikter härom se *Orat. de tell. hab. increm.* (Om den beboeliga jordens tillväxt), 1744.

Linnés idé om ett fortskridande »från det enkla till det sammansatta» (Syst. nat., ed. 12) återfinnes i koncis form i 1764 års Genera plantarum; i samma års föreläsningar (Fabricius' inledning) utvecklas den på ett verkningsfullt sätt: »Skaparen har alltid fortskridit från det enkla till det komplicerade, och från det komplicerade till det mera komplicerade, och så vidare.» Den gradvis stigande kompliceringen betraktas alldeles tydligt som ett resultat av korsning. Denna åsikt uttalas också i ett brev av 1764 (nr 1048) till ABRAHAM BÄCK.

I ett märkligt brev till Bäck ger Linné d.y., kort efter faderns död, en sammanfattning av dennes slutliga uppfattning av de tre faserna i organismernas historia¹:

Han trodde väl, at species animalium et plantarum, också at genera voro tidens, men at ordines naturales voro Skaparens gärningar. ... Om vår Herre först bland djur och örter skapade ordines, och dem sensim [så småningom] ändå, så hade han ju med sin allmägt, utan att rubba sina lagar, kunnat lät låtit dem melleradt sig, deraf upkommit genera; och dem sedermera lämnade åt de lagar, han gifvit naturen, och inplantadt hvarje växande, at sensim blanda sig och producera species; huru långt detta kan sträcka sig, är väl ej menskligt at villa utleta; det vore djerft nog at villa raisonera till det som skedd är.

Sonen har utan tvivel troget återgivit faderns uppfattning. En viktig nyhet är att ordningarnas skapelse tänktes ha skett efter hand, utan tvivel under fortskridande från det enkla till det alltmera komplicerade. Märklig är också den klart antydda möjligheten av att nya arter alltjämt kunna uppkomma.

I samma brev meddelas att Linné ansåg skapelsen av växter och djur ha tagit i anspråk icke några dagar utan hundratals år. Detta säges ingenstades i Linnés skrifter; det är nog rätt sannolikt att han fann det försiktigast att behålla en så uppenbart inortodox åsikt för sig själv och sin son. Å andra sidan dolde han inte sin mening att en oändligt lång tid har förflutit efter skapelsen.²

När den åren 1762 till 1767 framställda hypotesen betraktas från vår tids synpunkt, te sig konsekvenserna ganska häpnadsväckande, icke minst om man tänker på djuren. En teori gällande blott för växterna skulle ha varit nästan meningslös, och som det nyss omtalade brevet visar, tillämpade Linné den i princip även på djuren. Hypotesen leder eller borde leda till följande slutsatser. Först (om vi bortse från växter och djur som Linné visste vara otillräckligt kända) en gudomlig skapelse av ungefär sextio växter representerande var och en en naturlig »ordning», de flesta i enstaka individer men några i par, och av kanske fyrtio djur, de flesta alstrade i par. Sedan, efter fortplantning och ökning av individantalet i varje urtyp, korsningar, t.ex. mellan hanar av rovdjurstypen och honliga däggdjur av någon annan typ eller andra typer, låt oss säga gnagare eller idisslare. Och släktet Homo, människan, den främste

¹ ARVID HJ. UGGLA, *Linné den yngres brev till Abraham Bäck 1778*. SLÅ 39-40, [1956-]1957 (s. 160).

² *Skånska resan*, 9 och 17 juli 1749: »Jag hisnar, då jag står på denna högd och ser neder, för de långa tidevarf, som förflutit liksom vågorne i Sundet och lämnat efter sig så nästan utnötte spår af den forna världen, och som nu endast äro i stånd at hviska, sedan alt annat tystnat.»

bland Primates (Anthropomorpha), skulle ha uppkommit genom korsning mellan den skapade urtypen för denna ordning och en typ av en annan ordning! Linné borde ha dragit denna extravaganta slutsats men gjorde det aldrig. Han skulle inte ha vågat taga risken, men den omedelbara orsaken är säkerligen att han, särskilt i fråga om djuren, aldrig fullföljde sin tankegång. Om han hade gjort det, skulle han förmodligen ha blivit rädd för sig själv.

Ett par ord kunna här nämnas om vad som skulle kunna kallas »kanin-höna-fallet». Linné förklarar i Växternas förvandlingar (Metam. plant., 1755) och senare i den nyligen publicerade svenska texten till Anthropomorpha (1760) att RÉAUMUR skulle ha åstadkommit en bastard mellan en kanin och en höna (vilket naturligtvis var ett missförstånd¹). Härur får man knappast draga så vittgående slutsatser som KNUT HAGBERG gör i sin med all rätt högt skattade bok om Linné. Linnés en smula halvhjärtade tro på detta »experiment» är ett exempel på den svaga grundvalen för hans anatomiska och fysiologiska spekulation och kastar ljus över den känsla av förvirring och osäkerhet som Peloria-chocken lämnat efter sig. Den ligger helt vid sidan av den flera år senare utpekade idén om en halvt mystisk hybridisering mellan de skapade ordningarna. I denna hypotes förbigås »Réaumurs monstrum» med tystnad, utan tvivel avsiktligt och på goda grunder. Linné hade alltför mycket verklighets-sinne för att någonsin drömma om att korsningar mellan arter tillhörande olika ordningar (eller klasser, som kaninen och hönan) försiggingo som en mer eller mindre normal process »i tiden».

I sina reflexioner över »kanin-höna-fallet» talar Linné om »fruktansvärda slutsatser» och om möjligheten av att »morerna» (negrerna) kunde ha »ett besynnerligt ursprung», dvs. ur förbindelser mellan vita kvinnor och »troglodyter» (antropoida apor). Detta var en djärv och chockerande tanke, som han fann det klokast att utelämna i den tryckta latinska texten till Anthropomorpha.²

Linnés åsikt om arternas uppkomst sådan den framlades 1759 och 1760 var mycket märklig men strängt taget i princip konservativ; de nya arterna voro på sätt och vis de gamla klädda i nya men förut existerande dräkter. När hybridiseringshypotesen utsträcktes till att gälla även släktenas uppkomst, var detta en djärvare — och samtidigt orimligare — idé. Antagandet av ett gudomligt ingrepp efter skapelsen, således av ett slags supplementär skapelse eller en skapelse i två akter, är från flera synpunkter högst intressant. Vad som här bör uppmärksammas är den biologiska synpunkten: vid blandningen mellan de skapade ordningstyperna av växter och djur uppkom på ett visserligen dunkelt fattat och uttryckt sätt något nytt och förändrat, nämligen släkttyperna.

Det är enligt min mening långsökt att draga en parallell mellan de av Linné antagna medulla-cortex-kombinationerna och mendelsk nykombination —

¹ F. BRYK 1949. OSSIAN DAHLGREN, SLÅ 1949.

² Här om och om annat i detta sammanhang se »Concept. of Nat.», s. 79 f. Jfr O. DAHLGREN (a. a.) och T. FREDBÄRJS efterskrift och noter till utgåvan av den svenska texten till *Anthropomorpha*.

ehuru obestriddigen vissa analogier finnas — och ej heller befogat att som RUTGER SERNANDER¹ med stöd endast av den allmänna hybridiseringsidén tala om evolutionistiska tankebanor. Icke heller den längre gående hypotesen om släktenas uppkomst är grundad på en verklig utvecklingsidé i biologisk mening; i all sin dunkla orimlighet, och trots tolkningen av förändringarna som en komplettering av Skaparens verk, kommer den likväl något närmare den kortlivade evolutionsteori som för några årtionden sedan försökte förklara hela utvecklingen som ett resultat av nykombination.

För att ge en inblick i Linnés spekulationer har det varit nödvändigt att diskutera dem ganska utförligt. De äro intressanta i sig själva och icke minst genom att kasta ljus över en sida av hans vetenskapliga tänkande. Vi möta här ett nästan skolastiskt spetsfundigt resonemang, befruktat och levandegjort genom en djup och ändå tydligt begränsad insikt i biologiska fakta.

Inledningen till Linnés föreläsningar 1771 börjar i GISEKES anteckningar med ett uttalande att Skaparen har frambragt de tre stora huvudavdelningarna av växter, Acotyledones, Monocotyledones och Dicotyledones, ur skilda delar av »kaos». Meningen är tydligen att först en växtlivsprincip (*principium vegetabile*) skapades och att denna sedan differentierades i de tre huvudtyperna, som av Linné kallades »klasser» (naturliga klasser, som givetvis ingenting hade att göra med det artificiella sexualsystemets). Detta kan giva det intrycket att Linné nu hade blivit böjd att utsträcka sin hybridiseringshypotes ännu längre tillbaka än till ordningarna. Den naturliga tolkningen av de anförda orden synes mig dock vara att vad Linné här syftar på är den för honom självklara tanken att systemet liksom allt annat direkt eller indirekt är skaparens verk. På samma gång urskilja vi här ett trevande försök att förläna skapelseidén ett konkret innehåll. Inte den minsta antydning göres om en korsning mellan de tre huvudkategorierna. Skapelsen uppfattades vagt eller intuitivt som en dynamisk process: växtlivsprincipen, de tre allmänna klasstyperna, typer med karaktär av ordningar. (Om djuren säges ingenstädes något liknande.) Idén om en successiv differentiering ur ett »kaos» är naturligtvis mycket märklig. Vi stå inför en allmän, abstrakt evolutionsidé i vilken tidsbegreppet har smugit sig in. Linné har här verkligen avlägsnat sig mycket långt från sin första, naiva tro på arternas skapelse.

Det finnes emellertid en komplikation. Bland Linnés manuskript i Linnean Society finnes ett blad, som innehåller hans tolkning eller omtolkning av den mosaiska skapelseberättelsen.² I kanten har han senare tillfogat ett par rader, som sluta med orden »Gud skapte classes, ex his mixtis [ur deras blandning] ordines, ex ordinibus genera, ex generibus species». Kan han verkligen ha på allvar tänkt sig något så verkligt befängt som en korsning mellan de tre skapade

¹ *Skånska resan*, ed. 1920, inledn. till noterna; SLÅ 4, 1921, s. 53.

² TH. M. FRIES' noter till *Om den beboeliga jordens tillväxt*; Skrifter II, s. 118 ff.

urtyperna av växter, var och en på något underligt sätt representerande en hel blivande »klass»? Jag vågar gissa att Linné, när han grubblade över sin idé om en korsning mellan ordningarna, en gång liksom på försök gav efter för frestelsen att fullfölja sin tanke till dess yttersta gräns och då kom fram till en möjlighet som han utan mycken eftertanke skrev ned i kanten på en äldre minnesanteckning. Han kan till och med, ehuru ordet »mixtis» onekligen är besvärande, ej ha gjort en klar distinktion mellan de systematiska kategoriernas rangordning och de faktiska processerna i naturen. Det är tänkbart att en anstrykning av samma dimmiga idé döljer sig i de ovan diskuterade uttalandena i *Praelectiones*. Linnés spekulation innehåller alltid mera fantasi än strikt logisk metod.

Andra förändringar av arterna

Även på en helt annan väg kom Linné fram till en inskränkning av sin ursprungliga doktrin om arternas oföränderlighet. Han hade (t. ex. i *Philos. botan.*) dragit och drog i princip nästan alltid (motsägelse 1764, se ovan s. 18) en skarp gräns mellan arter och varieteter eller förändringar förorsakade av »tillfälliga» inflytelser av jordmån, klimat och andra miljöförhållanden. (Uttryckt på den moderna genetikens språk hade han en rätt klar uppfattning om organismernas »reaktionsnorm» och förmåga att reagera mot olika inflytelser med olika »modifikationer».) Linné hade klart för sig att det kunde vara svårt att avgöra om två eller flera medlemmar av ett släkte äro arter eller varieteter. I *Species plantarum* lämnar han emellertid åtskilliga exempel, anförda av LINDMAN, GREENE och RAMSBOTTOM¹, på arter som han trodde eller misstänkte vara avkomlingar av andra. I många fall misstänkte han att de förändrade formerna voro hybrider eller »tillfälliga» varieteter med osedvanligt väl skilda karaktärer, eller det är oklart vad han tänkte. Man får dock det intrycket att han var benägen att antaga att en äkta art kunde uppkomma ur en annan.²

Ännu klarare uttalade Linné sig en gång rörande ett zoologiskt artproblem. I tionde upplagan av *Systema naturae*, 1758 (senare även i tolfte uppl.), beskriver han två som han själv framhåller mycket lika fjärilararter av sitt släkte *Phalaena*: *Ph. atlas* från södra Asien och *Ph. hesperus* från Sydamerika. De betraktas alldeles tydligt som goda arter, vilket naturligtvis var riktigt, men om den sistnämnda heter det: »På vilket sätt denna uppkommit ur den föregående, skall framtiden lära oss.»³

Om Linné på grund härav kan kallas en »evolutionist», som Greene med stor emfas gör gällande, är mer än tvivelaktigt. Det finnes här icke ett spår av en allmän utvecklingsidé; de försiktiga yttrandena gälla uteslutande arter,

¹ C. A. M. LINDMAN, *Carl von Linné såsom botanist*, 1907. E. L. GREENE, *Proc. Washingt. Ac. of Sc.* 11, 1909, och *Carolus Linnaeus*, 1912. J. RAMSBOTTOM, *Proc. Linn. Soc. of Lond.* 1938.

² Om allt detta (och om Linnés »konstanta varieteter») se närmare »Concept. of Nat.», s. 83 ff.

³ Ed. 10, s. 496. »Quomodo haec a priori orta, dies docebit.»

och ingenting tyder på att han hade mer än speciella fall i sikte eller på att han vid utarbetandet av första upplagan av *Species plantarum* tvivlade på en skapelse av ett stort antal allttjämt oförändrade arter. I princip fann Linné tydligen under 1750-talet och senare ingen svårighet att medgiva små men bestående förändringar av vissa växtarter. I sin empiriska forskning var han alltid saklig och kritisk och anmärkningsvärt fri från auktoritetstro; redan från studenttiden var han, när han inte i sin spekulatation gav fantasien fria tyglar, en anhängare av Cartesius' maning »tvivla på allt».¹

Obestridligt är att Linné på 1750-talet en gång för alla hade uppgivit sin tes om arternas absoluta beständighet. Ett uppseendeväckande uttryck för hans vetenskapliga omvändelse är att han i förordet till 12:e upplagan av *Systema naturae* utslöt satsen »inga nya arter» (detta således först 1766) och i sitt eget exemplar av *Philosophia botanica* strök orden »naturen gör inga språng». Den förnämsta källan till hans nya syn på artproblemet var dock utan tvivel hans övertygelse om hybridiseringens verkningar.

Naturens kedja. Linnaeus ante portas

Linnés tes att arter och släkten äro naturens, ordningar och klasser »naturens och konstens» verk (*Philos. botan.* 162) står ej i strid med hans senare hypotes om ett olika ursprung för ordningar, släkten och arter. Den innebär endast att i det naturliga system han eftersträfvade (redan i *Classes plantarum*, 1738) artificiella klasser och ordningar (familjer) delvis måste ersätta de naturliga, till dess dessa kunna urskiljas (*Phil. bot.* 160). För Linné var naturen skapad som en enhet, naturföremålen voro förbundna av ett slags »släktskap och likhet» och jämförliga med länkarna i en kedja; han talar ofta om »naturens kedja»², som han lät omfatta icke blott växter och djur utan naturens tre riken. I *Generatio ambigena* (1759) heter det t. ex.: »Genom naturens sammanhängande kedja ... Ty naturen fortskrider gradvis (*per gradus*), aldrig genom språng.» Idén utvecklas närmare i *Praelectiones* (1764), där det bl. a. heter att »de gamle sågo naturens kedja men voro icke i stånd att sammanbinda länkarna».³

Från denna synpunkt är idén om en skapelse av ordningarna och de därefter följande tilldragelserna icke avgörande; den levande naturen var för Linné ett sammanhängande helt och en del av ett ännu större helt; systemets kategorier voro direkt eller indirekt Skaparens verk. Genom denna åskådning kan

¹ Ett redan 1730 daterat företal till *Fundam. botan.* (Ungdomsskr. utg. av Ährling, 1, s. 93). Om nödvändigheten av forskningsresor inom fäderneslandet, 1741 (Skrifter II, s. 80). Jfr A. HJ. UGGLA i Ny ill. sv. litteraturhist. (s. 207) och JOHN TAKMAN, *Anteckn. om Linné*, Clarté 1957 (eng. övers. i Science and Soc. 21, 1957).

² Samma bild begagnas ofta även för att åskådliggöra de ekologiska sambanden.

³ Om »naturens kedja» och denna idéns historia se senast A. O. LOVEJOY, *The Great Chain of Being*, 1936. — Linné nämnes i förbigående (*Anthropomorpha*); i övrigt är hans uppfattning obekant för förf.

ett avlägset inflytande från Platons idélära spåras i Linnés hela system, icke blott i hans artbegrepp. Denna ideella syn på det naturliga systemet var emellertid mycket vag; Linnés sinne för filosofiska abstraktioner var över huvud föga utvecklat. Det väsentliga var för honom förbindelserna mellan de enskilda »länkarna», som av Skaparen hade spritts ut utan ordning; det var naturforskarens uppgift att ordna dem och skapa ett naturligt system (Praelect. 1764). Ehuru han enligt sin nyss nämnda uppfattning bör ha menat att Skaparen avsett ett sådant system, innehåller hans åskådning intet verkligt förbud till den idealistiska morfologiens lära, som skulle komma att kulminera i idén att systemet med alla sina över- och underordnade kategorier är en manifestation av en gudomlig skapelseplan.

En biologisk idé om naturens kedja kan vara antingen statisk eller dynamisk. I det senare fallet innebär detta vanligen att den är evolutionistisk i detta ords vidsträckta eller begränsade (och enligt vår tids sätt att se egentliga) betydelse. Linnés märkligaste uttalande rörande de problem som senare skulle komma att kallas evolutionistiska är hans förut anförda förklaring år 1767 att Skaparen har fortskridit från det enkla till det sammansatta, från få till många. Det utropstecken som tillfogats visar att han var fullt medveten om dessa ords vikt. De återspegla den allmänna idén om en evolution, sådan som den utvecklades redan i Aristoteles' filosofi, en idé som är oavhängig av tanken på en härstamning av det komplicerade från det enkla eller till och med, som hos Aristoteles, oförenlig med denna uppfattning. Sådana allmänna idéer om en »utveckling» eller riktigare uttryckt om en gradering från lägre till högre, en »naturens stegen», återupplivades av LEIBNIZ (i England redan tidigare av THOMAS BROWNE och EDWARD TYSON) och sattes på Linnés tid i system av CHARLES BONNET. Linné åberopar endast »de gamle» men bör ha hört talas om sin egen tids gradationsteori, kanske genom sin vän CHARLES DE GEER, som kände Bonnets arbeten men knappast hade stort intresse för spekulationer av detta slag. Huvudsakligen följde Linné nog sin egen tankegång.

Den främsta drivkraften i Linnés livslånga strävan att skapa ett naturligt system var hans empiriska vetenskapliga läggning, hans häpnadsväckande iakttagelseförmåga, hans grundliga kännedom om organismernas yttre karaktärer och intuitiva blick för sambanden. Av stor betydelse var också hans redan betonade fallenhet för logisk klassificering. Detta drag visar sig på ett icke helt fördelaktigt sätt i hans jämförelse av mineralriket, som indelades i klasser och ordningar, växtriket och djurriket. Han såg visserligen hela naturen som ett helt; icke desto mindre finnes en motsägelse, som han säkerligen aldrig själv kände eller skulle ha medgivit, mellan denna klassificering och hans övertygelse om den levande naturens enhet.

Naturens kedja var för Linné icke en enkel kedja av länkar utan en serie av olika grader av fulländning. Denna åsikt står icke i motsats till hans jämförelse av det naturliga systemets kategorier med områden på en karta (Philos. bot. 77:

»alla växter visa en inbördes frändskap, liksom ett område på en geografisk karta»). Om »kedjan» åskådliggöres genom ett träd sett från sidan, är »kartan» samma träd sett uppifrån. Giseke trodde¹ att en »horisontellt» förgrenad kedja eller snarare ett nätverk avsågs. I denna bild har dock idén om en uppåstigande gradering gått förlorad. Linné kände kanske intet behov av att sätta »kartan» i förbindelse med »kedjan»; föreläsningarna 1764 ge i själva verket det intrycket att han här åsyftade på samma gång en serie av grader och någonting i stil med en nätformig kedja. Slutligen hade kartsymbolen också eller väsentligen en formell innebörd. Den är en yttring av en aristotelisk syn på naturen som ett välordnat system av högre och lägre kategorier. Detta visar sig tydligt när föreställningen om en karta genomföres i detalj (Philos. bot. 155, Syst. nat., ed. 10, s. 7): serien klass—ordning—släkte—art—varietet är här likställd icke blott med rike—provins—territorium—församling—by utan också med legion—kohort—manipulus—contubernium (tältlag)—soldat. Denna jämförelse är mycket linneansk.

Mycket beaktansvärt är att stegringen i fulländning enligt Linné har förgått i tiden. Han hade således på 1760-talet nått fram till en klart dynamisk ståndpunkt i sin syn på de levande varelsernas gradering. Detta ger oss likväl ingen rätt att räkna honom bland de tidiga biologiska evolutionisterna eller deras tydliga föregångare. Och ändå, när denna idé ställes i samband med hans hybridiseringsteori och någon hänsyn tages även till hans medgivande av förändringar av enskilda arter, blir den sammanlagda effekten förstärkt. Det kan sägas att Linné under den sista fasen av sin vetenskapliga spekulering, bunden vid sin tids och sin egen ungdoms idéer men oklart plågad av en känsla av deras otillräcklighet, stod icke långt från gränsen till vad som skulle kunna kallas en pre-evolutionistisk åskådning. Han hade nått denna punkt på en väg av sällsamma idéer som helt och hållet voro hans egna. Denna väg kunde inte leda honom längre. Han förblev stående *ante portas*.

Den ekologiska aspekten. Naturens harmoni

När Linné grubblade över den levande naturens grandiosa skådespel, och det gjorde han i grunden nästan ständigt, var det ett annat slag av enhet än den hittills berörda som fyllde honom med beundran, vetenskaplig hänförelse och religiös vördnad. Vad han såg i den organiska naturen var en harmonisk enhet, i vilken varje detalj, i detta sammanhang närmast varje art, är beroende av andra och av miljön, med andra ord av det hela. Denna syn på naturen var hos Linné, ehuru genomsyrad av djup och religiöst färgad naturkänsla, en vetenskaplig åskådning. Nära förbunden med denna uppfattning, ehuru icke en logiskt nödvändig konsekvens av den, var den teleolo-

¹ I en not till Fabricius' inledning till *Praelectiones*.

giska idén att allting i naturen, alldeles särskilt de levande varelserna och allting hos dem, hade skapats för ett bestämt ändamål.

I sin allmänna innebörd var denna natursyn varken ny eller originell. Den har sina rötter i antiken, och sådana idéer väcktes till nytt liv genom upplysningsfilosofien, särskilt i Leibniz' filosofiska system.

I sina beundransvärda undersökningar har biskop MALMESTRÖM belyst Linnés religions- och naturfilosofi, som till stor del sammanfalla.¹ Här behöver blott beröras vad som sammanhänger med den allmänna natursyn som nyss antydde.

I sitt barndomshem mottog Linné starka och bestående intryck av kristen fromhet och en ortodox tro med djupa rötter i Gamla testamentet. Detta hade naturligtvis stor betydelse för hans skapelsetro, kanske också, som Malmeström tror, för hans statiska naturuppfattning, som dock aldrig var stelt statisk och senare i väsentliga avseenden förändrades. Vad beträffar hans syn på naturen som ett harmoniskt helt tror jag att dessa intryck fingo betydelse övervägande med stöd av ett annat tidigt inflytande, som gav dem ett bestämt innehåll. Redan i gymnasiet eller åtminstone omedelbart därefter stiftade Linné bekantskap med PLINIUS' stora naturhistoria och med SENECA'S Quaestiones naturalium («Frågor rörande naturen»), som blev en av hans älsklingsböcker och starkt påverkade honom. Här behöver endast framhållas att den sublima, med rätta mycket beundrade förklaring, vilken i de senare upplagorna av *Systema naturae* inleder avdelningen Imperium naturae, som Malmeström har visat, nästan helt och hållet består av lån från Plinius och Seneca. Det enda egentliga undantaget är de första raderna («Jag såg den oändelige, alwettande och alsmächtige Guden på ryggen ...»), som äro påverkade av ett ställe i Andra Mosebok (beteckningen »altings warelse», Ens Entium, är hämtad från Aristoteles). I »Introitus» och i andra skrifter finnas talrika citat och lån från dessa och några andra romerska författare. Linnés uppfattning av naturen som en underbar harmoni uppenbarande ett gudomligt syfte utgör över huvud mycket ofta en återspeglning av idéer i den stoiska filosofien. Dessa idéer stämde överens med tankar i Gamla testamentet, som hade gjort starkt intryck på honom; när kontemplerationen ger färg åt hans naturbetraktelse, såsom i *Curiositas naturalis*, citerar han ofta särskilt Psaltaren och Predikaren.

Till allt detta sällade sig inflytelser från Linnés egen tid. LEIBNIZ' filosofi med dess idé om en »förutbestämd harmoni» har säkerligen ej påverkat honom direkt, men som student i Uppsala måste han ha hört talas om den urvattnade Leibniz-Wolffska filosofien genom dess båda främsta svenska företrädare, ANDERS CELSIUS och SAMUEL KLINGENSTIERNA. Malmeström har dock utan

¹ Linnés religionsfilosofiska betraktelser i företal och inledningsord till *Systema naturae*; Kyrkohist. årsskr. 25, 1925. Carl von Linnés religiösa åskådning, 1926. Carl von Linnés naturfilosofiska tankar, SLÅ 13, 1930. Även andra skrifter och uppsatser, se »Concept. of Nat.».

tvivel rätt i att han ej blev mycket påverkad därav; kanske såddes likväl frön, som snart skulle komma att gro.

Den s.k. fysiko-teologi som förkunnades av naturhistoriskt verksamma präster och av fromma naturforskare utövade däremot ett starkt inflytande på Linné, i vars sinne de tävlade och sammanflätades med lärdomar från Seneca och Plinius. I Holland gjorde han bekantskap med den tyske teologen J. ALBERT FABRICIUS och med den holländske fysikern PETER VAN MUSCHENBROEK, vars oration om den gudomliga visdomen (1744) han senare citerade i *Oeconomia naturae*. En korrespondens inleddes med FRIEDRICH CHRISTIAN LESSER, en tysk präst och entomolog, som var en typisk fysiko-teolog, mera ordrik och förnumstig än djupgående; Linné erhöll snart hans 1738 utgivna bok *Insecto-Theologia*. När han återkom till Sverige, hade den engelske teologen WILLIAM DERHAMS bok *Physico-Theology* (1713, flera upplagor) just översatts till svenska (1736). Detta arbete, vars teleologiska tolkningar av naturen voro högt skattade, visar en god insikt i zoologi och ett ganska gott omdöme; det hade ett obestridligt inflytande på Linné, som återoppar Derham i *Oeconomia naturae* och *Fauna svecica*. John Rays verk om växternas och djurens systematik citeras ofta av Linné; han uppskattade denne föregångares förtjänster men insåg icke hans verkliga storhet. Däremot kan han, okunnig i engelska språket som han var, ej ha läst Rays berömda och inflytelserika bok *The Wisdom of God*.¹

Man kan fråga, om den stora idé om naturens ändamålsfyllda ordning och harmoni vid vilken Linné dröjde med så mycken emfas och estetisk-religiös känsla innehöll någonting, som inte hade sagts många gånger både före och under hans egen tid. Svaret är i princip enkelt. Själva idén var en i tiden gängse tanke, helt i linje med en allmän tidsströmning, men den fick ökad styrka och giltighet genom en infusion av Linnés geni. Hans tillämpning av idéerna leder ej sällan till triviala och rätt naiva reflexioner men innehåller också, och detta är väsentligare, viktiga iakttagelser, ett omfattande vetande om växter och djur och skarpsinniga slutsatser.

Låt oss nu kasta en blick på Linnés åsikter. Allmänna uttalanden om världens visa inrättning äro här av mindre intresse. Sådana finnas t.ex. redan i första upplagan av *Systema naturae*, 1735, och i ett tal år 1739 om Märkvärdigheter hos insekterna. Dessa föraktade varelser äro i verkligheten »naturens mästerverk». Under de följande årtiondena återkomma ofta liknande tankar med små variationer.

Vad som i detta sammanhang har det största intresset är Linnés åsikter om det inbördes förhållandet mellan de levande varelserna, deras beroende av varandra och av miljön, dvs. ekologiska synpunkter. Denna naturuppfattning, svagt förebådad i talet om insekterna, framträder tydligt 1748 i dissertationen *Curiositas naturalis*, om vilken Knut Hagberg har skrivit mycket vackert och sant, och i föreläsningarna i zoologi, som visa tydliga spår av att

¹ Om Ray m.m. se »Concept. of Nat.», s. 92 f. Där också litteraturuppgifter till det föregående.

höra till samma period. Linné fastslår nu klart att alla naturföremål ha ett särskilt ändamål och icke kunna existera utan hjälp och understöd av andra. Mycket karakteristiskt är att föreläsningarna inledas med ett åberopande av Salomos Predikare och en biologiskt anpassad tolkning av dess ledmotiv »allt är fåfänglighet».

Följande år, i *Oeconomia naturae*, och senare i *Politia naturae* (1760), är naturens harmoni temat i en fulltonig symfoni, som är en blandning av allmänna idéer, iakttagelser över växter och djur, välkända fakta, exempel ur litteraturen, sanna och falska slutsatser. Ordningen och sammanhanget äro fullkomliga, ingenting existerar endast för sin egen skull, allt är till för något annats och för det helas skull. Om ett enda ting (närmast menas en växt- eller djurart) saknades, skulle hela ordningen rubbas; i den sistnämnda dissertationen är författaren böjd att tro att världen inte skulle kunna fortsätta att existera, om en enda djurart försvunne.¹ Marken bär växter, dessa tjäna till näring åt djur, ett djur försörjer andra. Rovdjur ha till uppgift att förstöra as och framför allt att hålla jämvikt i djurriket genom att utrota överskott av djur med stor fruktsamhet. Detta skäl för rovdjurens outhärlighet intar en betydelsefull plats i Linnés ekologiska system.² I naturen är allting kamp och konkurrens, det råder ett »allas krig mot alla»³ — inte i samma mening som hos Darwin, de starkastes och bäst utrustades överlevande, utan för vidmakthållande av de riktiga proportionerna, jämvikten. Ingen art skall tillåtas att taga överhanden, ingen får undertryckas; det finnes, säger Linné, i själva verket »hundratals eller tusentals» anordningar för detta ändamål. Vi möta här bland annat en begynnande insikt i individantalets betydelse i en art eller population. Mycket i naturen är inrättat för att skänka världen skönhet och behag — här bryter den estetiska sidan av Linnés kärlek till växterna och djuren (utom »amfibier»!) igenom. En fundamental synpunkt är att växter och djur äro tilldelade olika områden och olika klimat — en ansats till ekologisk växt- och djurgeografi. (Från en helt annan synpunkt, sin av Genesis inspirerade lära om paradiset, har Linné, som jag för länge sedan försökt visa⁴, lagt grunden till en annan gren av biogeografien, nämligen växternas spridningsbiologi.)

Växterna och djuren äro på ett underbart sätt anpassade till sina speciella miljöer, ett grundläggande ekologiskt faktum, som i flera skrifter belyses genom en mängd exempel. I dissertationen *Pan svecicus* (1749) framläggas resultat av en målmedveten ekologisk undersökning. Linné lämnar här med stöd av metodiska försök en högst intressant analys av förhållandet mellan växtätande däggdjur och deras näringsväxter. Han finner att varje växt är avsedd att tjäna

¹ I *Museum Adolphi Friderici* förklaras att av alla skapade arter ingen har gått förlorad.

² Även i *Cui bono* (1752), *Mus. Ad. Frid.* (1754), *Sen. Salom.* (1759). *Orat. de fine Creat.* (1763). Om rovdjursproblemet och om antydningar hos tidigare författare se närmare »Concept. of Nat.», s. 94 f.

³ Uttrycket »bellum omnium in omnes» även i *Curios. nat.* och i föreläsningarna i zoologi.

⁴ *Zool. Annalen* 7, 1916.

till föda för speciella djur och att varje djur är hänvisat till speciella växter; vad som är skadligt eller till och med giftigt för somliga djur är hälsosamt för andra.¹

I *Oeconomia naturae* framträder den teleologiska synen på naturen starkt (Cui bono?, »Hwärtill duger det?«, 1753, kan här också nämnas). Naturens ändamålsfyllda kedja når sin höjdpunkt med människan; allt är till för hennes skull, främst för att hon skall beundra skapelsen och värda skaparen²; hon har också tillstånd att begagna vad hon behöver. Ibland lämnas rätt banala eller extravaganta exempel i den extrema fysiko-teologiens anda, såsom när skallerormen säges ha fått sin skallra för att varna människan. Linné synes i själva verket ha varit mycket förtjust i detta exempel, som man möter också i föreläsningarna i zoologi och senare i *Museum Ad. Frider.* (»at han måste ringa för än han skjuter«). Linné, som trots allt först och främst var naturforskare, tyckes dock i själ och hjärta ha ryggat tillbaka inför konsekvenserna av sådana resonemang. Malmeström har säkert rätt i att bakom de antro-po-teleologiska yttrandena alltid skymtar idén om ändamål i det helas tjänst. På ett ställe framhålls uttryckligen att »den gudomliga ekonomien» — ett uttryck som förekommer redan i *Västgötaresan*, 1747 — icke är inrättad »efter våra enskilda hushålls-avsikter» utan »är lämpad till allas bästa i gemen».

Under de närmast följande åren mognade Linnés idéer och slog delvis in på en skenbart överraskande väg. I *Politia naturae* möter man ingen tvekan och inga motsägelser, och där finnas inga rester av den hävdvunna, konventionella tron att världen har skapats för människans skull. Den levande naturen betraktas helt och hållet ur ordningens och jämviktens synpunkt. Ändamålskedjan är omkastad. Växterna äro icke — eller på sin höjd i andra hand — skapade till djurens nytta. »När jag följer naturen ända från ursprungskällorna, finner jag lätt att djuren ha skapats för växternas skull», för att vidmakthålla jämvikten mellan växtarterna, och dessutom för att befrämja deras befruktning och spridning. Varje djurart har sin bestämda uppgift i den universella ordningsmaktens, »världspolisens», tjänst. Insekter och andra smådjur äro uppsyningsmän av den lägsta graden; över dem äro djur som leva på rov ställda, och dessa i sin tur äro underkastade herrar och uppsyningsmän av en ännu högre grad, de större rovdjuren. Linné har naturligtvis ingen avsikt att förneka eller underskatta de ömsesidiga relationerna; vad han avser är det väsentliga syftet.

Samma allmänna tankar som i *Politia naturae* uttalas två år tidigare i ett brev till Bäck och följande år i ett akademiskt program.

Översikten i *Politia naturae* slutar med människan, som Linné som bekant utan tvekan räknade till däggdjuren. Den plats som sålunda tilldelas människan i »naturens polisväsen», för att en gång begagna detta ord, borde leda till den

¹ Jfr OLOF SVANBERG i *SLÅ* 39-40, 1956-57. Härom och om det närmast föregående se vidare »Concept. of Nat.», s. 95 f.

² Denna tanke även i åtminstone tolv andra skrifter.

slutsatsen att människan skapats för växternas och de övriga djurens skull, för att uppehålla jämvikten bland dem. Linné säger aldrig detta i otvetydiga ord, och han skulle kanske ha tvekat att på detta sätt fullfölja sin tankegång till den yttersta gränsen. Han förklarar emellertid att i naturens rike människan är den förnämsta tjänaren, vilken »håller de största djuren i styr», och han jämför djurvärlden med ett mänskligt samhälle; »den som påstode att ett rikes alla innebyggare äro skapade för konungens skull, vore dåraktig». För att förebygga missförstånd tillägges att allting i den levande naturen faktiskt samverkar till beredande av människans lycka och därigenom »kan sägas vara skapat (*creata sint*) för människans skull», dock »vanligen endast indirekt». Han har tydligen noga vägt sina ord. Det kan knappast sägas klarare att från naturforskarens synpunkt naturen »kan sägas ha» men icke »har» skapats för människans skull.

När Linné inordnar människan i den kedja som har att vidmakthålla jämvikten i naturen, är han litet förbryllad över att hon är den sista länken. Han »vet icke genom vilket naturens ingripande och efter vilken lag människan hålles inom behöriga gränser» men pekar på farsoter och krig. Intressant och karaktéristiskt för Linnés vetenskapliga tänkande är att han icke ett ögonblick föreställer sig att människan är underkastad en gudomlig överuppsyningsman utanför naturen.

Ingenstädes hos Linné möter man tanken på ett Högsta väsende som ingriper i naturprocesserna. Sedan lagarna en gång instiftats, har naturen att sköta sig själv. Denna uppfattning var allt annat än originell. Linné hade mött den hos de stoiska filosoferna (Seneca, Cicero, Plinius). I den deistiska upplysningsfilosofien härskade idén om ett kosmos styrt av inneboende lagar. Idén om en allsmäktig men i den fysiska värld han hade skapat maktlös Gud bör ha förorsakat fysiko-teologerna en del bekymmer; de synas ofta ha intagit en oklar ställning eller hyst en motsatt uppfattning. ROBERT BOYLE (rätt vacklande) och John Ray tänkte sig »Gud eller en formbildande natur» som verkställare av lagarna. Den konventionella åskådningen var utan tvivel allmän i ofilosofiska och ortodoxa kretsar, och det är märkligt att Linné hyste en så realistisk uppfattning. Hans syn på naturen var uppfriskande naiv och ogrumlad av metafysiska problem. Jag tror att detta egentligen var en tillgång i detta sammanhang. Han upptäckte troligen aldrig riktigt problemet.

Det kan förefalla som om Linné, när han betraktade den enskilda människans öde, trodde på Försynens personliga ledning. Enstaka yttranden (»Gud har hjälpt mig» och liknande) från hans ungdom och i ett tal 1741 betyda ej mycket, men andra finnas, bland annat i parentationen över Andreas Neander (1765), i ett berömt kondoleansbrev till Abraham Bäck (1767) och framför allt i de självbiografiska anteckningarna och i *Nemesis divina*: »Det var en tid jag twiflade om Gud brydde sig om mig», »Gud ser dig ubique» (överallt) (till sonen), »Gud förer och bewarar dig dageligen» osv. Och i de självbiografiska anteckningarna säger han om sig själv: »Gud sielf har fört honom med sin egen als-

mäktiga hand.» Å andra sidan gör han till sina Vergilius' ord: »Ödet verkar sitt verk, genomdrifver sin rätt ... Sluta upp med att hoppas att ödet skall vända sig genom bön till Gud.»¹ Vem var då denna Gud som han dock på Nemesisanteckningarnas sista blad kunde tacka »för alt godt, du gjort mig i werlden»? I varje fall icke en Gud som ingriper i naturlagarna. Denna fråga leder över till Linnés Nemesislära och moralfilosofi.

Linnés Nemesislära, som i sin praktiska tillämpning ter sig rätt kuslig eller till och med frånstötande från vår tids etiska synpunkt, uppmärksammades för mer än femtio år sedan av OSCAR LEVERTIN, som kan sägas ha inlett ett allvarligt studium av Linnés estetisk-filosofiska, religiöst färgade tänkande. Hans Nemesisidé har senare grundligt diskuterats och analyserats av Malmeström. Knut Hagberg ger en fängslande bild av denna sida av Linnés livssyn. En fin analys har framlagts av ERLAND EHNMARK, som bland annat har visat att Linnés Nemesispekulation, som är influerad av Gamla testamentet, klassiska författare och idéer från hans egen tid (Leibniz), också har viktiga källor i gammal svensk folktro.²

Nemesisdoktrinen innebär som bekant att brott obevekligt följes av straff här i livet. Det finnes en moralisk tingens ordning, en jämvikt som måste vidmakthållas. Ordning och jämvikt också här! Denna Linnés övertygelse står i princip i full samklang med hans lära om ordning och jämvikt i naturen. »I största confusion, största ordning, liksom i naturens rike», säger han själv (Nem. div., ed. 1878, s. 20).

Men hur långt sträcker sig överensstämmelsen? Linné talar om straff som drabba djur vilka bryta mot naturens förbud; han tänker på växtätande djur som äta växter, vilka deras lukt- och smaksinnen förbjuda dem att förtära (Pol. nat., Pan svec.). Parallellismen med Nemesisetiken är fullständig, båda idéerna ha samma källa och på sätt och vis samma innebörd, men det finnes dock en viktig skillnad. De straff som drabba djur äro ett särfall av naturens stränga lag och »politia». I Nemesisidén ligger tanken på en vedergällning för att människan trots sin fria vilja och sin insikt om rätt och orätt har brutit mot Guds och den moraliska lagens bud. Linné skulle, om han hade rätt upp sina begrepp, knappast ha tänkt sig djuren utsatta för något som nästan liknar en gudomlig hämnd. Den moraliska lagen gäller för människan.

Människan intar i själva verket för Linné en särställning i naturens värld. Utöver vad som har förlänats de oskäligen djuren har hon begåvats med »själen eller förnuftet», »något ädlare, immateriellt».³ Detta betyder likväl intet brott i den uppåtstigande djurserien; människan är icke desto mindre den sista

¹ *Lachesis naturalis* (Prolegomina). I dessa ord ha vi, säger Malmeström, »den opersonligaste polen i Linnés ödesbegrepp».

² *Linnés Nemesis-tankar och svensk folktro*, SLÅ 24, 1941. *Dygden och lyckan*, SLÅ 27, 1944. — Sv. Dagbl. 5.5. 1957. Jfr i övrigt not i »Concept. of Nat.», s. 100.

³ Dessa uttryck i *Blomsterfågnad*, c. 1745, *Fauna svec.* (förordet), *Curios. nat., Mus. Ad. Frider., Senium Salom.*

länken i naturens kedja. Också vi tillerkänna, när allt kommer omkring, från vår evolutionistiska synpunkt människan en särställning i etiskt hänseende. Nemesislärans morallag är, som Ehnmark riktigt framhåller, något annat än den naturliga kausallagen. Men vad är den? Denna spekulation innehåller förvisso dunkla punkter och motsägelser. Sammanhanget mellan Linnés tro och hans askådning stod, som Malmeström på något ställe säger, aldrig klart för honom.

Detta förklarar att Linnés Gud icke är ett begrepp som kan pressas in i en enkel formel. Han har flera aspekter. En av dessa är den Gud Linné sökte i from kontemplation. En annan är den ortodoxa protestantismens Gud. Den Gud som har intresse i detta sammanhang och som, så vitt jag kan förstå, utan tvekan betydde mest för Linné är den Skapare och det Högsta väsende som har stiftat naturens och moralens lagar och därigenom, ehuru en enda, har ett Janusansikte. Malmeström ser i denna Gud deismens utomvärldsliga Gud, och såtillvida har han utan tvivel rätt. Men detta är icke hela sanningen. Det råder intet tvivel om att Linnés ständigt upprepade uttryck av beundran för skapelsens vise upphovsman äro fullkomligt uppriktigt menade och fyllda av en stark känsla, men hans ord ge ändå ett visst intryck av *reverentia e longinquo*. Emotionellt krävde han något som kunde förnimmas med sinnena. Det var naturen själv, visserligen fattad som en uppenbarelse av Guds väsen, som fyllde honom med religiös vördnad och bävande förundran. För denna känsla fann han ett fäste i den stoiska filosofi som på samma gång var hans inspirationskälla. I de förut nämnda sublima inledningsorden till *Imperium naturae* i 1758 och 1766 års *Systema naturae* heter det om »altings warelse, alla orsakers driffiäder och styresman»: »Will man kalla honom *Öde*, så felar man intet, ty all ting hänger på hans finger; will man kalla honom *natur*, så felar man ock icke, ty af honom är allting kommit; will man kalla honom *Försyn*, säger man ock rätt, ty åter hans wink och willia går alt.» Dessa ord äro lånade från Seneca, men Linné skulle icke ha anfört dem och givit dem en så viktig plats (de anföras även redan i 1752 års edition av *Oeconomia naturae* i *Amoenitates academicae*), om de inte kommit en sträng i hans inre att dallra och han i sin känsla för naturen velat göra dem till sina. Ej blott här utan också på andra ställen, där han talar om naturen som ett verk av en skapande makt, finnes i hans uppfattning ett inslag av panteism. Ehnmark anser också att han alltmer leddes »till en uppfattning, som i mycket blev panteistisk».

Den Gud Linné vördade i sin naturfilosofi liknar utan tvekan mera SPINOZAS *Deus sive natura*, Gud eller naturen, än den kristna kyrkans Gud. Knut Hagberg, som betonar detta, anser det sannolikt eller i varje fall möjligt att den unge Linnaeus i Holland under sina samtal med den store Boerhaave, som var spinozist, mottog intryck av Spinozas filosofi. Detta är en lockande tanke, men mera kan inte sägas. Vad som klart kan spåras och utan tvivel har betytt mest, efter hand förstärkt av den natursyn som alltmera mognade hos Linné, är den stoiska filosofiens panteistiska idéer.

Linnés uppfattning av naturen låter sig knappast tvingas in i något bestämt natur- och religionsfilosofiskt system. Tron på en natur, som är en uppenbarelse av det gudomliga, låg för honom mycket nära eller gled över i tanken på en natur som är gudomlig.

Lättare tillgänglig för nutidens människor är Linnés emotionella och poetiska naturkänsla och natursyn, som ofta men icke nödvändigtvis är färgad av religiös känsla. Hans förmåga att snabbt assimilera både väsentliga detaljer och en intuitivt förnummen helhetsbild överträffas endast av hans förmåga att genom pregnanta, med nästan sömngångaraktig säkerhet valda ord förmedla en ogripbar stämning. Denna sida av Linnés naturuppfattning skall icke här beröras.

VIKTIGARE OVAN ÅBEROPADE SKRIFTER AV LINNÉ

(Fullständigare och mera detaljerad förteckning i »Concept. of Nat.».)

- Systema naturae*. Ed. 1, 1735. Ed. 10 (i verkligh. 4), 1758–59. Ed. 12 (5), 1766–68. *Fundamenta botanica*, 1735 (1736).
Genera plantarum. Ed. 1, 1737. Ed. 6, 1764.
Classes plantarum, 1738. Ny ed. i *Skrifter utg. av Kungl. Sv. Vetensk.-akad.* III, 1907.
 Tal, om märkvärdigheter uti insecterne, 1739. Nya ed. 1747, 1752 och i *Tre tal*, 1954.
Lachesis naturalis (1742 el. 1743, med tillägg). Utg. tills. m. *Collegium diaeticum*, 1907 (Upps. univ., inbjudningsskr.).
Oratio de telluris habitabilis incremento, 1744. Sv. övers.: Om den beboeliga jordens tillväxt. *Skrifter II*, 1906.
De Peloria (diss.), 1744. Sv. övers.: *Skrifter IV*, 1908.
Sponsalia plantarum eller *Blomster-Fägnad* (c. 1745). Utg. i *Skrifter IV*, 1908.
Fauna svecica. Ed. 1, 1746. Ed. 2, 1761.
Curiositas naturalis (diss.), 1748. Sv. övers.: *Skrifter II*, 1906.
 Föreläsningar över djurriket (1748 ...). Utg. av E. Lönnberg (Upps. univ.), 1913.
Oeconomia naturae (diss.), 1749. Sv. övers.: *Skrifter II*, 1906.
Pan svecicus (diss.), 1749.
Philosophia botanica, 1751.
Plantae hybridae (diss.), 1751.
Cui bono? (diss.), 1752. Sv. övers.: Hvertill duger det? *Skrifter II*, 1906.
Species plantarum. Ed. 1, 1753. Ed. 2, 1762–63.
Museum Adolphi Friderici, 1754. (Lat. och svensk text.) Det svenska företalet även i *Skrifter II*, 1906: *Naturaliesamlingars ändamål och nytta*.
Metamorphoses plantarum (diss.), 1755. Sv. övers.: Växternas förvandling. Valda avhandl. utg. av Sv. Linné-Sällsk., 2, 1921.
Senium Salomoneum (diss.), 1759. Sv. övers.: Ålderdomen enligt Salomo. Valda avh. 27, 1958.
Generatio ambigena (diss.), 1759.
Disquisitio de quaestione ... Sexum plantarum ..., 1760. Sv. övers.: Nya bevis för sexualitet hos växterna. *Skrifter IV*, 1908.
Politia naturae (diss.), 1760. Sv. övers.: *Skrifter II*, 1906.

- Theses medicae (diss.), 1760. Sv. övers.: Sv. Linné-Sällsk. årsskr. 30, 1947.
- Anthropomorpha (diss.), 1760. — Sv. originalmanusk.: Menniskans cousiner. Utg. i Valda avh. 21, 1955.
- Fundamentum fructificationis (diss.), 1762.
- Oratio de fine Creatoris ex opere naturae, 1763. Utg. med sv. övers. (Skaparens avsikt med naturens verk) i Sv. Linné-Sällsk. årsskr. 30, 1947.
- Praelectiones in ordines naturales plantarum, utg. 1792. Inledning av J. C. Fabricius (föreläsning. 1764) och P. D. Giseke (förel. 1771).
- Nemesis divina, utg. av Elias och Th. M. Fries 1878.
- Vita Caroli Linnaci. Carl von Linnés självbiografier. Uppsala 1957. (Tidigare ofullständig utg.: Egenhändiga anteckningar, 1823.)

STIG RYDÉN

OM OCH UR PEHR LÖFLINGS PAPPER I MADRID

Den 22 februari 1956 hade tvåhundra år förflutit sedan den unge botanisten och Linnélärjungen PEHR LÖFLING avled i Venezuela, ett offer för sin brinnande längtan att utforska Sydamerikas växt- och djurvärld.¹

I det 1758 utgivna arbetet: »PETRI LOEFLING . . . Iter hispanicum, eller resa til spanska länderna uti Europa och America» har Linné offentliggjort ett par av Löflings efterlämnade botaniska manuskript från verksamhetsåren i Spanien och vistelsen i Venezuela. Därjämte har han avtryckt en del brev, som han mottagit från Löfling — delvis i avkortad form —, samt inlett det hela med en kort levnadsteckning om denne »sin mest älskade lärjunge». Tack vare denna ha vi fått veta något om Löflings person och hans förhållanden under studieåren i Sverige. — Ett par mindre avhandlingar av Löfling finner man vidare publicerade i Kungl. Vetenskapsakademiens handlingar ävensom brev i Lärda Tidningar 1752. Kopior av brev från honom ingå i den stora Bergianska brevsamlingen i Vetenskapsakademiens bibliotek och några originalbrev till Lidbeck i Lunds univ.bibl. Men på det hela taget har vår kännedom om Pehr Löfling varit ganska ofullständig.

När man läser »Iter hispanicum» undgår man icke att märka Linnés mycket höga uppskattning av denne sin lärjunge. Hans goda intryck av Löfling som människa och blivande vetenskapsman var i första hand grundat på personlig erfarenhet under den tid denne varit hans elev och medhjälpare i Uppsala och, såsom informator för Linnés son, även bott i hans hem. Vad Linné kunnat publicera av Löflings vetenskapliga kvarlåtenskap är emellertid endast en ringa del och endast vad Löfling hade hunnit fullborda. Vid sin bortgång var denne endast 27 år gammal. Då han dukar under för febersjukdomen i det fjärran Venezuela, har han börjat utforska inte bara ett land, utan en

¹ Förf. hade tillfälle att erinra om Löflings minne i ett föredrag vid Svenska Linné-Sällskapets höst-sammankomst 1955 med titeln: »Pehr Löfling, en Linnélärjunge i Venezuela för 200 år sedan» och har sedan utgivit en utförligare skildring av samma ämne på spanska: »*Pedro Loeffling en Venezuela (1754-1756)*». Madrid 1957. Därjämte utgavs ett separat omtryck av L:s *Plantæ Americanæ* s. å. Utgivare är Ibero-amerikanska institutet i Göteborg.

hel kontinent, som nu för första gången öppnats för en främling och en modernt skolad naturforskare. Lyckligtvis är det ovan nämnda dock icke allt som vi ha bevarat för kännedomen om hans verksamhet.

I Jardin Botánicos arkiv i Madrid har genom tiderna Löflings litterära kvarlåtenskap med stor pietet bevarats. Detta arkivmaterial är — i första hand på grund av Löflings förtidiga bortgång — både fragmentariskt och ofullständigt. Trots detta ger det emellertid en betydligt fullständigare bild av hans verksamhet, särskilt i Sydamerika, och av hans stora kunnighet och mångsidighet, än vi hittills ägt. Man får sålunda av detta för oss svenskar hittills okända arkivmaterial ett intryck, som väl motsvarar de ord av uppskattning som Linné ägnat honom i »*Iter hispanicum*».

Enär Löflings kvarlåtenskap i Jardin Botánicos arkiv ur svensk synpunkt är en nyupptäckt, skall här lämnas en översikt av vad den omfattar.

Att detta material endast i korta notiser omnämnts av spanska forskare har sin förklaring i att det till stor del är avfattat på svenska och därmed svårtillgängligt för spanjorer. Så vitt jag kunnat finna har det första gången blivit omtalat år 1858. Det sker i den spanske botanisten MIGUEL COLMEIROS utmärkta arbete om den botaniska vetenskapens historia på iberiska halvön¹, dock i mera notisartad form. I den festpublikation, varmed Real Sociedad Española de Historia Natural högtidlighöll Linnéjubileet 1907² har man avtryckt Löflings i Madrid förvarade pass, hans av rektor vid Uppsala universitet utfärdade rekommendationsbrev, Linnés instruktion för hans resa till Spanien, några av breven från Linné m. m.

»*Iter hispanicum*» blev i början av 1800-talet utgiven i spansk översättning av botanisten IGNACIO ASSO³, och delar därav publicerades på nytt i den nämnda minnespublikationen 1907. — Bland Löflings kvarlåtenskap i Madrid förvaras en översättning till spanska av »*Iter*» — enligt en påskrift av MANUEL HERNANDEZ är denna gjord efter en fransk översättning, verkställd av Linnélärjungen DANIEL SCHEIDENBURG⁴, som var kaplan vid svenska beskickningen i Madrid sedan 1754. Troligen ha vi här en antydan om förlagan till Assos publikation av »*Iter*».

År 1926 publicerade Pater AGUSTÍN BARREIRO Löflings i Madrid beva-

¹ COLMEIRO, MIGUEL, *La botánica y los botánicos de la península hispano-lusitana*. Madrid 1858.

² *Memorias de la Real Sociedad Española de Historia Natural*, Tomo V. Madrid 1907.

³ *Anales de Ciencias Naturales (Anales del Museo de Historia Natural)*, Tomos II, IV y V. Madrid 1801-1802.

⁴ Daniel Scheidenburg var enl. Uppsala universitets matrikel äldste sonen till kyrkoherden i Västerhaninge, tidigare komministern i Björkvik Petrus Scheidenburg. Han blev fil. mag. 1752, anställdes vid Antikvitetskollegiet 1753, prästvigdes 1754 och tillträdde samma år en tjänst som legationspredikant i Madrid. Framlidne minister Axel Paulin, som var vänlig göra efterforskningar för min räkning ang. S:s senare öden, beträffande vilka ovisshet råder, har kunnat meddela, att han tydligen avlidit i Madrid 1791, då ministern greve Ehrensvärd den 5 dec. skriver, att »legationspredikanten Scheidenburg är efter en långvarig sjukdom härstädes med döden afgången». Han skall enligt andra uppgifter tidtals ha varit sinnessjuk.

rade anteckningar från hans resa från Madrid till Cadiz på väg till Sydamerika¹. Samtidigt meddelades de på svenska i denna årsskrift². Ytterligare ett par årtionden förflyta sedan, innan Löfflings kvarlåtenskap på nytt uppmärksammas, bortsett från Pater Barreiros meddelanden om hur Löfflings manuskript m. m. räddades efter hans bortgång.³ Detta sker i ett nyligen utkommet arbete om manuskript om Sydamerika i spanska arkiv av TUDELA DE LA ORDEN.⁴ I detta lämnas ganska specificerade upplysningar om Löfflings kvarlåtenskap.

Löfflings sista uppdrag i spansk tjänst var ju att som botanist deltaga i JOSÉ DE ITURRIAGAS stora gränsdragningsexpedition. Om detta märkliga, tidigare alltför mycket förbisedda företag och dess resultat har för kort tid sedan publicerats ett mycket förtjänstfullt arbete av RAMOS PÉREZ.⁵ Löffling och hans verksamhet nämnes här på flera ställen, men icke hans arkivmaterial i Madrid, ej heller »*Iter hispanicum*», trots att man där finner viktiga data om denna expedition. Ramos Pérez' arbete är emellertid det första moderna spanska, som uppmärksammat Löfflings insatser i Venezuela. Bidrag till kännedomen om Löfflings verksamhet i Sydamerika har även lämnats av MAGNUS MÖRNER.⁶ Anmärkningsvärt är också den stora betydelse som den franske forskaren JEAN SARRAILH tillmätt Löffling och hans verksamhet i Spanien som representant för den franska upplysningen.⁷

Breven från Linné till Löffling, som förvaras i Jardin Botánico, ha dock sedan början av 1900-talet varit kända av svenska Linnéforskare. De kopierades redan för ca 50 år sedan av professor ROB. E. FRIES i och för deras blivande publicering i den stora Linnéska brevpublikationen.

Med tanke på den ringa uppmärksamhet som kommit Löfflings kvarlåtenskap i arkivet i Madrid till del är det en överraskning att finna att det omfattar icke mindre än ca 1700 manuskriptsidor. Det beskrivande vetenskapliga materialet kompletteras dessutom med ca 200 utmärkta teckningar och akvareller av växter och djur, några teckningar föreställande indianer samt två akvarellerade kartor över ett par mindre områden vid Orinoco. Nästan samtliga teckningar äro utförda av Löfflings båda tecknare, BRUNO DE SALVADOR Y CARMONA och JUAN DE DIOS CASTEL. Indianbilderna äro dock ritade

¹ BARREIRO, AGUSTÍN JESÚS, *De Madrid á Cadiz en 1753: Anotaciones y observaciones de D. Pedro Loeffling*. Boletín de la Real Sociedad Geográfica, Tomo LXVI. Madrid 1926.

² *Pehr Löfflings dagboksanteckningar om sin resa från Madrid till Cadiz 1753*. SLÅ 1925, sid. 24-42.

³ BARREIRO, AGUSTÍN JESÚS, *Pehr Löfflings kvarlåtenskap och eftermäle*. SLÅ 1927, sid. 131-136.

⁴ TUDELA DE LA ORDEN, JOSÉ, *Los manuscritos de América en las bibliotecas de España*. Ediciones Cultura Hispanica. Madrid 1954.

⁵ RAMOS PÉREZ, DEMETRIO, *El tratado de límites de 1750 y la expedición de Iturriaga al Orinoco*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto »Juan Sebastián Elcano« de Geografía. Madrid 1946.

⁶ MÖRNER, MAGNUS, *Ett bidrag till Peter Löfflings levnadshistoria*. SLÅ 1948, sid. 92-93.

⁷ SARRAILH, JEAN, *L'Espagne éclairée*. Paris 1954.

av Löfpling själv.¹ De äro de tidigaste rent naturalistiska avbildningar av indianer vi ha från denna del av Sydamerika och därför värdefulla kulturdokument.

Vid genomgång av materialet frapperas man emellertid av att manuskripten — bortsett från de av Linné redan i »*Iter hispanicum*» publicerade — endast i undantagsfall ha botaniskt innehåll. Särskilt saknas sådana som beröra Spaniens flora. Härtill kunna finnas två förklaringar.

Den första framgår av ett brev, som Löfpling strax före avfärden till Sydamerika från Cadiz skriver till sin gode vän och studiekamrat läkaren LARS MONTIN², som för tillfället vistades i sin hemstad Göteborg. Det heter i detta brev:

»Manuskripterna har jag lemnat en del till Hns Excell. Hr Carvajal, neml. Biologica, Ecologica och Miscellanea Literaria et Botanica tills. med mitt herbarium, men Spansk flora el. observata på spanska örterna, som äro 2 ansefulla packer, har jag tagit med mig till Cadiz att reglera dem, som skall blifva sända i ditt förvar, men sjelfva corpus låter jag antingen skicka till Sverige, att förvaras uti Uppsala Academies arkiv, el. också sända det till Carvajal att förvaras för att handla uprigtigare. Dock närmast tror jag är, att de skola sändas till Sverige . . .»

I brev, troligen till Linné, skriver han om samma sak ungefär samtidigt:

»Mitt spanska tionde af örter för jag med mig till Cadiz, att i höst el. första våren blifva öfversända till Sverige, hvarom jag hoppas från Cadiz med största visshet att få lämna underrättelse. Mina örter måste jag lemna quar uti Hns Exc. förvar. Manuscr. om örterna sänder jag för säkerhets skull hemåt . . .»

Minister CARVAJAL, Löflings gynnare och chef i Spanien, avled strax efter Löflings avresa till Sydamerika. Vad som sedan har skett med de Löflings tillhörigheter, som befunno sig i hans förvar, är ovisst. Säkert är däremot, att Montin mottog växter från Löfpling. När han avlidit, donerade hans systerson, JONAS DRYANDER, hans herbarium — med de från Löfpling erhållna växterna — till Kungl. Vetenskapsakademien.³ Men om Montin mottagit också Löflings botaniska anteckningar är ovisst.

Den andra förklaringen, vilken också kan gälla det av Carvajal mottagna materialet, lämnar den ovan omtalade Colmeiro.⁴ Han uppger att den spanske botanisten CASIMIRO GOMEZ ORTEGA en tid varit sysselsatt med att ordna Löflings manuskript och av dessa sammanställt två volymer att överlämnas till spanska regeringen. Ortega var brorson till Linnés och Löflings vän JOSÉ ORTEGA, vilken bl. a. varit Linné behjälplig med utgivningen av »*Iter Hispanicum*». Möjligen kunna de botaniska manuskript av Löfpling, som nu

¹ Arkivmaterialet är i Jardin Botánicos arkiv uppdelat i två grupper, som ingå i »1a División», hudsakligen manuskript, samt »6a División», teckningar o. d.

² Dat. Puerto de Sa. Maria 4 dec. 1753.

³ LINDMAN, C. A. M., *A Linnaean Herbarium in the Natural History Museum in Stockholm*. Arkiv för botanik, Bd 7: 3, 1908.

⁴ COLMEIRO, a. a. sid. 168.

saknas, ha ingått i de båda nämnda volymerna. Att originalen till de manuskript, som Linné redan tryckt i »Iter», därvid utesluts av Ortega, är förklarligt. Efterforskningar efter dessa av Ortega sammanställda volymer ha icke lett till resultat.

Såsom det ur svensk synpunkt värdefullaste av arkivmaterialet i Madrid måste man betrakta den »Bref-Bok», i vilken Löfving infört koncept eller kopior av alla brev han avsant sedan han lämnade Sverige och fram till 1753, dvs. hela den tid han vistades i Spanien. Fragment av några brev från Venezuela ingå även i kopieboken. Inalles innehåller Löfvingens »brefbok» mera än 150 brev. Förutom brev till Linné och hans familj samt Löfvingens föräldrar och andra släktingar möter man här som adressater åtskilliga Linnélärjungar, såsom PEHR OSBECK, DANIEL SOLANDER, LARS MONTIN, PEHR KALM, MARTIN KÄHLER, PEHR BIERCHÉN, vidare Kungl. Vetenskapsakademiens sekreterare PER WARGENTIN, arkiater ABRAHAM BÄCK, professorerna P. J. BERGIUS i Stockholm och GUSTAF LIDBECK i Lund o. a. Omnämnda i breven äro bl. a. DANIEL ROLANDER och FREDRIK HASSELQUIST, deras verksamhet och gjorda samlingar. — Det är egentligen endast i breven till föräldrarna man får veta ett och annat om Löfvingens mera personliga förhållanden och om hur han uppfattade sin nya omgivning i Spanien. I breven till studiekamraterna, som utgöra flertalet, är det de botaniska studierna och uppgifter av naturvetenskapligt intresse jämte nyheter om vännerna, som dominera. Man får i dessa i första hand intrycket av en mycket ambitiös ung forskare, som helt går upp i sitt arbete.

I de utdrag ur Löfvingens brevväxling, som nedan skola meddelas, har det rent naturvetenskapliga lämnats åsido, och till de beskrivningar om spanska förhållanden och meddelanden om hans eget liv i Madrid, vilka huvudsakligen förekomma i breven till släktingarna, hoppas jag kunna återkomma i annat sammanhang. Vad arkivmaterialet i Madrid har att meddela om Löfvingens verksamhet i Venezuela framgår av mitt i inledningsnoten omtalade arbete.

Av Löfvingens brevväxling med forna kamrater får man intrycket att han i hög grad varit mottagare och förmedlare av personliga nyheter om dessas förehavanden, trots att han vistas på en så avlägsen ort, detta ej minst tack vare Linnés brev. Hans omdömen om andra Linnélärjungar äro mången gång skarpa nog, såsom framgår av några citat nedan.¹ Sålunda skriver han vid årsskiftet 1752–53 till PEHR BIERCHÉN:

»Bergius blir braf med tiden, men är alltför hastig at göra conclusioner af halfgjorda observationer, dock säkert är, [at] så snart han får full experience, så kan han göra goda saker . . . Rolander är verkel. en lycklig observator . . . och har redan i första början gjort härliga rön. Hans upförande känner jag ej, fast han var både min predecessor och successor hos Linnæus; att han är en god observator ger hopp om experientia

¹ Han kan dock vara kritisk även om sig själv. Om sitt uppträdande som opponent vid en disputation i Uppsala ger han följande betyg: »jag stammade så den gången, att jag ej kunde riktigt utföra det jag önskade säga, så att det blef skit . . .»

med tiden, som är mycket mer än en lärd theorie inhämtad af andra. Hartman¹ den redlige gossen (hälsa honom) bryter berg igenom oförliknel. flit. Jag har redan största fägnad att höra om honom att [han] skaffat sig öfverhetens nåd, människors gunst, och all kärlek . . .»

I brev till Vetenskapsakademiens sekreterare PEHR WARGENTIN talas också om ROLANDER jämte andra Linnélärjungar:²

»Öfver Hr. Rolanders käcka snille i observ[ationer] kan jag ej nog förundra mig. Han var min före- och efterträdare i information hos Linnæus och ägde han en gnista af universalitet, men också sedermera; började i sielfva begynnelsen med så vackra observationer, hvilket lofvar något stort. . . Hr. Hagström³ är en skicklig och god observator och jag skall högt värda honom för lusten han uptändt till Natur[en], men hans hastiga utförande af alla små saker behagar ej mig. . .»

Den bild Löfving ger av PETER JONAS BERGIUS kan kompletteras av några ord i ett brev till Montin, dat. Madrid 31 aug. (nya st. 11 sept.) 1752:

»Bergius har rest i sommar på Gotland att samla snäckor, coraller etc., men om hans utländska resa vet jag ännu intet. Hans håg är stor, men hastig. Dock att flyga fjädrarna snart bådär ej lycklig fortgång. Men hvarest i America vill han resa? . . .»

Ett särskilt skarpt — men också uppskattande — omdöme om Rolander fäller Löfving i ett brev till Linnélärjungen GEORG SVAHN. Det heter där:

»Rolander, min predecessor och successor hos Linnæus, elak människa, har gifvit till Vetenskaps Academ. sköna rön om maskar och om väggmasken och dess knäppningar . . .»

Denne Svahn, som då vistades i Paris för studier, har varit föga uppmärksammas. Några notiser om honom må därför här infogas, då han tydligen var en särskilt nära vän till Löfving. Korrespondensen dem emellan har varit särskilt livlig. Svahn var född 1722 i Stockholm, där hans fader, ANDERS SVAHN, var tjänsteman vid Kungl. Klädkammaren. Modern hette AGNETA VON HEYKE. Efter någon tids uppsalavistelse övergick han till kirurgin och erövrade lärobrev som fältskär. Efter några år som gruvfältskär återvände han till Uppsala för medicinska och naturhistoriska studier, varpå han för vidare utbildning som kirurg vistades först i Berlin, därefter i Paris, där han befann sig under tiden för hans brevväxling med Löfving. Återvänd till Berlin blev han regementsfältskär vid ett preussiskt regemente. Under ett besök i hemlandet 1756 avled han i Stockholm av lungdot.

¹ JOHAN J:SON HAARTMAN (1725-1787), senare professor i medicin i Åbo. H. biträdde Tessins grevinna vid hennes studier i botanik och utgav 1753 Caroli Linnæi Indelning i Svenska Örteriket, som tillägnades henne.

² Brev till P. Wargentín dat. 14 Maj 1753.

³ JOHAN OTTO HAGSTRÖM (1716-1792), provincialmedicus i Linköping 1754. I sin inledning till »Iter» omtalar Linné, att det var Hagström, som först förmedlade L:s spörsmål i botaniska frågor, som riktade hans uppmärksamhet på ynglingens fallenhet för denna vetenskap. I ett brev till Gjørwell 1757 har Hagström gett en livlig bild av sin ungdomsvän, med en antydning om hans utseende (cit. FRIES, *Linné*, II, s. 41).

I ett brev till Linné försöker f. ö. Löfling påverka denne att bereda Svahn en anställning. Prosektorn JAC. GABR. ROTHMAN hade 1751 begivit sig på en utländsk resa och helt enkelt uteblivit efter permissionens utlöpande. Det blev Linné, som nödgades anmäla förhållandet till konsistoriet. Först 1755 avgjordes saken genom avsättning av denne son till Linnés gamle välgörare i Växjö. Tydligt har saken kommit till Löflings öron, och han väddar för sin vän i följande ordalag:

»Skulle Hr. Rothman ej vilja hemåt, som har præeminencen vid Prosektoratet, suplice-rar jag, att Hr Archiatern täcktes bifalla för Hr. Svahn, som också i lång tid haft hopp om dylik sysla. Hr Archiatern vet bättre hans meriter i sådan materia än jag, men den vänskap, som condiscipelskapet hos mig inrotat, gör att jag önskar hans lycka. Hr Archiatern behagar ursäktat att den drivit mig utom min sphär . . . »

I detta som i andra fall finner man att Löfling, även om hans omdömen ibland falla skarpa, alltid också är beredd att hjälpa sina kamrater, vare sig med rekommendationer, upplysningar eller på andra sätt. När hans gode vän Bierchén sätter i fråga att göra honom sällskap till Sydamerika, är det tydligen spanjorernas kända ovilja mot att låta utlänningar besöka deras kolonier samt den avundsjuka han märkt hos vissa spanska kollegor, som utgöra de enda skälen att Löfling lämnar ett avböjande svar.

Att FREDRIK HASSELQUISTS öde, som, två år tidigare än han själv, utrest till Främre Orienten och där mötte den offerdöd, som skulle bli Löflings egen lott, intresserade hans forne studiekamrat, är naturligt. Löfling kan ge under-rättelser om honom i ett av de första brev han från Spanien skriver till Georg Svahn; »Hasselquist [har] fodt sammanskott af 2000 och några plåtar», säger han »och sålunda har han kunnat resa». Samtidigt meddelar han ett och annat om andra Linnélärjungar:

»Kalmens¹ resebeskrifning är halfskrifven, fått 500 plåtar af Rikens Ständer till pension för sin flit . . . Kähler² fådt stipendium och skall resa till Cap . . . Hagströms³ jämt-ländska resa utgifves, har mycket godt, fast att a't ej duger, säger Wargentin . . . »

När Hasselquist avlidit, meddelar han också detta till Svahn och omtalar de farhågor man i hemlandet hyser för hans efterlämnade samlingar:

»Om Hasselquists död har jag hört af Linnæus, Wargentin, Wahlbom och Montin. Gud vet huru det går med hans efterlämnade saker, ty Linnæus skrifver att de äro se-questrerade för 17,000 Dlkpt. och Wargentin säger honom hafva aflat 30,000 Dal. Af Doctor Montin fick jag en catalog, som jag meddelar dig. Linné skrifver att en fransos, botan[isten] Simon, tagit hans örter. Fråga om någon känner denne Simon för Bota-nicus i Frankrike . . . »

¹ Pehr Kalms Resa til Norra America, del 1 utkom 1753.

² Martin Kählers resa till Kap blev ej av. I stället reste han på Sicilien och i Italien.

³ H:s *femlands oekonomiska beskrifning*, grundad på iakttagelser under en av Vet.akad. understödd resa 1749, utkom 1751.

När Löfling sedan fått veta, att Hasselquists samlingar blivit räddade genom drottning Lovisa Ulrikas ingripande, skriver han¹:

»Med största fögnad har jag förnummit salig Dr. Hasselquists samlingars lyckliga öde att, då de hotades med evig undergång, [de] blifvit af vår stora Drottning vindicerade fäderneslandet och vetenskapen, jag tror ej utan till ansenlig nytta, som han var rätt god observator och det han tog sig före att afgöra en god fullkomlig historia . . .»

Litet annorlunda låter Löflings omdöme om Hasselquist i ett privatbrev till Lars Montin, skrivet från Puerto de Sa. Maria den 4 dec. 1753, där han också berättar närmare vad han (genom Linné) erfarit om den franske läkaren:

»Hasselquists saker lär du veta bättre än jag, men vill dock berätta hvad nyheter jag derom fådt veta [med] sista post från Sverige. Jag medgifver hvad du skrivit om honom och hans slarfbegär, ty jag kan så mycket mindre neka det som du, aldenstund vi hafva varit autoptæ [ögonvittnen] bägge 2, när han var i Upsala. Att han hade högre tankar om sig än han vägde, det vet jag, och egna äran kanske sade honom att skriva mer än han samlade, så jag tror att hans örtesamlingar ej skola vara så stora, och således skadan drägel[ig]. Hela hans drift bestod endast i den curiositén han hade, men arbeta derpå, som mången annan gjort, var ej hans sak, utan alt skulle straxt ses af allom. Jag ärfor det när jag begynte se det i hans skrifna collegia, som han renskref straxt ex ore, det hvarken du el. någon annan gjorde. Hans små nipper upphängda i dess . . . bestyrker detta. Men låtom oss [lemna] hans mull i ro och frid. Gud gifve mig nåd att slippa de labyrinth, som hans saker blefvo satta uti, igenom en förtidig död. Hans samlingar i örtriket, de må vara stora el. små, hafva dock omsider vunnit den lyckan, att blifva vindicerade Fäderneslandet, tillika med andra saker som Drottningen återtagit. Saken förhåller sig således annorlunda än jag skref i sista brevet d. 14. Simon ville för curiositet se Seraillen i Constantinopel, där aldrig mansperson får komma in, men inpracticerade sig, och blef uptäkt, då sentencen blef straxt sagd, att med gula silkesbandet straxt strypa sig el. också snöpa sig, och bli medicus i Seraillen. Nöden dref stackars karlen att antaga det sednare, och med musselmansk tro behålla lifvet. Svenske Envoyén hålt sig framme vid sadane undersökningar, och fick igenom Visiren el. Andra Portiska Ministern frihet att återtaga hvad han fandt af Hasselquists lemnningar.»

I liknande ordalag berättar Löfling i ett brev från Cadiz till svenske ministern i Madrid dat. den 22 januari 1754 denna historia. Han säger här, att den omtalade Simon² varit utsänd av franska vetenskapsakademien för natur-

¹ Brev t. Wargentin 14 maj 1753.

² Den franske vetenskapsmannen Simon de Verville (född i Rouen omkr. 1715) sändes av franska regeringen på ett hemligt uppdrag till Orienten. 1751 befann han sig av denna anledning i Konstantinopel, varifrån han begav sig till Persien. Av okänd anledning, heter det, övergick han till mohammedanismen, antog namnet Mohammed Rizai och avbröt alla förbindelser med hemlandet. I Isfahan inrättade han ett kemiskt laboratorium, där han också utförde elektriska experiment, som mycket imponerade på perserna. 1755 tvingades han in i Azad Khans armé — en av pretendenterna på persiska tronen. Man antar att han stupat i en stor drabbning, som utkämpades 1757, då man sedan icke hör något om honom. Han skall ha samlat manuskript för astronomen Lemonnier. Dessa äro försvunna så när som på några, som återfunnos av J. Fr. X. Rousseau och nu ägas av Vet.akad. i Leningrad. (Biographie univ., T. 42: 386. 1825.) — Det ser sålunda ut, som vad Löfling berättar — efter Linnés meddelande i brev 2 okt. 1753 — skulle kunna ge förklaringen till den franske vetenskapsmannens underliga livsöde.

historiska studier i Levanten och att det var svenske envoyén eller konsuln i Smyrna, som för svensk räkning löste in Hasselquists kvarlåtenskap genom att betala dennes skulder.

Av korrespondensen framgår också hur Linnélärjungarna höllo ögonen på varandra, så att icke den enes herbarium skulle bli större och värdefullare än den andres. Härom talar ett brev från Löfving till Bierchén:

»Dock utan att träta el. förargas, Du skrifver att du entl. vill hafva denna lortörten, som fådt så oskyldigt och utan mitt vett samt till min stora förargelse, namn efter mitt bondnamn.¹ Hon följer nu innelykt så att du ej skall klaga öfver att någon annan har henne fådt än du. Jag ser af ditt brefs slut, att du förtrutit det jag skickade Bergius och Kähler och det förtryter äfven mig, men jag hade andra tankar då, och jag var oblikerad att göra det till Kähler, som han då skulle . . . och Bergius som han var Botanicus. Jag viste då aldrig att Solander var så stor kakse i Calaset, at jag kunde falla på honom. Angående dig vet du sielf, hvad du förr skrifvit och hvad du svarat, och jag säger ännu att så länge jag ej är försäkrad om, att du ämnar göra saml[ing] i botaniquen, så skickar jag knapt något. Är icke detta ock mitt förra svar, och har du ju icke skrifvit att du såg ditt . . . knapt vara att bli Botanicus? Tro ej att jag estimerar mina örter så litet att jag häfver bort dem, utan att göra nytta med dem. Hädan efter, försäkrar jag heligt, att du skall blifva med Solander uptagen i rangordningen, och i deras ställe som jag beslutit stryka ut. Och jag kan ej [sända] saml[ingar] åt hela värden. Annars är *Loeflingia* det största förakt som ges kan, hvarom du sielf kan bli öfvertygad om . . .»

I ett senare brev upprepar han sitt löfte till Bierchén, men tillägger:

»De rest[erande] få vänta till hämnäst. De må vara Doctores el. ärna sig vara det, det skiter jag uti, och äfven alla örter som Kähler drar hem från Sicilien el. Corsica, ty när man ej upfyller hufvudraisonen, vill jag aldrig vara en sådan cujón, att jag gör mig till slaf af andra för en ört skull, då jag har bättre sielf . . .»

Att Löfving skulle söka att sända frön av spanska växter till sin lärofaders botaniska trädgård, säger sig själv, men även föreståndaren för den nyanlagda trädgården i Lund, Lidbeck, anmälde motsvarande önskemål. Till denne skriver Löfving den 3 (nya stilen 14) juni 1752: »Jag har nu börjat samla frön till Spanska trädgården, då Lund skall också blifva delaktig, men Upsala bör hafva företrädet . . .» — Det var dock ej säkert, att hans uppdragsgivare i Spanien skulle tycka om att sådana sändningar gingo till Sverige. Löfving ville därför att sådant skulle hållas hemligt. Till sin forne studiekamrat JOHAN GUSTAF WAHLBOM, senare provinsialmedicus i Kalmar, skriver han den 4 juli: »Jag är rädd spaniorerna fatta mistanke på mig, så att derföre får aldrig rykte göras att jag skickar något hem.» När Linné publicerat utdrag ur Löfving

¹ Annorlunda låter det givetvis, när Löfving ung. samtidigt — 1753 — tackar Linné för den ära som vederfarits honom: »Jag tackar ödmjukast för den heder mig är vorden betrodd genom de generas citerande af mig, men med vördsammaste årkänsla för den stora hedersbedömning igenom en örts upnämmande efter mitt namn. Härvid beklagar jag ej mera än min ovärdighet att förtjena dylikt praemium, som fodd det altför tidigt . . .». *Loeflingia* intogs i Sp. Pl. 1753. Samtidigt up kallade Linné tre släkten efter de spanska botanisterna Quer, Ortega och Minuart på Löfvingss tillskyndan.

första brev från Portugal och Spanien i Lärda Tidningar nr 18–19 och 22–24 år 1752, ber Löffling Linné avstå från vidare publicering till dess hans resa till Amerika blivit avgjord.

Om Löffling var mer eller mindre villig att förse hemlandet med de växter, han upptäckte, var han å andra sidan angelägen att öka sitt eget herbarium och att hans hemmavarande vänner och kolleger skulle reservera exemplar för honom, när de funnit något nytt. Till Pehr Osbeck skriver han sålunda strax efter dennes hemkomst till Göteborg efter hans ostindiska resa:

»Jag förstod väl att du aldrig skulle komma tomhändt hem, och orten gör, att dina samlingar måste vara de raraste. Jag tackar för lofven derpå, önskar få läsa berättelsen om din resa i Cadiz nästa vinter, men jag vet ej ännu med visshet, om jag skall få komma...»

Osbeck och Löffling korrespondera sedan flitigt om olika botaniska och zoologiska spørsmål. Osbecks utlovade växter har tydligen Löffling mottagit tillsammans med en del böcker från en annan Linnélärjunge, som samtidigt vistades i Göteborg, hans gode vän Lars Montin, till vilken han skriver den 30 april 1753:

»Likaledes aflägger jag tacksägelse för de rara örterna, som jag ännu ej sedt af de svenska, dem jag tillika med dine sände Disputationer och Osbecks sköna samlingar d. 21 april bekom från Cadiz...»

I och med att Löffling gick bort likaväl som den person, som vid hans avresa tog hand om hans kvarlämnade herbarium — minister Carvajal — förlorar man spåren av denna växtsamling, däri inbegripna de av Osbeck och andra sända växterna.

Som av ovanstående utdrag framgår var Löffling under sin spanienvistelse ganska väl underrättad om vad som tilldrog sig inom den krets av lärjungar, som samlats kring Linné och nu spritts åt olika håll, somliga i likhet med honom själv på långväga resor. Därför hade han i första rummet att tacka lärofadern själv, som alltid visar sig angelägen att uppehålla kontakten med sina disciplar, men också sina närmare vänner från studieåren, i detta fall kanske särskilt Montin. Man märker dock då och då att Löffling saknar nyheter från hemlandet, särskilt när det gäller de sista vetenskapliga rönen. Sålunda skriver han till Bierchén från Madrid den 4 maj 1753 bl.a.:

»Du har väl någon bekant, som har antecknat Linnæi föreläsningar öfver snäckorna (Solander kanske); bed honom gifva mig förteckning endast på de genera, som Linnæus delt dem uti; jag menar att alt ej skulle vara vidlöftigt, alenast för att få en liten idé om denna nya delning, som var i sjelfva verket högst nödig, ty genera voro för få och öfverhopade med nästan otalig mängd af species...»

»Jag lefver i andeligt mörker hvad Sveriges tillstånd är i nyheter» heter det i ett brev till Abraham Bäck.

De naturvetenskapliga avhandlingar Salvius i Stockholm publicerar liksom

studiekamraternas dissertationer och andra mera skrymmande försändelser tycks dock Löffling ha erhållit ganska snabbt och regelbundet tack vare att Svenska Ostindiska Kompaniets fartyg anlöpte Cadiz. Som ett kuriosum kan nämnas den roll skalden Carl Michael Bellmans fader, sekreteraren vid slottskansliet, bror till konsuln i Cadiz, spelat vid upprätthållandet av dessa förbindelser, som framgår av ett brev till Wargentín daterat Madrid den 14 maj 1753:

»Som jag så ofta besvärat Hr Secret. med mina comissioner dristar jag ej mer derom anhålla, men af vördsam tillförsigt till Hr Secreters vanliga kärlek mot mig beder jag att Hr Secret. vid tillfälle hehagar fråga Hr Salvius, om han ännu intet fådt af Hr Secret. Bellman i Stockholm betalning igenom växel för de böcker han i fjol hit afsände, och Consul Bellman i Cadiz afsändt...»

Hemlängtan och saknad av kamratlivet i Uppsala tycker man sig märka, när han skriver:

»Hälsa Hr Notarius Olander aldrig kärligast från mig. Jag värderar på det högsta hans vänskap, som ännu påminner sig en gammal vän, och skal aldrig fela att i ständigt minne, äfven ibland de vildaste nationer, återkalla ihågkomsten af honom och din redlighet. Var icke jag med honom utom tullen i sällskap med dig och några andre dina landsmän, när han för sidsta gången valedicerade Upsala. Jag tycks minnas det...»

Givetvis skulle Löfflings »brefbok» ha ett ännu större värde, om vi också hade tillgång till de brev varpå där införda koncept utgöra svar. Men så vitt man vet finnas av dessa endast breven från Linné bevarade. Troligen har Löffling tagit breven från sin vördade lärare med sig, men lämnat de övriga i minister Carvajals vård, då han avreste till Sydamerika. Därmed kan förklaras att den förstnämnda samlingen kommit att bevaras tillsammans med hans manuskript i Madrid. Frånsett de luckor, som uppstått genom att brev till Linné aldrig framkommit, är alltså brevväxlingen mellan honom och Löffling den enda som finnes i sin helhet bevarad.

Om Löfflings från hemlandet mottagna brev alltså till stor del saknas, finnas däremot flera brev bevarade, som han mottagit från ledaren för den stora gränsläggningsexpeditionen, JOSÉ DE ITURRIAGA, kamrater i expeditionen samt några vänner i Venezuela.

Här må även omnämnas en i Madridarkivet befintlig oktavvolym, som har anknytning till Löfflings studietid i Uppsala.

Av Kungl. Vetenskapsakademien och några personliga gynnare inom denna hade Löffling för sin resa fått som lån mottaga ett mikroskop samt en hydrostatisk balansvåg. Som ett bevis på hans noggrannhet, när det gällt dylika transaktioner, kan tjäna den bevarade detaljerade förteckningen om mikroskoplådans innehåll. Att den hydrostatiska vågen kommit till användning framgår bl. a. av en bevarad »FörsöksBok på Spanska Resan med de Instrumenter som Kongl. Akademien, Hr. Presidenten och Hr Ekström mig lemnade». Försöken med den hydrostatiska vågen torde också vara anledningen till att man

bland Löflings anteckningar även finner »En Specific tyngdtafla med vätskor» samt utdrag ur arbeten av Isaac Newton m. fl.

För kuriositetens skull må omnämnas några manuskriptblad, som gömt sig bland anteckningar av vetenskaplig art om växter och djur. Man finner sålunda där dikter eller fragment av dylika. Större poetiska anlag måste man dock fränkänna den unge författaren. Det är ganska torra prov på en tidstypisk poesi av moraliserande anda som han efterlämnat, men som bevis att han försökt sig i diktkonsten ha de dock ett visst intresse. I »brefboken» ha ett par blad fått lämna plats för några nu nästan oläsliga strofer med mera personlig klang:

»Kom aftonstierna snart att båda
den bästa stunden av mitt lif.
Vår stillhet ök att öfver allt får råda . . .
.
Den tysta natten friar mig
från buller, oro som ock möda
.

Han har också bevarat en avskrift av Olof Carelius' bekanta politisk-historiska »Hönsgummans visa», med angiven melodi. Då denna diktades samma år som Löfling i maj avreste från Sverige, har denna populära och mycket spridda visa kanske tillsänts honom av någon Uppsala-kamrat.

Av större intresse är emellertid, att bland papperen i Madrid kommit att bevaras en oration, som Löfling hållit inför sin nation i Uppsala. Han tillhörde »Natio Jemtlandico-Medelpadica» i likhet med sina vänner P. Wargentin, J. O. Hagström och Jonas Hollsten, den senare som lapplandspräst en av Linnés bidragsgivare av växter, särskilt från Kwickjock. Den 8 mars 1749 hade Löfling valts till nationens ene kurator i ledigheten efter de båda sistnämnda och den 24 maj höll han i närvaro av nationens inspektör, juristen Daniel Solander, det nämnda talet. Detta, som handlade »om den förmån som skulle tilflyta Norland om våra landsmän beflitade sig om Historia naturalis», är ett uttryck för den tendens, som under Linnés inflytande började göra sig gällande att, till omväxling med de latinska vältalighetsproven över abstrakta begrepp, på modersmålet avhandla mera nyttiga och näraliggande ämnen. Några utdrag skola belysa syftet. Det heter sålunda bl. a.:

»Kunskapen om Naturaliernas visa utnyttjande är i sig sielf ej annat än ett klokt utnyttjande af stenar, örter och djur . . . Historia Naturalis är densamma som lemnar oss underrättelse härom. Första grundstenen gifver sig genom Naturaliernas enkla kännedom, äfven på samma vis som man först måste lära känna bokstäfverna innan man kan stafva och dem läsa rent innan[till], då hon sedan med utöfning visar dess rätta bruk, nytta och skada . . .»

Efter att ha berört Norrlands naturtillgångar, nämner talaren den nytta, som införandet av nya kulturväxter från områden med klimat liknande Norr-

lands kan medföra. Han påpekar att de växter som nu odlas i denna del av Sverige äro införda söderifrån och att deras odling ger ett mindre tillfredsställande utbyte. Av intresse är att taga del av hans åsikt om potatisen, om vars odling olika åsikter voro rådande vid denna tid:

»Potatisen föreslås almänt till nyttjande i Norrland, tiden torde ock utvisa att denna sakens framgång gjorde vårt Norden beboeligt, dess knyliga rötter tiena till bröd, i stället för roffva, i mat med mera, som vårt Svenska Hushåll är nu så sysselsatt att visa . . .»

Med framsynt blick anar Löfving de norrländska skogarnas framtida betydelse: »Skogarna äro verkligen bland de största skatter som vårt fädernesland besitter. Men de äro ock de som vi mest vårdslösa. Dem öda vi ut, utan att komma ihog våra efterkommande eller skogens sena växt. Han uppbrännes, upkolas, upsågas, utskeppas, och sällan ser man någon sådan, som så sköter sin ädla skog, att han kan hafva beständig nytta af honom. De veta ej att värdera sin egendom . . .»

Det ligger i samma linje som detta föredrag, då Löfving som kurator den 11 okt. s. å. erinrar om ett beslut fattat redan tio år tidigare, »att hvar och en landsman borde under ferierna efterhöra allt som kunde tjäna till upplysning om vår landsorts geografi, historia, ekonomi, språk, seder, fysik, historia naturalis, hvilket sedan borde på Nationen föreläsas eller behandlas i orationer». Som plan för dylika uppteckningar rekommenderades det utkast, som överdirektören Faggot framlagt i Vetenskapsakademiens handlingar 1741. Hembygdsstudier på nationernas initiativ har alltså flerhundraåriga anor.

Detta var Löfving's sista insats som kurator, ty den 17 april 1751 meddelar protokollet helt torrt, att han avsäger sig kuratelet på grund av förestående avresa till Spanien.

Till sist må här meddelas några dokument som ge prov på den muntra ton, som rått i den upsaliensiska kamratkretsen.¹ Det ena är ett kuriöst brev, som i koncept av Löfving anträffas i en dossier med titeln »Descripciones y notas de Musgos y Liqueues» (alltså om mossor och lavar). Det lyder sålunda:

»Tutta lagar nu åter till Barnsöl. Hr Magistern lär vara redan hemkommen till Bröllopet eller Barnsöl. Vår fransos har rest till Stockholm, och Anna Greta Celsia lär resa till Tyskland, så snart som Nyåret börjas. Jag får alt för stort Hushåll, jag har ett Tuttabarn med första och nu får jag med andra giftet. Skal jag ock nu dragas med en egen unge, så var så god och skicka sielf Amma och Vagga. Blir det en liten Flicka, så skal jag tola henne till dess Hr. Magistern sielf kommer i Vår, men blir det en Pajk, så vill jag slippa honom så snart Hr. Magistern får invitation af hans Magnificence. Professor Berck var här i går, han är nu Rector, och lofvade sig be Hr. Magistern komma hit med det första. Låt mig se Hr. Magister, var intet fransysker ner i Värmland, ty jag håller detta profvet för så godt, att ej behöfver disputeras pro gradu. Alenast Herr Magistern kan visa at det är hans och icke någon annans så skal jag vagga och passa den lilla, så att hon intet skal gråta förmycket förr än hennes far kommer, och Tutta och

¹ Löfving »omgicks flitigt med sina qvickaste camerater», säger Linné i »Iter».

de små Marsvinen skola roa henne. Nu får jag se om det lilla Barnet blir likt min lille fästman. Men om andra komma och kännas vid någon fot så skal jag bli så ond och kiöra dem på Dören. Den der fula kärringen som säger att det ej är min fästmans alena, ja, om det blir likt min lilla fästeman så skall jag visa henne det. Capitain Henning har ett par små vakra barn af var, blir Ert så vackert, så skall jag hålla af det och vagga det.

Naucér har rest till Fallun, Klasen praktiserar på Landet.

Stackars Anna Greta, hon feck ej mera än en span Råg af Gubben och en plåt, och aldrig lof att komma igen mera. Men jag skal ge Er lilla dotter russin och fikon och knäppa nötter åt henne.

Kiära Herr Magistern kom hit när ni Reser upp och hielp mig vagga, jag får så mycket at göra när Tutta kommer i barnsäng och Er lilla Marsugga, som ock väntar strax efter Juhl.

Lycka till gott nytt åhr, jag förblifver

Herr Magisterns
L.S.L.»

Brevet gör ett förbryllande intryck. Till en början kan fastställas att det måste vara skrivet någon gång kort efter den 11 dec. 1748, då professor ANDERS BERCH tillträdde rektoratet för det följande halvåret. Men vem anges med initialerna *L.S.L.* som brevets avsändare? Löflings »brefbok» ger svar på frågan. Under första året i Spanien sänder han nyårshälsningar till Linné och olika medlemmar av hans familj, däribland också till »Lisa Stina Linnæa» — i särskilt kuvert till yttermera visso. Löfling kallar sig i denna nyårshälsning skämtsamt »hennes lilla fästman» — flickan var då endast tio år gammal.

I detta fall är det dock en annan av Linnés lärjungar, som åsyftas med uttrycket »min lille fästman». Adressaten är nämligen E. G. LIDBECK, Linnés följeslagare på Västgötaresan. Denne stod under de följande åren, då han vistades i Stockholm som informator, i livlig förbindelse med det Linnéska hemmet, såsom hans korrespondens med Linné visar.¹ Husfadern deltog själv i skämtet om fästmanskapet, då han i sina brev till Lidbeck ibland hälsar från den lilla dottern — ELISABETH CHRISTINA, kallad Lisa Stina, då fyra år gammal. Han har bl. a. sänt honom ett litet brev i hennes eget namn, där han återger hennes barnsliga pjoller. Lidbeck tycks, då det här meddelade skämbrevet skrevs, befunnit sig i Värmland, väl för julferier. Att det talas om att Berch väntar honom, sammanhänger med att han samma höst blivit dennes docent i ekonomi.

I övrigt lönar det sig ej mycket att fundera över de olika anspelningar, som förekomma i brevet. Vem är t. ex. »Tutta»? Kanske helt enkelt en tik, som adressaten lämnat i Linnéska hemmet? När det talas om »de små marsvinen», må erinras att det var under hemresan från Västergötland 1746, då han passerade Karlstad, som Linné hos superintendenten dr LAGERLÖF fick tillfälle att studera och beskriva marsvinet. Genom Lidbecks förmedling mottog han senare själv sådana djur från någon i Värmland och hade dem i hem-

¹ Brevväxlingen är tryckt i *Carl v. Linnés vistande i Lund och bref till E. G. Lidbeck*. Inbjudnings-skrift . . . Lund 1878.

met i Uppsala. 1754 disputerade så en av hans lärjungar, J. J. NAUMAN, på avhandlingen *Mus porcellus*, det namn Linné givit djuret.

Till sist några personupplysningar. »Vår fransos» är fransmannen HENRI MISSA, som till Linnés glädje hösten 1748 kom till Uppsala för att studera under honom, men sedan blev en besvikelse genom sitt otacksamma beteende. — SAMUEL NAUCLÉR står som respondent på Linnés avhandling *Hortus Upsaliensis* 1745. LARS SAMUEL KLAUSE var respondent på avhandlingen *Betula nana* 1749. Anna Greta Celsia, om vilken det heter, att hon »lär resa till Tyskland», vilket är ett vanligt uttryck för att komma i barnsäng, kan möjligen vara en ANNA MARGRETA CELSIA, som enl. Örnbergs släktkalender var dotter till en »volontär vid gardet» BERNDT CELSIUS (f. 1701). Men detta är mycket osäkert.

Denna redogörelse må så avslutas med omnämmandet av ett tal varmed en av kamraterna i glada vänners lag bjöd Löfling farväl i Uppsala inför avresan till Spanien. Dess titel lyder: »Då hans Kunglige Botanicus Herr Pehr Löfling anträdde resan åt Spanien at der emottaga sit Ämbete ytrades följande tankar af dess Uprigtige vän M. E. M.» Vem författaren är kan ej avgöras. Närmast till hands skulle ligga att gissa på Montin, men dennes förnamn var Lars. Att det gått livligt till vid avskedsfesten kan man sluta sig till av att skriften nu är nästan oläslig på grund av det vin, som spillts när avskedsbägarna tömdes.

Fotografiska kopior i första hand av Löflings »Bref-Bok» och de aktstycken som lämna upplysningar om hans verksamhet i Venezuela, äro nu tillgängliga på Universitetsbiblioteket i Uppsala. Ekonomiska skäl är orsaken till att inte hela arkivmaterialet i Madrid blivit avfotograferat. Sålunda saknas bl. a. nästan helt kopior av de bilder av djur och växter som utfördes för Löflings räkning av hans medhjälpare. Vissa svårigheter som den spanske fotografen haft att bemästra t. ex. nästan utplånad skrift etc. gör också att fotografimaterialet i Uppsala är behäftat med vissa brister. Jag hoppas dock få tillfälle att komplettera det i framtiden.

Författaren framför ett varmt tack till chefen för Jardín Botánico, Madrid, D. Eduardo Balueiras Quesada, bibliotekarien señorita Amelia Pérez de Tudela och fotografen vid samma institution D. Antonio Rodriguez för det stora tillmötesgående de visat vid studiet av Löflings kvarlåtenskap i Madrid. Ett varmt tack vill jag också rikta till ambassadör W. Winther och personalen vid svenska beskickningen i Madrid och ambassadör C. H. Borgenstierna, Caracas, för värdefull och uppskattad hjälp liksom till styrelsen för Anna Ahrenbergs fond, Göteborg, som genom ett bidrag för bestridande av resekostnaderna möjliggjorde arkivstudierna i Madrid 1954, och mina vänner konstnären Sten Larsson och hans maka som inbjöd mig att göra resan till Spanien tillsammans med dem i bil. Sist men icke minst står jag i stor tacksamhetsskuld till Svenska Linné-Sällskapetets sekreterare, fil. dr Arvid Hj. Uggla för många upplysningar och goda och inspirerande råd vid utarbetandet av detta och andra arbeten om Löfling.

T. W. LANGER

DE LINNÉANSKE SOMMER- FUGLENAVNE AF 1758

For 200 år siden, i 1758, udkom den af Carl von Linné's bøger, som har haft den største betydning for lepidopterologien, kendskabet til sommerfuglene. Det var ejendommeligt nok ikke nogen førsteudgave, men derimod 10. udgave af *Systema naturæ*, der udkom i Stockholm i to statelige bind på ialt 1384 sider. Værkets største betydning ligger deri, at netop denne specielle udgave er blevet lagt til grund for den videnskabeligt gyldige nomenklatur også for vore sommerfugles vedkommende, og det er principperne for Linné's navngivning i den, der er emnet for den foreliggende undersøgelse.

I værket er opregnet 192 Papiliones, 38 Sphinges samt 305 Phalaenae, i alt 535 sommerfuglearter, et meget beskedent antal i forhold til de ca. 140.000 arter, videnskaben kender idag. Som materiale er der her kun benyttet en del af navnene, idet det har vist sig tilstrækkeligt at gå nærmere ind på navnene på de i Sydskandinavien forekommende dagsommerfugle, af hvilke der i værket findes 49.

Opstiller man en liste over disse 49 navne, falder det umiddelbart i øjnene, at de kan inddeles i 3 skarpt adskilte grupper. Gruppe A omfatter de navne, der er afledt af plantenavne, gruppe B består af personnavne af græsk-romersk mytologisk herkomst, mens gruppe C er navne af beskrivende karakter. Som eksempler på de 3 grupper kan man anføre *Papilio malvæ* (af *Malva*, *Katost*), *Papilio apollo* og *Papilio polychloros* (gr. = den mange-farvede). Numerisk forholder grupperne A, B og C sig til hinanden i forholdet 16:29:4, altså med over 50 procent i personnavnegruppen, hvorfor man i første omgang ledes til at tro, at Linné har foretrukket den til at betegne de farveprægtige, dagflyvende dyr med. Gransker man imidlertid navnenes fordeling nøjere, dukker der et andet billede frem, som antyder, at forholdet er af betydeligt mere kompleks natur, selv om det i så godt som alle tilfælde er muligt at udrede de faktorer, der har været bestemmende for Linné's valg.

Tager vi den største gruppe, B-gruppen, først, finder vi i den så velkendte personer som *Apollo*, *Mnemosyne*, *Iris*, *Argus*, *Niobe* og *Semele*,

for blot at tage et lille udvalg, og gruppen rummer i det hele taget et smukt udvalg af guder, gudinder, halvguder, fabelvæsner og fremstående mennesker, næsten alle kendt fra Homer's *Odyssé* og *Iliade*. F. L. HELLER har i en meget interessant og yderst skarpsindig artikel i *Trans. Amer. Philol. Ass.* 76 (1945) uigendriveligt bevist, at Linné som kilde til disse navne har benyttet Hyginus' »*Fabulæ*» med dens lange opregninger af personnavne, Giraldi's »*Syntagmata*» og Plinius' »*Historia naturalis*» i enkelte tilfælde.

I gruppe A finder vi planter som *Malva* (Katost), *Crataegus* (Tjørn), *Brasica* (Kål), *Betula* (Birk) og *Urtica* (Nælde), og i den lille gruppe C får vi at vide om en art, at den bærer et kommaformet mærke på forvingen, om en anden, at den er broget og så fremdeles.

Linné inddeler selv sine 192 *Papiliones* i 10 grupper efter en skarp, homerisk rangfølge af stor mnemoteknisk snille. Han indleder med 17 *Equites trojani*, efterfulgt af 23 *Equites achivi*. Herefter kommer 15 *Heliconii*, 19 *Danai candidi*, 13 *Danai festivi*, 13 *Nymphales gemmati*, 34 *Nymphales phalerati*, 17 *Plebeji rurales*, 7 *Plebeji urbicolæ* og endelig de afsluttende 31 *Barbari*. Vi har her hele personregisteret fra det homeriske samfund, oven i købet med adskillelse mellem de stridende Trojanere og Grækere. Denne gruppeinddeling synes at understøtte indtrykket af, at personnavnene må have været Linné's primære inspirationskilde, da han benævnte sommerfuglene, og en vis indflydelse har den givetvis også haft, når vi finder fx. *Machaon* blandt de græske riddere, *Mnemosyne* blandt *Helicon*-kildens skarer under *Apollon*'s anførsel og *Hyperantus* blandt Danaerne eller Trojanerne, men det er besynderligt at finde uhyret *Argus* med de 100 øjne blandt *Plebeji rurales* eller fx. *Jason* og *Telamon* mellem *Barbari*, da de jo dog var uomtvistelige og ansete grækere. Eftersom Linné uden diskussion var i besiddelse af anelig klassisk dannelse, kan han ikke have været uvidende om disse taktiske fejlplaceringer. Forklaringen er den, at han til benævnelsen har anvendt en navneserie på heltene fra Argonautertoget, da de under *Jason*'s førerskab drog ud efter det gyldne skind.

Nøglen til den rette vurdering af Linné's sommerfuglenavne er imidlertid slet ikke umiddelbart at hente hos ham selv; den ligger gemt i A. J. BLADH's disputats »*Fundamenta entomologica*» (1768)¹ og det hovedværk i entomologien, som i 1778 blev udgivet af Linné's elev og ven, danskeren JOHANN CHRISTIAN FABRICIUS. Allerede titlen på Fabricius' værk, »*Philosophia entomologica*», antyder, hvilken nær forbindelse der var mellem de to mænds værker og hensigter, og »*Philosophia entomologica*» viser sig også at være en så direkte overføring som vel muligt på entomologien af de principper, Linné havde nedlagt i sin »*Philosophia botanica*» (1751). Mange af Linné's

¹ Jeg takker Dr. Uggla, Uppsala, for at have henvendt min opmærksomhed på dette lidet kendte men betydelige arbejde.

paragraffer er så at sige ordret overført, blot med de ændringer, den nye baggrund krævede. Som eksempel kan følgende anføres:

Linné § 213: De planter, der stemmer overens i henseende till slægt, skal betegnes med samme slægtsnavn.

Fabricius § 9: Alle insekter, der stemmer overens i henseende til slægt, skal betegnes med samme slægtsnavn.

Man ser, at ikke blot Linné's idéer, men endog hans latinske ordvalg går igen hos Fabricius, der blot har ændret noget på forskrifternes rækkefølge.

Hos Fabricius lyder nu § 42 som følger:

Artsnavne på insekter, hvis larver lever på planter, hentes allerbedst fra de planter, på hvilke larverne lever... Så længe vi derfor er uvidende om larvernes næringsplanter, skal der gives dem et vagt navn, hentet hvor som helst fra, men som blot skal være foreløbigt.

Og § 43:

Artsnavne på insekter, hvis larver ikke lever på planter, skal udtrykke deres beskaffenhed eller artsegenhed.

Skønt Linné i 1758 naturligvis ikke kunne være påvirket af de direktiver, Fabricius fremsatte i 1778, må vi dog stadig erindre, at Fabricius for insekternes vedkommende kun har viderebehandlet det råmateriale, han havde modtaget fra sin lærer, og det må derfor være berettiget i hvert fald at søge kimen til hans opfattelse i Linné's eget værk. Selv om man ikke kan forvente at finde de fabricianske krav opfyldt i deres fulde udstrækning, skulle det være muligt at se de hovedlinier, som Fabricius videreudviklede.

Og her er det, att Bladh's disputats kommer ind. Den blev forsvaret for Linné i Uppsala i juni 1768, og skønt den nominelt er Bladh's arbejde, kan der ikke herske den ringeste tvivl om, at respondens har fremført sin professors meninger deri. Det lille arbejdes § 8, s. 30-33, er betitlet »Nomina trivialia» og lyder i uddragsvis oversættelse som følger:

»Artsnavnene... vil ikke opvække nogen strid, thi ordene har fast værdi ligesom mønter, følgelig også navne som Per og Poul.¹ Men artsnavne på planteædende insekter bør overhovedet fortrinsvis tages fra den plante, på hvilken de hovedsagelig lever, og må foretrækkes frem for andre; når derfor videnskaben engang bliver ført til sit højeste trin, skal de gamle artsnavne vige for nye, der på sådan vis er afledt af planterne. Følgelig er navne som *Phalaena mori*, *graminis*, *chaerophyllata*, *Chrysomela populi* o. s. v. højst velvalgte navne. Man må dog vogte sig for at fælde en forhastet dom: insekter æder nemlig ofte, tvunget af omstændighederne, en anden plante end den rette og for det bestemte, hvor denne ikke voxer; således fortærer Morbærsommerfuglen (=: Silkesommerfuglen) salatblade, hvor morbærblade ikke findes, selvom den ikke trives lige så godt på dem.»

¹ Cfr. Fabricius i indledningen til »Systema entomologiae»: »Ord gælder ligesom pengestykker kun, når deres værdi er fast.»

Der følger herpå først en gennemgang af natsværmernes navnetyper, som vi i foreliggende undersøgelse må lade ligge. Bladh fortsætter:

»Papiliones inddeles på en anden måde, nemlig ved deres navne, i Equites, Heliconii, Danaï, Nymphales og Plebeji. I så stor en mængde sommerfugle, af hvilke de fleste er fremmede og lever uden for Europa og i høj grad er ukendte, hvad føde og levevis angår, kan artsnavnene ikke gøres betydningsbærende. Den ædle Hr. Præses (♫: Linné) har derfor for ensartethedens skyld taget svalahalernes navne fra den trojanske historie (♫: Homer). Mellem dem er der to grupper, af hvilke den ene omfatter de mørktfarvede og ligesom sørgeklædte svalehaler, som ved vingeroden har røde, ligesom blødende pletter. Disse har han benævnt efter de trojanske riddere, og ligesom Priamus var Troja's konge, således bærer den mest strålende af sommerfuglene samme navn. De øvrige svalehaler, som stråler i mangfoldige farver og har brogede vinger, betegnes med de græske heltes navne. Og fordi der i begge hære var både konger och folk af lavere stand, har han betegnet iøjnefaldende svalehaler med haler på vingerne med et kongenavn — man kan fx. nævne Paris, der, som man fra historien ved, var af kongelig æt og derfor står i spidsen for denne afdeling, som har mørke farver, røde pletter på brystet og haler paa vingerne. Når Agamemnon omtales, forstår man, at det er en svalehale med brogede vinger og haler. Men Nereus, som en af dem hedder, hører til den anden afdeling, da den har uhalede vinger.

Den anden gruppe, som rummer Heliconii, bærer navn efter muserne, fx. Urania, Calliope, Terpsichore o. s. v.

Den tredie gruppe har delt Danaus' sønners navne. Men da de pågældende arter falder i to afdelinger, kaldet Candidi (de hvidklædte) og Festivi (de brogede), så må metaforen forstås således, at de hvidklædte har fået navn efter Danaus' døtre, de brogede efter Aegyptus' sønner, så det af selve navnet fremgår, til hvilken afdeling den enkelte sommerfugl hører.

Den fjerde gruppe, Nymphales, og den femte, Plebeji, er blevet opkaldt efter forskellige mænd fra gamle dage, der er værdige at mindes, for at også de gamles lærdom kan blandes ind i den fornøjelige videnskab. Derfor bør alle, som finder nye sommerfugle, når nye navne gives, fortsætte i samme spor, med mindre det da står fast, hvad arten lever på.»

Der kan næppe herske tvivl om, at Bladhs lidt blomstrende stil på det nøjeste dækker Linné's opfattelse, og næppe heller om, at hans meddiscipel Fabricius har været kendt med denne disputats, skønt han på grund af en rejse til England ikke selv har kunnet overvære den. Lægger vi imidlertid disse to mænds indirekte vidnesbyrd sammen, får vi kort fremstillet følgende program for Linné's principper:

Det primære råstof for navngivningen er planternes navne. Hvor disse af en eller anden grund ikke kan anvendes, bruges der et beskrivende navn, for så vidt arten er så forskellig fra alle andre, at denne egenart kan ud-

trykkes ved eet eneste adjektiv — Fabricius' § 33, der er direkte afledt af Linné's § 225, lyder:

Et artsnavn skal kun bestå af eet ord, og det hverken for sammensat eller for langt. Artsnavne gør sig først og fremmest ved deres korthed, og derfor skal der kun være eet navn. Lange ord bør altid undgås, da de er svære at huske.

Kan ingen af de to navnetyper anvendes, bruges et så betydningstomt ord som muligt, og hvad implicerer vel mindre end et personnavn? Det skal dog indrømmes, at visse personnavne kan virke suggererende, så de kan danne en slags overgang til C-gruppens beskrivende navne. Man forventer umiddelbart, at en art med navnet Hector eller Priamus må være stor og smuk, og det er da i virkeligheden også pragtfulde svalehaler, og man ville straks gætte på, at den sommerfugl, der bærer navnet Argus, er forsynet med mange »øjer« på vingerne, hvad den vitterligt også har, men hvad implicerer navne som Hyperantus eller Arion? De pågældende to arter har meget logisk heller ikke karaktertræk af så iøjnefaldende art, at man med eet ord af beskrivende indhold kan kendetegne dem blandt alle andre.

Foretager man en simpel optælling, viser det sig, at Linné angiver foderplanter for 34 af de 49 arter, der omfattes af den foreliggende undersøgelse. Ganske vist er ikke alle angivelser korrekte, men det ændrer intet ved det faktum, at arten alligevel burde være opkaldt efter den formodede foderplante. Da A-gruppen med sine 16 arter alle bærer foderplantens navn, kan vi her se bort fra den, men tilbage bliver så, at der i 18 tilfælde foreligger planteopgivelser, skønt de tilsvarende arter har navne af B- eller C-typen, hvilket i praxis vil sige, at 18 af 33 navne, eller over halvdelen ikke stemmer overens med den opstillede teori, at A-navne er primære, C-navne sekundære og B-navne tertiære. At det ikke desto mindre alligevel forholder sig sådan, kan vises gennem en nøjere granskning af de 18 afvigende tilfælde.

De arter, der tilsyneladende modsiger teorien, er følgende:

27. *P. machaon* . . . Habitat in Europae Umbellatis et Ruta.
41. *P. apollo* . . . Habitat in Sedo telephio, Saxifr. Cotyledon, frequens in Svecia.
88. *P. io* . . . Habitat in Urtica, Humulo.
96. *P. maera* . . . Habitat in Gramine sylvarum.
98. *P. aegeria* . . . Habitat in Europae australioris Gramine, et in Mauretania.
99. *P. galathea* . . . Habitat in Gramine Germaniae et australioris Europae.
104. *P. jurtina* . . . Habitat in Gramine Europae, Africae.
110. *P. iris* . . . Habitat in Quercu Germaniae, Angliae &c.
112. *P. antiopa* . . . Habitat in Betula, Salice etiam in America.
113. *P. polychloros* . . . Habitat in Pyro, Ceraso, Salice.
115. *P. c-album* . . . Habitat in Grossularia, Humulo, Urtica.
119. *P. atalanta* . . . Habitat in Urtica.
133. *P. levana* . . . Habitat in Urtica Europae australioris.
136. *P. maturna* . . . Habitat in Corylo, Erica.
137. *P. cinxia* . . . Habitat in Veronica, Plantagine, Trifolio, Gramine.
138. *P. paphia* . . . Habitat in Urtica.

140. *P. aglaja* . . . Habitat in *Viola tricolore*.

152. *P. argus* . . . Habitat in *Rhamno Europae, Africae*.

Inden vi går over til at udrede de hinanden indbyrdes krydsende indflydelser, denne oversigt bærer vidnesbyrd om, må vi atter engang vende tilbage til »*Philosophia entomologica*», hvis §§ 10 og 11, der er afledt af »*Philosophia botanica*»s §§ 214 og 215, lyder:

§ 10: De insekter derimod, som afviger slægtsmæssigt fra hinanden, skal betegnes med forskellige slægtsnavne.

§ 11: De må kun være eet slægtsnavn for hver slægt. Een slægt, eet navn for at der ikke skal opstå forvirring.

Disse regler overføres også på artsnavnene, dog med den begrænsning, at man i praxis tolererer samme artsnavn inden for forskellige slægter; fx. findes artsnavnet *rubi* inden for dagsommerfuglene (*Callophrys rubi* L.), spinderne (*Macrothylacia rubi* L.) og uglerne (*Diarsia rubi* View.). Mere problematisk er derimod det, Linné selv har begået i det her behandlede værk, hvor han, formodentlig ved uopmærksomhed, er kommet til at forsyne to dagsommerfugle, nemlig nr. 44, en af *Heliconii*, og nr. 140, en af *Nymphales phalerati*, med det selvsamme artsnavn: *aglaja*. Den første art er en sydøstasiatisk Pieride eller hvidsværmer, den anden en europæisk perlemorsommerfugl. Dette har medført, at man i nyeste tid har ment at være nødt til at »omdøbe» en yderst velkendt art, der i næsten 200 år har gået under navnet *aglaja* til det ellers ganske ukendte charlotta Hw. i kraft af prioritetsreglen, der siger, at det ældste navn fra og med 1758, der eentydigt kendetegner arten, er det gyldige. Da Linné's to *aglaja*er er fra samme år og samme bog, har visse forfattere formodet, at det må være arten med det laveste nummer i fortegnelsen, der har prioriteten, selvom den er mindre velkendt end den anden; spørgsmålet er dog endnu ikke løst tilfredsstillende, idet hele dette problem er under overvejelse.

Ser vi nu på listen over de 18 afvigende arter, bemærker vi, at de tre første arter er enkeltstående med numrene 27, 41 og 88. Derefter kommer der en gruppe med numrene 96, 98, 99 og 104, derpå endnu en gruppe 110, 112, 113, 115 og 119, så nok en gruppe 133, 136, 137, 138 og 140, og til slut en enlig art, 152. Denne fordeling viser sig at være logisk begrundet, og vi skal nu betragte den i detaljer.

Nr. 27 er svalhealen *P. machaon*, som sammen med enkelte exotiske arter er de eneste blandt de opregnede 40 Equites, for hvilke der opgives foderplanter. For de to's vedkommende er foderplanten endog ens, nemlig Citrus, hvorfor kun een af dem kunne bære navnet *citri*. Men det indskrænker antallet af svalchaler, der kunne benævnes efter A-typen til 5 ud af et samlet antal på 40, hvoraf de øvrige 35 havde homeriske personnavne.

Intet under derfor, at det har forekommet Linné mere rimeligt at give hele denne ensartede gruppe ensartede navne.

Nr. 41 *P. apollo* er den største og smukkeste art i gruppen *Heliconii*, og den efterfølges af samtlige muser, idet den systematisk er anbragt i spidsen for dem. Man bør næppe undre sig over, at Linné ikke har villet give denne art, svenske samleres stolthed, et navn som »Sedi» eller »Telephii», især ikke, da han i så fald havde måtte slå hele den heliconiske familie i stykker. De andre *Parnassius*-arter, som slægten hedder idag, har for Linné ukendte foderplanter, således også den skandinaviske *mnemosyne*.

For den tredie enkeltstående art, nr. 88 *P. io*, vort velkendte Dagpåfugle-øje, gælder dels, at den er en af vore skønneste og mest prangende sommerfugle, dels en ting, som arten har til fælles med fx. 119 *P. atalanta*, 133 *P. levana* og 138 *P. paphia*, nemlig at den lever på *Urtica*, Brændenælde. Men navnet *urticae* havde Linné allerede brugt om nældesommerfuglen Nældens Takvinge eller Den Lille Ræv, som den også kaldes, og som allerede i 6. udg. af »*Systema naturæ*» (1748) optræder under navnet *urticaria* med den meget talende tilføjelse på svensk: Sommarfogel. Den var for Linné altså ikke blot nældesommerfuglen, men dagsommerfuglen par excellence, og ved dens navn kunne der ikke rokkes, naturligvis med undtagelse af en let grammatisk revision af dets form. En tilsvarende tilretning er sket for Den Store Kålsommerfugls vedkommende, idet den også allerede i 1748 optræder under navnet *brassicaria* — i 1758 *Brassicæ* — og med den også meget betegnende tilføjelse: Kåhlmask. Det er ikke den udviklede sommerfugl, men dens larve, som har været udslaggivende for det valgte navn. At Linné's hovedledetråd har været næringsplanten, illustreres også af endnu en sammenligning mellem de to udgaver. I 1748 findes på listen *Papilio aurora*, vor velkendte Aurora-sommerfugl, men denne art optræder 10 år senere som *P. cardamines*, fordi larven lever på *Cardamine*, Engkarse. Vi ser ud fra dette eksempel, at Bladh's og Fabricius' forskrift, at de ikke-betydningsbærende navne af B-typen skulle være foreløbige, må repræsentere Linné's egne idéer, skønt disse endnu ikke var nedfældet på papiret.¹ Endnu en ændring fra 6. til 10. udg. vil det være naturligt her at anføre, fordi den angår en af de ovennævnte arter, der ikke kunne få navnet *urticae*, nemlig 119 *P. atalanta*. Den optræder i 6. udg. som *Papilio ammiralis*, en tillempet form af det latinske *admirabilis*, den beundringsværdige, og det er det samme navn, som via engelsk i misforstået betydning er blevet til vore dages Admiralen. Men det kan jo siges om et flertal af dagsommerfuglene, at de er af beundringsværdig skønhed, hvorfor adjektivet *admirabilis* ikke eentydigt udskiller arten fra andre og følgelig ikke opfylder betingelserne for anvendelse af et C-type-navn. Det ikke-implicerende *P. atalanta* fra 10. udgave er altså på sin vis en forbedring.

¹ Se dog noten s. 60.

For gruppen med numre mellem 96 og 104 gælder det, at alle arter opgives at leve »in Gramine», og forholdet bliver derfor som for de førnævnte *Urtica*-ædende arter. Navnet *graminis* kan ikke bruges og specielt da ikke, fordi det allerede var anvendt om en på den tid uhyre almindelig natsværmerart af stor økonomisk betydning og derfor kendt af enhver jordbruger. Vi finder den omtalt som *Phalaena* nr. 49:

Phalaena graminis . . . Habitat in Gramine excepto Alopecuro. Larva devastat saepius prata nostra et omne gramen consumit. (Lever på græs undtagen *Alopecurus*. Larven hærger meget ofte vore enge og fortærer alt græsset.)

I 6. udgave finder vi *graminis* omtalt på følgende karakteristiske måde: *Phalaena vermis gramineus*, Gräsmask.

Tydeligere kan det vist ikke siges, at arten er alment kendt, og i citatet fra Bladh nævnes jo netop denne art som et eksempel på et godt artsnavn. Forholdet bliver for hele gruppens vedkommende altså parallelt med det ovenfor omtalte, og Linné måtte falde tilbage på B-type-navne for de mindre kendte græsædere.

Den næste gruppe, med numre mellem 110 og 119, er mere uensartet; 119 *atalanta* har vi allerede gjort rede for. Nr. 110, *P. iris*, lever (ifølge Linné) på eg, men navnet *quercus* er tilfaldet arten nr. 148. Til alt held, for det havde været kedeligt, om en art, hvis larve vitterligt lever på forskellige pilearter, skulle bære rundt på navnet *quercus* og dermed have formeret den heldigvis ganske lille gruppe arter, hvor Linné har givet arter misvisende navne. De to kendteste af Linné's »fejltagelser» er skovhvidvingen nr. 61 *P. sinapis*, der aldeles ikke lever på sennep, og natsværmeren *Phalaena* nr. 232, *Ph. pinguinalis*, der ikke som Linné angiver, lever i smør og fedt, ja selv i menneskets mavesæk, men er en beskeden vegetarianer, der endog tager til takke med så ringe føde som avner og råddent træ. I beskrivelse af den ser vi mere til forfatteren selv end vanlig i Linné's fortegnelser. Han skriver:

Ph. pinguinalis . . . Habitat in pinguis, butyro aliisque frequens, intra domos et culinas, rarius in ventriculo humano, inter vermes pessima.

Det er, må man indrømme, hårde ord om en uskyldig larve.

Omtrent samme forhold råder for 112 *antiopa*, idet navnet *betulæ* er tilfaldet art nr. 146, forøvrigt den nærmeste slægtning til *quercus*. For 133 *polychloros*' vedkommende er forholdet mindre gennemskueligt. For det første forekommer adjektivet »mangefarvet» ikke tilstrækkeligt karakteriserende, og det kan ikke siges at opfylde kravene for navne af C-typen. For det andet opgives der ikke mindre end tre forskellige foderplanter, *Pyrus*, *Cerasus* og *Salix*. Det er måske forklarligt, at navnet *salicis* ikke har tiltalt Linné, fordi der findes et bekendt skadedyr på pil, som han selv opfører som *Phalaena* nr. 29, *Ph. salicis*. Men 1758-udgaven kender hverken nogen art af navnet *pyri* eller *cerasi*. Den eneste forklaring, der forekommer nogen-

lunde plausibel, er vist den, at arten er gammelkendt under navnet *polychloros*. Den figurerer således under det allerede i 6. udgave (1748), og der gives henvisning til ikke mindre end 11 ældre forfattere, der har omtalt eller afbildet arten, bl. a. Aldrovandus, Goedart, Petiver, Raius og Roesel. Det kunne se ud til, at Linné har fulgt sit eget råd fra 1751 («*Philosophia botanica*» § 245 o. a.), hvor han advarer mod at udskifte gamle, men iøvrigt antagelige navne med nye uden tvingende grund, en efter moderne opfattelse yderst sober og fornuftig indstilling.¹

For den næste art, 115 *P. c-album*, ligger sagen klar. Dels er navnene på de tre opgivne foderplanter, *Grossularia*, *Humulus* og *Urtica*, forud besat, idet det velkendte skadedyr Stikkelsbærmåleren (*Phalaena* nr. 157) er selvskrevet til det første, Humlesværmeren (*Phalaena* nr. 62) til det andet og den ovenfor omtalte Nældens Takvinge (*Papilio* nr. 114) til det tredje, dels er navnet *c-album* i sig selv fortræffeligt karakteriserende og beskriver arten eentydigt.

Gruppen med numre mellem 133 og 140 hører til en hel serie arter, der alle er forsynet med gudindetilnavne, især knyttet til gudinderne *Diana* og *Juno*. For nr. 133 *P. levana* og 138 *P. paphia*'s vedkommende kan næringsplanten som tidligere berørt ikke komme i betragtning, da den er *Urtica*. Den ret sjældne 136 *P. maturna* lever angiveligt på *Corylus* og *Erica*, men navnet *coryli* er besat af den ganske almindelige natsværmer, *Phalaena* nr. 33, *Ph. coryli*, hvorimod navnet *ericae* endnu ikke var anvendt i 1758. Vi kunne altså have forventet, at arten havde heddet *ericae*; når den alligevel er døbt *maturna*, må det enten være, fordi Linné har navngivet den, før han endnu kendte til foderplanten, eller fordi det er medført af hele sviten af gudindetilnavne. Den efterfølgende art, 137 *P. cinxia*, har fire opgivne foderplanter, af hvilke ingen kan siges at være egentlig karakteristisk for arten, da den nærmest er polyfag. Det ville derfor smage lidt af tilsnigelse, om man valgte een ud af mængden og opkaldte arten efter den alene. Dette i forbindelse med rækkens kontinuitet har sikkert påvirket Linné's valg. Nr. 140 *P. aglaja* burde egentlig have heddet *violae*, da larven lever på Stedmoderblomst (*Viola tricolor*), men atter her synes den lange række gudinder at have øvet deres indflydelse. Ydermere må Linné have haft en særlig forkærlighed for netop dette navn, idet han jo, som ovenfor påvist, gav det til ikke mindre end to arter dagsommerfugle.

Den sidste, enligststående art er nr. 152 *P. argus*, som angives at leve på *Rhamnus*. Her er imidlertid intet valg; *ramni* er brugt til *Papilio* nr. 73, vor almindelige Citronsommerfugl. Yderligere hentyder navnet *argus* som antydning til undersidens talrige øjepletter og er derfor konsekvent og efter forskrifterne godt.

Det viser sig altså, at for 15 af de 18 arter findes der en ganske naturlig

¹ Se også noten s. 60.

forklaring på den tilsyneladende afvigelse fra hovedreglen. Man kan så med større eller mindre sandsynlighed gisne om de tre sidste, eller man kan simpelthen henvise til, at selv geniet Linné ikke var ufejlbarligt eller gennemført konsekvent, et faktum, som på ingen måde ændrer, at han er en af naturvidenskabernes største og mest klartskuende systematikere. Betragter vi disse tilfælde som så få, at de ikke kan være tilstrækkelige til at påvirke det endelige resultat, må konklusionen blive, at Linné som primært stof har anvendt plantenavne, som sekundært beskrivende adjektiver og først som tertiært personnavne. At forholdet for natsværmerne ikke bliver helt det samme, bl. a. fordi kendskabet til deres foderplanter var yderst ufuldkomment på Linné's tid, berører ikke resultatet af den foreliggende undersøgelse, men må underkastes en undersøgelse for sig.

Anvendt litteratur:

Caroli Linnæi . . . Systema naturæ, ed. sexta. Holmiæ 1748.

Caroli Linnæi . . . Systema naturæ, ed. decima, reformata. Tom. 1. Holmiæ 1758.

Fundamenta entomologiae, quæ præside Carolo von Linné publice defendere conabitur Andreas Johann. Bladh. Upsaliæ 1767.

J. C. Fabricius: Systema entomologiae. Flensburgi 1775.

J. C. Fabricius: Philosophia entomologica. Hamburgi 1778.

J. L. Heller: Classical mythology in the Systema naturæ of Linnæus. Trans. Amer. Philol. Soc. 76, 1945, s. 333 ff.

Note: Umiddelbart før trykningen af dette manuskript har Dr. Uggla henledt min opmærksomhed på et brev fra Linné til Clerck fra foråret 1758 (Br. o. skr., avd. 1, D. 5, s. 275), af hvilket det tydeligt fremgår, at Linné just har anvendt plantenavnene med velberåd hu undtagen i svalehalegruppen. De relevante linier lyder:

»De (insekter) som äro ännu rätt utrönte till sin profession äller af hwad ört de besynnerligast sig uppehålla, de säger jag äro ännu få. Att insecterna böra alla hafwa namn, det är owedersägeligit, att de utan namn ej kunna omtalas i wettenskapen; att få rätta namn på dem är swårt, ty de böra tagas af deras profession; altså de namnen, som äro af Professionen, böra bewaras heligt; de andre öknamnen få de behålla, till des de med rätta blifwa nobiliterade. De insecter, som fått namn af sin ört och rätta profession, de hafwa sådana namn, som böra stadigt stå orörde; och de böra med stor littera initialis conserveras; de andra med små litteris initial. gifwa tillkänna med initial bokstafwen, att de ännu icke äro rätt utransakade till sin beställning i den stora werldenes oeconomie och regering, och att de altså tola att ändra . . .

Men uti sielfwa Papilionerne, där har jag tagit en Metaphora till namnen, som bör conserveras och i achttagas i hela flocken . . .»

Problemet med stort eller lille initialbogstav i artsnavnene er ikke berørt i undersøgelsen ovenfor, men det er karakteristisk, at blandt de 49 behandlede arter har kun een eneste lille initial i 1758-udgaven, nemlig *P. polychloros*, den eneste art, for hvilken der ikke kan gives en fuldt tilfredsstillende forklaring på navnet (se s. 58). Linné har altså ladet navnet stå åbent for en senere ændring til det efter hans mening bedre, en ændring, som aldrig er blevet foretaget.

ARVID HJ. UGGLA

LINNÉ DEN YNGRES BREV TILL ABRAHAM BÄCK. 2. 1779—1783

I föregående årgång av Årsskriften har jag meddelat de brev Linné den yngre skrev till arkiater ABRAHAM BÄCK intill slutet av år 1778.¹ Brevväxlingen var då mycket livlig — breven under något mer än ett år äro ungefär lika många som under de följande fem åren. Huvudintresset knyter sig i dessa brev till sonens meddelanden om faderns sista sjukdom och död samt de upplysningar han lämnar som svar på täta frågor från Bäck i anledning av dennes åtagande att inför Vetenskapsakademien hålla minnestal över sin gamle vän Linné.

I de brev, som här skola återges, är det väsentligen brevskrivarens egna förhållanden som belysas, ej minst de svårigheter som mötte honom, då han nu skulle axla sin store faders kapp.

Carl d. y:s ställning var förvisso ej lätt. Under faderns senaste levnadsår hade trädgården — dennes käraste skapelse — mycket lidit av vanvård; förbindelserna med utländska botanister och trädgårdar hade ej vidmakthållits, allt på grund av Linnés kroppsliga och andliga förfall. Det blev nu sonens närmaste uppgift att råda bot på dessa förhållanden, sedan han äntligen fått tillträda professuren. Det var först den 15 februari 1777 Gustaf III kunnat förmås att sätta sitt namn på den handling, varigenom sonen tilläts inträda i ämbetet, sedan det visat sig, att hans fader överhuvud icke kunde befatta sig med de akademiska sysslorna.² Först den 27 okt. skedde installationen som professor.

Genom bevarade listor på avsända brev, delvis även koncept till dessa, finner man att han omedelbart satte igång med att återknyta förbindelserna med utlandet. I dessa brev presenterar han sig som trädgårdens nye prefekt och anhåller om fortsättning av de fröbyten och den korrespondens, som förekommit under faderns tid. Av hans meddelanden till Bäck framgår att han också lyckades därmed.

¹ Cit. Uggla I.

² En tidigare avskedsansökan av Linné våren 1776 hade konungen avslagit. — Föreläsningsskyldigheten torde sonen helt ha bestritt ända från vårterminen 1774, då Linné befriats från denna med anledning av arbetet i bibelkommissionen.

Annorlunda ställde sig saken på närmare håll, inom universitetet självt. Hans ställning här försvårades av flera omständigheter. Redan de förhållanden, varunder han — endast tjugotvå år gammal — utsetts till blivande innehavare av faderns lärstol, måste ligga honom i fatet. Vid bedömandet av Linnés ofta kritiserade åtgärd att begagna den förslagsrätt, som ständerna 1762 givit honom, till att få sonen placerad som sin efterträdare, är det dock viktigt att hålla i minnet, att dylika utslag av familjepolitik ingalunda voro ovanliga vid denna tid. Det räcker att erinra om Linnés kollega ROSÉN, som 1756 hade berett sin unge måg SAMUEL AURIVILLIUS plats i fakulteten genom att själv träda tillbaka och i stället övertaga platsen som universitetsbibliotekarie.

Det är lätt att föreställa sig, att den elegante unge professor von Linné — »dauphin» eller »kronprinsen» som han försmädligt kallas i tidens brevväxling —, vilken rörde sig i stadens och bygdens högre sällskapskretsar, sågs med en viss surmulen skepsis av jämnåriga med enklare levnadsvillkor. Det hette, att han »tänkte mest på sina nöjen». Om så till en tid var fallet, sedan han äntligen kommit i en mera självständig ställning, är det sannerligen ej underligt. Ställd mellan en mycket fordrande far, som från hans tidiga pojkår låtit träna honom i botanik och andra ämnen (vittnesbörd härom finner man bland hans manuskript från dessa år), och en föga hänsynsfull mor hade han ej haft det lätt under uppväxtåren. — Till hans bristande vetenskapliga aktivitet — dennas resultat kom att inskränka sig till några fasciklar med beskrivningar av nya arter, odlade i trädgården — har SVEN ANDERS HEDIN, en yngre landsman och vän i det Linnéska hemmet, sökt ge en psykologisk förklaring, som nog har skäl för sig.¹ Med ett »melancholico-sangviniskt temperament», säger Hedin, saknade han den säkerhet och det självförtroende, som så utmärkt hans fader. Han var snarast modest och osäker på sig själv. »Han var för ömtålig att uthärda sarcasmen», som ej uteblev. »Hans mod sjönk . . . Han blef anfallen af hypocondre: hogen för alla vetenskapliga yrken var nästan alldeles domnad.»

I sin nya ställning har emellertid Linné d. y. tydligen varit besjälad av iver att göra sitt bästa. Hans föreläsningar i dietetik och materia medica, varav omfattande egenhändiga utskrifter² finnas bevarade, vittna om stor flit och omsorg, och man finner att han vinnlagt sig om att införliva nya upptäckter med sin undervisning. Av breven finna vi också, att Bäck ofta anlitar honom

¹ *Minne af von Linné, fader och son*, 1808.

² Dessa föreläsningsmanuskript omfatta resp. 620 och 1030 blad i kvarto. — Man måste beklaga, att Fries i sin Linné-biografi låtit locka sig att återge något så orimligt, som att Linné d. y. 1777 skulle föreläst så, »att han endast uppläste faderns manuskript, och detta så ordagrant, att han omtalade sina resor i Frankrike, England o. s. v.», där han aldrig varit. Man behöver bara erinra om det välkända förhållandet, att den äldre Linné aldrig begagnade utarbetade föreläsningsmanuskript. Att sonen, liksom fadern, byggde vidare på dennes materialsamlingar, *Lachesis* m. fl., är ju en helt annan sak. Att detta typiska Uppsala-skvaller härrör från ett brev från Adolf Murray till hans bror i Göttingen, är ej förvånande.

som sakkunnig i fråga om rätta ursprunget av exotiska, okända droger i och för en planerad ny upplaga af farmakopén.

Men vad hjälpte flit och omsorg när den nye professorn hade att kämpa mot inrotade föreställningar, att han var »en lathund i superlativo gradu», när varje hans åtgärd följdes med kritiska, föga vänliga blickar? Han hade tydligen inom akademien få personliga vänner — till en del har väl också den officiella ställning han så tidigt kom att intaga bidragit till en viss isolering från hans jämnåriga. Sina bästa vänner i Uppsala har han uppenbarligen fått bland de utlänningar, som sökt sig till hans fars lärostol. Därom vittna många brev från sådana. — Därtill kom, att han nog fick lida av den isolering och kyla, som inträtt i förhållandet mellan hans fader och en del kolleger under dennes senare levnadsår. STEN LINDROTH gav vid vårt sällskaps senaste vårsammankomst en övertygande bild av dessa förhållanden. Det är ej förvånande, att sonen i sina brev flerstädes talar om den kritik och det motstånd han räknade med just från män som TORBERN BERGMAN och PETER JONAS BERGIUS. Hur spänningen uppkommit mellan den äldre Linné och dessa behöver här ej beröras. — Att förhållandet redan från början blev spänt mellan de båda kollegerna Linné d.y. och ADOLF MURRAY har jag tidigare haft anledning att antyda.

Det är uppenbart, att man varit angelägen att föra fram sin kritik också till Abraham Bäck. Denne var en lika trofast vän till Carl d.y., som han varit till hans avlidne fader, men tydligen har han ofta blivit oroad av de rykten, som nådde honom. Han har uttalat bekymmer och varningar, som föranlett Carl till utförliga förklaringar, varigenom vi få veta åtskilligt om förhållandena i Uppsala. Att Bäck bemödat sig om största taktfullhet, har man all anledning att förutsätta. — Men det fanns andra, som också funno sig kallade att uppträda som Mentor, och med mindre takt. Ett exempel skall här beröras.

Någon gång i början av 1779 mottog Bäck ett längre brev från provinsialmedicus LARS MONTIN i Halmstad, en av de äldre Linnélärjungarna.¹ Samtidigt hade denne tillskrivit Linné d.y. själv. Montin har funnit lämpligt att till Bäck framföra en hel del klander mot den nye professorn. Den hederlige Bäck lät brevet omedelbart gå vidare till Linné. Tack vare dennes utförliga svar, i koncept bevarat i London, kunna vi bilda oss en föreställning om innehållet i Montins brev.

Montin stod i nära förbindelse med Sir JOSEPH BANKS i London och hans svenska medhjälpare, SOLANDER och JONAS DRYANDER. Den senare var till yttermera visso Montins systerson. Båda voro föga välvilligt stämda mot Linné d.y.² En stor del av Montins framställning har därför handlat om den motsättning, som uppstått mellan Banks och de båda Linnéerna, då den förre

¹ Se om honom STENSTRÖM, *Pehr Osbeck och Lars Montin* (SLÅ 1935, s. 54).

² Se UGGLA, SLÅ 1953, s. 77.

vägrade att låta sina nyupptäckta »Södersjö-örter» upptagas i *Supplementum Plantarum*. En annan fråga, som vållat missbelåtenhet i London, gällde uppkallandet av ett växtsläkte efter Banks, en sak som denne tydligen lade stor vikt vid. — Från sina utförliga klagomål över Linnés bristande tillmötesgående mot Banks har så Montin gått över till hans egna personliga förhållanden. »Att hela lärda världen vet at iag til min S. Fars död handterade vetenskapen mycket lösligen och derföre förlorat de lärdas agtning.» Så återger Linné den följande klagopunkten. Försättningen får man tänka sig. Det är ej underligt om Linné reagerade — han var ju dock ingen barnunge, 41 år gammal, nyss inträdd i faderns ställning efter att ha burit professorstiteln i fjorton år. Snarast kan man förvåna sig över att hans svaromål är så modest i formen.

Till en början vill han ej erkänna sig övertygad om att han »förlorat de lärdas agtning», men — tillägger han bittert — »nog tror iag at ängelsmän nu derom blifvidt öfvertygade».¹ Han fortsätter med en skildring av de förhållanden, som kunde anföras till hans ursäkt för bristande vetenskaplig produktion:

»Jag har i alla mina dar älskat NaturalHistorien, jag lärde den nog tidigt, iag öfvade mig i den ständigt, vitne derom kan iag än visa. Vore Herr Doctorn här skulle iag visa flera packar med ritningar och figurer² under den tiden af mig förfärdigade under lediga stunder, och som iag oftast måst stIELa mig till, då ämnade till continuation af mine fascicler; men som iag stannade med, för det allmenheten sade äfven dem vara M. S. Fars arbete. Annan utväg för mig at arbeta i en vetenskap [var] då ej möjelig, mit genie har ej varit at charlatanera, iag har det hatadt och hatar det än; med flera omständigheter som både Herr Doctorn och flera som här varit böra känna, i hvad stälning iag varit med en kinkug Far. Jag vet ej huru iag kan ha så många ovänner, då iag bjudit till at tiena alla som mig anlitadt, så mycket varit möjeligt. Thunberg och Sparrman och flera som rest hafva nyttjadt min information både privatim och privatissime innan de utrest, utan at iag derföre tagit en styfver; iag bad dem intet skicka mig örter, de skickade mig och intet någon enda under sina resor, ty iag var nögd med det at de skickade min S. Far, och iag ville intet fråntaga dem flera exemplar, som iag trodde den samling alltid tillhöra mig, och hatade derföre hvarken dem eller vetenskapen.

At iag intet var emot Thunberg till at bli Demonstrator (som de skylte mig för) känner cancelleren, hos hvilken iag recommenderade Thunberg, det känner Arch: Bäck, och äfven Prof. Bergius, om han vill vara uprigtig, Alströmer, Var-gentin m. fl.

Hr Doctorn påminner om min obligation emot sig, som ej framförde Banks

¹ Det är lätt att förstå, vad han därmed åsyftar. Nyss hade han från sin engelske vän Rotheram, faderns siste utländske lärjunge, i ett långt brev på svenska, skrivet från London 29 okt. 1778, mottagit en redogörelse för ett häftigt uppträde, som ägt rum, då denne reagerat mot att Solander i ett större sällskap förklarar Linné d. y. vara »en ganska släter karl».

² Bland samlingarna i London finnes manuskript till två nya fasciklar med växtbeskrifningar med tillhopa 65 folioblad och 16 färglagda växtavbildningar, även dessa troligen av L:s egen hand. Att inga nya fasciklar utgävos, har han på annat ställe förklarar med svårigheten att få gravyrerna utförda och att finna förläggare.

offert¹; iag ärkänner den, och skall bjuda till at kunna vara tacksam. M. S. Fars Herbarium är fattigt på dupletter; at iag ännu ej skickadt något är orsaken, at Herbarium står qvar på landet i huset; iag har haft mycket giöra i staden at komma i ordning och mycket annat.

Nu har iag i hastighet svaradt på alla klagomålspunkterne. Jag anser det alt som blott vänskap för mig af Hr Doctorn; men var god och gör dem mig sielf en annan gång, iag skall derefter allti[d] corrigera mig. Och var äfven gracieus och befordra vänskap emellan Banks och mig.»

Vid sidan om den akademiska undervisningen, varom ovan talats, var den viktigaste uppgift som förelåg Linné d. y., då han tillträdde professuren, givetvis att upphjälpa trädgården ur dess hotande förfall. Redan hans fader hade ju haft sina svårigheter att erhålla nödiga medel till underhållet. Hur mycket svårare blev det ej nu, när kraven framfördes av en som saknade stödet av ett lysande namn och därav följande auktoritet. Förvisso hade alltid bland konsistoriets medlemmar funnits de, som mera fäste sig vid de kostnader denna inrättning drog med sig, än dess värde för undervisningen och vetenskapen. Och allt vad man vet om Carl d. y. tyder på att han icke var mannen att hårt hävda de intressen han var satt att företräda och genomdriva sina krav. — Han har lämnat efter sig åtskilliga koncept till inlagor till konsistoriet, som, jämte vad breven till Bäck förmåla, ge en beklämmande bild av förhållandena. Bristande stängselanordningar göra att grannarnas svin kunna komma in och rota upp plantorna, djurhuset är otätt, och de ömtåliga apor, som hållas där, angripas av kylan osv.

Motsättning rådde också i fråga om trädgårdens tillgänglighet för allmänheten. Fadern hade varit ytterst restriktiv på den punkten, och sonen tycks i början velat ställa sig på samma standpunkt, men måst ge efter för att undvika kritik och ovilja. Men med den ringa personalen var kontroll omöjlig, och skadegörelse förekom.

Till detta kommo så svårigheter i fråga om trädgårdsmästaresysslan. Dess innehavare, BROBERG, sökte utfylla sin otillräckliga lön med fröhandel, arrende av slottsträdgården o. d. privat verksamhet. När han så krävde lönsens fördubbling, vilket Linné icke kunde hoppas att genomdriva, var denne mest hågad att entlediga honom, vilket väckte kritik. Redan fadern har mången gång gett uttryck för missbelåtenhet med Broberg, misstänkt honom för opålitlighet osv.² I brist på annan kompetent person blev sonen dock till sist nödgad att fortfarande anlita honom.

¹ Sir Joseph Banks hade till Montin framfört sin villighet att för Linnés herbarium betala en summa av 1 000 pund. Genom att detta »grymma anbud», som Linné d. y. en gång kallade det, icke blev bekant för arvingarna kunde han komma till den uppgörelse med sterbhuset, varigenom det stannade i hans hand mot gottgörelse till medarvingarna. — Som en gärd av tacksamhet har tydligen Montin begärt dubletter ur herbariet. Han var ivrig samlare till sitt stora herbarium, som sedan av systersonen Dryander skänktes till Vetenskapsakademien.

² Se *Nemesis Divina*, Fries' uppl., s. 44, not 2. — En liknande anteckning om misstanke att B. »snillat» rara växter finnes i en L:s »plånbok» i Linnémuseet.

Till allt detta kom så bråket om de zoologiska samlingarnas inventering. Redan hösten 1777 talas i konsistorieprotokollen om att sådan skall ske, innan den nye professorn övertar vården. Emellertid omöjliggöres detta, då inventariet genom professor LÅSTBOMS förvällande förkommit. Trots att det ej återfunnits och ej heller något nytt uppgjorts, driver den hösten 1780 fungerande rektorn, latinaren SVEDELIUS, på omedelbar inventering, och när Linné vädjar till kanslern, ålägges han underkasta sig sådan. Den påbörjas av de utsedda inventeringsmännen, som dock snart betacka sig för uppdraget. Man får då acceptera Linnés förslag, att han med THUNBERGS hjälp skall få i lugn och ro göra nytt inventarium. Den ytterst olämpliga lokalen i det fuktiga, illa underhållna orangeriet hade naturligtvis medfört, att av de uppstoppade djuren många förfarits, och det gällde för den tillträdande att ej bli gjord ansvarig för dylikt.¹

De inskränkta resurserna och den ringa förståelse, som visades för trädgårdens behov, göra det förklarligt att Linné lockades av en tanke, att han med frånträdande av professuren skulle förordnas till intendent över de kungliga trädgårdarna. Denna plan, varom ej närmare är känt, har haft till upphovsman den mot Linné tydligen välvilligt stämde greve CARL FREDRIK SCHEFFER. Bland de illvilliga torde planen ha tolkats som ett sätt att befria universitetet från en — som man påstod — inkompetent lärare och bereda plats för någon dugligare. Den välvillige Bäck har emellertid tydligen avrätt Linné från att på detta sätt dra sig ur spelet, och planen förföll.

Det är lätt att förstå med vilken känsla av lättnad Linné i april 1781 i Göteborg steg ombord på det fartyg, som skulle föra honom till England. Han hoppades att »där kunna lefva mera nögd, fri ifrån sqvaller och förtal, och at få bli dömd af mera billiga domare». Hans förhoppningar skulle infrias över förväntan. De farhågor han hyst, att han i den Banksska kretsen skulle mötas av kyla på grund av tidigare motsättningar, besannades ej. Tvärtom, Banks och Solander gjorde allt vad i deras makt stod för att hans besök skulle bli så givande som möjligt.² Hans uppehåll kom också, i stället för att inskränkas till några månader, att utsträckas till ett och ett halvt år. Det var säkert en tid, då Linné kände sig lyckligare och friare än han någonsin tidigare kunnat göra. Däröfver vittna också såväl det brev till CLAES ALSTRÖMER, som tidigare återgivits i Årsskriften (Uggla 1953) som några av de nedan avtryckta. När han efter ytterligare besök i Frankrike, Holland, Tyskland och Danmark återkom till Uppsala, medförande stora samlingar av växter och egna anteckningar, avsedda för publicering, med vidare erfarenhet och nyknutna värdefulla förbindelser inom den vetenskapliga världen, kunde man vänta en

¹ Se om denna sak LÖWEGREN, *Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet*, s. 214 ff. Bland Linné d. y:s papper i London finnes en lista på djur skriven med Thunbergs hand och med anmärkningar av Linné, tydligen från deras genomgång av samlingarna.

² Se UGGLA, anf. upps.

verksamhet, som skulle visa att han icke var ovärdig det stora namn och den ställning han tagit i arv. Men ödet hade bestämt annorlunda . . .

Eftervärlden har visat en märklig likgiltighet för Carl von Linné d. y:s livsöde och gärning. Ännu för tjugo år sedan lågo hans handskrifter — som visade sig vara mera omfattande än man anat — nästan orörda i London. Och intet försök att utförligare skildra hans person har sett dagen sedan årtiondena närmast efter hans bortgång. Det är märkligt nog en tysk författare, D. H. STÖVER, som i ett kapitel fogat till hans bekanta »Leben des Ritters Carl von Linné» (1792), sökt lämna en rättvis bild av denne olycklige son till en stor man, stödd på de underrättelser han kunnat inhämta från personer, som stått honom nära i livet. Bland dessa meddelare — delvis anonyma — tycker man sig särskilt kunna spåra den familjen Linné närstående Hedin. Det är i så fall inte första gången denne — kanske något beskäftige¹, men i grunden välvillige — vän sökt bidra till en mera rättvis bedömning av Linné d. y. I den i Stockholm utgivna Vecko-skrift för läkare och naturforskare, 3:e bandet, 1782, hade han offentliggjort en uppsats, »Något om Hr. Professor Carl v. Linnés nu påstående lärda utländska Resa», där han mer eller mindre fullständigt avtryckt dennes brev från London och Paris till Bäck. (Det senaste av dessa synes ej eljest vara bevarat och har därför återgivits nedan som nr 57.) Troligen har Hedin också haft sin hand med i den redogörelse för resan, som i form av ett »brev», daterat 7 juni 1783, publicerades av GJÖRWELL i Upfostrings-sällskapets tidningar, nr 49, 30 juni 1783. Ur denna må återges slutorden, där efter tal om de stora samlingar, Linné hemförde från England, Frankrike och Holland, tillägges: »Alt sådant ärnar Hr Professorn at vid lediga stunder, *more Patrio* [på faderns sätt], beskrifva. Härtill önskas honom Lifstid, Halsa och Lycka!» — en önskan, som ej skulle gå i uppfyllelse. Slutligen har Hedin till sitt »Minne» av Linné den äldre (1808) fogat också en kortare teckning av sonen, till stor del fotad på ovannämnda publikationer. Ur denna har tidigare anförts något om de psykologiska hämningar, som följde av Carl d. y:s svåra ställning. Beträffande förhållandena inom den Linnéska familjekretsen har han eljest givit en något överslättande förklaring, som knappast verkar övertygande. Stöver har som utlänning härvidlag stått mera obunden av konventionella hänsyn.

Helt visst är det på tiden, att vi få en på allt tillgängligt material grundad skildring av Linné den yngre, sin store faders »begåvade och älskvärde, av samtid och eftervärld ofta orättvist förtalade son» — för att låna KNUT HAGBERGS ord.² Kanske kunna de här meddelade breven tjäna att tills vidare giva oss en mera sann bild av denne än vi hittills ägt.

¹ Se Linné d. y:s omdöme i brev nr 51 nedan.

² HAGBERG, K., *Hammarby och Oxford*, s. 24.

Anmärkning

I föreg. årgång, s. 140, not 5, måste jag beteckna »justitierådet Lindstedt» som ej identifierad. Förste bibliotekarien dr BROR OLSSON, Lund, har senare haft vänligheten hänvisa till uppgifterna i C. SJÖSTRÖM, Skånska nationen före afdelningarnes tid, s. 364. Enligt denne är det fråga om »underköpmannen och ledamoten av holländska justitierådet i Batavia» Johan Fredrik L. († 1782). Då denne 1777 återkom till Sverige efter 24 års vistande i holländska ostindiska kompaniets tjänst, medförde han en samling av »sällsynta sneckor, petrificater, utländska rara frön . . ., insecter, ormar och uti spiritus vini förvarade mindre djur» (Inr.tidn.). — Död på Rödjenäs gård (Jönk. l.). — Professor T. J. ARNE har vid genomgång av 1773 års generalrapport över i Kompaniets tjänst anställda påträffat L. som »fakturhållare» i Hongli, Bengalen. L. hade anlant till Batavia som sergeant 1765. Han härstammade från Norrköping, där fadern var råd- och handelsmannen Hans Lindstedt. — Hans svåger var Daniel Gude Gädde (1726–1808), hovkvartermästare hos konung Adolf Fredrik, postinspektör i Malmö.

Jag begagnar tillfället att tacka dr Olsson och professor Arne för dessa upplysningar. Fröken ELISABETH ERICSSON och överlantmätaren ERIK TOBÉ har jag att tacka för meddelanden om C. P. Thunbergs jordförvärv.

30.*

Jag borde nu återigen tacka för mycken ynnest och välfägnad iag hade den äran under mit senaste Stockholms vistande hos min h. Farbroder åtnjuta; men huru skall iag nånsin kunna göra det nog? därtill är iag alltid för fattig på ord.

Med Dr Sahlbergs¹, som hitkommo i går aftons kl. 11 och reste i dag kl. 12, och hvars Fru altförmycket saknade Stockholms nöjerne, hade iag hedern få min h. Farbroders bref tillika med Dr Montins. —

Dr Montin skriver i det, det samma som i mit², han är mycket Banksian, och tål knapt höra annat än som ifrån Banks; Han har äfven falska rykten, som han skyller andra före, aldrig har iag bedt Forster eller Miller insinuera mig hos Banks, iag har alltid vetat dem vara anti-Banksianer; men som de hafva varit vänner med min S. Far, har iag skrivit dem till, och begge desses vänskap har iag trodt intressera mig, rät så mycket som Banks, så länge han vore stel.

Underligt at Banks och Solander hafva bevekt sig, at skicka mig hvart sit paquet med örter och graverade tabeller, såsom Montin berättar mig; de äro ännu intet framkomne; utan lär vara de som redan i höstas hemskickades af Joh. Alströmer³ till Götheborg, och igenom Cancell: Råd: anstalter uppskickades till Stockholm redan i December, men ej framkommo medan iag var kvar; Gud låt dem nu intet, sedan Alströmers äro borta, blifva qvarlämnade där uti huset. —

En tysk studerande från Altona vid nam[n] *Neblung*⁴ är hitkommen at studera Natural Historien och Chemien. —

* Breven tillhöra, där ej annat anges, K. Vetenskapsakademiens bibliotek.

¹ Johan Sahlberg (1741–1810), provinsialmedikus i Västernorrland, senare lektor i filosofi och fysik i Härnösand.

² Se inledn.

³ Johan Alströmer (1742–1786), Jonas' son i 2:dra g., gjorde 1777–1780 vidsträckta resor, bl.a. i England.

⁴ 31 aug. 1779 inskrevs i Universitetets album en Christ. Friederich Neblung, f. 1756, möjl. apotekarson från Altona.

Af Amoénitates äro 7 tomer tryckte, och till halfannan eller 2^{ne} små volder äro väl disputationer öfrige. — De[t] öfrige skall iag med nästa post ha den äran svara på.

Salbergs commiterade mig, at i dag, till min h. Farbroder, Fröknarne och Made-mois: Hemmendorf framföra deras compliment, och iag supplicerar om det samma.

Ups: d. 16 Febr.

1779.

[*Sigillet bortrivet.*]

31.

Jag ber ödmjukast om förlåtelse, at iag ej förra gången återskickade Montins bref; nu medföljer det tillika med mitt, som iag haft i samma ämne af Montin; hvilket iag anhåller at vid tillfälle få tillbakas.

En Italiennare i Neapel¹ har begynt göra observationer på Hafsdjuren, (som han äger så godt tillfälle till), hvilket han ger ut i brefver till mig, hvart djurs historia utgör et bref; deraf är nu et trykt, och som iag fått, på hvilket han fordrar mit svar; men det är på italienska, hvarföre iag har nödgadts lära mig italienska, till hvilket iag nu dageligen använder en timma at läsa denne piecen.

Min S. Fars Tal till Kongl. Familien är hållen [!] d. 25 Septembr. 1759.² Jag vet ännu inga flere Societeters parentationer än de begge. Icke eller flere Fruntimmer som just med alfvare studeradt Natural Historien³, ty Madame du Gage i Paris⁴ och Violante Vanni⁵ som skrifver nu om djuren uti Venedig, lär intet kunna föras hit?

Jag mins ej om min h. Farbroder nämt om Kungen i Spaniens⁶ anläggning med naturalie cabinetter efter min S. Fars classificationer, och dess lika magnifict anlagde trädgårdar secundum Systema Sexuale, till hvilkas riktande den stora expedition nu är till Peru och Mexico.⁷ Och om Hertiginnan af Badens ärnade värk.⁸ Alla Societeter hvars ledamot han varit, är iag säker på, förut vara upptecknade.

Ups. d. 22. febr

1779

32.

Postens sena ankomst nu för tiden, och hastiga afgang hindrar mig, at skrifva mycket.

Man måste väl lita på James Kerr uti Med:obs:angl.⁹, som har sedt Catechus

¹ En italienare i Neapel: Saverio Macri, se Uggla I, s. 165.

² Tal vid Deras Kongl. Majestetets höga närvaro etc. Omtryckt senast i Linné, Tre tal. 1954.

³ I sitt minnestal har Bäck talat om hur Linnés »lätta och lekande method . . . låckade äfven det vackra Könet, både i England, Frankrike, Tyskland och America, at studera Botaniken». Linné gav tyd-ligen fortfarande upplysningar om fadern i och för tryckningen av minnestalet.

⁴ Mme Du Gage de Pommereul, fransk kvinnlig botanist, som korresponderade med L. d. y. om gräsen. Se Uggla I, s. 155.

⁵ Medförfattare i det av Saverio Manetti i Firenze 1767–76 utgivna verket Storia naturale degli uccelli . . . ornithologia etc.

⁶ Kungen i Spanien: Carl III.

⁷ Den av fransmannen Dombey och spanjorerna Ruiz och Pavon ledda expeditionen till Peru och Chile 1777–88.

⁸ Om henne se Uggla I, s. 163.

⁹ James Kerr, Medical observations and inquiries, Vol. 5. I Suppl. Plant. upptages p. 419 Mimosa Catechu, officinell enl. Mat. med. no. 627.

præparation på stället, och den enda i nyare tider, at det är Mimosa; den Mimosa har iag, har äfven beskrifvit henne uti Supplementet, och kallat henne *Mimosa Japonica*, såsom mater terræ japonicæ [!].

Rätta Canelen är säkert *Laurus Cinnamomum*.¹ NB den som i apotheket bör brukas; Vi ha 2 slags Canel: *Hollensk* och den *Ostindiske*, som vi få hem med ostindiske skeppen; den senare eller Chinesiske är tjockskalig, är mycket mera skarp, men har ingen god lukt, och fås för godt kiöp, derföre villa de præferera den; men det är falskt. Den Hollenska tunskaliga äger det ljufliga fragrans i lukt, den milda aer som med oleo är blandad som gör den sötaktig. Om man slår begge på en varm gröt tallrik känner man straxt differencen på lukten, som saknas mycket hos den tjockskaliga. Som desideratum medicum är olidum har Hollendske eller rätta *Laurus Cinnamomum* preferencen; hvad den chinesiska eller tjockskaliga är vet iag intet, om intet en varietet a solo s[ive] cultura, iag vet icke eller hvar de få honom, men Canel har i senare tider funnits på Ostindiske öar; iag ser ingen möjlighet, at den kan vara *L. Cassia*.

*Jalappa*² gissade min S. Far i senare åren skulle vara *Mirabilis dichotoma*; men det är alt för svårt, at gissa sådant af en cultiverad rot; skapnaden är likare på *M. longiflora* men är ej så resineus, men huru förskräckeligen ändrar intet solum och culturen qualitates vegetabilium.

*Ichthyocolla*³ är vesica aerea s[ive] omentum på alla Accipenserres men den närmsta tages af *Acipenser Beluga*; hela detta generis species har iag måst ändra.

Ipecacuanha alba vet man vara *Viola Ipecacuanha* men *fusca* vet man ännu intet hvar af den tages.⁴

Sanguis Draconis som vi bruka tages intet af *Dracæna*, som M. S. Far mente, iag har derom corresponderat med Vandelli i Lissabon⁵; men hon ger också genom utvittrad saft en sort *Sanguis Dracenæ*; det är derföre troligt at Rumphius och Kæmpfer⁶ har rät, at det är *Calamus Rotang*.

Jag håller på, at få rät på *Ambra grisea*⁷, at det är productum vegetabile; at det är Resina af en ny sort *Amyris*, som iag kallar *Ambrosiaca* derföre, och växer vild i Ostindien vid hafskanten emellan klappurstenar.

Jag ber om min ödmukaste vördnad för Fröknarna och Mamsell.

d. 19 mart: 1779 i mörkret.

Ach! om iag kunde få byta af min mor *Ehrets tabeller*⁸ som sitta på väggen på Hammarby, mot vackra tapeter, skulle iag det gärna göra, vatn har drifvit sig in emellan stockarne och skadadt redan några, utom hvad fuktigheten har gjort!

¹ Kanel, *Laurus Cinnamomum*, Mat. med. no. 286.

² Jalappa-rot, *Convolvulus Jalappa*, enl. Mat. med. no. 148.

³ *Ichthyocolla*, fisklim. Sådant användes för uppklistring av växter. Tages av luftblåsan hos stören.

⁴ *Viola Ipecacuanha*, Mat. med. no. 548.

⁵ Domingo Vandelli (1735–1816), italiensk läkare och botanist, prof. i Lissabon, reste i Sydamerika, skrev bl. a. *Diss. de arbore Draconis*, Lissabon 1768.

⁶ Engelbert Kæmpfer (1651–1716), tysk upptäcktsresande, förf. *Amoenitates exoticæ* (1712). — Georg Eberhard Rumphius (1627–1702), tysk-holländsk naturforskare, förf. *Herbarium Amboinense* (tr. 1750).

⁷ *Ambra ambrosiaca grisea*, Mat. med. no. 704.

⁸ En del färglagda gravyrer av den utmärkte tysk-engelske blomstermålaren Ehret (bl. a. bananen) sitta alltjämt uppklistrade som tapet i Linnés sovrum på Hammarby.

33.

Jag vardt surprenerad, at höra af Prof: Hageman¹, som för några dagar sedan kom från Stockholm med den bedröfveliga nyheten at min H^r Farbroder på landet hela sommaren legadt illa siuk och ännu det vore; då iag förestälte mig at min H^r Farbroder med fullkomlig hälsa och nöje, i all ro skulle få använda denna sommaren på landet, och återvinna det han måst de förra somrarne förlora.

Det blef mig så mycket mer fågnesamt, at ha den äran få min H^r Farbroders egit, och deraf at bli försäkrad om dess fullkomliga restitution. Gud gifve min H^r Farbror nu ville spara och akta sig mera än tillförene skedt.

I denna sommar har iag ständigt varit i Upsala och jämt i mina rum; detta Supplementet har kostadt min tid hela sommaren, iag har och nu slutadt det, och renskrifningen deraf är äfven börjad, hvartill iag har 2^{ne} Amanuenser, så at om 14 dagar tror iag det äfven af dem skall vara expedieradt.

Mycket med örter har iag denna sommar fådt från Canarieöarna och värma America, hvilka äfven blifva i Mantissan [o: Suppl. pl.] införda.

Thunberg har mäst dageligen varit hos mig under den tiden iag igenom geck hans örter, nu är han mycket på landet, för at sätta sin gårdsbyggnad i ordning till vintren för sig och sin tillkommande Fru, som här säges blifva dess förra värds eller patrons dotter.²

Det har intet varit ondt oss emellan, och [iag] tror intet at det blir; iag blef väl litet stött i början af det han begärde under Cancellarens närvaro instruction till sine göromål vid Trägården, hvilket snart tystnade af, sedan han fandt sig vara förledd af ett par mina ovänner såsom han sade. Han har i från sin ankomst haft nyckel och frihet at gå i Trägården när han behagade.³

Jag beklagar at frön intet grodt; iag kan intet föreställa mig, at Trägårdsmästaren dermed giordt något skälmstykke; gamla frön har iag inga; för 2^{ne} år sedan var sådan brist i trädgården, at alldrig ett enda frö uti hela fröskåpet fants, och dessutom är mitt fröskåp så litet, at det ej kan rymma mer än ganska litet af hvart slag, och hvart annat år slås de gamla bort. Det torde kunna repareras at nästa vår skicka planter eller och i höst af några perenna.

Nu håller iag på at reparera huset⁴, hvilket sker på Academiens kostnad, och blir nu tämmeligen vackert. I höst ärnar iag flytta; men iag grufvar mig nog före, at i ett helt hus bo ensam, utom min dräng.

Macri från Neapel frågar i ett bref, som iag nyligen haft: *An vobis nota sunt remedia specifica contra hydrophobiam et viperarum morsus? mercurius, meloë et salia alcalina volatilia non votis satisfaciunt.*⁵ Äro några säkrare bekanta? — —

Ups: d. 30 jul[i]

1779

¹ Johan Niklas Hageman (1727-1789), prof. i orientaliska språk.

² Dotter till akademikamreraren Gabr. Ruda. — Thunberg hade den 10 juli 1779 köpt skattehemmanet nr 1 Storeby rote, Gamla Uppsala, sedermera kallat Tunaberg. Han ägde senare även nr 7, tillhopa ca 50 tunnland.

³ I sina på äldre dagar nedskrivna självbiografiska anteckningar påstår T. tvärtom, att Linné d. y. ej tillät honom som demonstrator att inneha nyckel till trädgården!

⁴ Linné d. y. hade hos konsistoriet anmärkt på ämbetsbostadens förfallna tillstånd.

⁵ »Männe Ni känner några specifika medel mot vattuskräck och huggormsbett? Kvicksilver, meloe och flyktiga alkaliska salter göra ej önskad verkan.»

34.

För at få ha den äran upvackta min Hr Farbroder på landet, skall iag sielf resa med mitt opusculum¹ till Stockholm, som lär ske emot slutet af nästa vecka emot söndagen. —

Iag är glad at med detta arbete få sluta, det har hållit mig hela sommaren innom mina rum dagen igenom; mycket ser det dock intet ut; men få känner hvad möda härtill behöfs at slå upp och jämföra, och det vill mera till at skrifva en sådan bok, än at beskrifva örter i Handlingar, och intet mera fråga derefter om det är rät eller intet.

Förra posten hade iag ett intressent bref ifrån den honetta Mutis uti America som innehöll utom andra den raraste decouvert iag nånsin kunnadt få, det var trädet hvaraf balsamus peruvianus tages, som ännu ingen sedt. Det kom nu väl till pass innan Supplementet var bortskickadt.²

Rhododend: Chrysanthem. har Pallas beskrifvit och afritadt i sin resa; den är så nära släkt med Rh: daurica, at iag tror det vara samma, men efter det i medicin blifvit bekant tar iag up den som ny; Jag tviflar, at hon gör mera än Arbutus; och månne? amara curera Arthritidem, men väl corroborando soulagera för en svagare paroxysme. Det förekommer mig lika med Kölpin och Rhododendron³ som Murray och Arbutus⁴, at de litet förhastadt sig; Vi äga en hoper ståtliga simplicia förut i Mat: med: som är stor skada, at de negligeras, och at modet så regerar de unga practici; de villa alla göra sig kända med nya medicamenter lika som unga Botanici med nya örter.

Nu är Thunberg i Stockholm, för at i Academien hålla sitt Introductions Tal.⁵

[Odat. 1779 (aug.?).]

35.

Parentationen är öfversatt af Svederus och af honom uplagd i Leipsig⁶; har min h. Farbroder den intet? Skall iag skicka den med posten?

I dag har iag haft bref ifrån Miller som skickadt mig sine Illustrationes⁷, som skall vara en vacker bok i 8vo med mycket figurer, äfven har iag fått bref om frön och örter skickade från Ängland, men som äro antingen skickade med en skeppare, som heter Vargentin eller adresserade till Secreter Vargentin; Ängelskmännen skriva så kort och oftast ganska otydligt.

Ifrån Ehrhart⁸ har iag äfven i dag bref, hvilken ber mig hos min h. Farbroder

¹ Nämligen manuskriptet till Suppl. Plant., tidigare kallat Mantissa.

² Mútis' brev från Ibaqué 12 sept. 1778, tr. hos SMITH, *Corresp. of Linnaeus*, 2, s. 537–550. — Peruviansk balsam fås enl. Suppl. plant. ur Myroxylon Peruifera enl. Mútis.

³ Alex. Bernh. Kölpin utgav 1770 i Berlin Bemerkungen über den Gebrauch der Sibirischen Schneerose in Gichtkrankheiten.

⁴ Joh. And. Murray utgav i Göttingen 1765 Commentatio de Arbutu uva ursi.

⁵ Thunberg tog 25.8. 1779 inträde i KVA med sitt tal Om Japan och i synnerhet om . . . Mynt-sorter.

⁶ Bäckes parentation över Linné översattes till tyska och utgavs av (akademi-)bokhandlaren Magnus Swederus och utkom i Uppsala 1779.

⁷ John Miller (1715–1790). Hette ursprungligen Müller. Tyskfödd gravör, verksam i England. Utgav 1775–1780 praktverket An Illustration of the Sexual System of Linnaeus.

⁸ Friedrich Ehrhart (1742–1795), schweizisk apotekare och framstående botanist, Linné d. ä:s lärjunge 1773–1776, sedan kungl. botaniker i Herrenhausen, Hannover. Han ombesörjde tryckningen av Suppl. Plant., men kom därvid i konflikt med Linné d. y., då han självrådigt ville där införa en del av honom själv beskrivna mossor.

framföra dess vördnad; han arbetar med full ifver uti mossarne, beskriver de besynnerligare uti Hannov: Magaz.; och skickar mig mäst hvar postvecka några exemplar för mitt herbarium.

Rotheram har verteradt min S. Fars Termini botanici på ängelska.¹

Thunbergs bref har iag skickadt till honom på landet; han är beständigt ännu hos sine tillkommande Slägtingar.

Upsala d. 18 sept.

1779

36.

Nu hoppas iag, at min h. Farbroder är Stockholmsbo, och således undviker, at i denna höstaktiga väderleken resa emellan Staden och Ryby.

Iag finner nog, at iag kunde behöfva Tyskan, mera för at läsa brefver än Tyska journaler och gazetter, som vi uti Upsala intet tillfälle äga at läsa.

Marq^s de Ratte² skal i Montpellier giöra min S. Fars minne och har bedt mig om dess biographie; iag vet intet bättre än at iag skickar honom den Tyska version af min H. Farbroders parentation.

Pettersons älg dog av skakning emellan Erstavik och staden, som var mycket skada; den var ganska stor.

Det ängelska paquetet har Secreter Vargentin varit god och skickadt mig, det innehöll en hel hop med ganska rara Westindiske frön tillika med Millers Illustration of Sexual System vol. 1., en ganska vacker och accurat bok.

Upsala d. 15 octobr.

1779

37.

Gamle Forster är illa plågad af Lord Sandvich för en ganska stor summa penningar, hvilket Forster är Lorden skyldig; och Lorden vill intet låta beveka sig, at släppa Forster till sin tjenst i Halle.³

R.R. Scheffer har giordt mycken reflexion på berättelsen om en Sophora, som i Journal de Paris var omtald då hafva blommadt ute, och hvilken hade den merveillieusaste kraft i magsiukdomar efter Fransosernes sät at utropa sina saker; Hans Excell. har redan förskrifvit in träd deraf; Iag menar at det är Soph. heptaphylla, som Rumphius kallar Anticholerica, och han så mycket berömmar uti flera siukdomar, och som han säger om: *Si non adeo hic vulgaris esset, ob utilitatem in re medica quam præstat, argento non solvi posset.*⁴

¹ Rotherams övers. utkom i Newcastle 1779.

² E. H. marquis de Ratte författade Éloge de M. de Linné, som den 28 dec. 1779 föredrogs i Académie des Sciences et des Lettres i Montpellier. Tryckt 1780.

³ J. R. Forster hade efter hemkomsten från världsomseglingen med James Cook skarpa konflikter med de engelska myndigheterna, särskilt förste sjölorden Lord Sandwich. F. tillträdde 1780 en professur i Halle.

⁴ Sophora heptaphylla upptages i Linnés Materia Medica med det officinella namnet Anticholerica. Den anföres av Rumphius i Herbarium Amboinense, Vol. 4, p. 60, tab. 22 med anmärkningen: »Om den ej här vore så vanlig, kunde den på grund av sin nytta i medicinen knappast betalas med penningar.»

Faculteten grälar nu här med Liljestrålens instruction för den nya Lectorn i Strengnäs, den de anser för omöjelig at värkställa vid ett Gymnasium.¹

Thunberg har åter kjøpt sig ett Rusthåll för 25000 d^r, så at nu har han landtägendom för 40000 d^{ler}; Han har rest på alt sätt lyckligt.²

Ups: d. 2. Nov.

1779

38.

Exc. R.R. Scheffer har redan förskrifvit den berömda Sophora, och vill plantera den på sin gård bredevid en mur, som Hans Excellence i dag behagadt berätta igenom bref; iag är rät nögd dermed, ty om det är den iag menar har iag deraf 2^{ne} små plantor, men som stå i kalla Orangeriet; och omöjeligen kunna stå ute; iag skall derföre anhålla at min Hr Farbroder intet råder Hans Excellence at lämna hit trädet; Gud bevare från det.

Ängelsmännen äro beskedligare än iag förmodadt; iag har skyndadt nog mycket med Mantissan för at göra dem till viljes, och nu lär hon väl vara framkommen till Förläggaren, men intet börjar han at den trycka för än efter Juhl; ty hon får intet bli färdig för än till Messan, icke eller får iag något för än hon är färdig; Förläggare har i senare tider igenom det de trykt längre för Messan eller lämnadt ut något correctur blifvit så bedragne, och funnit samma bok för sig på Messan som de förlagt, med lika eftertryck af andra.³

Härpå har redan Ehrhart præpareradt mig, at det är fåfängt för mig, at den få se förän hon blir färdig.

I dag har iag äfven bref af Canc:R: Alströmer som skrifver: »Efterhand ärnar iag ärsätta, hvad elden förtärt i Alingsås. Skadan var stor. Jag har mist mina bästa, mästa och dyrbaraste böcker; Fagræus alla sina manuscripter, 30 års arbete; Han är otröstelig.» — Intet mins iag, at det ståndt i avisorne, det Alingsås brunnit.⁴

En lefvande skiölpadda och Guldfiskar har iag i Giötheborg fådt för min räkning, som iag nästa vår får up. En hoper Snäckor och en låda med Insecter är ifrån Giötheborg mig skickade, dem de adresseradt till min Hr Farbroder; iag supplicerar at det intet illa anses; de kunna öppnas och betracktas, Snäckorne äro rara och deribland den vackra och rara *Trochus Solaris* (om ägaren känt rätt)?, som förut endast fins i Drottningens samling.

Reichard, M. D. Francofurti ad Moenum ger nya editioner af min S. Faders Genera, Species och Systema vegetabilium med det, at han öker dem med alla tillökningar, som fins i Mantisser och disputationerne.⁵

Ups: d. 4. nov. 1779

39.

Jag afvundar intet Prof. Murray den hedern honom träffadt at blifva vald till Ledamot af Vet: Academien⁶; nog hade det smakadt mig bäst, att få den hedern med

¹ Joakim Vilhelm Lilliesträle (1721–1807), justitiekansler. Koncept till Linné d. y:s yttrande om naturvetenskaplig undervisning vid gymnasiet i Strängnäs finnes hos Linn. Soc.

² Thunberg köpte skatterusthållet Råby nr 78 i Vaksala socken. Köpebrev 14 jan. 1780.

³ En belysande bild av tidens osäkra förlagsförhållanden!

⁴ En eldsvåda hade den 27 okt. 1779 härjat det Alströmerska manufakturverket i Alingsås. J. T. Fagræus var läkare där och Alströmrarnas factotum. Se om honom F. Stenström i SLÅ 1932.

⁵ J. J. Reichard utgav *Genera Plantarum. Editio novissima*. Frankf. a. M. 1778, och *Systema Plantarum. Editio novissima*. U. o. 1779–1780.

⁶ Adolf Murray blev medlem av Vet. akad. den 9 febr. 1780.

honom, än det framdeles kan göra; Det intresserar i synnerhet Academicos; Ungdomen dömmar merendels om Vetenskapen efter den aktning deras Lärare är uti, och det är knapt någödt, som så deciderar det, som Wet: Academi: ledamots vahl; men det må nu vara, det är intet mitt öde, at vinna något här hemma, iag skall biuda till at vara hos Utlänningen lyckligare. Jag ledsnar dock intet än, min lust för Natural Historien kan ej gärna kallna, och det är min H^r Farbror och Alströmmers som tillräckeligen encourageradt mig. Wet: Acad: kan iag intet tjena eller blifva nyttig före; de äga så många Natural Historici förut, som dömma tilltagsnare än iag förmår.

Prof. Bergii *Iasione capensis*¹, som han beskrifvit uti Upsala Acterne, hvilka nu äro tryckte, har iag uti Supplementet den citeradt till *Astrantia ciliaris*; vi differera således både till genus, ordo naturalis och Class; det lär bli andra som dömma oss emellan hvem har rådt; hans beskrifning är alldeles rasande; men iag har endast citeradt honom, utan at säga någödt, som iag har gjordt med flera örter, hvilka en tid bortåt blifvit i Vet: Acad: Handling[ar] beskrefne under nya Genera, hvilket iag enligt M. S. Fars lagar, som i Vetenskapen blifvit antagne, intet kunnadt bibehålla.

De spanska missionairerne hafva funnit på en ny sort kinkina träd bredevid St Fée, men som lär vara det ordinaira, ty Mutis har funnit den där förut; och skall Dombey hafva beskrifvit en hel hop med siukdomar gängse uti Lima samt deras method at dem curera.

Om ledamotskapet vid den nyss inrättade Academien i Neapel vet iag ej mera än at Macri berättadt mig det och bedt at iag ville, när som diplommet kommer, och iag därpå svarar, recommendera honom till Histor. Natur: Profession.

Påfoglar finnes inga på Hammarby; min S. Far hade ofta försökt, at ha dem där, men de blefvo ständigt af räffen borttagne, så at han ledsnade därvid; iag har nu 2^{ne} par i behåld, och i vår skall iag kunna præstera Fröken Mensa² kanske ett par, till skrikar på Ryby.

Kan det vara möjligt, at Sparrman vill bort?

Jag har fådt uti denna vintern ovanligt många slags frön, så at iag väntar nästa år en mycken skiörd af nyheter; nu blommar Hedysar[um] gyrans, iag ärnar beskrifva den och dess underliga rörelser uti Neapolitanske Handlingarne; ty de tro at rörelsen dependerar af agitatione aeris, hvarom blifvit disput emellan Adanson och Abbas Pourret i anledning af ett bref, som den sednare communiceradt Adanson, af det han fådt ifrån mig om samma ört.

Nu hinner jag intet mer om dagarne emellan det iag arbetar på mina lectioner, än svara på utländska bref och botaniska frågor; till plåga har iag äfven Bi-handels omsorgerne, som också gör mig en vidlöftig correspondence emellan Alströmer och Inspectoren.

[Odat., början av 1780.]

(Ihreska saml., Upps. univ. bibl.)

40.

Med Doctor Sparrman skickade iag i dag några frön för Hortus Rybyensis; om de sås på värm bänk, och stället där de sås ränsas, är iag försäkrad at de komma upp; iag har utvaldt mera rarare än vackrare, som iag känner at min h. Farbroder betraktar växterne med mera botaniske ögon än andra.

¹ I Vet. Socis Nova acta 3 (1780) trycktes P. J. Bergius' *Iasione capensis descripta*. — I Suppl. pl.: *Astrantia ciliaris*.

² »Fröken Mensa»: Bäckes dotter Emerentia, f. 1763; g. Oxenstierna.

Af H^r Denike¹ förtienar iag intet beröm, utan lär den compliment af honom vara at förstå tvärtom; han har sielf skrivvit mig det, och hvarföre iag intet eller giordt mig besvär at svara honom; han har dock nyligen ändradt sig; ty han har skickadt några frön; med Dr Sparrman skickade iag också ett litet bref med sibiriska frön för Denike.

Faba St. Ignatii dödar hundar vid gr. x.²; hvilket medici här tillskrifvidt dess amarum, men de hafva försökt andra amara som China och Chamomilla, men de ha giordt intet; effecten kommer väl säkert här af dess tetrum som Solanaceæ ha, derföre döda baccæ Solani fere omnium på samma sätt.

Bergii Tal³ har iag nu fådt och studeradt; men intet ännu lärdt något af; men funnidt at han ej kändt Vegetations sättet och Prolepsis, som synes då han raisonerar om ympningen; man skulle snart af honom kunna bli inbillad, at då iag ympar Pärön eller Äplen i oxel eller Rön, och ympen bär frukt, skulle iag af den fruktens kärnor få Rön och Oxel, då de såddes.

Nu nyligen har Nux Vomica kommit åter i misscredit, sedan hon i en Epilepsie nyttiad uträttadt intet; vanlige öden med simplicia Regni Vegetabilis.

Nu skola vi göra 3^{ne} Licenciati medicinæ.

Ups: d. Apr:

1780.

(Ihreska saml., Upps. univ. bibl.)

41.

För nyheterne tackar iag ödmiukast; alltid fås någodt artigt från Edinburg; At Simarouba är en arbor dioica är tillförene bekandt uti Act: Paris: och för 2 a 3 år sedan beskrifven af Aublet uti dess Plant. Gvian: med figur⁴, hvarutaf man lärdt, at det är en species Qvassia[e], hvarföre den är insatt i Supplementet under namn af Qvassia dioica.

Botanici hafva nu begyndt at blindtvis beskrifva, hvad som förekommer, utan at se efter hvad som för är kändt; såsom t. e. Iaquin som nu nyligen har gedt ut sista delen af Flora Austriaca⁵, prägtiga figurer som prisa Ritaren, men usla beskrifningar och [at] det botaniska, hvarmed den nya örten skulle skiljas ifrån för bekante är utlämnadt, gör at väcket ingalunda marqverar någon kundskap hos Auctoren.

Jag har i mitt Företal till Supplementet vågad tänka emot hela den botaniska nu för tiden regerande verlden om Generum och Specierum formerande; men iag torde väl få betala denna min oblyghet med väl critiquer, men det hjälper ej. De skola få mer sedan, iag har lofvadt Erhardt, at gå igenom nyare vetensk: academiers, societeters handlingar och andra böcker i Natural Historien, som utkomma med nya saker, och reducera dem till för bekante örter och djur, hvilket han vill införa i Hannoverske Magazinet; detta torde stöta några, hvarför iag ej ville på det, för än de börja critica mig, då skall iag svara dem dermed.

Men mera då iag hoppas i slutet af nästa vecka få ha den äran upvagta min Hr Farbroder, och glädia mig öfver dess återvundna hälsa!

¹ Zacharias Christian Denike (1746–1796), regementsfältskär. Hade i Stralsund »ett stort herbarium och kultiverar en utvald samling af botaniska växter». (Weckoskr. för läkare, 3, s. 353.)

² Strychnos Ignatii, Mat. med., nr 169. — Gr. X = 10 gran = 62 cg.

³ P. J. Bergius' tal i K. V. A. Om frukt-trädgårdar och deras främjande i vårt rike hölls 9 febr. 1780.

⁴ Den franske botanisten J. B. C. F. Aublet utgav 1775 Histoire des plantes de Guiane. T. 1–4.

⁵ N. J. de Jacquin utgav 1773–1778 ett praktverk, Florae Austriacæ... icones. 1–5.

Alströmer har varit ner åt landet och hållidt inventering på vår Bi anläggning, hvilken han berättar sig, fast många olyckor tillstödt vid transporten, hafva funnidt i god situation, och at den i år afkastadt 15 procent; nu skall den för sista gången i höst ökas med 50 kupor för sista gången [sic] och så skall man börja få igen sina penningar, räntor och draga vinster.

Kungens bortovaro¹, och det vackra vädret, gör at vi ingen dag får vara i ro för främmande, i synnerhet iag som har Trägård, endast för mina djurs skuld, som roar allmenheten mäst.

Ups. d. 15 aug.
1780.

[*In margine*.] Bar: Alströmer (Clas) är på Wirsbo bruk², vid Westerås; han vill at iag skall komma dit, inen iag har bedt honom hit; iag får svar söndag; kommer han, blir iag väl litet hindrad i Stockholmsresan.

42.

Jag blyges nog at så länge hafva uppskjutit at aflägga min ödmjukaste och vördnadsfullaste tacksägelse för välfägnad, nöje etc. hos min Hr Farbroder både på Ryby och i Stockholm; men iag har sedan min hemkomst dageligen varit sysselsatt med att flytta en del naturalier ifrån Hammarby, i synnerhet dem, som uti det lilla stenhuset af fuktighet taga skada såsom Zoophyta och Lithophyta; äfven har den påskyndade förteckningen på Academiens naturalier förskräckeligen hindradt mig denna tiden.

Vicq d'Azir som är Secreterare vid medicinska Societeten uti Paris [har] skickadt mig den Eloge de öfver min S. Far hållidt; har min h. Farbroder sedt det? han har följt min h. Farbroders, men har mycket reflectioner om arbeterna, ibland intet så just[a].³ Han skrifver at Societeten utgifvidt 2^{ne} volder, och ber mig contribuera till deras samling med de intressentaste observationer som i senare tider i Sverige äro gjorde; sträcka desse sina arbeten utom pura medicin?

Det beskrefna trädet hvaraf Cabbage barken tages, som står beskrifven uti Medic. Comment. och afritad uti ängelska Transactionerne, är ej ny utan är Goffræa spinosa; iag har den inlagd.

Jag undrar at nu mera uti ängelska Transactionerne, sedan Banks är Præses och Solander ledamot, kan komma in sådane observationes botanicæ, där beskrifningen är så falsk som den är på denna, t. e. på ett träd foliis pinnatis beskrifves foliis ternatis.

2^{ne} af de till Fjellen reste studiosi⁴ hafva återkommit utan något nytt med sig; de beklaga sig öfver det våta vädret, som hela sommaren på Fjellen varadt; hvilket skall vara vanligt alltid då det är tordt ner hos oss, och tvärtom.

Ups. d. 16 sept:
1780

¹ Gustaf III företog den 15 juni en resa till Spaa och återkom först i oktober.

² Wirsbo bruk ägdes då av hans brorsdotter och dennas make, frih. Nils Silfverschöld.

³ F. Vicq d'Azyrs Éloge de M. Linnaeus. Lu le 23 février 1779. Tr. i Histoire de la Société Roy. de Médecine, T. 2, 1780. — Föranledde en kritik av Linnés lärjunge C. M. Blom i Samling af Rön och Uptäkter, Bd 2, 1781.

⁴ Avser väl den nedan omnämnde Lundmark och hans discipler.

43.

Det vore rätt väl om R.R. Scheffer hade alfvare med det projecterade Intendent-skapet¹, bifogadt med de förmånerne; dylikt har iag länge önskad och talt derom med Alströmer redan under sistledne Riksdag.

Upsala Trägård ledsnar iag vid mer och mer. Både besvären at skaffa nytt dit efterhand, som skall fylla de bortgåendes rum; kostnad af egen cassa at underhålla det, bli i längden odrägeliga för mig, som sielf måste lefva af min lön. Iag har haft i dag en ledsam händelse: min största Apa har i dessa dagar blifvidt med en påk slagen öfver veka lifvet, så at bakdelen är alldeles lam, och visar alla tekn, at intet kunna repa sig; påken ligger qvar, men ingen vet, hvem nyttiadt den; Trägården är nu öppen för alla, flera komma på en gång, de skiljas oftast åt, och stanna gärna qvar hos Aporne, at retas med dem; betieningen våla de intet, äfven och för några styfver får de göra hvad de behaga.

Huru skulle iag kunna skaffa ihop djur eller örter då det står fritt för alla at handtera det huru de behaga?

Blefve iag Intendent öfver Konungens Trägårdar skulle intet många år gå förbi, förän någondera af dem skulle både vara rikare på djur och växter än Upsala Trägård någonsin kan bli;

Här har iag alt emot mig; ett svårt climat af den stora slätten kring Upsala; en sidlänt platz till trägård; eländiga orangerier som ligga ner i jorden; litet folk och de uselt lönte; ingen hielp, intet en styfver at köpa en växt eller djur före; och cameraters afvund, när man ändå bjuder till; Det blir svårare och svårare at få något lefvande djur; den som sådant har, ger det nu för tiden hälst till present åt någon mæcenat, som kan bidraga på något sätt till gifvarens förmån; intet bryr någon sig om at ge till Upsala Trägård eller en simpel Professor.

Derföre skulle iag ganska mycket önska det ombyte, och iag skulle därigenom alldeles komma i mitt element.

Iag har intet förtalt mine camerater: Bergman har hat till mig af gammalt, för mine diätetiske collegier när iag först begynte läsa för min S. Far, då iag talte om artificiella vatnen och säcker-syran, men iag har alldrig nämndt Prof. Bergm. i mine lectioner.² Jag har sedermera bjudit till at akta mig så mycket möjligt varidt; Jag har nu mer och mer blifvit lärd, at intet jugera om något utan låta alt vara som de villa ha det; man kan ingen ting corrigera, ehuru rätt man har, utan at göra sig förhatelig.

[Påt.: 1780.]

44.

Jag beklagar oändeligen, at min h. Farbroder återigen varit siuk! Gud ske lof, at det gådt så snart öfver!

Jag har en tid bort åt varidt så sysselsatt at knapast varidt tid öfrig at äta; Lectioner, ny Trägårdsmästare, ny Inventering på Academiens Naturalie-Cabinet³, samt tillika Alströmers skickade naturalier, hvilka han upskickadt för at få namn på, hafva in-tagidt alla timmar om dagen, at iag med möda kunnadt ha en öfrig till at lära Ängelska på;

Jag önskade at i vår på några månader gå öfver till Ängland, för at se deras samlingar, deras Trägårdar och Trägårdsskiötsel.

Alströmer lägger an en ängelsk trägård af 70 tunneland, köper till den alt hvad

¹ Planerna om att ge Linné d. y. en befattning som intendent öfver de kungliga trädgårdarna i riket.

² Torbern Bergman var den förste i Sverige, som framställde artificiellt kolsyrat vatten.

³ Se inledn.

för penningar kan fås och kan tåla vårt klimat; Hans Intendent Studiosus Dahl är nu här för at ta ur Upsala Trägård, hvad som kan tjena honom.¹

Lostbohm² lockade min gamle Trägårdsmästare från mig; det var mig icke möjligt at kunna öfvertala honom bli qvar, emot 900 d^{ler} k^{mt} lön, som Academien består; och iag trodde väl med tiden kunna vinna en lika habil som denna, fast det skulle kosata mig något möda; Nu har den förra åter begärdt få komma tillbaka.

Lundmrrk³ har iag påmint om dess faciendum till Academien; han är nu rest till R.R. C. F. Scheffer för at uppsätta de Foglar Hans Excell: köpt af honom; och han ärnar äfven upvakta min h. Farbroder.

2no af dessa peregrinatores Alpium tog hemvägen åt Pettersburg, där de blifvidt förskräckeligen väl emottagne, och Laxman⁴ som då var resfärdig på Keysarinnans kostnad till Sibirien, offererade en af dem 300 Rubler årligen, om han ville följa med, men denna var af de mindre avancerade i Nat. Historien, at han ej vågade; skada at den bästa ej var där, han hade kunnadt emottaga det och Laxman varidit belåten dermed.

Alströmer har skickadt mig en lefvande papegoja (*Psittacus ruffirostris*), och en hel hop af Söderhafs insecter.

Intet år har varidit så svårt at få hem något som i år, iag har Millers, och Hudsons i London, Schrebers och Erhardts uti Hamburg, Scopolis uti Wien, hvilka iag fådt till skänks, utom en hel hop andra iag förskrifvidt och intet får iag; intet eller har iag hört af Flora Danica⁵, sedan Kungen i Danmark befalte at den mig skulle skickas; månne Drottningen har fådt något deraf i år?

De utländska editionerne af Systemet skulle iag villa ha, men det är altför svårt at kunna få dem. Jag har gedt Svederus i commission om flera böcker, få af dem har iag fådt.

Ups. d. 30 [20?]* oct: [tillagt: »1780»].

[*In margine*:] åter igen har Bierkander⁶ giordt artiga observationer om Hafrans skadeliga maskar. — Flor. Chamomill. har visadt god värkan i gangræn. Nyttias af Acrell⁷, som gör flera försök med Simplicia.

45.

Jag mindes intet annadt, än at iag tillförene haft den äran berätta om Inventeringen med Cabinettet.⁸

* Datum otydligt, ändrat av brevskrivaren själv.

¹ And. Dahl (1751–1789), en av Linnés senaste lärjungar, var anställd hos Claes Alströmer som intendent för hans samlingar. Bekant för sina ansträngningar att rädda Linnés herbarium efter den yngre Linnés död. Var vid sin död botanisk demonstrator och akademiadjunkt i Åbo.

² Johan Lostbom (1732–1802), professor Borgströmianus (i praktisk ekonomi), senare domprost.

³ Studenten J. D. Lundmark, se nedan brev 48 med not 4.

⁴ Erik Laxman (1738–1796), luthersk pastor vid Kolvanska bergverken i Sibirien, prof. i Petersburg, LVA. Vilka de båda »peregrinatores alpium» voro är okänt.

⁵ Det ståtliga praktverk över den danska floran, som på danske kungens bekostnad utgavs först av Oeder, sedan av Vahl och andra.

⁶ Clas Bjerkander (1735–1795), kyrkoherde i Västergötland, naturforskare, LVA, »den praktiska entomologiens grundläggare i Sverige», sysslade mycket med skadedjur på växter.

⁷ Johan Gustaf Acrel (1741–1801), medicine adjunkt, senare professor.

⁸ Inventeringen av naturaliekabinettet. Tvisten om denna harskildrats av LÖWEGREN, *Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet*, sid. 215–216.

Consistorium har flera gånger påmint om Inventering, hvilket iag förestäldt vara omöjligt för än iag först finge tillfälle, at därpå göra en ny Förteckning, (som Consistorium hade förloradt det inventarium de förut hade och nu således intet inventarium fants, at gå efter), men nuvarande Rector¹ trodde sig förstå detta bättre, och at det kunde göras på några dagar och af Thunberg; när iag derföre kommer hem ifrån Stockholm skickar Rector mig bud om aftonen, at han morgonen derpå hade satt ut inventering; de kommo dagen derpå neder, iag släpte dem in i Cabinettet, och bad Herrarne inventera, men at iag intet hade tid at vara närvarande ty mina ferier voro mig angelägna, i synnerhet nu då iag skulle mista en Trägårdsmästare borde iag vara måhn om fröns samling; och iag behöfde de återstående få dagarne till at präparera mig till lectionerne; de ville då ha Thunberg till at göradt men han svarade sig ej känna dem; Jag begärte då hos Cancelleren frihet derifrån, som iag trodde mig så mycket vissare få, som han tillförene gådt in i det project iag haft at sensim få göra inventarium derpå, men Cancelleren ålade mig at göradt; men någodt vite vet iag ej af; änteligen skulle vi börja å nyo, närvarande Rector, Inspector Aerarii och Thunberg som förde protocol; men sedan vi en dag hållidt på, bad de at iag ville göradt efter hand, och skona dem ifrån den plågan, at sitta i det osunda rummet²; hvilket iag lofvade som det var just det iag tillförene lofvadt; Sedan den tiden har Dr Thunberg hulptid mig en timma om dagen, at examinera, sätta namn på, och annotera de djur där finnas; och har vi nu hunnidt så långt at allenast återstår Snäckorne.

At neka till Inventering eller vara emot den, kunde iag ej vara; men det var ej mitt fel at Consistorium haft bordt inventarium; och det kunde ej af folk som känner svårigheten at göra ett dylikt, mig påläggas, at det på stället och på få dagar uprätta.

Någodt besynnerligare har dessa dagar händt uti Consistorio då jag varidt frånvarande, at Rector proponeradt det äfven borde ske inventarium på örterne i Trägården, hvilket vore så mycket angelägnare nu, som Alströmer hade en utskickad här för at spoliera Trägården; pluraliteten fandt detta orimligt; men iag önskar, at få Rectors expression i behåld vid justeringen för at kunna communicera den åt Baron Clas Alströmer.

Broberg³ ville ha 900^d daler påökning om han komme tillbakas; så mycket är han ej värd, iag känner mannen, och ingen bättre än iag kan göra det. Iag hoppas väl at det skall gå ändå.

Trägården har kostat mig mycken möda sedan iag tog emot den; min S. Far var ledsen på den i senare åren, och förtretad af Consistorio, hvarföre han lämnade intet de frön han feck till Acad. Trägården, utan behöll dem, derigenom blef Trägården nog utblottad på slutet; och de djur där varidt dog i dess senare år äfven bårt. Iag grep derföre häftigt till, at ifrån alla ställen iag veste tigga frön och äfven lefvande djur; det har lyckats väl för mig hitintils, iag har fådt mera frön at årligen så än nånsin tillförene varidt. Jag sådde förledit år långt öfver 1000^d slag⁴; iag har tillräckeligt med djur, och mer än iag har rum före. Hade min hog ej varidt så stor, hade iag länge sedan ledsnadt; Consist. har intet veladt ge mig hjälp; iag har intet fådt stängsei, intet lådor, hvilket bidragit till fleras destruction; brist på ett plank det iag ej var i stånd at få i rättan tid i ställe för ett hus academien bortsålde gjorde at iag mistade

¹ Universitetets rektor var då Pehr Svedelius (1732-1805), professor i latinsk vältalighet och poesi.

² Universitetets zoologiska samlingar förvarades i södra flygeln av det förfallna orangeriet.

³ Lars Broberg (död 1795), örtagårdsmästare i Botaniska trädgården.

⁴ Antalet arter i den återuppståndna trädgården, Linnéträdgården, är f. n. ca 1 600, varav 600 annuella växter.

flera trån vande at stå ute, dem iag ej kan få igen; brist på hus åt djuren har giordt at flera Markattor iag fådt af halsflusser dödt bort om vintrener; Consist. har för 2^{ne} år resolveradt, at det skulle ske, men derpå ingen värkställighet följt, med mångfaldiga flera prof af deras benägenhet emot denna inrättning, den de alltid hatadt. Jag har i flera år spardt mycket spiritus, som tillförene kostadt Acad: mycket på dess samlingar; nu är kittet på största delen af flaskorne upbruten, och det gamla sättet i stället nyttiadt, differencen i priset skall snart märkas för dem.¹

För all min möda med alt detta har iag intet annan tack eller upmuntran haft än ständiga förargelser; och för at få lefva mera i ro och fred är bäst vara i allting lagomt het; mindre fäkta, för at förskaffa sig hat, hämd och förargelse.

Min huvud ovän har iag nu tämlig blifvit förvissad om, at det är Lostbom; våra syslor äro någodt lika med hvarandra, och jalousie de metier är svår.

Till at derföre få reparera mina sinnen litet, ärnar iag i vår resa öfver till Ängland på några månader, så långt min lön räcker; för at se deras samlingar och prägtiga trädgårdar.

Supplementet måtte väl nu vara trykt; underligt at iag ej får höra af det någodt.

Om Montin kände mina tillgångar på örter och herbarium, skulle han snart öfvertygas om omöjligheten för mig att nästan communicera någodt utan skada. Min S. Far utgallrade sitt herbarium medan han än årkade någodt, och skall hafva upbrändt alla duppletterne, hvarföre vet ingen. De örter iag får skickade, får iag änkla exemplar, merendels små, at de ej kunna delas; iag feck nyss några 100de örter ifrån Narbonne ifrån Abbas Pourret², ganska små exemplar med nummer vid, för at iag skall säga honom rätta namnen på dem han känt galidt, och bedt mig bevara dem så med numern, för vidare uplysningsskuld; sådan packa har iag äfven fådt ifrån Baron Picot de la Peirouse³ uti Toulouse; begge dessa ger ut böcker och ville därtill vara vissa om min Fars namn.

De tro, utländska Botanici, at mitt herbarium är så fullkomligt, at de ej behöfva skicka mig dugelige exemplar.

Envoyén Celsing⁴ lämnade mig förleden vår af sina frön, hvilka var de friskaste frön iag nånsin fådt, alla grodda; iag har sedan råkadt honom, tackadt honom och berättadt det alla vuxit; men det var ej rara saker, det var mäst culinaria, Phaseoli, Ervum, lins, Miliun, Sesamum och dylika.

Jag ber om ursäkt för ett långt och nog mycket slarfviigt bref.

[Påtecknat: 1779. — Innehållet visar dock, att brevet är från tiden efter 30 okt. 1780.]

46.

Jag tackar ödmiukast min h. Farbroder, som vill befordra Trädgården hos Illustrissimus⁵, men iag är öfvertygad, at det intet utan mycken svårighet skulle kunna ske någodt till dess förmåhn; Illustrissimus känner intet växter som här skjötas på annat sätt än som hö, eller kanske som en ordinär trädskola; ty han har alldrig varit där uti; Han känner ej detta; och han dömmar lät och gärna efter några academici[s]

¹ Åtgången av sprit för konservering hade redan varit ett bekymmer för L. d. ä. — L. d. y. hade uttänkt ett nytt sätt att hermetiskt tillsluta flaskorna. Se härom Åke Holm, Specimina Linnæana, s. 63 ff. (Upps. univ:s årsskr. 1957: 6).

² Pierre André Pourret (1754-1818), abbé, botanist. Linné d. y. skrev till denne 1/11 1779.

³ Philippe Picot Baron de la Peyrouse (1744-1818), fransk naturforskare, LVA.

⁴ Ulrik Celsing (1731-1805), envoyé, fideikommissarie till Biby m. fl. egendomar.

⁵ Universitetets kansler Carl Rudenschöld.

här varande omdömen, som nyttia alla tillfällen at svärta denna inrättningen för at än mera kunna igenom sitt synas.

At Academiske Trägården är det förnämsta af Profession, som hedrar dess Præfectus om den är i godt stånd, har iag alltid trodt; iag har och därvid spardt hvarken möda eller kostnad; men [att] man kan mycket villa och embitionera, som man ej kan värkställa, händer äfven; men iag är ännu flatterad i det, at den ej är sämre än förut; och iag vill nästan bevisa att den så länge iag tillbaka mins alldrig varit så god.

Hvad Broberg angår, så känner iag bäst hans fel; och går nog in med det som min S. Fader hade emot honom, och som han lämnadt skrifteligen efter sig; at han är omistelig, och at ej dylik kan fås; det tror iag intet; om icke i at ljuga, skryta och stjela; alt sådant iag måst tåla hitintils, som iag intet haft någon bättre i ställe; men sedan hans plan för sig gådt, utarbetad af mina och Trägårdens ovänner, at kunna göra Trägården öde på alt folk, och göra mig derigenom alldeles rådlös för alla utvägar; och sedermera få skrika öfver Trägårdens undergång igenom min försummelse at skaffa där till dugligt folk i rätta tid m. m. som iag en gång munteligt skall ha den äran berätta. Alt detta gör at iag ej tar emot Broberg mera, utan gör mig ännu hopp om [att] lika väl om icke bättre, med det folk iag har, hädanefter kunna skjöta Trägården.

Min sista affair uti Consistorio har iag fått reparation före af Rector; men iag har ännu intet fått bref ifrån Alströmer, huru han gör.

3^{die} qvartalet af Acad: Handl. har vi nu fått hit, iag ser deraf huru som Academ. sensim antager uti Natural Historien Buffonska systemet, och glömmar Linnéanska; iag vill ej mera specificera; men man läser observationer som borde tiena uti vetenskapen, men när man läst igenom får hvarken af auctorn något conclusum eller kan ha tillfälle at göradt sielf.¹

Iag måste nu, som iag alltid borde, be om förlåtelse för min brottska.

Men det är sandt, iag hade så när glömdt at svara om Prinsens varelse här.² Dess stallmästare berättade mig at Prinsen fordradt af mig upvaktning och at iag hade bordt offerera honom komma i Trägård[en], och obeden ej villa gå dit; det veste iag ej förän han var borta; då de andra gjorde sin upvaktning tillsammans, var iag i Stockholm och hade göra på Drottningholm, som Prinsen ej lär hafva känt; men dess folk har ej at klaga; iag följde dem sielf, den ena gången dess Kammartjenare, Hustru och laqvajer, den andra gången Prinsessans Kammar Fruer.

Ups. d. 8. nov.

1780

Antverpske kjøpmannen Haan är nu [h]är, och pratas nog starkt i rummet, medan iag skriver.

47.

Iag får nu lof, at på en gång aflägga min ödmiukaste tacksägelse för 2^{ne} bref, hvarmed iag af min h. Farbroder blifvit hedrad!

Iag tackar ödmiukast för min h. Farbroders gällande recommendation hos Illustriss:, och skulle nog önska at kunna profitera deraf, men iag fruktar alltid före, at Han ändrar sig i sista slutet; derföre är det bättre at dra sig fram, så godt man kan,

¹ Linnés kritik syftar tydligen på två uppsatser av P. S. Pallas om sibiriska fågelarter, som tryckts i detta häfte.

² Prinsen: hertig Carl eller hertig Fredrik Adolf. — Prinsessan: Sofia Albertina.

med det lilla man kan åstadkomma; det lönar intet mödan, at göra sig till, iag har för Trägården gjordt alt hvad mig möjligt varidt, men haft derföre endast förtret; min svaghet har varidt, at dermed få skryta, at sielf få visa den för Främmande när iag varidt tillstädes, och då utmärka de synnerligaste af växterne; då Trägårdsmästaren eljest passeradt förbi dem, och kunnogare intet fådt se det raraste som där funnidts.

Tillförene har Trägården varidt tillsluten¹, och har ingen kunnadt sluppidt därin loffigen utan Professorns lof, som då antingen sielf gådt med, eller skickadt Demonstratorn och i dess ställe Trägårdsmästaren; så hände det i min S. Fars tid; Sedan iag kommidt i disposition af den, har Trägårdsmästaren haft lof, at gjoradt medan iag varidt borta; Rara örter, och kinkuga djur hafva intet tillåt hitintils annor förvaltning, där en ostyrig och obetänksam ungdom nog ofta utföva sin sielfsväld; Det är ingen som får kännas vid förlusten mer än Professorn som alt skall tigga tillsammans, [men] har ingen styfver at hvarken köpa djur eller örter före.

Alla djur här nu äro, utom Casuarius och 2^{ne} röda Papegojor, äro alla i min tid förskaffade; en del af dem hafva dödt bort i brist på rum; andra igenom intrång blifvidt förlorade, så at om alt kunnadt bevaras hade än varidt mera;

Nu har iag måst lämnadt alt fritt, sedan iag sedt min förra aktsamhet om Trägården vara mig skadelig till reputation; Trägårdsmästaren följer nu hvem som begär omkring; ty Thunberg har ej tillfälle at vara i staden; det är svårt, för den tidspillan som därigenom blir för mina enda 2^{ne} karlar, iag om vintern äger; hvarigenom en del af växterne och torde hända djur måtte sakna sin skjötsel;

Herre Gud! hvad här är svårt, at ha några samlingar, som publicum tror sig äga minsta del uti; som här uti Trägården är intet mera än platsen, och de 2^{ne} karlars lön; alt hvad där skall vara skall Professorn skaffa; det är ej gjordt med en gång, ty vintrarne förstör så många, som han måste skaffa i stället, således är mödan årligen lika, och man skall ej ha den rättighet, som uti alla utländska publiqve Trägårdar, at ha portarne stängda, och sielf få den äran at visa de samlingar, som af en okunnig intet till sina egenskaper eller namn kunna beskrifvas.

Hvad Catalogen om naturalierne vidkommer, har den derföre gådt långt ut, som hvarken Thunberg eller iag haft mera tid därtill än endast en timma om dagen, då naturalierne måtte bäras upp och ner, ty Cabinettet kan ej eldas, icke äro rum bredevid at nyttia; Snart hade varidt, at nämna dem; men man måtte se på en del huru conserverade de voro till sine delar; men det värsta göra har Thunberg haft, som härvid varidt protocollist, at skriva lappar med namn och synonymier på hvar flaska, som skulle påklistras, apothekare binda öfver m. m. Sedan det en gång var nära färdigt förlorade Thunberg inventarii sedeln och måtte nu skriva om den igen.

Thunberg och iag har hela hösten omgådts ganska vänligen, vi har varidt dageligen tillsammans, iag har assisteradt honom med all den uplysning iag kunnadt om dess örter, och han har visadt sig ganska nögd härmed; varidt mohn at öka mina samlingar med doupletter af sina vice versa; så at iag är öfvertygad at han intet talar på mig eller klagadt öfver mig, utan det äro andra.

Thunberg som veladt en gång presidera såsom adjunct, har just tagidt ett ämne, hvarutinnan han har tillfälle at göra mig justice; det är just det genus, som upsalienses sade at iag gjordt illa emot Thunberg, at iag lagt Thunbergia, Rothmannia och Mussænda till det för bekanta genus Gardenia.²

¹ Trädgårdens öppethållande. Se härom i inledn.

² C. P. Thunberg presiderade den 16 dec. 1780 första gången, vid behandlingen av avhandlingen *De Gardenia*. Resp. var Djupædius. — En sammanfattning af *Gardenia*-namnets historia i Uppfostr.sällsk. tidskr. 21/7 1781.

Vic d'Azyr har skickadt mig sin Eloge; han gör visserligen min S. Far orät i många puncter af sin censur om dess arbete; hvilket iag äfven uti mitt svar bød till at öfver-tyga honom.

Den örten min h. Farbroder skickar är alldeles Heracleum Sphondylium, som varierar både med smalare och bredare blader.

Men iag är för långsam.

Ups. d. 20. nov.

1780

48.

Det oroar mig ganska mycket, at mine ovänner skola ha en sådan framfart, at mäst oförskylt förtala mig.

Jag hade minst förestält mig, at få så mycken förgälselse för Trägårdens, som iag gjordt mig så mycken möda och kostnad på. Huru kan någon föreställa sig eller ha skäl at misstro min skiötsel med trädgården, som på dessa åren så märkeligen den till-ökt både med örter och djur.

Om Broberg för Upsala Trädgård varit så omistelig som nu tros; huru kunde iag binda den, som ville njuta sin frihet ifrån en trälsam sysla, för at kunna skjöta en vidsträckt fröhandel, som gjorde hans inkomster 3 gånger större än hela dess Trädgårdsmästare-lön, och tillika ett fördelaktigt arrende på Kungsträdgårdarne. Till at bevara Academie-Trädgården ifrån undergång, eller rättare at växterne[s] skiötsel intet skulle komma uti för mycket ovana händer har iag skaffadt mig folk som där lärdt, och sedan den tiden de där varit skiödt med beröm stora orangerier; iag har nu 2de sådane, en vice mästare och en gesell; men ovanan på ett nytt ställe fast utaf förfaridt folk har iag nog fruktadt före skulle i början göra mig någon skada; derföre släppte iag ej för Broberg, än at han lofvade mig stå kvar som mästare, och så ofta honom var lägligt gå ner och se efter de nya, om de uti något felade; det har han gjordt, och det gör han ännu.

Skadan, som sker af oförfaridt folk medelst flera växters, än vanligt, utgående om vintrarne, är ingen annor än min; det är iag som måste ärsättadt det iag årligen gjordt utan hjälp af Consistorio; det är ingen vinter, som icke flera 100de gå bort, hvilka alt med nya måtte ökas, at det ej må bli fult; i allmenhet tror [man] at den växten man en gång fådt kan bli där stående ständigt då den skjötes väl, men långt derifrån, det kan ingen resistera vårarnes värkan både på orangeriet och trädgårdarne.

Bar. Alströmer har blifvidt stött af Consistorii besynnerliga procedure med hans upskickade, at få några perenna växter, det Consistorium ville hindra; hvarföre han vill hvarken skicka hit frön eller djur nu mera.

En ny och ganska önskad upptäckt har Botaniken fådt, hvilken är giord af Doct. Hedvig.¹ Det är muscorum Blomning och foecundations delar; iag har ritadt up det på inneliggande lapp; det är ganska artigt beskrifvidt af auctor, men han har något misstagidt sig på partierne. Härigenom undergår Cryptogamie classen en ganska stor reform, som iag håller nu på med. Dessa blommorne äro de simplaste bland alla växter, och bestå endast af de oundärligaste delarne för foecundation. Pistillen består af de vanlige 3 delarne; men hanblomman är endast anthera utan filamentum, och så snart den är färdig at släppa sitt pollen, stiger ur dess spets up en aflång blåsa med stor hastighet, till dess at den spricker och utsprider sit pollen rundt omkring sig på honorne. När honan är fœcunderad elongeras dess capsula på en smal pedun-

¹ Johann Hedwig (1730-1799), tysk läkare och botanist. Hans två viktigaste arbeten om mossorna utkommo 1782 och 1784.

culus, och presenteras då antheræ med sin calyptra, hvilken man tillförene trodt vara blomman. Denna Hedvig har äfven fådt frön och sedt dem gro liksom andra växter. Detta hade varit en stor satisfaction för min S. Far at fådt känna, sedan Brisson¹, Necker² och flera varit så ovetliga på honom och taxeradt hans method, at den var bygd på ett fundament, som ej fants hos alla växter, såsom cryptogamisterne.

Nog har iag både nya djur och växter, som skulle kunna införas uti Acad: Handl. men iag har hitintills det intet kunnadt i brist på figurer; iag hade ärnadt ta dem med mig någon [gång] till Stockholm, at få Acrels³ hielp därtill, men man hinner ej alt på en gång; Systemet om djuren har sysselsatt mine ledigheter denna termin, at tillägga alt nytt som blifvidt upptäckt sedan den 12te edition, hvarigenom denna del blir nästan dubbelt tillökt; iag hade önskad at hinna med alt innan iag reser ut i vår, det vore mig då lättare at se uti samlingar, hvad som vore nytt eller tillförene bekandt.

Polygala amara har iag intet i Trägård; manne vår vulgaris som Fransoserne försökt ej skulle göra detsamma? *Heracleum Sibiricum* kan det intet gärna vara; ehuru man nu anser alla species af *Heraclea* blott för varieteter, och sådana varieteter, som intet äro constante; Iaqvin har mycket beflitadt sig om at kunna skilja dem åt; men därutinnan intet kunnadt varit lyckelig som där äro inga tjenliga märken till differentia. Jaqvin har skickadt frö af alla till Upsala Trägård, där de stådt i flera år, men årligen variera.

Supplementet står nu uti Leipsigs mess-catalog, såsom varande under prässen och färdigt till messan.

Denna termin skall iag presidera för en disputation de Lavandula, som man mycket måst coarcteradt för respondentens fattigdoms skuld, som är acad: peregrinator Hr Lundmark.⁴

[*A infäst lapp:*] Hanblommans sät at innom anthera conservera saccus pollinis, hvilken med sådan häftighet utskjuter i samma moment som foecundation skall [ske] samt stigmatis ihopdragning af den känslan pollen upväcker, är besynnerligt och som ser ut då när man ser det, liksom det vore lefvande.

Äfvenså har man genitalia bekanta på algæ; men nu återstå Filices, och då kan man trykt [!] säga: at ingen ört utan blomma och frö.

[*Odat.*, 1780.]

49.

Gud beware! Min högtärade Herr Farbroder och dess Famillie uti detta nya ingångna år med många påföljande! både Vetenskaper och deras idkare räkna min h. Farbroder ibland sine omisteligaste mæcenater, och ingen kan det dock mera intressera än mig, som ini döden lefver med den varmaste årkänsla för faderliga välgärningar!

Hela hälgen tils nu i afton har iag varit på landet hos min mor⁵, i synnerhet sysselsatt at förvara de där ännu qvarstående naturalier, hvilka skogsrättor har begynt göra någon skada på.

¹ Mathurin-Jacques Brisson (1723-1806), fransk naturforskare och läkare.

² N. J. de Necker (1730-1793), kurfurstlig pfalzisk botanist, förf. till flera arbeten om mossorna.

³ Åsyftar väl den bekante gravören Fredrik Akrel (1748-1804).

⁴ Johan Daniel Lundmark (1755-1792), senare prov.-medicus i Filipstad. Reste 1780 och 1782 i norra Finland och Lappland med sin discipel Johan Andreas Fahlroth (1766-1850), sedermera sekr. i Krigsskollegium, tit. lagman. (Sacklén.) — K. V. A. synes ha bidragit till resan.

⁵ Fru Sara Lisa von Linné bebodde Hammarby intill sin död 1806.

Med förra posten feck R.R. Scheffer till Gripsholm någorlunda relation om min förvaltning vid Trägården; mera hoppas iag få tillfälle munteligen meddela honom i Stockholm.

Iag lyder min h. Farbroders råd, at intet åstunda vidare Intendentskapet; men ingen ting har iag nästan mera önskad i mina dagar än det; at få börja en ny inrättning, med de utvägar och tillfällen, (som äro när det sker för en Konungs räkning), intet hade bättre tillfälle kunnadt vara at distingvera sig än där; och det kostar på at se det en gång lämnadt åt en annan; at skjöta begge är ej möjligt; men efter 13de dagen hoppas iag munteligen vidare nämna derom.

Ifrån Ortega har iag fådt dess instruction at ifrån aflägsna länder hemmföra till Spanien lefvande växter.¹ En annan Spanior vid namn Née² har skickadt mig vackert exemplar af Chinan både peruvianske och Bogorensiske. Ehrhart sitt herbarium, som han ger ut med inklistrade örter; och med nya fingerade namn för hvart species.³

Alströmer skyndar på min ängelska resa; men iag är nog lifrädd, at gå med första skeppen.

Förskräckeliga samlingar äro af Cooks öfverlefvor till London hemmkomne⁴; han har samladt på alla de ställen han har varit uppe på. Ach hvad iag längtar at få se dessa.

Ups. d. 2 jan.
1781.

50.

Ej försummelse, utan en Upsala åkare, som emottagit mitt bref tillika med några dissertationer, och i ställe för at resa siuknadt utan at låta mig det veta, har varit ord-saken at iag så länge uppskiutit med min skyldighet vid min hemkomst at aflägga hos min h. Farbroder min ödmukaste tacksägelse för så mycken grace, som min h. Farbroder med sin vanliga godhet, äfven under mitt sista Stockholms vistande, behagade visa mig.

Jag vet nu intet synnerligt nytt, at härifrån berätta; iag har endast fådt några frön ifrån Tolouse men som varit öfver året på vägen.

Cancell: Råd: Alströmer har nu mig ovetandes köpt älg-oxkalfven, som målaren Bolander har i Stockholm, och har iag i dag bref, at straxt låta hämta den; men Gud bevare från mera af det slaget; de äro de besvärligaste djur at skjöta, och dyraste at föda.

Kongl. Secreteraren Cederborg gör mig sällskap till London; han är riker karl, och håller derföre dräng både för sig och mig. Iag längtar nu på den stunden at få komma på utlänsk botn, och under mitt vistande där kunna lefva mera nögd, fri ifrån sqvaller och förtal, och at få bli dömd af mera billiga domare.

Ups. d. 8 Febr.
1781.

¹ Casimiro Gómez Ortega (1740–1818), spansk botanist, chef för botaniska trädgården i Madrid, som 1779–1780 flyttades till Prado.

² Louis Née, fransk botanist, först verksam i Spanien, senare i Sydamerika.

³ Ehrhart (se ovan brev 35 not 8) utgav ett exsiccatverk, där han lanserade ett slags ennamns-system för växterarna.

⁴ Kapten James Cook hade under sin tredje expedition dödat av infödingarna på Sandwichöarna i Stilla havet den 14 febr. 1779.

51.

Jag fruktar at snart alldeles komma i glömska hos min h. Farbroder.

Sedan min hemkomst från Stockholm, har iag visserligen varit för försummelig, som så länge drögt, at med någödt bref upvackta min h. Farbroder; mycket göra har iag haft och har; men iag har i synnerhet väntadt at få någödt novum till at berättta, för at ej komma med ett altför tomt bref; Flera bref har iag fått utifrån, men antingen om frön, cataloger på örter, eller annonser om diverse, som förledit år varit skickade, hvaraf intet framkommit.

Rad: Filicis¹ gör nu här god värkan emot tillförene; iag rådde Acrell at öfvertala Apoth. Looock² at taga den om vintren, hvilket han värkstält med mycket besvär, men nu är den till sin kraft mycket starkare.

Om måndag börjar Thunberg sine publiqua föreläsningar.³ Hedin⁴ är hans stora promotor; och gör alt hvad han kan på min räkning, för at äga tillfälle visa sin betydelighet; det må vara; iag är nu mera vahn och derigenom mera kall, så at hvad som hädanefter händer, skall mindre oroa mig.

Frön har iag ej glömdt, fast de ännu intet blifvidt afskickade; men de kunna ej ännu sås.

Förän i medio af April lär iag ej kunna komma bort, för en disputations skuld, som är under händer, och hvars figurer fordra tid.

Jag hoppas at min h. Farbroder och dess Fröknar må väl, hos hvilka iag ber om min ödmjukaste vördnad.

[Påt.: »1780» — med annan hand: »1781/3».]

52.

Ett litet paqvett med några frön lär min h. Farbroder igenom en resande som bor på 3 Tunnor redan fått, iag tror at dessa säkrare kan gro och trivas på Ryby än de förra. Polygala amara har iag ej; Aconitum Cammarum har varit i Trägården, men geck bort förleden sommar; nu är hon åter sådd af utifrån komne frön.

På en tid har iag fått en förskräckelig hop med brefver samt mycket frön, dem iag lämnar till Trägården; det kostar på, at lämna dem och ej få se dem växa; iag är ändå nögd, at fått se dem sielf, och se at det blifvidt giordt i någorlunda tid.

Ifrån Dombey, som är anförare för den stora botaniska expedition Konungarna i Frankrike och Spanien hafva till samman i Södra America har iag haft bref, som skickadt mig en hel hop växter tagne på högste bergen i Perou, hvaribland en den alldra raraste ört är med, Loosa grandiflora, utom flere obekante; desse äro redan i Paris, iag skrifver i dag och ber dem qvarhållas; men iag fruktar nog, at de redan äro på vägen, och då får iag ej se dem, för än iag kommer hem.

Nu är Supplementet tryckt, och skall till papper och styl vara ganska vackert; min commissionair som sörgt för correcturen, har haft mycket besvär at få tillbakas manuscriptet af den första förläggaren, och få det till en ny som låtit därtill inkom giuta ny styl.⁵ Iag torde få råka det i Ängland, och där antingen med skam eller nöje

¹ Officinella namnet på roten av ormbunken Polypodium Filix mas.

² Christian Ludvig Lökk (1718–1800), innehavare av stads- och länsapoteket Uplands Vapen.

³ Thunberg hade, med anledning av L:s utrikesresa, förordnats att uppehålla hans offentliga undervisning.

⁴ Sven Anders Hedin (1750–1821), då hovmedicus och assessor i Coll. med.

⁵ Supplementum Plantarum trycktes genom försorg av Ehrhart hos Waisenhausdruckerei i Braunschweig.

göra redo för det; hvilket som händer, hoppas iag at blifva dömd med mera justice, än i mitt Fädernesland.

Påsk-afton får iag komma fram med min dissertation de methodo Muscorum¹; och sedermera med alfvare laga mig till min resa²; iag önskade nog, at innan min bortresa få närvarande recommendera mig hos min h. Farbroder och R.R. Carl Fredr. Scheffer; men iag börjar nog frukta för min inskränkta tid.

Redan hafva 2^{ne} skepp ifrån Giötheborg afgådt till London, och lär hädanefter inga gå dit mera men flera ärna sig till Hull.

Cancell: Rådet Alströmer bjuder till, at på alt sätt facilitera min resa, ehuru flera hos honom bjudit till, at nu svärta mig, som de förmodadt hans vänskap vara mig nu outhärligast; men [han] har äfven i dag ancourageradt mig och försäkradt mig om dess bistånd.³

Om min h. Farbroder har någödt at committera till London, i fall iag ej skulle kunna komma till Stockholm, så gifves alltid tillfälle med någon resande, i synnerhet finnes alltid Upsala-boer på Tre Tunnor.

Min närvaro är denna tiden för Trägården i min tanka outhärlig, till dess alt kommer i växt, och bli satte på sine ställen; Ärfarenheten hjälper ofta mera härvid, än mycket annat . . .

Det kostar nu nog på at resa bort, ehuru ofta iag varidt oroad och ledsen innom halfannat år, at iag önskadt vara långt härifrån, och derföre trodt den stunden bli mig gladast, at få lämna Sverige; men det förefaller mig nu mera sensibelt än iag förmodadt.

[Påteckn.: »1781/4».]

53.

Nu har iag änteligen hunnidt absolvera min dissertation, äfven dess ventilation, och ärnar derföre nästa Lördag härifrån resa.

Med första tillfälle skall iag ha den äran skicka min h. Farbroder denna mossafhandlingen.

De sända frön voro mäst alla perennes, kunna först sås uti drifbänk, och sedan omplanteras ut i fria jorden, där de blifva ståendes.

Om någödt af mina paqveter komma till min h. Farbroder, så anhåller iag, at de må få blifva qvar till min återkomst.

Jag kan ej finna hvarföre iag skulle lämna Peruvianske örterne till Upsala; iag tror mig bättre kunna dömma om dem, än någon där; och det är mitt svar på dem, som gifvaren fordrar.

Jag är ingalunda så snål och afvundsik om alt, som en allmenhet dömma mig före; at iag ej har at dela med mig, bör hvar tänkande finna, ty iag har alldrig rest och samladt; at iag vill behålla de enda exemplaren iag fådt, och at iag ej vill beskrifva eller uptaga i Systemet andra örter än dem iag har uti mitt herbario, känner iag bäst nödvändigheten utaf, och hvarom ej lär vara så lät öfvertyga en annan; men det är det enda som kan förekomma med det starkaste skähl den confusion en hoper nya botaniske scribenter (ob ignorantiam) med all flit bjuda till, at föra vetenskapen uti; alla tro sig ha rättighet, at formera nya Genera och Species, då de ej kunna beskrifva en ört eller djur, utan alt falskt; Det är nyligen för skamlige stycken både uti Lundska

¹ Den ovan omtalade avhandlingen om mossorna ventilerades den 14 april.

² Hans pass för utresan är daterat 17 april 1781 och finnes hos Linnean Society.

³ Claes Alströmer hjälpte Linné med ett lån emot pant i hans s. k. herbarium parvum, som nu finns hos KVA. Se Uggla i SLÅ 1953.

och Giötheborgska Wetensk. Societeters handlingar¹, som bör öfvertyga en kännare om, at den här fordom formerade Natural Historie är landförvist, och att ingen mera känner den.

Jag har fått ifrån Pallas catalog på dess Sibiriske frön, hvilka han lofvadt skicka efter requisition, men iag lär ej hinna med dem i år.

För at ej under min frånvaro förlora för mycket uti Trägården, har iag måst återtaga Broberg, till at ha upseende öfver folket m. m.

Men iag är om lappri för vidlöftig; utan recommenderar mig hos min h. Farbroder uti dess grace, och framhärdar med oafslätelig vördnad

S. H. T. min högtärade Hr Farbroders

ödmiukaste tienare

C: von Linné

[Påt. »1781/4».]

[*In margine*.:] Hos Fröknarne supplicerar iag om min ödmiukaste vördnad!

54.

London d. 26. Decemb. 1781.

Jag fruktar nu nog med skäl, at iag för länge uppskiutidt med at upvagta Min Hr Farbroder härifrån, at iag snart aldeles bör vara glömd. Jag har uppskjutidt ena tiden efter den andra, för at en gång kunna ge en accuratere underrättelse om de nyligen bättre utkomna böcker i medicin; iag har rådfrågadt flera af de bäste medici, och som recommenderadt flera: men hvarom de fläste kommidt öfver ens äro följande.

— — — — —²
Oändelig mycket mera böcker i medicin, i synnerhet practiquen, äro här utkomne, men ihopskrapade af Charlatanerne, som i brist på practice söka sig någon annan utväg at förtjena. De stora practici hvarken skrifva eller läsa hvad som tryckes. Intet bättre ställe kan gifvas till observationers giörande uti medicin än här uti deras förskräckeligen stora Hospitaler; men de äro skjötte af medici som merendels ha mycken practice och derföre ha knapt tid at som hastigast en stund om dagen se till den siuke. Mera tycks chirurgi vara angelägne om sine; hvarföre de förras mera allment dö i Hospitalerne än de senares. Hospitalerne uti London äro oförliknelige inrättningar, likna utanpå inemot Stockholms slott; Kungen i Ängland har mycket sämre slott än någödt Hospital eller Lazarett finnes här. [Att] uti hus där 4, 5 ja 600 sjuka äro finna sådan renlighet, som här, är oväntadt, här märks alldrig minsta siukhus lukt, men detta vinnas med stora draghvalf, och dubbla rum, hvilka tvättas både väggar, tak, golf och sängar hvar månad. Men iag vill spara om detta till dess iag kommer hem.

Inga nya medicamenter, som vi ej veta af i Sverige, har iag hördt omtalas, ehuru mycket iag det efter frågadt. De flästa brukeliga medicamenter äro utur chymiska preparater, hvilka de här kunna ha säkrare än annorstädes, som apothekarne ha ett communt Laboratorium der alla dessa finnas, hvaraf de alltid finnas lika på alla apothek. Vegetabilierne äro här som hos [oss] illa samlade, derföre osäkra och ofta odugeliga.

Mycket väsende har här i år varidt med Electriciteten uti medicin; iag har sedt blindä, paralytici och de starkaste spastici dermed curerade. Men de hafva härtill altför prägtiga anstalter

¹ Härmed avses K. Fysiografiska sällskapet i Lund och K. Vetenskaps- och vitterhetssamhället i Göteborg.

² Boklistan uteslutes här.

Gamla Pringle¹, sedan han lämnade Præsidium i Vet: Acad.; retirerade han sig till Edinburg i tanka at der lefva sin öfriga tid, men ledsnade där och kom nu till bakas till London i vinter. Är nog decrepit, men ganska instructiv man, och iag tror lärhare än alla de andra, fast de här säga nu alla tvärtom; men det ej för 10 år tillbaka, då Pringle var väl vid Hofvet, och alla trodde sig vinna sin lycka med at smickra honom, då de nu tro sig vinna det, med at förtala honom. Menniskors caracter är allestans lika.

Min h: Farbroder tycks i sitt bref tvifla om min vänskap med Banks och Solander.² Jag har alldrig kunnadt önska mig den bättre än den är; alt sedan iag hitkom, är det ingen dag, som icke iag råkad dem; hela sommaren arbetade vi tillsammans, mest at gå igenom Trädgårds växter, i synnerhet från Kew, för den nya Catalogens skuld öfver Kew.³ I höstas årnade iag nästan at gå hemm innan iag fick min h. Farbroders och Bar: Cl. Alströmers [bref], som rådde mig at ej skynda hemm. Ehuru väl iag här mådde på alt sätt och for väl, behagade mig ej climatet och det generade lefnaden at vara klädd ifrån morgon till afton. Banks och Solander bjödo äfven till at obliera mig, och offererade at öppna sina skatter, som de ej rördt på 10 à 15 år, af Americanska växter, nästan ett helt rum fuldt med paqueter af torra växter, hvaribland alla Aublets besynnerliga örter som Banks köpte. Nu arbeta vi alla dagar ifrån 10 till kl: 4 efter mid-dagen, 4 dagar i veckan, som Solander ifrån Musæi visande kan vara ledig; alla specimina som kan delas, dela de till mig, och äro angelägne om at iag skall ha specimen i mitt herbario deraf. Nu är äfven Masson⁴ hemkommen ifrån Iamaica med många species af örter, men har nästan inga doupletter.

Dryanders⁵ vänskap vet iag ej; han är mycket höflig, men hans conduit emot Solander gör at iag sätter intet värde på mannen; det är intet hans fel, at han ej kunnadt äta ut Solander. Kommer Dryander bort och Solander lefver, lär han ej ta någon Svensk mer till hjälp, där han har någödt göra. Dryander har skäl, at ej vara nögd med mig, som tar bort en hop specimina han skulle ha till sin morbror etc.

Ifrån Dr Thunberg har iag ej haft mer än ett bref med underrättelse om de först hemskickade korgarne; om de senare som hemskickades i höstas, bestående af 2^{ne} paqueter och 2^{ne} lådor af lefvande växter, har iag ingen underrättelse haft; det är svårt at ha göra med Grillen här, han är så distrahit af giöromål, at man har svårt få tillräckelig underrättelse af honom, men [han] har försäkradt mig at han skickadt dem på Arfvidsson i Stockholm adresserat till H^r Secret: Vargentin.

Jag har haft svårt at skrifva till Dr Thunberg, som hans bref till mig tycks mera bestå af reprocher än underrättelser om Trädgården. Iag vill ej säga honom huru illa underrättad han är om hvad han skrifver, och huru ogrundadt alt det är. Iag begriper honom ej. Iag är nog bekymrad för omplanteringen af perenna kvarteret förleden Sommar, hvilket iag hindradt Broberg i 2^{ne} år ifrån at göra, som iag alltid väntadt få komma till Ängland at lära jordblanningen; Den som omplanterar perenna växter

¹ Sir John Pringle (1707–1782), berömd militärläkare, kungl. livläkare, preses i Royal Society.

² Här om se närmare A. Hj. Ugglas, Från Linné den yngres Englandsresa (SLÅ 35, 1953).

³ Hortus Kewensis; or, a Catalogue of the plants cultivated in the Royal Botanic Garden at Kew utgavs 1789 av William Aiton. Såväl Linné d. y. som Solander medarbetade i denna, som i huvudsak är ett verk av J. Dryander.

⁴ Francis Masson (1741–1805), trädgårdsman och botanisk upptäcktsresande, samlade växter för Kew Gardens i Kapprovinsen (bl. a. med Thunberg), Kanarieöarna, Azorerna, Madeira, Västindien.

⁵ Jonas Dryander (1748–1810), systerson till Lars Montin, stud. i Lund och Uppsala, blev 1782 Solanders efterträdare som Banks' bibliotekarie, bibl. i Royal Society; en av de ledande i Linnean Soc of London. Om honom se A. Hj. Ugglas i Sv. biogr. lex.

sommartiden tros här gjordt för at destruera dem; men det är giordt, kan ej hjelpas, iag ärnar ej reprochera honom för det; iag skulle önska at veta förlusten här, at kunna ärsätta den.

At skicka till K^{gl} May^t lefvande trän och växter härifrån, skulle Kg^l May^t [*textförluster*] för liten reflexion på, men iag har nurser[i]männen¹ (mina bästa vänner) [*textförluster*] min credit; Kg^l Ma^yt[s] requisition på trän är god för dem, och hoppas de a[t] [*textförluster*] ej skall fattas dem årligen, så länge K^{gl} Ma^yt continuerar at vill[ja] ha utlänske [*textförluster*] och har ingen, som kan cultivera dem. Ångelska Trädgårdsm[ästaren] på Drottningholm är ifrån en köksträdgård här, och förstår ej Trädplanteringen, som är den besvärligaste. Vi känna ej i Sverige huru svårt allting här fås, och huru alla menniskor här äro rädda om hvad de har. Vi äro usla och fattiga uti alla inrättningar emot denna nation, men vi villa ha allting öppidt för alla, man skall dela ut till alla. Om iag berättar at Banks och Solander ej kunna befalla någon växt ifrån Kew, ej gå in i Trädgården utan Trädgårdsmästarens lof och då bli fölgd, ej gå ensam; att man ej efter behag får gå i Brittiske musæum, som alla dagar är öppidt, utan billiette, som man skall skaffa sig 8 dagar förut; är då antalet redan fult för så många som har lof at insläppas den dagen får man vänta till härnest. Detta låter otroligt, men så är det; här gifves hvarken publique trädgård, Bibliotheq eller Musæum öppidt, och så bör det vara, en sats som hos Upsalienses och hos flere förvärfvad mig mycken oförtjent disgrace.

Iag är ej ensam Linnæus här i London, iag känner 2^{ne} som ha till förnamn Linnæus, och det är ändå flera som de sagt mig, med hvilka iag ännu ej giordt bekantskap.

Prof. Sparrmans commission är svår, men iag skall biuda till, at kunna skaffa skriften.

Iag ärnar bli här så länge iag kan, åtminstone till april; skilsmässan ifrån London blir mer och mer svår. Iag föreställer mig at komma härifrån hemm är som at gå ur verlden och krypa i en tomm vrå. Hemma trodde iag mig känna tämlig örter, men iag har här blifvit öfvertygad om, huru litet iag tillförene vetadt. Utom Botanik och Trädgårds skiötsel har iag beskrifvit alla härvarande Diur i Brittiska och andra privata musæa, samt determinerad dem. Nog skulle iag önska se Paris, men iag grufvar mig för kostnadens skuld at gå dit. Här är grymt dyrt; iag har bjudit till at hushålla, men det är fåfängt.

Nyligen var här en synnerlig händelse med en vacker flicka, som sadt vid ett bord, och kom till at skratta under det hon hade ett fläskstycke i munnen, hvilket under det samma lopp ner igenom strupen i magen, men feck der efter en faselig värk i ryggen, hvilket varade fyra dyng, med den strängaste hunger, men hon kunde ej äta någont; en Fältskär med ett instrument efter 3^{ne} försök, hvarunder patienten var i lifsfara, tog upp fläskstycket (igenom ett instrument), som var fastnad i nedra magmunnen; är det hos oss bekant?

Nyligen har iag här blifvidt underrättad, det en Svänsk vid namn Kellman, som blifvidt fången såsom Feltskär på någont skepp och förd till America, där blifvidt Botanicals Professor uti Philadelphia efter Kuhn², som blifvidt befordrad; iag undrar om detta är den Kellman som var i Upsala och min h. Farbroder känner; så ville de inbilla mig här.

¹ Nurserymen, (kommersiella) trädgårdsodlare.

² Adam Kuhn (1747-1817), Linnés lärjunge 1761-64, prof. i botanik, senare i medicin i Philadelphia. — Gustaf Fredrik Kjellman (1755-1792), med. stud. i Uppsala, reste 1780 till Philadelphia och blev hospitalmedicus, erbjuden att bli bot. prof. men avböjde. Återkom efter resor i Västindien till Sverige. Död som stads- och bergslagsläkare i Nora. Omnämnd Uggla I, s. 163.

Af Banks stora värk¹ är nu 600 tabeller färdige, ännu återstår 150 at graveras, som man hoppas skola bli färdige om 2^{ne} år härefter; förut publiceras intet deraf; af texten är nästan intet än skrifvidt. Detta värk blir väl det vackraste i Botanicon; iag har sedt deraf 2^{ne} terner inbundne som innehöll alla ifrån Monandria till och med Pentandria. Ehuru det var bara tabeller, äro de nog oviga och tunga att handtera; detta blir en dyr bok, som få lär köpa i Sverige; ganska få exemplar ärnar han skänka bort. Banks har nu låtit avdraga Houst[ons] plåtar, som han var ägare af samt dertill låtit trycka texten, under namn af Reliquiæ Houstonianæ.²

Medicinska Societeten här har på flera år ej gedt ut någon volume af sine Handlingar; de säga at de nu arbeta på den, men de äro för få i den societeten som göra någödt och de som ha några observationer ge dem hälldre till Vet: societeten. Banks har nu på en tid måst skilgt sig till största delen ifrån vårt botaniske arbete för at hos Parlamentet skaffa sig fri exportation af Ull³, som hitintills vid lifsstraff varit förbjudit. Americas separation har minskadt afsättningen på kläde, hvarföre de hvars förnämste revenue har varit af Ull, såsom Banks, har måst beholla sin ull, och ingen kunna kjøpt den.

[Rött lacksigill.]

(Threska saml., U. U. B.)

55.

London d. 20 mart: 1782.

För några dagar sedan vardt iag hedrad med Min h. Farbroders bref, som gjorde mig stor fågnad, at derigenom blifva försäkrad om min h. Farbroders välmåga.

Till medio af maji blir iag här visserligen; Jag finner dageligen mer och mer svårighet at skiljas hädan; iag äger här många Vänner och ganska få hemma; Banks biuder till at på alt möjligt sätt göra mig min hänresa svår. Jag önskar vist, om möjligt at komma till Paris; iag har haft här många bref med invitationer ifrån Paris; men iag måste afbida våren här för att nyttia alla möjliga tillfällen för at sända hemm lefvande växter, som skola fournera min tillämnade ängelska traskola. Mina Örtsamlingar af torra växter, igenom Banks gifmildhet, ökas mig till last, och kosta mig appart rum at hyra; iag önskade snart ha tillfälle skicka dem hemm, och at de lyckligen kommo hemm. Här äro förskräckelige magaziner hos Banks af örter, som intet förän nu blifvit determinerade.

De omskrefne böckerne skall iag skicka med första skepp hemm; men det blir svårt at få Crawfords on Heat, som är utgången. Nyligen har Dr Milman publiceradt en bok om Scurvey and putrid Fevers, som mycket berömmes för att innehålla mycket nytt. Dr Hunter⁴ har i ställe för Pringle blifvidt vald till Honor. Utlänsk Ledamot af Paris. Acad: 2^{ne} ganska olika män.

At bli här inlänsk ledamot⁵ är för mig ingen svårighet, men iag anser 30 ginéer mig nyttigare, än at employera dem därtill, i synnerhet som iag har hopp at längre fram bli det utan kostnad.

¹ »Banks stora värk» är hans planerade beskrivning av de av honom och Solander hemförda växterna från resan runt jorden med kapten Cook 1768–71. Utarbetandet avstannade efter Solanders bortgång. Av de talrika graverade planscherna publicerades ett urval om 650 st. 1900–05 av James Britten.

² William Housto[u]n (1695?–1733), engelsk botanist. Hans graverade bilder av västindiska växter utgavos av Banks, London 1781.

³ Banks var som stor godsägare intresserad av fårskötsel (han lyckades senare införa Merinofåret) och ullhandel, varom han skrev en broschyr.

⁴ William Hunter (1718–1783), berömd engelsk läkare och anatomisk författare.

⁵ d. v. s. av Royal Society.

Ängelsmännen tog för någon tid sedan en [!] spanskt skepp med china bark, som var ämnad för kungen i Spanien; den kom hit och blef hastig[t] såld; det bestod alt af grof bark, som var tung, tjock och bred, och af alla medici approberad; den var så stark resineus at 26 uns gaf uns XII extract.

Hvad rätta ambra grisea är, har vi nyligen blifvidt öfvertygade om vara excrementa Physeteris macrocephali, hvaraf sperma Ceti tages, hvilket ei är cerebrum, utan en olja, som finnes uti appart rum af denna Hvalfisks besynnerliga hufvud. När ambra grisea är färsk, hvaraf iag sedt här en klimp af 100de skålpund, luktar den alldeles lik färsk svinträck, och nog vedervärdig.

Dessa dagar har här varit en stor förändring, som giordt mycket buller; Hous[e] of Communs resolverade at göra fred med America, och med det samma tvang konungen at afsätta hela Ministeren; de nya Ministrerne äro ännu obekanta, men iag har anledning at tro, det bland dem är min maecenas Lord Rockingham och Duc of Richmond.¹

Clerk på Apothekares hal har hela förledit år varit attaquerat af slag, men nu åter kommit sig före igen. Unge Mejer² lider här mycket brist på penningar; alla berömma honom som ovanlig snäll; han är den enda som känner konsten at torka krut, utan fara at det utan torkning skall taga eld; det vore väl om hans Fader kunde öfvertalas, at hjälpa honom; iag har intet sedt honom, men Solander ser honom ofta; han lär vara här gift, och därför ej kan gå hemm.

Nu blir åter Hålg, då alla gå ur staden till sina landt gårdar, hvar de bli 14 dagar; iag måste nu och lämna staden och passera en del af Hålg hos Banks, Marquis of Rockingham och Duc of Richmond, en besvärlig och kostsam tid, som det alt fordrar nya kläder och [att] dispensera tid uti intet annat nöje, än äta och dricka.

Här har varit ganska mild vinter; men nu är våren ganska oangenäm; ännu ingen varm dag, alla dagar snögar och slaskar; så at man ej kommer utom dörren utan at gå i vang eller post chaise.

Dr Norell³ af sista promotion i Upsala kom hit förleden höst, och blef här kvar, hvarföre han kom i skuld, och [blef] af sina creditorer insatt; han måste då ta sin tillflykt till Solander, som af sin vanliga vänskap emot svenskar löste ut honom; om han förstådt alldrig så litet Botanique, hade Banks veladt employera honom till något i sitt hus.

Jag vet nu intet nytt mer at berätta; alla äro här intagne [af electri]citet, magnetisme, och andra physiska observationer så at ma[n] knapt hör annat omtalas eller andra rön förekommer uti societetens sammankomster.

Nu har iag slutadt min Historia Palmarum, och Liliaceorum⁴, hvaraf iag lämnade Banks i går copie, då Banks gaf mig alla douppletter af dess rara samlingar af Palmer; i ställe för de få förr bekanta genera af Palmer äro nu några och 20; ibland dessa äro

¹ Charles Watson-Wentworth, marquis of Rockingham (1730-1782), engelsk statsman. R. ledde den koalitionsministär, som bildades vid lord Norths störtande, 27 mars 1782. (En Wedgwood-medaljong av R., som tillhört Linné d. y., finnes i Linnémuseet.) — Charles Lennox, duke of Richmond (1735-1806), engelsk statsman, var medlem av samma ministär.

² David Ludvig Meijer (1735-0. 1790), son av överdirektören Gerhard Meijer i Stockholm. Bodde från 1763 i London. I K. V. A:s Handl. för 1781 publicerades hans uppsats Sättet at torka Krut med Vattinmma. Se S. Rydberg, Svenscars studieresor till England, s. 194.

³ Carl J:son Norell (1746-1785), med. dr 1780, vistades i England till 1783, adjunkt i förlossningskonst i Stockholm.

⁴ Båda dessa mskr. äro bevarade bland samlingarna i London. I Hortus Kewensis 1789 citeras L. för talrika växtbeskrifningar ur det senare. Jfr S. Savage, On a manuscript by the younger Linnæus dealing with certain genera now included in the Amaryllidaceæ (Herbertia 1937, s. 85-100).

Sago-Palmen, Spanska Rören, Vinpalmen, oljepalmen och Caranne Palmen determinerade. Nu har iag ännu någon tid nödig för at sluta historiam mammalium. Dessa delar af nat: Histor: har iag giordt till mine hufvud ämnen; i de öfriga måste iag för tidens korthet bli superficiell.

(Ihreska saml., U. U. B.)

56.

London 20 jun: 1782.

En långvarig Gulsot medtog så mina krafter, at iag måst hålla mig mäst en månad till sängs; nu har iag änteligen, efter mycket medicinerande, Selservatn och ridning, återvunnit min förra hälsa; men iag har förloradt den vackraste tiden, at vara i trädgårdarne, som är här, då vårarne äro mycket heta, ganska kort. At dageligen rida är en dyr cur i Ängland, men den medicinen hade bästa effecten.

Så snart iag nu kan få någödt Skepp, som går till Stockholm, hvarpå iag får sielf låta flytta ner mina Samlingar, ärnar iag gå till Paris; iag vågar ej nu mera at lita på någon med denna commission, sedan Grillen så narradt mig med de succulenta växternes hemskickning. Iag har nyligen skickadt hem en hel hoper lefvande växter och frön; iag ärnar ännu skicka en ganska stor samling af ganska rara växter, förän iag går härifrån. Min h. Farbroder kan vara försäkrad, at iag är angelägen om at få dem så conserverade, at de så mycket möjligt är till förekomma, det de ej under vägen må dö; och Min h. Farbroder kan vara försäkrad at de här förstå mycket bättre att packa in växter för långväga sändningar, än de gör i Upsala. De lefvande växter iag skickar hem gå under address till Broberg, hvilken är mig ansvarig för dem, at de ej delas bort förän iag kommer hemm; iag anser dem för mina och vill ha sielf det nöjet när iag kommer hemm at dela med mig. Iag behöfver mycket plantor af buskar och Trän för at giöra en liten ängelsk trädgård; derpå är ganska fattigt i Upsala trädgård, och måtte vara ännu fattigare nu, sedan iag hördt at Prof: Thunberg deladt bort en hel hoper derifrån förledit år.

Solanders död¹ är Min h. Farbroder bekandt; han feck slaget, just när vi satt tillsammans och hade slutadt vårt vanliga arbete den dagen; han feck slaget på vänster sidan, och lefde 6 dagar, då han dog; hufvudet öppnades; innanför cranium fants på vänstra sidan [en] myckenhet extravaserad blod. Natural-Historien i allmenhet har uti honom förloradt mer än någon nu känner; i Ängland är här utom Banks ingen Scientific Natural-Historicus; Brittisk musæum, som är för Natural Historiens skuld först inrättadt, har ingen af betjeningen, som känner en ört eller djur; Matty², som succederadt Solander, är Antiqvarius. Banks har nu inskränkt sitt arbete, och continuerar allenast med utarbetandet af dess Sudsiö-växter, hvilka Solander medan han lefde giordt färdige; första tomen lofvas nu at bli utgifven om 2 år härefter.

China-qvarnen är en ganska artig invention för at fint pulfverisera alla handa rötter och barker, som äro för sega i mortlar; den som är på Apothekares-Hal, är sämst af alla iag sedt. De äro förskräckelig jalous om dem; Iag har haft mycken möda, at få lof till at rita af en, hvilket iag nu änteligen har fådt lof; den qvarnen har äfven sicht, så att den pulfveriserade barken med det samma sichter. Apothekaren Schulz på Lagorslandet³ har gedt mig commission at för dess räkning låta rita af den.

¹ Solander dog i Banks' hus vid Soho Square i London den 12 mars 1782.

² Paul Henry Maty (1745-1787), blev 1782 »under-librarian» i avd. för naturhistoria och antikviteter vid British Museum.

³ Henric Schultz-Henricsson (1743-1808), innehavare av apoteket Hivita Björn, beläget vid Nybrogatan.

Den goda China-barken är ganska svårt, at nu få något; alt är upkjöpt till Lazeretterne. Iag skall dock bjuda till at få något deraf hemm. Dess pulver är röd, likt det mörkaste spanska snus, och den laxerar, hvarföre den försättes med opium, at den ej må laxera för starkt; ty ängelsmännen gifva chinan i förskräckelig stora doser. Den ängelska bleka pulveriserade chinan är bedrägerie, af differente Westindiske barker, som äro adstringerande. Äfven så är den china vi har på våra apothek, dels endast unga skotts bark af små nyss uppskjutna telningar af Cinchona eller Achras Sapota.

När någon har fått Arsenic i magen, ge de straxt ett starkt vomitiv af vitriolo albo, som inom 2 a 3 minuter evacuerar det; derefter ge de olja.

Aer fixus talas nu ej om mera här, det är redan för gammalt; artificiella mineral vatn äro också alldeles utslutne ur all bruk.

Elektricitet brukas mäst af Charlataner, unga medici, som intet ha att göra, och de ha machiner dertill på flera differenta sätt, men mycket kostsamma.

Till Paris går med mig Heidenstam¹, och en Fransos vid namn Broussonet², som varidt hos Banks i 2 år, endast sysselsatt at beskrifva Fisk, hvaraf han nu ger ut en fasciel med de prägtigaste figurer. Fabricius³ som tillförene flera gånger varidt i Ängland för at beskrifva insecter, är nu här i samma ändamål. Banks affecterade, at bli Ledamot af Parisiska Academien efter Pringle, och blef så förtörnad när Hunter blef det, at han skref till Paris: Academ: och afsade sig, at vara dess correspondent; ty alla Presidenter af ängelska societet[en] hafva tillförene varidt nästan sielfskrefne membra Parisina.

Det är länge sedan iag skref till Secret. Noréen⁴ om prolongations utvärkande på min permission, men iag har ej fått något svar derom; iag hopp[as] at han giordt det, som han försäkradt mig derom förut, at det ej ...⁵ afslås. Jag ärnar skynda mig med hemresan, men lär kanske e[i vara] hemma för än i slutet af october.

Jag vet nu intet något nytt i medicin; ingen medicinsk bok elle ... af något värde har denne vinter eller vår blifvidt publicerade [många odu]geliga hafva blifvidt publicerade, som nästan händer här hva[rje år?]. Min h. Farbroders omskrefna böcker skola komma hem med ...

Intet länge sedan har iag skrifvidt till Thunberg; iag har svårt at giordt, som det [ej lönar sig?] at svara directe på dess brefver, hvilka äro fulla med de största orimligheter, som han [låter?] inbilla sig. Han borde intet säga mig lögner och absurditeter, låter för dem som ... Han skrifver i alla bref at många örter förloradts igenom Thenstedt⁶; om det hade skett är ...; en Botanisk trädgårds skjötsel dependerar helt och hållit af Præfectus, han skall informera Trädgårdsmästaren; ingen vinter har iag än öfverlevadt, som iag intet sedt flera 100de växter förlorats, ingen vinter mindre än då Thenstedt var där; ty vintren var besynnerlig god. Det är oförskämdt at skylla Thenstedt för Lagerbärsträn, Coffe trän, Thée buskar, Chocolad m.m., alt destruerade af Broberg. Af mer än 30 plantor, som efter hvar annan varidt i Upsala trädgård, hafva alla i Brobergs tid blifvit destruerade. Iag ville önska, at åtminstone Min h. Farbroder vill tro mig, at iag känner hvad som i Upsala trädgård händt i flera år tillbaka; at iag någorlunda vet hvad är möjligt eller omöjligt där, och äfven at

¹ Antagligen Peter von Heidenstam (1753-1786), då legationssekreterare i London.

² Pierre-Auguste Broussonet (1761-1807), fransk läkare och naturforskare. Utgav i London 1782 *Ichthyologie decas I*. Mera utkom ej av detta arbete.

³ Johan Christian Fabricius (1745-1808), berömd dansk entomolog, Linnés lärjunge 1762-64, prof. i Kiel.

⁴ Johan Erik Noreen (1750-1811), kanslerssekreterare.

⁵ En del ord oläsliga, då brevet är söndrigt.

⁶ Thenstedt torde ha varit namnet på den trädgårdsman L. anlitate i st. f. Broberg.

iag giordt min största flit, at hålla den vid magt. Både Thunberg och Broberg må svärta mig så mycket de behaga, och af de mäktige bli hörda; det skall ej störa mig, iag går den väg, så länge iag förmår, som iag börjadt, at arbeta i min vetenskap; iag har ingenting fådt, och skoladt varidt mig för ömt, om iag fåktadt för at vinna de storas grace. At Thunberg flitigt disputerar¹, låter i Svergie, där man räknar på qvantiteten af tryckta papper; Iag ville intet vara auctor till många af dem. Hans Nov: genera är för skamligt at komma från Linnés discipel, som är Professor i Upsala. Iag ärnar alldrig därutinnan med Thunberg täfla; iag blir trög at publicera någodt, hvarken i Disputationer eller rön uti Academien blir mycket at längta af mig; men iag hoppas, at vara vetenskapen iag idkar mera nyttig.

Clerk är nu gammal, haft slag i år, är nu bättre, och lämnadt syslan till dess son.

Mr Herrschild², som har upptäckt den nya Planeten, utom flera hundrade gula, gröna, blå och röda stiernor, är nu i London med sin tub, (hvarmed han observerar constellationerne utan observatorium), och har [til]lopp af alla de stora om nätterna för at igenom dess tub observera. Han passerar ej för Charlatan; ty sielfva Astronomerna här admirera hans tub, och gör honom om nätterne sällskap. En vid namn Parker har inventeradt en Brännspegel af mer än 30 tums diameter; han begär derföre 66.000 Daler.

Ach hvad mycket iag samladt i min väg; Gud låt mig komma väl hemm dermed, så är iag nögd med min resa, ehuru kostsam den varidt.

P: S: Kan ej någon råda Thunberg at ej låta berömma sina samlingar i alla disputationer; de skratta åt det här, och kalla oss i Svergie tyskar.

[*In margine*.] Schelen är här ansedd för den största chemicus, och alla chemister arbeta på at kunna få för honom någon convenabel plats.

(Ihreska saml., U. U. B.)

57.

Jag har nu varit i Paris 14 dagar, mäst syslosatt at här öka mina samlingar af örter med nya växter ifrån Lima och Perou hemskickade af Dombey samt ifrån Isle de France hemförde af Sonnerat. Af Commersons Herbarium ifrån Madagascaren har jag ock fådt del, som var ganska svårt, efter samlingen tilhörde Konungen. Jussieu³ är en charmant man, fast ej så communicatif med specimina som andra. Han publicerar nu Genera Plantarum efter sin Farbrors methode med caractere naturali, hvilket han ock efter hand ärnar göra med species. — De la Marke, de Fontaine och Monnier⁴ äro här de förnämsta Botanici, men eljest en oändelig mängd som studera Botaniken. Jussieu gaf en Botanisk middag, hvarvid vi voro några och trettio Botanici; Buffon⁵ är i södra delen af Frankrike och arbetar på en Histoire

¹ Thunberg hann under sin levnad utge närmare 300 disputationer. Nova genera plantarum var en serie, som uppgick till 16 nummer (1781–1801).

² William Herschel (1738–1822), tysk-engelsk astronom, berömd tillverkare av teleskop, upptäckte bl. a. planeten Uranus 1781.

³ Antoine-Laurent de Jussieu (1748–1836). Brorson till Bernard de Jussieu, fullföljde dennes arbete på ett naturligt växtsystem och utgav Genera plantarum secundum ordines naturales . . . 1774. Paris 1789.

⁴ J. B. P. A. de Monet de Lamarck (1744–1829), berömd fransk botanist och zoolog. — René Louiche Desfontaines (1751–1833), botanist, reste i Nordafrika. — Louis-Guillaume Le Monnier (1717–1799), läkare och naturvetenskapsman, livläkare hos Ludvig XVI.

⁵ Jean-Louis Leclerc, comte de Buffon (1707–1788). Linné träffade dock senare den berömde motståndaren till hans fader enl. Hedins ovan anf. arbete, sid. 23.

general de Mineralogie. — Aubenton¹ längtar jag at se snart, för at få komma i Cabinettet, til hvilket han ensam har nyckelen. Alla samlingar i Natural-Historien samt Trägårdarna äro långt efter de Engelska. — Här är föga kunnighet om nya böcker och hvad på 10 a 12 år blifvit arbetat litet känt. — Lazaretterne Charité och Hotel de Dieu som jag sedt, äro altför usla och stinkande, at en ovan knapt kan bärga sig i dem. — En oändelig skilnad ifrån de Ängelske. — Huru usel Medicin här är i dem, kan ej beskrifvas; tunna såppor och svält är Patientens diæt; Laxativ, Lavement och små doses af China deras Medicin, hvarföre ock pluraliteten af Patienterne dö af svaghet under reconvalescencen. Veneriska Patienter hålla de här vid 6 a 7 veckors cur på gamla viset, då Ängelsmännen bota dem med sina injectioner på 5 a 6 dagar, högst en vecka, som här hålles för orimlighet. Jag har varit uti VetenskapsAcademien en session introducerad af dess nu varande Director De La Lande², som då upläste en Memoire om den nya Planeten, den han med Academiens bifall gaf namn af dess inventor Planete de Herschell. Denna Academies Ledamöter tyckas vara ganska heta den ena emot den andra. Adanson³ såg jag där, men han gick bort så snart han fick höra at jag var tilstädes. — Medicinska Societetens sessioner har jag ock bevistat, då uplästes 2:ne Rön, det ena at med kalk-vatn göra solution hvori sädeskorn tvättade ej gifva kohl-ax, och det andra at med repeterade doses af *Ipecacuanha curera febris lactea*. — Till Versaille har jag varit 2:ne gånger, då jag spisat hos M:r de La Sonne⁴, som visat mig mycken höflighet och skaffat mig tillfälle at se alt där. Om Lördag ärnar jag mig til St. Germain, som äges af Duc d'Ayen⁵, en af Botanici här. Trianon har jag ej ännu hunnit at se, som är svårt vinna, ty ingen kan komma in där utom Drottningens speciella lof, hvarom jag dock har hopp. Mycket lefvande växter har jag uti flera Ängelska Trägårdar för min räkning, hvilka jag i brist af hemgående fartyg måste til nästa vår qvarlämna. Så måste jag äfven göra här. — Konungen i Frankrike har skänkt mig *Roberts-Icones*⁶, som består af 3 stora Volumer, dem man annars icke kan få köpa. Grefve Creutz⁷ är en altför artig Herre, jag kan ej nog beskrifva hans attention för mig. Baron Hermelin är nu äfven här. — Viq d'Azir⁸ är et perpetuum mobile. Han präparerar nu et pråktigt Värk uti Neurologien, besynnerligen *Cerebrum* och *Medulla spinalis*, af hvilke redan 37 Tabeller äro färdige ganska pråktiga. — Rome de L'Isle⁹ präparerar äfven et stort värk om Crystallerna med vackra figurer. — 3:dje Volumen af Medicinska Societetens Handlingar äro

¹ Louis-Jean-Marie Daubenton (1716-1800), Buffons medarbetare i Histoire naturelle, demonstrator vid Cabinet d'Histoire naturelle.

² Joseph-Jérôme Le Français de Lalande (1732-1807), fransk astronom.

³ Michel Adanson (1727-1806), fransk upptäcktsresande och botanist, utg. av Familles des plantes, motståndare till Linné d. ä.

⁴ Joseph-Marie-François de Lassone (1717-1788), livläkare hos Ludvig XVI och Marie-Antoinette.

⁵ Louis d'Ayen duc de Noailles (1713-1793) hade i St. Germain en privat botanisk trädgård. Korresponderade med Linné d. ä. Hans son (f. 1739) bar titeln duc d'Ayen.

⁶ Icones plantarum a Nicolao Robert, A. Bosse et Lud. de Chastillon sculptae. (Estampes pour servir à l'histoire des plantes.) Paris 1701.

⁷ Gustaf Philip Creutz (1731-1785) var svensk ambassadör i Paris 1772-1783. — Samuel Gustaf Hermelin (1744-1820), bergsman och kartograf. Gjorde på Gustaf III:s uppdrag 1782-84 en resa till Nordamerika för att studera bergverken.

⁸ Félix Vicq d'Azyr (1748-1794), anatom, ständig sekr. i Société Roy. de Médecine.

⁹ Jean-Baptiste Louit de Romé Delisle (1736-1790), mineralog, utgav 1783 Cristallographie ou description des formes propres à tous les corps du regne minéral. Éd. 2.

färdiga men ej publicerad. — Här är för öfrigt ej särdeles förråd på dugeligt nytt. — Du Hamel¹ var död några dagar förän jag kom hit, han var en bland de förnuftigaste Fransoser. — Medicinska Faculteten i Edinbourg ärnar å nyo gifva en Edition af sin Pharmacopœ.

[Paris 27 nov. 1782.]

(Tryckt efter Vecko-skrift för läkare och naturforskare, 3:e bandet, 1782, s. 374–377.)

58.

Ehuru fattig iag är på nyheter, kan iag dock intet uppskjuta längre at skrifva af fruktan at falla ur min h. Farbroders minne.

Ifrån Sonnerat² i Paris har iag nyligen haft bref, hvilken nu tillagar sig, at i första vårdagar bege sig på sin 3die resa, på hvilken han offererar sig at samla naturalier för mig, i ställe för åt Buffon, med hvilken han ännu intet blifvidt vän efter sin senaste resa; han har nu emellertid skickadt mig sin nyss utgifna Rese-beskrifningar [!]; bestående af 2ne tjocka qvarter med 140 tabeller, hvilken iag hoppas nu snart skall vara i Stockholm.

Jag mins intet om min h. Farbroder såg Dr Simmons Treatment of Consumptions?

Männe iag hos min h. Farbroder har glömt 2ne målade ritningar på orangerier? Det är och möjligt at iag förloradt dem på resan till Upsala; om de skulle finnas lämnade, kunde Dr Salberg³ taga dem med sig, hvilken nu efter sin vundna befordran snart lär resa igenom Upsala.

Ibland mine Engelska saker har iag funnidt några synålar, hvilka då de köptes i London voro af bästa slaget der funnos; men nu äro under resan störste delen af dem blifvidt rostade; några få af dem torde finnas deribland orostade, och kanske de öfrige kunde hielpas? Kanske Fröknarne torde försöka dem, om ej några kunde ännu finnas goda bland dem, efter de äro från England, och der kallas Drottningens synålar.

Underligt at Wehser⁴ kunde få lön framför Ribben; huru besynnerligt det tillgår.

Om min ödmiukaste vördnad supplicerar iag hos Fröknarne; iag hoppas at de jämte min h. Farbroder må alla väl!

Ups. 11. apr. 1783.

(Karol. inst. bibl. sign. 27: 120.)

59.

Jag har nu alla dagar med inqvietud väntadt de Franska sakerne⁵ till Upsala, som Secreteraren Wargentin låtit flytta från Packhuset upp till Academiens Contoir, för at med första Upsala Jagt afskicka dem; men ännu har iag förgäfves väntadt dem,

¹ Henri-Louis Duhamel de Monceau (1700–23/8 1782), botanist och ekonomisk förf.

² Pierre Sonnerat (1749–1814), fransk naturvetenskapsman, gjorde mångåriga resor i Östasien, Indien m. m. Hans Voyage aux Indes orientales et la Chine . . . depuis 1774 jusqu'en 1781 utgavs 1782.

³ Salberg (se ovan brev 30) hade utnämnts till logices et physices lektor i Härnösand.

⁴ Daniel Ludvig Weser (1743–1784), regementsfältskär, assessor i Collegium medicum. — Carl Ribben (1734–1803), assessor i Collegium medicum.

⁵ L. d. y. fick under sitt besök i Paris mottaga växter ur de samlingar, som hemförts av Commer-son från Madagaskar, Dombey från Peru, Sonnerat från Isle de France.

ehuru flera Jagter hemkommit; önskeligt vore at Han ej sätter all liten på den fylliga Waktmästarens wärkställande.

Djupenström¹ är snäll medicinæ studiosus, och dragit sig fram här uti mycken fattigdom; Norell säges vara mycket besynnerlig.

Bibliothekarien Frondin² feck slag på högra sidan förledne Tisdags afton; det kom på honom på samma sätt som på Solander, han satt och talte vid mig vid bordet hos Landshöfdingens, och under det drogs munnen upp åt höger på vänstra sidan, och högra handen föll ner; man kunde ej öfvertyga honom at han mätte illa; han ligger ännu uti en mäst continuerlig Sopor, så at där lär intet hopp vara at vänta om honom.

Tyska Prinsen³ har varit här några dagar, och igenom Kgl May^{ts} befallning giordt mycket väsende, en rätt artig och affable Herre; mycket curieus fast ej kännare af någodo.

Alt det nya, iag känner, af simplicia till deras origin, skall iag altförgiärna lämna.

[Odat., maj 1783]

(Ihreska saml., U. U. B.)

60.

Så är Herrskapet redan utflyttade; Jag hoppas at intet det lägger någodo hinder, för den ärnade Upsala resan!

Alldrig har iag varit så ledsen i Upsala, som sedan iag kom hem ifrån Stockholm; och alldrig så bunden, at iag omöjiligen kunnadt kommit bort på en dag, så besvärligt är det at vara Inspector Ærarii, sedan det nyss har skedt så stor balance. Mine reparationer i huset uptaga ännu all min omsorg; af det hela nedra våningen i flera år varit obobodd och tillsluten, hafva Rottor och svamp förstördt golf och Parnerlingar.

Dessa dagar har iag haft någodo nöje i att få uptaga mine länge efterlängtade Franska örter. Deribland är äfven 3^{ne} böcker, som min h. Farbroder befalte ifrån Paris: (*Recherches sur les Habillement des Femmes et des enfans. 2 De Lisle Disputation sur la Fievre miliaire des Femmes en couche. 3 Ballexferd Dissert: quelles sont les causes principales de la mort d'un aussi grand nombre d'enfans & quels sont les præservatifs. etc.*) När någodo bud går skall iag skicka dem.

J dag har vi giordt 3^{ne} Licenciater: Djupedius, Hast och Pepping⁴, 2^{ne} Finnar.

J Söndags lyste det för Prof. Murray och Aurivillii yngsta dotter.⁵ Ach den som hade hopp, at lefva en så glad dag.

Här är en miserabel vår, het och blåst alla dagar, samt frostaktiga nätter, som gör at Rågen lider ganska mycket.

La Peirouse⁶ har giordt en vidlöftig resa öfver Italienska Fjellen, och har skickadt mig en hel samling örter, samt Tourmaliner.

Casarius har död; han hade ständigt slagsmål med Strutsen, de 2 stora kunde

¹ Peter Djupenström (tidigare Djupedius (1758-1785), död som t. f. provincialmedicus i Jönköping).

² Birger (Berge) Frondin (1718-²⁵/₅ 1783), universitetsbibliotekarie.

³ Prins Friedrich av Hessen-Darmstadt (1759-1802).

⁴ Djupedius, se ovan not 1. — Herman Rudolph Hast (1756-1821), provincialmedicus i Vasa. — Joseph G:son Pipping (1760-1815), kirurgie professor i Åbo.

⁵ Prof. Adolf Murray var i första giftet förmäld med Hedvig Charlotta Aurivillius, dotter till prof. Carl Aurivillius, d. 1788.

⁶ Philippe Picot de La Peyrouse (1744-1818), fransk naturvetenskapsman och universitetsman, skrev om Pyrenéernas flora.

alldrig förlikas. Skinnet har iag i behåll; men kroppen har iag lämnat Murray; han kommer at bevaras på Academiens kostnad uti en efter dess storlek passande glas låda.

R:R. Scheffer har skrifvidt mig till flera gånger angående Dämonstrators syslan för Lundmark¹; iag har sagt honom mine skähl hvarföre iag ej vill ha någon Dämonstrator förän lönen blefvo ledig, och till slut lofvade komma till Stockholm redan som i medio af förleden månad, för at vidare explicera mig; Iag hoppas, at han ej illa uptar, och at det anses som undflykt af mig, at iag drar ut någodt på tiden med min ankomst.

[Odat., våren 1783.]

(Ihreska saml., U. U. B.)

¹ Demonstratorssyslan var ledig sedan Thunberg utnämnts till e. o. professor. Han uppbar dock lönen t. v.

LINNÉFIRANDET 1957

I Sverige

Linnéjubileet 1907 — då tvåhundraårsdagen av Linnés födelse inföll — bevaras ännu i livlig erinran av dem, som då voro med. Huvudfesten var då som naturligt var förlagd till Uppsala, där Linnés gamla universitet firade minnet i dagarna tre, med promotion i domkyrkan, promotionsmiddag, högtidssammankomst i aulan åtföljd av bankett och aulabal samt, tredje dagen, studentkonsert i Botaniska trädgården. En lysande samling in- och utländska representanter för akademier och högskolor hade infunnit sig för att framföra sina lyckönskningar; till hedersdoktorer kreerades en rad kulturpersonligheter — bland de svenska ihågkommer man särskilt PRINS EUGEN och SELMA LAGERLÖF.

Efter Uppsaladagarna följde Vetenskapsakademiens hyllningsfest i Stockholm; landet runt ägde minnesfester för övrigt rum. Allmän flaggning och lov i skolorna förlänade jubileumsfirandet karaktär av allmän medborgarfest. Pressen överflödade av Linnéartiklar, och den stora samling av tidningsurklipp, som finns i Uppsala universitetsbiblioteks Linnésamling visar, hur allmänt minnet ihågkommits även i utlandet.

Såsom den förnämsta, bestående behållningen av minnesfirandet må väl betecknas den rad av publikationer, som såg dagen av denna anledning. Universitetet hade då lyckan att inom sin krets äga en man, som genom sin klassiska Linnéskildring (tr. 1903) stod i spetsen för Linnéstudiet: dess förre rektor, professor TH. M. FRIES. En rad vetenskapsmän fylkade sig kring honom vid det kraftuppbåd, som ledde till, att vi omkring jubileumsåret sågo en rad viktiga källor till Linnéstudiet publiceras.

Man hade i god tid förberett saken och försäkrat sig om statsmakternas understöd. För den planerade utgivningen av Linnés brevväxling hade sedermera överbibliotekarien AKSEL ANDERSSON under flera år genomkorsat Europa på jakt efter okända Linnébrev, och under Fries' ledning påbörjades kopieringen av breven till Linné efter de från Linnean Society hitlånade originalen. Och jubileumsåret kunde Fries framlägga det första bandet av den för Linnéforskningen omistliga serien *Bref och skrivelser af och till Carl von Linné*. Långvariga mödor lågo också bakom det av Linnéättlingen professor TYCHO TULLBERG framlagda praktverket *Linnéporträtt, innehållande förteckning och beskrivning över alla dittills uppdagade Linnéavbildningar*. Till dessa av universitetet utgivna arbeten kommo så fakulteternas promotionsinbjudningar, var och en med en bifogad, dittills opublicerad Linnéskrift (bl. a. hans *Dietetik*).

Ett resultat av mångåriga mödor var den grundläggande förteckningen över Linnés skrifter, som utarbetats av sedermera överbibliotekarien J. M. HULTH och som utgavs av Kungl. Vetenskaps-societeten med titeln *Bibliographia Linnaeana*.

Kungl. Vetenskapsakademien å sin sida bidrog dels med den sammanfattande framställningen *Carl von Linnés betydelse som läkare och naturforskare* (senare även utgiven på tyska), dels med serien *Skrifter af Carl von Linné*, bd 1–5, 1905–1913.

Även här hade Fries' arbetskraft räckt till som redaktör och översättare av de latinska originalen.

Även utomlands utkom med anledning av jubileet en rik Linnélitteratur, om vars imponerande proportioner SOULSBYS stora Linnébibliografi ger besked.

Dessa korta antydningar må utgöra bakgrunden för en översikt av Linnéminnets firande femtio år senare.

Inför det instundande minnesåret tillsatte akademiska konsistoriet i Uppsala en Linnéfestkommitté, som närmast inriktade sig på att kombinera jubileet med ett vetenskapligt »symposium» för att dryfta biologiska problem inom områden, där Linné gjort sin betydelsefulla insats. (Tanken hade ursprungligen framkastats av d. v. statssekreteraren i Ecklesiastikdepartementet, numera statsrådet EDENMAN.) Sedan anslag av statsmedel utverkats, kunde inbjudningar utgå till omkring 25 framtående biologer från 12 länder. Som diskussionsämne uppställdes »Systematics of to-day». Om överläggningarna, som hölls 28–29 maj, har en särskild redogörelse utgivits av festkommitténs sekreterare, docenten OLOV HEDBERG: *Systematics of to-day. Proceedings...* Upps. 1958. (Upps. univ:s årsskr. 1958:6.) (Kortare redogörelser av J. RAMSBOTTOM i *Nature* och av HEDBERG i *Svensk botanisk tidskrift*, se den nedan publicerade bibliografien över 1957 års Linnéskrifter, nr 132 och 75.)

Den 30 maj (Kristi Himmelsfärdsdag) ägnade symposiet åt ett mera rent linnéanskt program. Först företogs en »herbatio Gottsundensis» under ledning av professor G. E. DU RIETZ, därunder de främmande deltagarna fingo göra bekantskap med typiska svenska lund-, skogs-, kärr- och ängsmarker. Senare följde besök vid Linnés Hammarby, dit Kungl. Vetenskaps societeten förlagt ett högtidssammanträde. Efter hälsningsord av Societetens preses, förre överbibliotekarien A. GRAPE, höll professor NILS VON HOFSTEN på engelska föredrag om Linnés naturuppfattning. (Tryckt under titeln »Linnaeus's Conception of Nature», Kungl. Vetenskaps societetens årsbok 1957, Uppsala 1958.) De vackra lundarna vid Fäbodarna och Gottsunda, klassiska marker för Uppsalabotanister sedan Linnés dagar, hade gjort ett djupt intryck på de utländska vetenskapsmännen. På förslag av dr JOHN RAMSBOTTOM, förutvarande president i Linnean Society, antogo de med acklamation en resolution, vari starkt framhölls önskvärdheten av att dessa områden för framtiden bevaras som naturreservat. Efter ett kåseri av Linnésällskapets sekreterare dr UGGLA om Hammarby och Linnés liv där, återvände man till Uppsala. Här samlades man till middag i Smålands nybyggda nationshus, efter att ha medverkat vid det högtidliga planterandet av ett vårdträd å nationsgården. Före middagen hade gästerna tillfälle att betrakta en del minnen från Linnés tid som student och inspektör i nationen: nationsalbum, protokoll samt några pjäser av det »honorarysilver», som nationen överlämnat till sin frejdade inspektör under hans 35-åriga funktionstid.

Universitetets festliga högtidlighållande av Linnéminnet hade — i motsats till 1907 — icke förlagts till födelsedagen, den 23 maj, utan kombinerats med promotionen den 31 maj. — Till den förstnämnda dagen hade däremot Uppsala stad förlagt den högtidliga avtäckningen av CARL ELDIHS Linnéstaty (en replik av den skulptur, som tidigare rests i Älmhult och som är avbildad på försättsplanschen till årg. 1946 av Årsskriften). Statyn, som tillsvidare fått sin plats vid södra gaveln av Carolina Rediviva, avtäcktes efter ett anförande av stadsfullmäktiges ordförande professor ÅKE MALMSTRÖM. På morgonen samma dag hade kransar nedlagts vid Linnés grav i domkyrkan av Universitetet, Studentkåren, Smålands nation och Svenska Linnésällskapet.

Promotionsdagen den 31 maj gynnades, liksom de föregående dagarna, av ett strålände vårväder. Vid promotionen, som övervars av Hans Majestät Konungen,

Fig. 1. Svenska Linnésällskapets sammanträde på Hammarby. Ordf. överlämnar Linnémedaljen till assessor Hans Bohman.

hade ett nytt arrangemang vidtagits, i det promovendi, med jubel- och hedersdoktorer främst, placerats å podiet på båda sidor om promotionskatedern. Som sådan användes en 1700-tals kateder i vitt och guld, som torde ha varit i bruk under Linnés tid. Promotionsföreläsningen hölls av Matematisk-naturvetenskapliga fakultetens dekanus professor SVEN HÖRSTADIUS och handlade om Linné, djuren och människan (Bibl. nr 82). Bland jubeldoktorerna märktes Svenska Linnésällskapets ordförande professor emer. NILS VON HOFSTEN och professor emer. CARL SKOTTSBERG. Till hedersdoktorer hade bl. a. kallats tre Linnéforskare, inom Humanistiska fakulteten biskop ELIS MALMESTRÖM, inom Medicinska fakulteten praktiserande läkaren TELEMAK FREDBÄRJ och f. d. förste bibliotekarien ARVID Hj. UGGLA. Bland Matematisk-naturvetenskapliga fakultetens hedersdoktorer märktes en rad framträdande utländska biologer, såsom JOSIAS BRAUN-BLANQUET, ROGER HEIM, JULIAN HUXLEY, ERNST MAYR, BERNH. RENSCH, ROLF NORDHAGEN, JOHN RAMSBOTTOM, HARALD LINDBERG m. fl.

Promotionsdagens festliga avslutning ägde rum å rikssalen å Uppsala slott med sedvanlig promotionsmiddag.

Svenska Linnésällskapets Linnéfirande hade förskjutits till den 2 juni och ägde rum å Hammarby under ovanligt livlig anslutning. Som särskilt inbjudna deltog dr RAMSBOTTOM, som representant för Linnean Society, direktör GUSTAF NILSSON, som representant för Hembygdsföreningen Linné i Stenbrohult, sekreteraren i Patriotiska sällskapet, f. d. assessorn HANS BOHMAN, professor R. NORDHAGEN, Oslo, med. dr ALBERT BOERMAN från Oss i Nederländerna m. fl. Sammanträdet ägde rum å den vanliga platsen vid »museum in altis» och började med att Sällskapets ordförande, professor VON HOFSTEN, utdelade Sällskapets belöningsmedalj till assessor HANS BOHMAN för hans insatser till Svenska Linnésällskapets fromma. Denna medalj består i med inskription försett exemplar i silver av Kungl. Myntverkets, av myntgravören herr LÉO HOLMGREN utförda Linnémedalj. Exemplar i brons hade Sällskapet kunnat bereda sina medlemmar tillfälle att inlösa.

Efter medaljutdelningen talade ordföranden om Linnés naturåskådning (föredraget i utvidgat skick tryckt i denna årgång). Därefter talade Sällskapets holländske gäst, dr BOERMAN — på svenska — och skildrade i kåserande form sin beröring med Linnéstudiet. (Dr Boermans med. doktorsavhandling, *Linnaeus als middelaar tussen Zweden en Nederland* anmälades i denna Årsskrift 1952.) Efter förhandlingarnas slut vandrade medlemmarna ned i parken, där middagen, på ett utmärkt sätt anordnad av Uppsala Hotell AB, var dukad för ej mindre än 176 deltagare.

Året 1957 var ju även ett märkesår så tillvida, att Svenska Linnésällskapet fyllde fyrtio år. I anslutning till detta minne höll Sällskapets hedersordförande, professor emer. ROB. E. FRIES följande tal:

I dessa dagar har ju i anledning av Linnéjubileet, som firats i vårt land och på många håll i världen, Linnés liv och vetenskapliga betydelse blivit belysta från de mest skilda sidor. Jag har därför svårt att, då de egentliga minnesfesterna avslutats, lägga fram några nya, förut ej berörda synpunkter till belysande av hans liv och vetenskapliga verk. Men ett minne av för oss personlig art böra vi ej glömma.

När Svenska Linnésällskapet i dag mötts till sin årliga vårsammankomst, då kunna vi, om vi så vilja, fira en minnesfest, som anknyter till Linné och Sällskapets stiftande. Jämmt fyra decennier ha nu sedan dess förflutit, en lycklig och framgångsrik period i dess historia. Jag hade själv den lyckan att få vara med vid det högtidliga möte den 23 maj 1917, då beslutet fattades om bildande av en sammanslutning för Linnéminnets hugfästande och för Linnéforskningen. I dessa tider, då alla slags jubileer så gärna firas, böra väl ej heller vi helt för-gäta den minnesdagen. Jag minns så väl den högtidliga stunden där uppe i Linnés skrivrum här på Hammarby, då den vördade Linnéättlingen TYCHO TULLBERG klubbade beslutet om Linnésällskapets grundande. Av de tio vid det tillfället närvarande ha åtta gått hädan. Av stiftarna står blott OLOF HULT ännu vid min sida.

Våren det året var sen, och när vi, som kommo från Stockholm, den 23 maj på morgonen foro hemifrån, stodo träden där vinterlika och kala, och på björkarna syntes blott en skiftning i kronorna, som bebådade det nya lövverket. Det blev en varm dag, då växtlivet utvecklades febrilt, och så kom det sig, att när vi om aftonen åter kommo till Stockholm, knopparna på träden som genom ett trollslag hade skakat ut sina blad, och kronorna lyste i vårens spåda, friska grönska. Och då ett par av oss gingo genom Humlegården, funno vi träden vid Linnés staty, vilka på morgonen varit kala, nu täckta av nya friska skott. — Jag vet inte, om vi då tänkte därpå, men jag har sedan dess stundom tänkt, att vi kunde ha tagit detta som ett gott omen för det företag, det Svenska Linnésällskapet, som på morgonen legat i knopp, men som under dagen börjat utvecklas.

I vårt sällskaps historia ha vi sedan dess vid flera tillfällen samlats här ute på Hammarby, den plats, vilken Linné älskade framför alla andra. Det var ju här på Hammarby, han tillbragte många av de lyckligaste stunderna i sitt liv. Här kunde han i stillhet och vörndnad inför naturens under njuta lyckliga dagar bland de blomster av skilda slag, som han samlat omkring sig. Här kunde han, liksom vi ännu, fångas av lundens rika örtflora, njuta av blåsipporna, som i ymnighet alstra sina blommor bland moränslutningens klippblock, här kunde han stå i beundran inför den stolta gulblommande nunneörtens tunga blomklasar och Asarums och Epimediums underligt byggda blommor; och här kunde han, liksom vi ibland, lyssna till klosterliljorna, som med sina vita blomklockor ringde in våren med en ton så spröd, att endast mästaren och de invigde kunde höra klockklangen. Mången plats i vårt sköna land kan nog visa oss samma yttre behag, ge oss samma mättade vårstämning som Hammarby. Men är det dock inte så, att naturen här har något av stilla helgdagsstämning såsom knappast annorstädes är fallet, att blommorna lysa med en säregen glans, att vindens sus talar till oss på ett särskilt sätt. Det ligger något över denna plats, som vardagsmänniskan kan njuta av, men har svårt att tolka i ord. Naturbarnet skulle kalla det vålnaderna från det förgångna, skalden nämner det fädernas andar. För oss är det minnena, som dväljas här, i kamrarna i byggnaderna därnere, bland trädgårdens rabatter, och som bäras till oss av vinden genom parkens almar och granskogens trädkronor.

Så låt oss här fångas av den stämning dagen skänker, och låt oss höja våra glas till en tyst minnenas skål!

Sällskapets vice ordförande, f. d. överbibliotekarien ANDERS GRAPE, hyllade i ett tal de män som grundat Sällskapet. Professor NORDHAGEN berörde i ett anförande Linnéminnet och Norge, och dr RAMSBOTTOM framförde Linnean Societys hälsning, därvid han talade om det engelska sällskapets åtgärder för de linnéska samlingarnas vård och skydd.

Efter middagen begåvo sig flertalet deltagare till Uppsala och Linnéträdgården. På platsen framför orangeriet grep ordföranden i Hembygdsföreningen Linné i Stenbrohult, direktör GUSTAF NILSSON ordet för att framföra dess hälsning till Linnésällskapet i Uppsala.

Även på andra orter och i andra samfund höllos sammankomster till Linnéminnets högtidlighållande. Kungl. Vetenskapsakademien anordnade sin sammankomst den 5 juni som Linnésammanträde. Därvid höll professor BENGT HILDEBRAND föredrag om Linné och Vetenskapsakademien (Bibl. nr 79). F. d. förste bibliotekarien ARVID HJ. UGGLA talade om Linné och dietetiken (Bibl. nr 172), i anslutning till uppdraget att för akademiens räkning utge Linnés ungdomsmanuskript *Diæta naturalis*.

Kungl. Fysiografiska sällskapet i Lund hade tillsammans med Kungl. Humanistiska vetenskapssamfundet redan tidigare under våren, den 10 april, ägnat ett sammanträde åt Linnéminnet. Vid detta tillfälle höll professor HENNING WEIMARCK ett föredrag om Linné och Skånes flora (jfr Bibl. nr 178) och dr UGGLA ett föredrag över ämnet Linné och hans lärjungar.

Vid ett sammanträde i Kungl. Vetenskaps societeten i Uppsala hade Ugglas tillfälle att upprepa sitt sistnämnda föredrag.

I Stockholm firades Linnéminnet även av Svenska Läkaresällskapet med en fest den 8 maj, varvid professor ROBIN FÄHRÆUS talade (Bibl. nr 58).

Vid tillfället förelåg den av Läkaresällskapet förlagda, av dr FREDBÄRJ utgivna Linnés »Örtabok 1725» (Bibl. nr 1) färdig och presenterades i ett anförande av sällskapets redaktör doc. SIXTEN KALLNER.

Ett särskilt värdefullt inslag i jubileumsfirandet utgjordes av de Linnéutställningar, som anordnades på skilda håll i landet. Den 23 maj öppnades i Uppsala

universitetsbibliotek en utställning av de Linnéhandskrifter och sällsynta Linnétryck, som finnas i bibliotekets ägo. — Under sommarmånaderna visades i Kungl. Biblioteket en samling böcker av och om Linné, där det intressantaste numret torde varit ett exemplar av *Systema Naturæ*, 10 uppl., del 2 med egenhändiga randanteckningar av Linné. Det dittills okända exemplaret hade av biblioteket förvärvat från professor OLOF SELLING. I Norrköping hade stadsbiblioteket ordnat en liten utställning och på Alnarps lantbruksinstitut hade lektorn, fil. dr OLOF RYDBERG ställt ut en imponerande samling bilder av och litteratur om Linné och botanikens äldre historia. Även i Norberg hade en utställning blivit anordnad av Norbergs hembygdsförening i anslutning till det faktum att Linné passerade dessa trakter på sin bergslagsresa. — Största betydelsen för spridandet av kunskaper om Linné och hans verk kanske dock den vandringsutställning hade, som sammanställts av intendent MARITA LINDGREN-FRIDELL, och som sändes runt till omkring trehundra skolor. På lätt uppmonterade skärmar hade här Linné och hans svenska resor åskådligt skildrats i text och bild.

Vårens jubileumsfirande nådde i viss mån sin kulmen i Linnés hembygd. Råshult, Stenbrohult och Växjö hyllade sin store son med över två dagar utsträckta festligheter, tal, kransnedläggningar, banketter och blomstertåg. Hela bygden deltog, och i den strålände vårsolens glans fingo dessa småländska hyllningar den prägel av folkfest, som varit så utmärkande för Linnéjubileet 1907.

Festligheterna inleddes onsdagen den 22 maj i Växjö med ett stort blomstertåg. Hundratusentals tulpaner, narcisser, hyacinter och andra blommor skänkta av blomsterodlare i Skåne hade använts till att bygga upp allegoriska framställningar ur Linnés liv och sinnebilder för hans hembygd. Föregångna av musikkårer rullade dessa blomstertablåer i långt tåg genom staden. Efter en mottagning på residenset för särskilt inbjudna, som därifrån kunde betrakta festtåget, fortsatte programmet på stadsteatern, där ett fulltaligt auditorium lyssnade till hälsningstal av landshövding BERGQUIST om Linné och Växjö och till biskop MALMESTRÖMS högtidstal (tryckt på annan plats i Årsskriften). Talen interfolierades av instrumental- och körmusik från 1700-talet, och dessutom uppfördes av en skara söta barn baletten »Linnés Råshultsdröm». Dagen avslutades med en festlig måltid på stadshotellet, där de inbjudna gästerna, bl. a. representanter för högskolor och lärda samfund, med en lång rad tal hyllade Linnés minne.

Tyngdpunkten för festligheterna torsdagen den 23 maj, Linnés födelsedag, låg som sig bör i Råshult och Stenbrohult. Vid Linnéobelisken framför den 1731 uppförda komministergården nedlades en stor mängd kransar från akademier, samfund och institutioner, vilka Linné under sin livstid tillhört, samt från andra samman slutningar, vilka idag hade anledning att särskilt ära hans minne. Svenska Linnésällskapetets hyllning i form av en lagerkrans frambars av dess sekreterare dr UGGLA. Linnean Society of London representerades vid denna minnesfest av sin medlem, major ALISTAIR TAINSH. Här vid Råshult hölls högtidstalet av fil. dr KNUT HAGBERG (jfr Bibl. nr 67), som med känsla och värme talade om forskaren och människan Linné. På kvällen höll biskop MALMESTRÖM i Stenbrohults kyrka ett anförande om ungdomstidens betydelse för Linné (Bibl. nr 113), varefter altartjänst enligt 1693 års kyrkohandbok förrättades av pastor loci ERNST SANDGREN, alltså efter den handbok som Linnés far och sedan hans bror under sina många år som församlingens herdar använt. Vid slutet av denna gudstjänst överlämnade dr UGGLA Linnésällskapetets belöningsmedalj till direktör GUSTAF NILSSON och folkskollärare ASSAR LINDBERG, vilken dock på grund av sjukdom ej kunde närvara, för deras arbete till Linnéminnets fromma i Stenbrohult.

Under den supé, vartill Hembygdsföreningen Linné i Stenbrohult sedan inbjöd,

Fig. 2. Från inspelningen av Linnéfilmen. »Archiater Linné» på Hammarby.

anlände en telegrafisk hälsning från Hans Majestät Konungen samt telegram från utländska Linnéfirare. Vid detta tillfälle talade även riksantikvarie BENGT THORDEMAN om Linné och de naturhistoriska museernas utveckling.

Även på andra sätt än genom här i korthet refererade sammankomster, utställningar och minnesfester uppmärksammades 250-årsjubileet. Radion ägnade flera program åt Linné och hans hembygd och i televisionen utsändes en film från Linnémuseet och Linnéträdgården i Uppsala. (Om Linnéfilmen se nedan.)

Förutom Myntverkets ovannämnda medalj bör nämnas en av AB Sporrang & Co slagen medalj med Linnés bild, graverad av KARL HULTSTRÖM. I detta sammanhang kan även nämnas att Telegrafverket utsände en ny lyxblankett med en linnéaranka, tecknad av konstnären STIG BORGLIND. (Mången kanske hade väntat sig att Postverket till detta jubileum skulle ha utsänt ett Linnéfrimärke, så som skedde i flera andra länder. Därav blev dock intet, och Postverket kunde ju peka på att det redan aderton år tidigare, vid Vetenskapsakademiens 200-årsfest, utgivit en frimärks-serie, där två av märkena (15-öres, brunt, 50 öres, grått) fått bära Linnés bild.)

Ett mycket stort intresse ägnades jubileet av dagstidningarna landet runt. (Linnésällskapets samling av tidningsurklipp fyller för 1957 fyra stora kartonger.) Mycket av detta är obetydligt, men flera tidningar presenterade dock ambitiösare artiklar,

i en del fall i form av resereportage i Linnés fotspår. Det värdefullare av detta tidningsmaterial har upptagits i bibliografien nedan.

En mycket väsentlig insats för Linnéminnet gjorde Svenska Institutet. I god tid gick man i författning att utge en kort Linnébroschyr beledsagad med ett urval bilder i planschtryck (Bibl. nr 169, 170), som översatt till holländska och engelska trycktes i upplagor på 2 000, resp. 15 000 exemplar. Den var färdig att utdelas till deltagarna i minnesfesten i Haarlem liksom till den högtidssammankomst, som hölls av Linnean Society i London (se nedan). Genom Institutet och Utrikesdepartementet har den sedan spritts på många olika håll. — Serier av uppförstorade fotobilder illustrerande Linnés liv och historiska bakgrund ställdes till förfogande vid de nämnda båda tillfällena och ha senare kommit till användning även på andra håll, bl. a. i Amerika och vid en Linnéutställning i Hongkong.

Ett mycket ambitiöst företag var den Linnéfilm, som Institutet beslöt att låta inspela genom AB Svensk Filmindustri. Regissör för denna blev HANS LAGERKVIST med honom och fil. dr GARDAR SAHLBERG som manuskriptförfattare. Som rådgivare biträdde GUNNAR AHLSTRÖM, KNUT HAGBERG och A. HJ. UGGLA. Arbetet med inspelningen kunde börja våren 1957 och fortsatte under sommaren och hösten, så att premiärvisningen inför särskilt inbjudna — bl. a. Svenska Linnésällskapets medlemmar — kunde äga rum å Röda Kvarn den 3 december. De utomordentligt vackra landskapsbilderna från skilda delar av vårt land, alltifrån Skåne till Lapplands fjälltrakter, hade krävt ett mödosamt arbete av regissören och hans fotografer. Om filmen torde här ej behöva ordas utförligt, då säkert de flesta av medlemmarna varit i tillfälle att se den. Den har allmänt betecknats som en av de vackraste naturfilmer, som framställts i Sverige. Av Svensk Filmindustri blev den använd som förspel till INGMAR BERGMANS bekanta film »Smultronstället» och fick därigenom en synnerligen vidsträckt distribution. Den har också införlivats med detta företags skolfilmsavdelning. Svenska Institutet hade för utlandet låtit framställa den i ett 60-tal kopior, med text intalad på resp. engelska, franska, spanska och tyska. Det är ej möjligt att här redogöra för de talrika tillfällen, då den visats inför enskilda sammanslutningar eller offentligt i skilda världsdelar och städer — från Linnean Society i London till den nämnda utställningen i Hongkong. — Filmen blev även visad vid Filmfestivalen i Berlin våren 1958 och vid Världsfilmfestivalen i Mexico City hösten samma år. Allt som allt måste man beteckna denna film som en ståtlig hyllning åt Linnés minne och den svenska natur, som speglas i hans verk.

Som en elegant slutvinjett på Linnéåret kom så Svenska Akademiens högtidsdag den 20 december, då Förenta Nationernas generalsekreterare DAG HAMMARSKJÖLD fungerade som årets direktör. I sitt direktörstal (Bibl. nr 70, 71) anknöt denne till Linnés minne och gav en om djup inlevelse vittnande karakteristik av den store svensken.

Lägger man till ovanstående summariska redogörelse för årets Linnéfirande de icke få skrifter av och om Linné som utkommo och vilka närmare presenteras på annan plats i Årsskriften, framgår det, att Linnéminnet på många sätt präglade våren 1957. Slutomdömet måste bli, att detta minne alltfjänt lever med kraftigt liv i svenska bygder och att hans landsmän på ett riktigt och det stora namnet värdigt sätt firade det 250-åriga minnet av Linnés födelse.

I utlandet

Även utomlands blev Linnéminnet föremål för omfattande hyllningar. Dessa skola här omförmälas, i den mån de blivit bekanta. Liksom hos oss togo de formen av akademiska minnesfester, utställningar av Linnélitteratur och bilder samt upplysande skrifter. Till att Linnéfirandet på många håll kunde få en tilltalande pedagogisk utformning bidro i stor utsträckning Kungl. Utrikesdepartementet genom våra beskickningar i utlandet, Svenska Institutet och Svenska Linnésällskapet, som ställde bilder, texter och annat material till arrangörernas förfogande.

I Finland, där så många Linnélärjungar verkat, hyllades hans minne medelst ett par utställningar. Åbo Akademis bibliotek visade en del Linnélitteratur, bl. a. ett praktfullt bundet exemplar av *Hortus Cliffortianus*, en personlig gåva från Linné till Johan Browallius. Överbibliotekarie C. R. GÄRDBERG presenterade närmare denna och andra böcker på utställningen i en artikel i Åbo Underrättelser (Bibl. nr 59). — I Nationalmuseum i Helsingfors hade magister MARTA HIRN exponerat en del Linné-föremål, porträtt och botaniska arbeten.

I England blev det givetvis Linnean Society i London, det sällskap som med sådan omsorg vårdar Linnés vetenskapliga kvarlåtenskap, som firade hans minne med en högtidssammankomst den 30 maj. Sedan ambassadör GUNNAR HÄGGLÖF från Svenska Linnésällskapet överlämnat ett exemplar i silver av Kungl. Myntverkets Linnémedalj, och sedan andra minnesgåvor från universiteten i Uppsala och Lund framburits, höll ambassadören ett anförande om Sverige på Linnés tid. Därefter höll mr WILLIAM T. STEARN ett utförligt och om stor litteraturkännedom vittnande föredrag över botaniska forskningsresor före Linné. (Föredragen tryckta i Proc. of the Linn. Soc., vol. 169, part 3, 1958.) I anslutning till minnesfirandet hade det engelska sällskapet ordnat en utställning av manuskript, växter och djur ur de rika samlingarna, liksom av några personliga föremål tillskrivna Linné, däribland en vandringskäpp med en inristad linnéa, vilken han påstås ha använt på sin lapska resa.

Ett land som hade all anledning att fira Linné och även gjorde det var Holland. Jubileumsdagens högtidligheter voro förlagda till Haarlem och det från Linnés vistelse där välbekanta Hartekamp något söder om staden. I rådhusets riddarsal i Haarlem hade ett representativt uppbåd holländska vetenskapsmän och representanter för den lokala styrelsen liksom för svenska ambassaden samlats för att lyssna på dagens föredrag. Festkommitténs ordförande, professor H. J. LAM påminde i sitt välkomstanförande om tidigare holländska bidrag till Linnéminnets vårdande, varefter den väl främste Linnékännaren i Nederländerna, professor H. ENGEL, talade om Linné i Holland. Professor G. A. LINDEBOOM höll därefter ett föredrag om Linné och medicinen, varefter deltagarna i minnesfesten i bussar begåvo sig till Linnaeushof, den vackra nya trädgårdsanläggningen på en del av Hartekamps gamla ägor, för att vid den där befintliga bysten av Linné nedlägga en krans, vari voro inflettade kvistar från de linnéska lagerträden i Uppsala botaniska trädgård. Vid tillfället utväxlades också telegrafiska hälsningar med Linnéfirarna i Växjö och Stenbrohult, varvid i telegrammen underströks Linnéminnets betydelse som förbindelselänk mellan svenskar och holländare. Om denna högtidlighet i Haarlem och på Linnaeushof utgavs senare en kort redogörelse, där de ovan nämnda föredragen äro tryckta (Bibl. nr 107). — På morgonen samma dag hade en utställning av Linnæana öppnats i Zoologiska museet i Amsterdam, och dagen därpå invigdes en liknande utställning i Universitetsbiblioteket i Leiden, som är ägare till bl. a. den rika MacGillavry-samlingen av Linnélitteratur. — I staden Harderwijk, där Linné förvärvade sitt medicine

Fig. 3. Från invigningen av Linnéutställningen i Amsterdam. Fr. v. prof. Engel, prof. Heimans och svenske ambassadsekreteraren O. Kaijser.

doktorsdiplom, hyllades Linné med tal och kransnedläggning vid det s. k. Linnétornet. I radio utsändes ett Linnéföredrag av den holländske Linnéforskaren dr med. A. BOERMAN.

I Paris hugfästes Linnéminnet genom en utställning i Muséum d'Histoire Naturelle i Jardin des Plantes, som anordnats i samarbete mellan detta museum och Tessinstitutet med bidrag från åtskilliga andra svenska och franska museer och bibliotek. Lokalen var smyckad av en stor serie fotografiska avbildningar i stort format av Linnéminnen. Utställningen invigdes den 26 juni i närvaro av en talrik skara, däribland samtliga nordiska beskickningschefer och representanter för de franska utrikes- och undervisningsministerierna. Museichefen, professor ROGER HEIM, som i maj promoverats till hedersdoktor i Uppsala, hyllade Linnéminnet med särskild hänsyn till mästarens franska förbindelser, och dr GUNNAR W. LUNDBERG, Institut Tessins energiske skapare, talade om Linnés lärjungar i olika länder. Över den mycket rikhaltiga utställningen, som även omfattade prelinneansk litteratur och som upptog nära sexhundra nummer, hade dr Lundberg upprättat en detaljerad och rikt utstyrd katalog (Bibl. nr 53). En stor del av Linnélitteraturen har dr Lundberg själv lyckats anskaffa för Institut Tessin.

Fig. 4. Linnéhögtiden i Moskva den 23 maj 1957. Prof. Tsitsin talar.

Anmärkningsvärt är det intresse som ägnades Linné i Ryssland och i andra öststater. Detta har sin förklaring i att det kommuniststyrda världsfredsrådet, som för varje år rekommenderar någon progressiv och om freden förtjänt vetenskapsman eller författare till hyllning, för 1957 hade utvalt Linné. Denna rekommendation hade naturligtvis till följd ett mycket intensivt Linnéfirande i de kommunistiska länderna och ett flitigt skriftställarskap, som åtminstone i Ryssland med dess höga vetenskapshistoriska standard avsatte utmärkta resultat.

Högtidligheten i Leningrad, som anordnats under medverkan av universitetet, dess botaniska och zoologiska institut samt andra institutioner och sällskap, hölls den 17 maj. Huvudföredraget hölls av botanikern professor E. G. BOBROV om Linné, hans liv och verk. Dessutom belystes Linnés förbindelse med ryska vetenskapsakademien och hans förhållande till systematiken i anföranden av B. E. RAJKOV och A. I. IVANOV.

I Moskva hade man förlagt minnesfirandet till Linnés födelsedag, den 23 maj. Efter ett inledningsanförande av akademikern N. V. TSITSIN talade professor S. S. STANKOV om Linné, hans liv och verk, och prof. BOBROV om Linnés förbindelser med ryska lärda, hans ryska lärjungar och korrespondenter. I samband härmed ägde en utställning rum av litteratur av och om Linné, däribland de ryska översättningarna av Linnés arbeten, vilka man knappast finner i våra samlingar.

Samma dag hade högtidligheter anordnats av Vitryska sällskapet för kulturförbindelser med utlandet i Minsk och det motsvarande Uzbekiska sällskapet i Tasjkent.

I augusti var den s. k. Ungdomens världsfestival samlad i Moskva med deltagare från många länder. De svenska ungdomarna hade därunder anordnat en Linné-afton, där Linnélitteratur och Linnébilder utställes, bl. a. med bidrag ur vårt säll-

Fig. 5. Från öppnandet av Linnéutställningen i Bogor på Java. Dr Anwari Dilmy talar.

skaps samlingar. Anföranden förekommo av svenska och ryska talare, och svenska flickor i nationaldräkter uppträdde.

I Prag öppnades på 250-årsdagen en utställning av ett urval Linnéskrifter och av fotografier från Uppsala och Hammarby. Samma dag ägde under akademiska former en Linnéfest rum i Praguniversitetets aula. Därvid höll nestorn bland Tjeckoslovariens botaniker, professor BOHUMIL NĚMEC högtidstalet. I sitt anförande citerade talaren ett uttalande av Linné mot kriget samt hävdade, att denne i sin gärning hyllat samma principer, som voro ledande för världsfredsrådet. Sedan professor NĚmec pliktskyldigast framsagt dessa i sammanhanget obligatoriska fraser, gav han en sakkunnig och av varm uppskattning utmärkt karakteristik av Linné. Programmet upptog i övrigt uppläsning i tjeckisk översättning av delar ur Linnés Dalaresa och ur hans *Philosophia botanica*. Även av universiteten i Bratislava och Olomouc firades Linnés minne.

Ett bibliotek i Förenta Staterna med ovanligt omfattande och värdefulla Linnésamlingar är Kansas universitetsbibliotek i Lawrence. Det är frukten av två enskilda samlares, ELLIS' och FITZPATRICKS, oförtrutna arbete, som i detta avseende kommit biblioteket till godo. Det var därför lätt för biblioteket att i anslutning till jubileet arrangera en förnämlig Linnéutställning, över vilken THOMAS R. BUCKMAN samtidigt utgav en prydlig, kommenterad katalog (Bibl. nr 30).

De talrika svenskättlingarna i Chicago ha årligen firat Linnés födelsedag vid den replik av Kjellbergs Linnéstaty (i Humlegården), som 1907 restes i Lincoln Park. Vid årets samling, som på grund av jubileet fick en särskilt festlig utform-

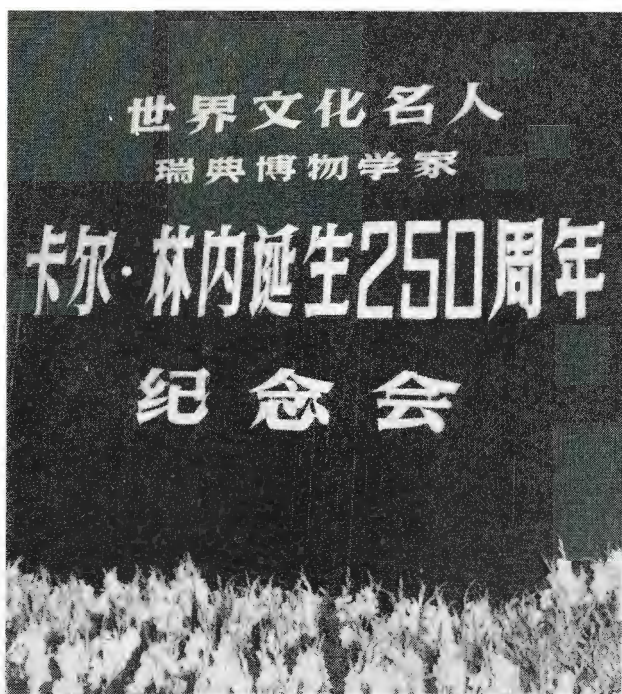

Fig. 6. Minnesfesten i Peking den 12 sept. 1957.

Texten lyder: *Världskulturpersonlighet. Möte till hufvudsakande av 250-årsminnet av C. Linné [LIN NAI], svensk botanist.*

ning, dryftades planer på att flytta statyn till en rymligare plats, där den skulle kunna komma bättre till sin rätt än där den nu står.

Även Sydamerika deltog i hyllningarna. I det för sina förnämliga paleontologiska och etnografiska samlingar kända naturhistoriska museet i La Plata, provinsen Buenos Aires' huvudstad, invigdes den 7 november 1957 en Linnéutställning. Huvudparten bestod av fotografier, som ställts till museets förfogande genom Svenska Institutets försorg, men dessutom av Linnélitteratur och exemplar ur Argentinas fauna och flora, som Linné klassificerat och namngivit, bl. a. växter som med hänsyftning på den argentinska huvudstaden givits artnamnet *bonariensis*.

Vid Universidade do Paraná i Curitiba i södra Brasilien hölls på Linnédagen en minnessammankomst, varvid professor CARLOS STELLFELD talade om Linné (Bibl. nr 153). Vid detta tillfälle avtäcktes en avgjutning av Sergels Linnémedaljong, som universitetet kunnat förvärva från Svenska Linnésällskapet.

I en annan del av världen, Indonesien, firades likaledes Linnés minne. I staden Bogor, förutvarande Buitenzorg, på Java öppnades i december 1957 en utställning belysande Linnés liv och verk, vartill vårt sällskap genom Utrikesdepartementets förmedling bidragit med bildmaterial. Vid öppnandet, till vilket hade infunnit sig bl. a. Sveriges sändebud JENS MALLING och hela styrelsen för indonesiska vetenskapsakademien, hölls föredrag av museets chef prof. KUSNOTO SETYODIWIRYO, professor SVEN HÖRSTADIUS från Uppsala och av chefen för botaniska träd-

gårdens i Bogor herbarieavdelning, ANWARI DILMY (Bibl. nr 42). — Dr Kusnoto har senare skänkt vårt sällskap ett charmant album med bilder från utställningen.

Om Linnéutställningen i Hongkong har ovan talats.

I Peking firades Linné med en högtidlighet den 12 sept. under den kinesiska vetenskapsakademiens auspicier. Sverige representerades av sin ambassadör KLAS BÖÖK, och kinesiska vetenskapsmän höllo korta anföranden belysande olika sidor av Linnés verksamhet. En kort illustrerad broschyr på kinesiska och engelska utdelades vid tillfället. — Även i Hanoi, Nord-Vietnam hölls minnesfest.

Till sist må nämnas, att till 250-årsminnet utgivits ett antal frimärken med Linnés bild, i Sovjetunionen 40 kopek (svart), i Rumänien 10 bani (mörkblått) och, enligt tidningsmeddelande, även i Bulgarien. I Östtyskland har 200-årsminnet av Systema naturæ, Ed. X hugfästs med ett märke, 20 pfennig, svart på röd botten.

Fig. 7. Linné-frimärken (fr. v. östtyskt, rumäniskt, ryskt).

Kungl. Utrikesdepartementet har genom sin pressbyrå välvilligt ställt till förfogande material för ovanstående redogörelse för Linnéfirandet i utlandet.

LINNÉLITTERATUREN OMKRING 250-ÅRSJUBILEET

Att Linnéminnet alltjämt är levande, ej blott hos oss utan världen runt, därom vittnar den föregående redogörelsen. 250-årsminnet har också framkallat talrika publikationer, böcker, tidskrifts- och tidningsartiklar. De ha — så vitt de kunnat uppsåras — förtecknats i den bibliografi, som sammanställts av Sällskapets biträdande sekreterare. Av tidningsmaterialet har därvid endast beaktats sådant som kan anses ha något självständigt värde. Det kan emellertid nämnas, att de tidningsurklipp som, huvudsakligen ur svensk press, tillvaratagits för jubileumsåret, fylla drygt fyra tjocka kartonger (mot en halv ett normalt år).

En del publikationer förtjäna emellertid ett något mera ingående omnämnande. Som ovan framhållits medförde 200-årsdagen en rad editioner av dittills otryckta (eller relativt okända) Linnéoriginal, ett forskningsmaterial, varpå Linnéstudiet under de följande femtio åren kunnat bygga. Om 1957 års produktion ej kunnat uppvisa något helt motsvarande, äro dock några viktiga publikationer av dylik art att omnämna.

Linnés ungdomsutveckling har under senare år alltmera dragit till sig uppmärksamheten. Att han var tidigt utvecklad har länge stått klart. Den yngling, som vid 24 års ålder var i huvudsak färdig med ett växtsystem, som skulle komma att dominera den beskrivande botaniken i flera mansåldrar, måste tidigt ha börjat att brottas med problemen. Han har själv varit medveten därom. I de otryckta *Lachesis*-anteckningarna förekommer en anmärkning, som är talande: »Ingenium är alltid störst i des unga år. Newton fant up alt sit innan han war 24 åhr. Ego etiam in Botanicis omnia [inveni] antequam petii Lapponiam anno ætatis 24. (Jag hade också uppfunnit allt i botaniken, innan jag begav mig till Lappland, vid 24 års ålder.)» Vi veta av hans egen berättelse, hur han under gymnasieåren började med botaniska studier på egen hand, med »usla handledare» sådana som den fattiga svenska botaniska litteraturen kunde erbjuda. Det är dessa försök han nedlagt i den lilla anteckningsbok på 170 sidor, som nu utgör en av hans gamla skolas dyrgrip. Det är en f.d. Växjölärjunge, med. dr. TELEMAK FREDBÄRJ, man har att tacka för att detta intressanta dokument nu föreligger i tryck under titeln »Örtabok». (Bibl. nr 5.) Dr Fredbärj har ägnat årslånga mödor åt den ingalunda lätta uppgiften att tolka och bringa i ordning den ungdomlige författarens anteckningar, nedskrivna dels på en ganska dialektblandad svenska, dels på ett latin, som är långt från felfritt. Texten har från början så upplagts, att varje växt fått sig en sida anslagen med sitt latinska och svenska namn överst. Sedan ha införts de upplysningar, som kunnat hämtas ur litteraturen eller egen erfarenhet. Efter hand har Linné förvärvat eller fått tillgång till flera böcker. Genom att en förteckning finnes bevarad över hans boksamling under de tidiga studentåren — tidigare publicerad av utg. i serien *Valda avhandlingar* som nr 23 — och bokexemplaren delvis finnas bevarade, hos Linnean Society eller på Hammarby, ofta med anteckning av datum för förvärvet, har utg. kunnat följa tillväxten av den litteratur

skolynglingen haft tillgång till. Han har därför kunnat fastställa, att anteckningar gjorts ända till våren 1727, då Linné lämnade gymnasiet. Det framgår också, att ynglingens intresse alltmera vänt sig mot medicinen, som han då utvalt som sin kommande levnadsbana. Tillgången till åtskilliga av de böcker Linné utnyttjat har varit en förutsättning för att kunna återge de förekommande utdragen ur dessa i en mera korrekt form än Linnés ofta slarviga återgivande. Utg. har också i de flesta fall lyckats identifiera citaten även där Linné ej angivit källan. En förteckning på alla — direkt eller indirekt — av Linné utnyttjade källor, en latinsk och en svensk växtlista samt en notapparat, där bl.a. alla latinska texter äro översatta, göra editionen lättare tillgänglig.

Tack vare att Svenska Läkarsällskapet beslöt att omhändertaga publiceringen av dr Fredbärjs manuskript som sitt bidrag till Linnéfirandet, kunde boken framträda i ett synnerligen tilltalande skick. De anförda växterna ha erhållit avbildningar i förminskat format efter träsnitten i äldre botaniska böcker, som varit Linné bekanta, Paullis Flora Danica, Tillands' Icones novæ och Matthiolis Commentarii Dioscoridis.

Ett annat hittills otryckt ungdomsarbete av Linné beslöt Kungl. Vetenskapsakademien utge som sitt bidrag till Linnéfirandet. Som bekant utkom 1907 som inbjudningsskrift till medicine doktorspromotionen Linnés Dietetik under redaktion av professor A. O. LINDFORS. Där meddelades dels en serie lärjungeanteckningar från Linnés föreläsningar i ämnet, dels vad man då kände av hans manuskript *Lachesis Naturalis*. Redan som student hade dock Linné författat ett manuskript med titeln *Diæta Naturalis*, enligt hans egen uppgift påbörjat 1733. Efterhand synes han ha kompletterat detta ungefär fram till professorsutnämningen. Akademien uppdrog utgivningsarbetet åt dr ARVID HJ. UGGLA. Arbetet kunde avslutas först under år 1958. Det torde bli tillfälle att återkomma till denna publikation framdeles. En kort presentation föreligger emellertid i ett anförande av utgivaren hållet vid Akademiens Linnésammankomst den 5 juni 1957. (Bibl. nr 172.)

Uppsala universitet bidrog för sin del med den nya editionen av Linnés självbiografier. (Bibl. nr 10.) Alltsedan 1823 har den utförligaste av dessa — med diverse tillägg — funnits tillgänglig i det av ADAM AFZELIUS utgivna arbetet Egenhändiga anteckningar af Carl Linnæus om sig sjelf. Men Afzelii utgivningsprinciper voro ingalunda tillfredsställande efter nutidens krav, och en ny, kritisk upplaga, omfattande hela det självbiografiska materialet, har länge varit ett önskemål. Redan sedan länge hade Linnéforskaren biskop ELIS MALMESTRÖM planerat en sådan. Denna kunde nu förverkligas, då Universitetet genom sin Linnékommitté uppdrog åt honom att i samarbete med dr Uggle utge arbetet, som fick titeln *Vita Caroli Linnæi*. Ekonomiskt möjliggjordes utgivningen genom ett anslag om 13000 kronor från Naturvetenskapliga forskningsrådet, varjämte förlaget, Almqvist & Wiksell, åtog sig ansvaret för viss del av upplagan. Fem olika redaktioner av Linnés självbiografier ha här återgivits jämte annat material. Därtill ha fogats förklarande noter samt personförteckning. I två inledande kapitel har Malmeström belyst »Självbiografiernas egenart» och »Linnés självkänsla och självkaraktistik», medan Uggle lämnat upplysningar om handskriftsmaterial och utgivningsprinciper. Det är en vinst att detta viktiga material nu blivit på ett tillfredsställande sätt tillgängligt för forskningen. Boken utkom i förnämlig utstyrsel med handskriftsfacsimil och ett bildark. (Bibl. nr 10.)

Resorna äro den del av Linnélitteraturen, som alltid är aktuell, alltid efterfrågad och tidtals oåtkomlig genom bokhandeln. Det är därför tacknämligt, att jubileet föranlett några nytryck. Främst är här att nämna en ny upplaga av Lapplandsresan (Bibl. nr 41), en mycket vacker bok, både genom sin typografi och den konstnärliga utsmyckningen, som anförts trots att konstnären G. BRUSEWITZ. Denne har valt att

illustrera texten med infällda vignetter, framställande naturscener, djur, växter och kulturföremål, allt vittnande om denne konstnärs djupa förtrogenhet med ämnet. Texten har av ene utgivaren, M. VON PLATEN, försiktigt närmats till modern form, varom kanske intet är att säga, då fackmannen har tillgång till Fries' kritiska edition. Kommentarerne — för det botaniska av MAGNUS FRIES, för det språkliga och kulturhistoriska av VON SYDOW — äro omsorgsfulla och upplysande. Särskilt tacknämligt är, att allt latinet, som Linné här som ofta i sina ungdomsskrifter blandar med svenskan, är översatt, en ingalunda lätt uppgift, som med ett eller annat undantag lösts tillfredsställande. — Man avvaktar med intresse nästa nummer i denna av Wahlström & Widstrand startade serie, som blir Skånska resan.

Ölands- och Gotlandsresorna äro kanske de, som på sista tiden varit minst åtkomliga (frånsett de Kroonska facsimiltrycken). Det är därför välkommet att förlaget Natur och Kultur införlivat dem med sin klassikerserie. (Bibl. nr 2, 3.) Texten är moderniserad av utg., docent BERTIL MOLDE, ungefär som i Lapplandsresan. Man undrar dock om det för moderna läsare skall vara obegripligt, om man bibehåller former som »annor» för annan, »tillbakars» för tillbaka. I fråga om uppdelningen på de två banden, som utkommo med separata titlar, ställer man sig något frågande. Läsaren får i Öländska resan följa Linné från begynnelsen och till 21 juni, då överfärden anträdes till Gotland. Här efter följer oförmedlat den 25 juli, då man återkommer till Öland, varefter följa de få återstående sidorna om Öland. Hela det intressanta partiet om hemresan via Småland och Stenbrohult osv. (ca 30 sidor i detta format) saknas. Den som köper båda volymerna har sålunda ändå icke hela texten i Linnés bok, vilket måste beklagas. Kommentarerne äro knapphändiga och bestå mest i korta identifieringar av växter och djur samt förklaring av latinska uttryck och ålderdomliga ord. En del misstag förekomma. (Safflor t.ex., s. 47, är ju där, som Linné själv anger, ett färgämne hämtat från färgtisteln (*Carthamnus*), icke det likanämnda kobolt-silikatet.) De båda volymerna äro behändiga till formatet, trycket gott och prisbilligheten att tacksamt notera.

Övergå vi till litteraturen om Linné, må först de svenska bidragen av större betydelse omnämnas. KNUT HAGBERGS välkända biografi har utkommit i en något förkortad, bearbetad upplaga. (Bibl. nr 62.) Detta fängslande, välskrivna försök till en Linnékaraktistik är alltför väl känt för att här ägnas ett ingående omnämnande och var f.ö. föremål för en anmälan i Årsskriften, när första upplagan utkom. (Årg. 22, 1939.) Boken har sedan haft hedern att i översättning utkomma i Holland, Tyskland, Frankrike, England och Jugoslavien, något mycket ovanligt för ett svenskt arbete av detta slag. Hagbergs skildring har otvivelaktigt mycket bidragit att väcka intresse för Linnés personlighet i vida kretsar.

Ett helt nytt, intresseväckande försök att inom begränsat omfång ge en bild av Linné och hans insats är PER-OLOV ZENNSTRÖMS Linné, Sveriges upptäckare, naturens namngivare. (Bibl. nr 184.) Förf. har god beläsenhet i litteraturen, både av och om Linné, och hans synpunkter äro friska och självständiga. Han låter ofta Linné själv komma till tals och har valt citaten med gott omdöme. En sida hos Linné, som kommer bra fram, är hans ärliga medkänsla med dem som ha det svårt genom fattigdom och förtryck. I ett avslutande kapitel, »Den praktiske forskaren», har förf. lyckats väl belysa Linnés mångsidighet. En missuppfattning föreligger, då förf. ställer hans idé om levande sjukdomsorsaker i samband med v. Münchhausens iakttagelser av brandaxen. (Jfr nedan om Bergs arbete.)

En skildring av Linnés liv för ungdom har länge varit ett önskemål. Lindblads förlag har sökt fylla denna brist, och uppdraget att skriva en sådan har lämnats till fil. lic. HANS KROOK. (Bibl. nr 91.) Boken lägger, som naturligt är, huvudvikten vid

de yttre levnadshändelserna. Några sakliga misstag förekomma, som dock ej inverka på helhetsintrycket, och boken har från skolhåll fått erkännande som för sitt ändamål lämplig. Trevliga teckningar av konstnären YNGVE SVALANDER beledsaga texten.

De vetenskapligt tyngst vägande svenska bidragen i samband med Linnéjubileet ingå i den inbjudningsskrift till doktorspromotionerna vid Uppsala universitet den 31 maj, som utgavs gemensamt av dess numera fem fakulteter och Lantbruks-högskolan. De enskilda däri ingående skrifterna finnas separat tillgängliga och äro i bibl. förtecknade under nr 7, 17, 46 och 81. Professor FREDRIK BERGS skrift om Linnés *Systema morborum* (Bibl. nr 17) är utan tvivel det viktigaste arbete till kännedomen om Linné som läkare, som utkommit sedan HJELTS klassiska verk 1907. Här kan dess innehåll icke refereras. Det må blott nämnas, att förf. grundligt utrett, hur Linnés sjukdomssystem växte fram från hans tidigaste försök till klassificering till den översikt, som publicerades i form av *Genera morborum*, och dettas förhållande till Sauvages likartade system. (Om de olika upplagorna av Sauvages verk har förf. förut i *Lychnos* publicerat en utredning, Bibl. nr 16.) Till sin framställning har Berg fogat avtryck av åhöraranteckningar från ett av Linnés kollegier över *Systema morborum*, hållet åren 1751 och 1752. Dessa äro så mycket viktigare, som *Genera morborum* som bekant icke upptar mer än en ren förteckning över sjukdomsgrupperna. Bland viktiga utredningar — utom vad gäller det intima sammanhanget mellan Sauvages system och Linnés — bör framhållas klargörandet av bakgrunden till Linnés profetiska uttalanden om de smittsamma sjukdomarnas upphov i smådjur (*animalcula viva*). Berg kan med citat ur Linnés föreläsningar 1741–42 bevisa, att han redan då uttalat dessa tankar och att incitamentet kommit från en dissertation, tryckt 1722, av A. Q. RIVINUS (præses) och J. J. SCHWIEBE (respondens), där skabbdjuret påvisades. I *Diæta naturalis* finnes f.ö. ett överensstämmande uttalande. Tanken har alltså grott hos Linné långt innan han publicerade avhandlingen *Exanthemata viva* 1757.

Professor G. EINAR DU RIETZ har i samma volym publicerat en avhandling om Linné som myrforskare. (Bibl. nr 46.) I ett föredrag i vårt sällskap framlade han redan 1945 resultaten av sina studier över detta ämne, som sedan fortsatts och utvidgats. Denna sida av Linnés verksamhet har tydligen tidigare varit mer eller mindre förbisedd men har nu blivit grundligt utredd.

När Linnémuseet öppnades 1937, hade vi tillfredsställelsen att där kunna utställa större delen av de till våra dagar bevarade resterna av universitetets zoologiska samling från Linnés tid. Förste museiintendenten docent ÅKE HOLM har företagit en förnyad revision av dessa rester, skildrat samlingarnas uppkomst ur olika donationer och utrett, vad som en gång funnits och vad som nu finnes kvar — varvid han kunnat uppsåra ett och annat som dithörande — samt angivit, vilka djur som äro typexemplar, dvs. ha legat till grund för Linnés beskrivningar i hans olika zoologiska verk. (Bibl. nr 81.)

Det fjärde bidraget till inbjudningsskriften (Bibl. nr 7) är delvis ett Linnémanuskript. Bibliotekarien AXEL LILJENCRA NTZ har här avtryckt Kungl. Vetenskaps-societetens protokoll för åren 1732 till 1784. Linné förde dessa protokoll som sekreterare åren 1744–56 och 1760–65. I stor utsträckning äro dessa av Linné hastigt nedkastade anteckningar för minnes skull, som aldrig blivit formellt utarbetade. Publikationen är givetvis en viktig källa både för kännedom om societetens verksamhet under den linneanska perioden och för hans förhållande till denna alltifrån den tid, då man diskuterade att lämna det bidrag, som skulle möjliggöra hans Lapplandsresa 1732.

De skandinaviska växterna i Linnéherbariet i London voro i mitten av förra sek-

let föremål för studier av CARL HARTMAN. Många botanister hava senare granskat enskilda släkten, men någon allmän genomgång har ej skett, förrän den kände finländske botanisten professor HARALD LINDBERG sommaren 1935 företog en sådan. Det är en stor tillfredsställelse att denne skarpsynte forskares anteckningar nu kunnat bringas till trycket genom Societas pro fauna et flora fennica. (Växter kända från Norden i Linnés herbarium. *Plantae e Septentrione cognitae in herbario Linnæi*. Av Harald Lindberg. *Acta botanica fennica* 60. Hfors 1958. 133 s.) Förf. har haft vänligheten att överlämna ett antal ex. av arbetet till vårt Sällskap, som på sin tid kunde bidra till hans resa med ett anspråkslöst understöd.

Den livaktiga Hembygdsföreningen Linné i Stenbrohult bidrog till minnesfirandet genom att i sin serie Stenbrohult i forntid och nutid utge ett av dess vice ordf. ASSAR M. LINDBERG författat arbete (Bibl. nr 108), som i anslutning till Linnés fader Nicolaus Linnæus' släktanteckningar ger en rikt dokumenterad skildring av den Linnéska släktkretsen och dess förbindelser inom och utom socknen.

Till sist må nämnas, att jubileet föranlett ännu en förteckning över Linnélitteratur utöver Lundbergs ovan omtalade vackra katalog över utställningen i Paris. Antikvariatavdelningen vid Sandbergs bokhandel utgav genom dess chef WILLY HEIMANN en omsorgsfullt utarbetad försäljningskatalog. (Bibl. nr 32.) Dylika behålla sitt värde även sedan samlingen skingrats.

I Sovjetunionen har 250-årsminnet föranlett två arbeten av värde. Professor E. G. BOBROVS bok om 215 sidor (Bibl. nr 22) torde vara den utförligaste biografi om Linné som hittills utkommit på ryska. Redan 1953 behandlade förf. i en skrift om 40 sidor Linnés botaniska metod och särskilt den binära nomenklaturens tillkomst och senare utveckling i anledning av 200-årsminnet av *Species Plantarum* utgivande.¹ Förf. är väl bevandrad i Linnélitteraturen, och boken ger läsaren både en fyllig bild av Linnés levnad och en grundlig framställning av hans insatser på olika områden. Särskilt värdefullt för västerländska läsare är kapitlet om Linnés förbindelser med ryska vetenskapsmän, som innehåller åtskilliga upplysningar mindre lätt åtkomliga hos oss.

Det andra av de nämnda arbetena, som utgetts av Institutet för naturvetenskapens och teknikens historia, är en samling uppsatser under titeln *Karl Linnej. Sbornik statej*, Moskva 1958, 260 sidor. Linnés levnad och arbeten skildras av prof. S. S. STANKOV. Bobrov har i huvudsak omtryckt sina tidigare framställningar, dels i den ovannämnda avhandlingen om *Species Plantarum*, dels ur biografien kapitlet om Linnés korrespondenter. Av stort nyhetsvärde är publiceringen (i rysk översättning) av Linnés korrespondens med AMMAN, GERHARD FRIEDRICH MÜLLER (i Ryssland Miller), LAXMAN, LECHE och KRAŠENINNIKOV. Av dessa brev blevo de till Müller, dåv. sekreteraren i ryska vetenskapsakademien, inalles 14 stycken, anträffade i samband med förberedelserna till celebrerandet av 250-årsminnet. Dessa ha ett särskilt intresse, då de huvudsakligen röra frågan om besättandet av platsen som chef för botaniska trädgården i Petersburg med en av Linné föreslagen lärjunge. Den först påtänkte var SOLANDER, som dock drog sig undan. Se härom UGLAS uppsats Daniel Solander och Linné (Årsskriften 1955, s. 23 ff.), som nu kan kompletteras även i

¹ Tyvärr har han — som många utlänningar — av obekantskap med det svenska disputationsväsendet där föreläts att tillskriva respondenten, HESSELGREN, en självständig roll vid det första försöket att i större skala begagna tvänamnssystemet i avhandlingen *Pan Svecicus* 1749. Jfr Årsskriften 1956/57, s. 117, där Linnés egenhändiga utkast till denna avhandling avtryckts. Enligt vad dr J. RAMSBOTTOM meddelat, åtföljes detta av en växtlista med binär nomenklatur, egenhändigt skriven av Linné. Dr Ramsbottom kommer att snart publicera denna.

fråga om de följande övervägandena, då bl.a. KALM, HERNQUIST och FAGRÆUS voro på tal.

I England har utgivits det kanske grundligaste arbete om Linné som botaniker, som hittills sett dagen i utlandet. Då det bekanta Ray Society beslöt att med sin publikationsserie införliva ett facsimil av *Species Plantarum*, var väl anledningen närmast tvåhundraårsminnet 1953. Emellertid uppdrog man åt mr WILLIAM T. STEARN att till första bandet föga en historisk inledning. Denna maktpåliggande uppgift hade Stearn slutfört så att han kunnat dagteckna sitt förord just Linnés födelsedag 1957, och vi kunna alltså räkna också denna publikation (Bibl. nr 1) till jubileumsårets produktion. Stearn är både botanist och bibliograf. Hans litteraturkännedom är av en omfattning, som man sällan möter, och glädjande nog har han, med tillräckliga kunskaper i språket, kunnat fullt ut tillgodogöra sig den omfattande svenska litteraturen i ämnet, bl.a. i vår Årsskrift publicerade uppsatser. De dels under de olika kapitlen anförda bibliografierna, dels en allmän sådan i slutet, utmärka sig för stor fullständighet och korrekthet. Här kan endast i korthet antydast ett och annat ur den mångsidiga framställningen. Man får alltså noggrann utredning om tillkomsten och betydelsen av Linnés olika botaniska skrifter, som till sist utmynnade i hans epokgörande *Species Plantarum*. Den prelinneanska litteratur och de äldre herbarier, varpå Linné kunde grunda sin växtkännedom, ha omsorgsfullt behandlats. Högst tillfredsställande är det att finna en fullt korrekt uppfattning om författarskapets fördelning i fråga om de linnéska dissertationerna, där förekomsten av respondenternas namn har föranlett utländska botanister till barocka attributioner till dessa i stället för till Linné av de uppställda växtnamnen. Man får hoppas, att Stearns klagörande framställning på denna punkt blir observerad och behjärtad i framtiden. Hans Introduction blir för framtiden ett oumbärligt hjälpmedel för botanikhistorikern, och man skulle önska, att den kunde utges även separat som en handbok till varje Linnéforskarens gagn.

Det må tilläggas, att Stearn — som ovan nämnts — vid Linnean Society's Linnéfirande talade om botaniska forskningsresor före Linné. Detta föredrag har nu i utvidgat skick publicerats under titeln *Botanical Exploration to the time of Linnæus* (Proceedings of the Linnean Society of London, vol. 169, p. 3, 1958, pp. 173–196) och visar samma omfattande litteraturkännedom som det ovan omtalade arbetet. Det kan i viss mån betraktas som en komplettering till detta i avseende på det material, varifrån Linné hade att utgå, när han började sin verksamhet till botanikens reformation.

Ännu en publikation från England, värd att här uppmärksammas, är A. J. CAINS uppsats *Logic and memory in Linnæus's system of taxonomy* tryckt i ovannämnda Proceedings, pts. 1 & 2, pp. 144–163. Förf. har här tagit upp en fråga, som föga synes ha berörts av tidigare Linnéforskare, nämligen Linnés logiska begrepp sådana han inhämtat dem från den aristoteliska logiken och hans sätt att tillämpa dem vid skapandet av sitt system, begrepp som genus, differentia, definitio osv., allt sett mot bakgrunden av modern taxonomi.

BIBLIOGRAFI

över år 1957 nyutgiven litteratur av och om Linné samt dennes lärjungar.

Upprättad av C. O. VON SYDOW.

1. *Skrifter av Carl von Linné.*

1. *Carl Linnæus*, Species plantarum. A facsimile of the first edition 1753. Vol. 1. With an introduction by W. T. Stearn. London 1957. XIV, 176, (14), 560, 6 s., 9 pl.-bl.

Boken dedicerad till F. Bryk, S. Savage och A. Hj. Uggla.

An introduction to the Species plantarum and cognate botanical works of Carl Linnæus by William Thomas Stearn s. v-xiv, 1-176.

2. *Carl von Linnés* Gotländska resa förrättad 1741. Utg. och kommenterad av Bertil Molde. Efterskrift av Knut Hagberg. Sthlm 1957. 186, (1) s. Ill. (Levande litteratur.)

Ann. av K. H. Axelsson (Skånska Dagbladet 23 maj 1957), N. B[erma]n (Östergötlands Dagblad 29 maj 1957), L. Bolin (Svensk skoltidning, nr 31-32, 1957), G. Bringmark (Arbetet 21 juni 1957), V. Heyman (DT Arbetaren 24 maj 1957), N. I. Ivarsson (SDS 24 maj 1957), H. Kihlman (Ny Tid 1 juni 1957), N. Linnman (MB 25 maj 1957), A. Martinsson (Dagen 7 juni 1957), C. Skottsberg (GIIT 23 maj 1957).

3. *Carl von Linnés* Öländska resa, förrättad 1741. Utg. och kommenterad av Bertil Molde. Efterskrift av Knut Hagberg. Sthlm 1957. 175, (1) s., 1 kartbl. Ill. (Levande litteratur.)

Ann. av E. Askund (MT 19 maj 1957), K. H. Axelsson (Skånska Dagbladet 23 maj 1957), G. Bringmark (Arbetet 21 juni 1957), G. H[edelan]d (Borås Tidning 15 april 1957), N. I. Ivarsson (SDS 24 maj 1957), E. Johansson (RLF-tidningen, nr 29-30, 1957), [N. Kinden]berg (Gefle Dagblad 27 april 1957), K.-Å. Kärnell (Kvällsposten 15 april 1957), O. Lagercrantz (DN 15 april 1957), N. Linnman (MB 25 maj 1957), A. Martinsson (Dagen 27 maj 1957), V. N[yberg] (SvD 29 april 1957), S. W[etterdah]l (Upsala 11 maj 1957), [I. Ydén] (Nässjö Tidning 23 maj 1957, pseud. Sabina), A. Österling (ST 15 april 1957).

4. *Caroli Linnæi* Iter Lapponicum Dei gratia institutum 1732. — — — [Red. av Magnus von Platen och Carl-Otto von Sydow. Illustr. av Gunnar Brusewitz.] Sthlm 1957. (6), 276, (2) s., 1 kartbl. Ill. (Omslaget: Carl Linnæus, Lapplands-resa år 1732.)

Botaniska kommentarer av Magnus Fries s. 213-223, Förklaringar s. 225-273 och Efterskrift s. 275-277 av von Sydow.

Ann. av A. Ahlman (Helsingborgs Dagblad 1 juli 1957), E. Askund (MT 17 mars 1957), K. H. Axelsson (Skånska Dagbladet 23 maj 1957), S. Björild (GP 24 april 1957), G. Bringmark (Arbetet 21 juni 1957), G. Eriksson (Arbetarbladet 16 april 1957), P. Fjellström (GHT 15 april 1957), K. Hagberg (SvD 23 april 1957), G. H[edelan]d (Borås Tidning 15 april 1957), V. Heyman (DT Arbetaren 15 april 1957), H. Kihlman (Ny Tid 1 juni 1957), J. E. Kihlström (Norrländsk tidskrift, nr 3, 1957), [N. Kinden]berg (Gefle Dagblad 27 april 1957), K.-Å. Kärnell (Kvällsposten 15 april 1957), O. Lagercrantz (DN 15 april 1957), N. Linnman (MB 25 maj 1957), W. Loewe (Östergötlands Dagblad 15 april 1957), S. Möhlenbrock (Norrköpings Tidningar 15 april 1957), N. Ludvig [Olsson] (Ystads Allehanda 25 maj 1957), [H. Sand]jahl (Östgöta Correspondenten 17 april 1957), N. Uthorn (Perspektiv, nr 7, 1957), E. Vendelfelt (Reformatorn,

nr 29-30, 1957), K. V[ennberg] (AB 24 maj 1957), [I. Ydén] (Nässjö Tidning 23 maj 1957, pseud. Sabina), A. Österling (ST 15 april 1957).

5. *Carolus N. Linnæus'* Örtabok 1725. Utg. av Svenska läkaresällskapet till Linné-jubileet 1957 genom Telemak Fredbärj. Sthlm 1957. 319, (1) s., 6 pl.-s. Ill.

Efterskrift av Fredbärj s. 251-258, register och noter s. 259-319.

Ann. av [U.] Bey[ron] (ST 24 maj 1957), G. Bringmark (Arbetet 21 juni 1957), R. Fearnley (Arbeiderbladet 21 juni 1957), K. Hagberg (SvD 24 juni 1957), B. Hanström (SDS 20 juni 1957), K.-Å. Kärrnell (Kvällsposten 10 juni 1957), C. Skottsberg (GHT 26 aug. 1957), B. Strandell (Nordisk medicin, 1957, s. 757), A. Törje (Botaniska notiser, 1957, s. 289), K. V[ennberg] (AB 24 maj 1957).

6. *Handling om skogars plantering.* (Skogen, 1957, s. 653-654.)

Omtryck av Linnés uppsats i K. V. A:s Handl. 1748.

7. *Kungl. Vetenskaps-Societetens* protokoll 1732-1784. Utg. av Axel Liljencrantz. Upps. 1957. 97 s. (Uppsala universitets årsskrift 1957: 4.)

Inledning av Liljencrantz s. 2-6. Linné förde Societetens protokoll 1744-1756, 1760-1765.

8. *Promotionsformulär* använt av Linné vid medicine doktorspromotion den 31 oktober 1754. ([Program vid] Doktorspromotionerna i Uppsala universitets aula fredagen den 31 maj 1957, Upps. 1957, s. (16-23).)

Med övers. och anmärkning av Arvid Hj. Uggla. Tidigare tr. 1941.

9. *Spetälska.* (Lepra.) Akademisk avhandling under Linnés præsidium, Upsala 1765. Översatt från latinet av Ejnar Haglund. Noter och efterskrift av Telemak Fredbärj. [Upps.] 1957. 19 s. (Valda avhandlingar av Carl von Linné i översättning utg. av Svenska Linné-Sällskapet. 26.)

10. *Vita Caroli Linnæi.* Carl von Linnés självbiografier. På uppdrag av Uppsala universitet utg. av Elis Malmeström och Arvid Hj. Uggla. Sthlm 1957. 235 s., 16 pl.-s., 3 pl.-bl.

Förord av Malmeström s. 7-8, Handskriftsmaterial och utgivningsprinciper av Uggla s. 9-13, Självbiografiernas egenart av Malmeström s. 15-29, Linnés självkänsla och självkaraktäristik av densamme s. 30-43, Förklaringar [av Uggla] s. 196-218, Personregister [av C. O. von Sydow] s. 219-232. Boken utkom 1958.

2. Skrifter om Carl von Linné.

11. *Alsterlind, Frej,* Carl von Linné och Värmland. (Nya Wermlands-Tidningen 24 maj 1957.)

12. *Alston, A. H. G.,* A Linnæan herbarium in Paris. (Proceedings of the Linnean society of London, vol. 168 (1957), s. 102-103.)

13. *Andersson, Helge,* Linnés Råshult. (Skånska Dagbladet 18 maj 1957.)

14. *Arvidsson, Karl Axel,* Linné och vi. (Idun, 1957, nr 18.)

15. *Axelsson, Karl Hugo,* Naturens folkbokförare. (Skånska Dagbladet 23 maj 1957.)
Med anledning av nyutkommen Linné-litteratur.

16. *Berg, Fredrik,* Linné et Sauvages. Les rapports entre leurs systèmes nosologiques. (Lychnos, 1956 (tr. 1957), s. 31-54.)

17. —, Linnés Systema morborum. Upps. 1957. (4), 132 s. Ill. (Uppsala universitets årsskrift 1957: 3.)

Ann. av S. Lindroth (DN 8 dec. 1957).

18. *Bergenhayn, J. R. M.*, Carl von Linné och hans förnämsta arbete, *Systema Naturæ*. (Värld och vetande, 1957, nr 5.)
19. *Berlin, Hugo*, Lycksele och Linnéminnet. (Västerbottens Folkblad 27 maj 1957.)
20. *Bernholm, Joel*, Carl von Linné och Dalarna. (Mora Tidning 24 april 1957 och i andra tidn.)
21. *Bobrov, E. G.*, Karl Linnej i ego trudy. [Linné och hans verk.] (Vestnik sel'sko-chozjajstvennoj nauki, god 2 (1957), s. 116–123.)
22. —, Linnej, ego žizn' i trudy. [Linné, hans liv och verk.] (Akademija nauk SSSR, Botaničeskij institut. Naučno-populjarnaja serija.) Moskva, Leningrad 1957. 216, (2) s.
Ann. av L. Golovin (Nyheter från Sovjetunionen, 1957, nr 43).
23. —, S. V. Juzepčuk: »Byl li Linnej tvorcom 'binarnoj nomenklatury'?». Bot. žurn. 41, 1956, 7. [Var Linné skaparen av den binära nomenklaturen? Antikritik.] (Botaničeskij žurnal, tom 42 (1957), nr 4, s. 658–662.)
24. *Boerman, A. J.*, Linnæus becomes candidatus medicinae at Harderwijk. (SLÅ, 1956–1957 (tr. 1957), s. 33–47.)
25. *v. B[orn], E.*, Swedenborg och Linné. (Nya kyrkans tidning, 1957, nr 6–7.)
26. *Braun, Robert*, Gottes Fußspuren in der Natur. (Christ und Welt 23 maj 1957.)
27. *Brusewitz, Gunnar*, Med Linné i Holland. (ST 5 maj 1957.)
28. —, På resa med Linné. (ST 30 april 1957.)
Om Linnés resa till Holland.
29. —, På resa med Linné. Besök på De Hartekamp. (ST 17 maj 1957.)
30. *Buckman, Thomas R.*, A catalog of an exhibition commemorating the 250th anniversary of the birth of Carolus Linnaeus 1707–1957 and the 200th anniversary of the issue of the *Systema Naturæ*, 10th edition, 1758–1958. Lawrence 1957. 48, (1) s. (Omslaget: Ad memoriam Caroli Linnaei ducentesimo et quinquagesimo natali MDCCVII–MCMLVII. Apud Bibliothecam Universitatis Kansiensis.)
31. *Böcher, Tyge W.*, Carl von Linné — botanikkens store mand. (Berlingske Tidende 20 maj 1957.)
32. A *catalogue* of the works of Linnæus. Issued in commemoration of the 250th anniversary of the birthday of Carolus Linnaeus, 1707–1778. Sthlm 1957. 179 s. Ill. (Sandbergs antikvariatsförteckning. 12.)
Denna katalog, upprättad av Willy Heimann, upptar huvudsakligen böcker ur Axel Liljedahls samling.
Ann. av F. Dahl (GHT 4 juni 1957), K. Hagberg (SvD 24 juni 1957), S. Lindroth (DN 29 maj 1957), W. Stillert (Expr. 2 juni 1957).
33. *Cederroth, Sigvard*, Linnés märkliga ögon. (Jordbrukarnas föreningsblad, 1957, nr 25.)
34. *Cicin, N. V.*, Vydajuščijsja švedskij estestvoispytatel'. [Den framstående svenske naturforskaren.] (Pravda 23 maj 1957.)
35. *Coulter, Francis C.*, Sweden's great gift to botany. (The American-Swedish institute, Bulletin, vol. 12 (1957), nr 1, s. 9–11.)
Eftertryck från Popular gardening magazine.

36. *von Crailsheim, Carola*, Beobachter der Naturwunder. Zum 250. Geburtstag Carl von Linnés. (Ruhr Nachrichten 25 maj 1957.)
37. *Dahlbeck, Nils*, Blomsterkonungen. (Allers, 1957, nr 22.)
38. —, Vid 250-årsjubileet av Carl von Linnés födelse. (GP 23 maj 1957.)
39. *Dahlquist-Ljungberg, Ann Margret*, Linnæus i himlen. Sommarpredikan. [Två dikter.] (Vi, 1957, nr 19.)
40. *Dellgren, K.-E.*, Inför Linnéjubileet. (Borlänge Tidning 18 maj 1957 och i andra tidn.)
41. *Dick, William E.*, Carl Linnæus. (Far and wide, autumn 1957, s. 29-33.)
42. *Dilmy, Anwari*, Linnæus. Bogor 1957. 8 s.
43. *Dixelius, Olof*, Till den svenska ornitologiens historia III: 1700-talet. Rudbeck d. y. och Linné. (Vår fågelvärld, 1957, s. 81-90.)
44. *Dobročvalov, V.*, Ariadnina nit' Karla Linneja. [Linnés Ariadne-tråd.] (Literaturnaja gazeta 23 maj 1957.)
45. *Du Rietz, G. Einar*, Linnæus as a phytogeographer. (Vegetatio. Acta geobotanica, vol. 7 (1957), s. 161-168.)
46. —, Linné som myrforeskare. Summary: Linnæus as a paludologist. Upps. 1957. 80 s., x pl.-s. (Uppsala universitets årsskrift 1957: 5.)
47. *Ehnmark, Erland*, Linné och Nemesis Divina. (SvD 5 maj 1957.)
48. *Elgeskog, Justus*, Linné — en stor mans minne. (Ariel, 1957, nr 21-22.)
49. *Elmqvist, Carl Johan*, Blomsterkonungen. (Politiken 20 maj 1957.)
50. *Engel, H.*, C. Linnæus 1707-1778. (Higher education and research in the Netherlands, vol. 1 (1957), nr 3, s. 22-24.)
51. —, Karl von Linné 1707-1778. (Hochschule und Forschung in den Niederlanden, Jahrg. 1 (1957), nr 3, s. 24-26.)
Samma art. som föregående. Se även *Linnæus commemorated*, nr 107.
52. *Eriksson, Gunnar*, Carl von Linné och sommaren. (Arbetsblad 16 april 1957.)
Med anl. av nyutgåvan av Lapplandsresan.
53. *Exposition Linné*. Organisée par le Muséum national d'histoire naturelle et l'Institut Tessin à l'occasion du 250e anniversaire de la naissance du grand naturaliste suédois. Juin-Novembre 1957. Paris 1957. (12), 131, (1) s., 8 pl.-bl. (Omslaget: Linné. Botaniste suédois.)
Katalogen sammanställd av Gunnar W. Lundberg. Företal av Roger Heim s. 9-11.
54. *Fredbärj, Telemak*, Linnæi Örtabok. (Hyltén-Cavalliusföreningens årsbok (på omslaget Kronobergsboken), 1956 (tr. 1957), s. 111-119.)
55. —, Linné as pediatrician. (Acta pædiatrica, vol. 46 (1957), s. 215-231.)
56. —, Linné och dragsjukan. (Opuscula medica, 1957, s. 125-129.)
Se även avd. 1: *Carolus N. Linnæus'* Örtabok 1725, nr 5 och *Spetälska*, nr 9.
Fries, Magnus, se avd. 1: *Caroli Linnæi Iter Lapponicum*, nr 4.
57. *Fritsche, Herbert*, Der zweite Adam. (Neue Deutsche Hefte, 1957, s. 142-151.)

58. *Fåhræus, Robin*, Till 250-årsminnet av Linnés födelse. (Nordisk medicin, 1957, s. 731-740.)
 Artikeln illustrerad med vackra färgreproduktioner av Scheffels och Kraffts Linnéporträtt.
59. *Gardberg, Carl-Rudolf*, Linneana i Åbo akademis bibliotek. (Åbo Underrättelser 23 maj 1957.)
60. *Grigg, E. R. N.*, The Chronicle of a »Book». (Isis, 1957, s. 463-467.)
 Om ett samlingsband Linné-dissertationer i the John Crerar library, Chicago. Replik av Herman H. Henkle, Unique Linné item not lost, Isis, 1958, s. 176-177.
61. *Haeger, Ellika*, Ett okänt Linnéjubiläum. (UNT 15 maj 1957.)
 Om en av Haeffner improviserad hyllning vid Linnés byst 1813.
62. *Hagberg, Knut*, Carl Linnæus. 2. bearb. uppl. Sthlm 1957. 236, (1) s.
Anm. av K. H. Axelsson (Skånska Dagbladet 23 maj 1957), C. O. Bergström (Nerikes Allehanda 23 maj 1957), G. Bringmark (Arbetet 21 juni 1957), O. F[eragen] (Dagbladet, Oslo, 29 maj 1957), A. Fredriksson (GT 23 maj 1957), B. Hanström (SDS 23 maj 1957), K. Hedlund (Gefle Dagblad 22 maj 1957), E. H[ultén] (Tidning för Sveriges läroverk, nr 22, 1957), H. Kihlman (Ny Tid 1 juni 1957), K.-Å. Kärnell (Kvällsposten 10 juni 1957), S. Lindroth (DN 8 dec. 1957), N. Linnman (MB 27 maj 1957), S. M[öhlenbrock] (Norrköpings Tidningar 22 maj 1957), G. Malmeström (Nya Wermlands-Tidningen 17 aug. 1957), A. Martinsson (Dagen 11 maj 1957), V. N[yberg] (SvD 29 april 1957), B. O[lson] (Nya Argus, 1957, s. 307), G. Svårdson (Expr. 23 maj 1957), E. Vendelfelt (Reformatorn, nr 29-30, 1957).
63. —, Linnæus' apostlar. (SvD 29 maj 1957.)
64. —, Linnæus i London. (SvD 19 maj 1957.)
65. —, Linnæus i St. John's [college i Oxford]. (SvD 14 maj 1957.)
66. —, Linné utan piedestal. (Vecko-Journalen 1957, nr 23.)
67. —, Ordna ren Linnæus. (SvD 23 maj 1957.)
 Se även avd. 1: *Carl von Linnés* Gotländska resa, nr 2 och *Carl von Linnés* Öländska resa, nr 3.
Haglund, Ejnar, se avd. 1: *Spetälska*, nr 9.
68. *Hajniš, Karel*, Karel Linné. Prag 1957. 40, (2) s., 4 pl.-bl.
69. —, Karel v. Linné a jeho názory na postavení člověka v přírodě. [Linné och hans åsikter om människans ställning i naturen.] (Živa, 1957, s. 123-126.)
70. *Hammar skjöld, Dag*, Kring Linnéminnet. Direktörstal vid Svenska Akademiens högtidssammankomst den 20 december 1957. 20 s.
 Även i Svenska Akademiens handlingar, 1957 (tr. 1958) och i SvD 21 dec. 1957.
71. —, The Linnæus tradition and our time. Sthlm 1957. 21 s. Övers. av nr 70.
72. *Haneclou, Sigurd*, Öländska milstolpar som vägledde Linné. (DN 1 juni 1957.)
73. *Hanson, Bertil*, Till 250-årsminnet av Carl von Linnés födelse. (Norrköpings Tidning 25 maj 1957 och i andra tidn.)
74. *Hazelius-Berg, Gunnel & Wallin, Sigurd*, Linnés kläder i samlingen på Hammarby. (SLÅ, 1956-1957 (tr. 1957), s. 57-84.)
75. *Hedberg, Olov*, Linné-jubileet i Uppsala. (Svensk botanisk tidskrift, 1957, s. 605-611.)

76. *Hedlund, Karl*, Debatten kring Linné. (Gefle Dagblad 22 maj 1957.)
77. —, Linné och Dalarna. (Dala-Tidningen 26 maj 1957.)
Heim, Roger, se *Exposition* Linné, nr 53.
Heimann, Willy, se *A catalogue of the works of Linnæus*, nr 32.
78. *Hemming, Francis*, Carolus Linnæus. (Nature, 1957, s. 1155–1156.)
79. *Hildebrand, Bengt*, Linné och Vetenskapsakademien. (Kungl. Svenska Vetenskapsakademiens årsbok, 1957, s. 371–392.)
80. *Hildebrand, Rolf*, [Om grovt burleska folkliga uttryck i Linnés reseskildringar.] (SvD 20 maj 1957.)
81. *Holm, Åke*, Specimina Linnæana. I Uppsala bevarade zoologiska samlingar från Linnés tid. (With an English summary.) Upps. 1957. 68 s. Ill. (Uppsala universitets årsskrift 1957: 6.)
82. *Hörstadius, Sven*, Linné, djuren och människan. Promotionsföreläsning vid Linné-jubileet i Uppsala 1957. (Nordisk tidskrift, 1957, s. 214–221.)
83. *Jacobs, M.*, Linnæus, the man and his work. (Penggemar alam, 37 (1957), nr 1–2, s. 40–61.)
84. *James, W. O.*, Linnæus (1707–1778). (Endeavour, 1957, s. 107–112.)
Artikeln illustrerad med präktiga färgreproduktioner.
85. *Жузе́чук, С. В.*, Linné i problema vida. [Linné och art-problemet.] K 250-letiju so dnja roždenija velikogo švedskogo estestvoispytatelja. (Vestnik Akademii nauk SSSR, 1957, nr 5, s. 44–50.)
86. *Kock, Wolfram*, Carolus Linnæus and surgery. (Centaurus, vol. 5, nr 2 (1957), s. 114–120.)
87. *Kommandantvold, Kristian Magnus*, Carl von Linné og Norge. (Adresseavisen 3 juni 1957.)
88. *Kreisel, Hanns*, Carl von Linné. (Biologi in der Schule, 6 (1957), s. 145–148.)
89. *Kring ett jubileum*. (Ledare i SvD 25 maj 1957.)
90. *Krook, Hans*, Carl Linnæus. (Kontur, 6 (1957), s. 49–50.)
91. —, Carl von Linné. Omslag och illustrationer Yngve Svalander. Upps. 1957. 115, (2) s. Ill.
Ann. av R. Af[gv]ald] (Tidning för överlärare, nr 5–6, 1957), S. Almqvist (Västerbottens Folkblad 26 juni 1957), K. H. Axelsson (Skånska Dagbladet 23 maj 1957), L. Bolin (Svensk skoltidning, nr 31–32, 1957), G. Bringmark (Arbetet 21 juni 1957), G. Brusewitz (ST 19 juni 1957), J. Eriksson (Värnamo Nyheter 21 maj 1957), [H. Halldor] (Viola, nr 21, 1957, sign. Håhå), B. Hanström (SDS 23 maj 1957), V. Heyman (DT Arbetaren 24 maj 1957), H. Kihlman (Ny Tid 1 juni 1957), K.-Å. Kärnell (Kvällsposten 10 juni 1957), J. Landquist (AB 23 maj 1957), S. Lindroth (DN 8 dec. 1957), N. Linnman (MB 25 maj 1957), N. E. Lundgren (Sundsvalls Tidning 8 sept. 1957), [A. Martinsson] (Dagen 11 maj 1957), F. Mejborn (Blekinge Läns Tidning 14 juni 1957), S. M[öhlenbrock] (Norrköpings Tidningar 22 maj 1957), [H. Sand]ahl (Östgöta Correspondenten 14 juni 1957), E. Sandgren (Växjöbladet 10 maj 1957), C. Skottsberg (GHT 23 maj 1957), E. Vendelfelt (Reformatorn, nr 29–30, 1957), W. Ågren (Sjuhäradsbygdens Tidning 4 juli 1957).
92. —, Linné och växtsystematiken. (Nya Argus, 1957, s. 148–150.)
93. *Kuilman, L. W.*, Worsteling om de naam. Carolus Linnæus' levenswerk. (Trouw, 22 maj 1957.)

94. *Kälde, B. O.*, The arms of Carl Linnæus. (The coat of arms. An heraldic quarterly magazine, vol. 4 (1957), s. 266.)
95. *Lagercrantz, Olof*, Andromeda i kärret. (DN 15 april 1957.)
Med anl. av nyttgåvan av Linnés Lapplandsresa.
96. *Lagerholm, Edvin*, Linné i Kristianstadstrakten. (Lunds Dagblad 23 maj 1957.)
97. *Lagerkvist, Hans*, Att upptäcka Carl von Linné. (Bygd och natur, 1957, s. 155–160.)
98. *Lam, H. J.*, Carolus Linnæus. (Nieuwe Haagsche Courant 18 maj 1957.)
Se även *Linnæus commemorated*, nr 107.
99. *Landquist, John*, Källors och lunders älskare. (AB 23 maj 1957.)
I anledning av nyutkommen Linné-litteratur.
Liljencrantz, Axel, se avd. 1: *Kungl. Vetenskaps-Societetens* protokoll 1732–1784, nr 7.
100. *Lindberg, Assar M.*, Linden i Jonsboda. Det Linnéska vårdträdet. (SLÅ, 1956–1957 (tr. 1957), s. 95–105. Med delvis andra bilder även i Hyltén-Cavalliusföreningens årsbok (på omslaget Kronobergsboken) 1956 (tr. 1957), s. 19–33.)
101. —, När Linnés mormors farmor brändes som häxa. (Smålandsposten 31 jan. 1957.)
102. —, När Nicolaus Linnæus' styvsvärmoder stämde svärsonen. (Smålandsposten 25 mars 1957.)
Se även *Linnés faders Nicolaus Linnaeus' släktanteckningar*, nr 108.
Lindeboom, G. A., se *Linnæus commemorated*, nr 107.
103. *Lindman, Sigurd*, Carl von Linné. Den snillrike forskaren, hans liv och verksamhet. (Viola, 22 maj 1957.)
104. *Lindqvist, Nat.*, »Uppblött» hos Linné dialektord för linne. (SvD 15 maj 1957.)
105. *Lindroth, Sten*, Samtal om Linné. (DN 12 maj 1957.)
106. *Linge, Karl*, Carl von Linné. 1–2. (Dala-Demokraten 6, 7 maj 1957.)
107. *Linnaeus commemorated*. 1707–May 23rd–1957. Addresses delivered at the academic session on the 23rd of May, 1957, in the Ridderzaal of the Town Hall, Haarlem. Leyden 1957. 36 s., 8 pl.-bl., 1 utvikbar karta av De Hartekamp 1736. (Communication No. 103 from the National Museum for the History of Science.)
Welcome and introduction by H. J. Lam p. 5–10; Carolus Linnaeus in Holland by H. Engel p. 11–22; Linnaeus and medicine by G. A. Lindeboom p. 23–31; Epilogue by H. J. Lam p. 33–35.
von Linné, Carl d. y., se *Uggla*, nr 171.
108. *Linnés faders Nicolaus Linnaeus' släktanteckningar*. Refererade och kommenterade av Assar M. Lindberg. Ljunghy 1957. 80 s. Ill. (Stenbrohult i forntid och nutid. 6. Även tr. i Älmlhults Tidning 22–29 maj, 3–14, 19–28 juni 1957.)
Ann. av J. Nilsson (Smålands Tidning 12 juli 1957).
109. *Lundberg, Birger*, Linné, naturen och ökonomien. (Vi, 1957, nr 19.)
Lundberg, Gunnar W., se *Exposition Linné*, nr 53.
110. *Lundblad, Bengt*, Carl von Linné 1707–23.5–1957. (Vandringar med böcker, 1957, nr 5, s. 1–4.)
111. *Lundquist, Erik*, Ordner der Geist der Naturwissenschaft. Vor 250 Jahren wurde der grosse Botaniker Karl von Linné geboren. (Münster'sche Zeitung 29 maj 1957.)

112. *Luther, Hans*, »Blomsterkungen». (Svenskbygden, 1957, s. 18–21.)
113. *Malmeström, Elis*, Carl Linnæus — hembygdens son. Tal vid högtidligheten i Stenbrohults kyrka den 23 maj 1957. (Växjö stifts hembygdskalender, 1957, s. 102–113. Även i Smålandsposten 23 maj 1957 och i Växjöbladet 24 maj 1957.)
114. —, Carl von Linné. Tal vid Linnéfesten i Växjö den 22 maj 1957. (SDS 23 maj 1957.)
115. —, Carl von Linnés självbiografier. 1–2. (Smålandsposten 16, 18 febr. 1957.)
116. —, Linné — iakttagaren och upptäckaren. (SDS 5 aug. 1957.)
117. —, Linné och hans resor. (SDS 7 aug. 1957.)
Se även avd. 1: *Vita Caroli Linnæi*, nr 10.
118. *Mannerfelt, Måns*, Några tankar kring Carl von Linné och hans Västgöta-resa i Falbygden. Jämte reflexioner angående reselivets vardag förr och nu. (Falköpings Tidning 20 juni 1957.)
119. —, Red Linné på Västgötaresan? (SvD 26 maj 1957.)
Molde, Bertil, se avd. 1: *Carl von Linnés* Gotländska resa, nr 2 och *Carl von Linnés* Öländska resa, nr 3.
120. *Mossberg, Curt*, Linnéträdgården i Växjö. (Smålandsposten 21 maj 1957.)
121. *Mölleryd, Anders W.*, Carl von Linné — 250-årsjubileum. (Smälänningen, 1957, nr 14.)
122. *Nilsson, Ernst*, Linné och Vilhelm Ekelund. (SDS 29 juni 1957.)
123. —, På tal om Linné. (Täppan, 1957, s. 67–68.)
Något om »vad Linnés resor ha av intresse för trädgårdsodlingen, enkannerligen den amatörmässiga».
124. *Nilsson, Olle W.*, Curiositas naturalis. (Örnsköldsviks Allehanda 10 april 1957.)
125. *Nordhagen, Rolf*, Carl von Linné. Minneord ved 250-års dagen for hans fødsel. 1–2. (Aftenposten 20, 21 maj 1957.)
126. *Näsström, Gustaf*, Ung herre rider till Lappland. (Svenska turistföreningens tidning, 1957, nr 3.)
127. *Olofsson, Percy*, Carl von Linné. Ett 250-årsjubileum. (Södermanlands Nyheter 24 maj 1957.)
128. *Osvald, Hugo*, Linnés höfrö. Till frågan om Linnés förtjänster om svensk ängsskötsel. (SLÅ, 1956–1957 (tr. 1957), s. 119–129.)
129. *Ovčinnikov, R. & Osipova, R.*, Karl Linnej i russkaja nauka. [Linné och den ryska vetenskapen.] (Sovetskaja Rossija 22 maj 1957.)
130. *von Platen, Magnus*, Linnés Lapplandsresa. Ett litet jubileum med anledning av ett stort. (Ord och bild, 1957, s. 259–268.)
Se även avd. 1: *Caroli Linnæi Iter Lapponicum*, nr 4.
131. *Poynter, F. N. L.*, Linnaeus, naturalist and doctor, 1707–78. (British medical journal, 1957, vol. 1, s. 1359–1361.)
132. *Ramsbottom, John*, Linnaean anniversary celebrations [in Uppsala]. (Nature, vol. 180 (1957), s. 739–743.)
Refererar kortfattat inläggen vid systematiksymposiet i Uppsala.

133. *Reding, Yngve J:son*, Linnés herbationes. (Sundsvalls Tidning 5 maj 1957. Även i Upsala 18 maj 1957.)
134. *Riiskjær, A. H.*, Linné som læge og hygiejniker. (Dagens Nyheder 27 sept. 1957.)
135. *Roddis, Louis H.*, The young Linnaeus. (The American-Scandinavian review, 1957, s. 269–277.)
Det förkortade 1. kap. i förf:s under arbete varande Linnébiografi.
136. *Rydberg, Jean*, Carl von Linné — 150-årsminne [!]. (Borås Tidning 12 maj 1957 och i andra tidn.)
137. —, Linné och termometern. (Borås Tidning 23 dec. 1957.)
138. *Savage, Spencer*, Linnæus and Cornwall. (SLÅ, 1956–1957 (tr. 1957), s. 7–32.)
139. *Schelde Møller, E.*, Den store og den lille Linné. (Social-Demokraten [Kbhvn] 22 maj 1957.)
140. *Scherfig, Hans*, Linné 250 år. (Land og Folk 19 maj 1957.)
141. *Schiller, Harald*, Linné och Österrike. (SDS 12 juni 1957.)
Med anl. av Otto Zekerts utgåva av Linnés självbiografi, 1954.
142. *Schlittler, Jakob*, Carl von Linné 1707–1778. (Neue Zürcher Zeitung 2 nov. 1957.)
143. *Schneider, Georg*, Linné — Ordner der Pflanzenwelt. (Die Tat 25 maj 1957 och i andra tidn.)
144. *S[jöberg], G. H.*, Den fattige prästsonen från Råshult som blev en av vetenskapens stormän. (Trädgårdsvärlden, 1957, nr 19.)
145. *Skottsberg, C.*, Linné, Kalm et l'étude de la flore Nord-Américaine au XVIIIe siècle. (Les botanistes français en Amérique du Nord avant 1850. (Colloques internationaux du centre national de la recherche scientifique. 63.) Paris 1957. S. 179–187.)
146. *Spärck, R.*, Carl von Linné. Et 250 aars jubilæum. (Naturens verden, 1957, nr 5.)
147. *Staa, Agne*, Carl von Linné — den störste smälänningen genom tiderna. (Östgöten 18 maj 1957 och i andra tidn.)
148. *Stankov, S. S.*, Karl Linnej. K 250-letiju so dnja roždenija. (Nauka i žizn', 1957, nr 5.)
149. —, Karl Linnej — vydajuščijsja švedskij naturalist. K 250-letiju so dnja roždenija. [Linné, den framstående svenske naturforskaren.] Moskva 1957. 30, (2) s., 1 pl.-bl. Ill.
150. —, Linnej i ego época. [Linné och hans tid.] (Priroda, 1957, nr 7, s. 71–76.)
151. *von Stapelmohr, Sten*, Linnéjubleet för 50 år sedan. (Norrköpings Tidningar 23 maj 1957.)
Stearn, W. T., se avd. 1: *Carl Linnæus Species plantarum*, nr 1.
152. *Stefureac, T. J.*, Carol Linné: importante opereii sale pentru botanica. (Natura [Bukarest], 9 (1957), s. 112–123.)
153. *Stellfeld, Carlos*, Linné. 250° aniversário natalício 1707–1957. Conferência proferida no dia 23 de maio de 1957 no salão nobre da Universidade do Paraná. Curitiba 1957. 19 s.

154. *Stenström, Sigge*, Blomsterkonungen. (Östergötlands Dagblad 13 april 1957 och i andra tidn.)
155. *Strandell, Birger*, Patriotiska Sällskapet och Linné. (SLÅ, 1956-1957 (tr. 1957), s. 130-137.)
156. *Svanberg, Olof*, Pan Svecicus. Ett linneanskt forskningsarbete av aktuell betydelse. (SLÅ, 1956-1957 (tr. 1957), s. 106-118.)
157. *Svenska Linné-Sällskapetets Årsskrift*. Årgång XXXIX-XL. 1956-1957. Upps. 1957. 196, 24 s. Ill.
De sista 24 s. upptaga Innehållsförteckning till årgångarna I-XL (1918-1957).
Anm. av S. Lindroth (DN 8 dec. 1957).
158. *Svensson, Bruno G.*, Linné och Småland. (Smålandsposten 2 maj 1957.)
von Sydow, Carl-Otto, se avd. 1: *Caroli Linnæi Iter Lapponicum*, nr 4 och *Vita Caroli Linnæi*, nr 10.
159. *Sylvén, Nils*, Floristiska anteckningar från Stenbrohults socken i Småland. (SLÅ, 1956-1957 (tr. 1957), s. 85-94.)
160. *Sörgard, Harry*, Carl von Linné. (Västmanlands Nyheter 25 april 1957.)
161. *Takman, John*, Anteckningar om Linné. (Clarté, 1957, nr 2.)
162. —, Notes on Linnæus. (Science and society, vol. 21 (1957), s. 193-209.)
Övers. av nr 161.
163. —, Notes sur Linné. (La pensée, 1957, nr 76: nov.-déc., 16 s.)
Övers. av nr 161.
164. —, Zametki o Linnee. (Botaničeskij žurnal, tom 42 (1957), s. 1536-1544.)
Övers. av nr 161.
165. *Thomas, H. Hamshaw*, Carl Linnaeus and his place in the evolution of modern botany. (The Anglo-Swedish review, 1957, s. 305-312.)
166. *Torén, Carl-Axel*, Carl von Linné som rusthållare vid Livregementet till häst. (SLÅ, 1956-1957 (tr. 1957), s. 48-56.)
167. *Turrill, W. B.*, Linnaeus. (Agriculture [London], 1957, s. 279-282.)
168. *Törje, Axel*, Linné i Lund. (Täppan, 1957, s. 68-70.)
169. *Uggla, Arvid Hj.*, Linnaeus. Transl. from the Swedish by Alan Blair. Sthlm 1957. 18 s., 16 pl.-s.
170. —, Linnaeus. Vertaald door A. J. Boerman. Sthlm 1957. 19 s., 16 pl.-s.
171. — [utg.], Linné den yngres brev till Abraham Bäck 1778 [med inl. och noter]. (SLÅ, 1956-1957 (tr. 1957), s. 138-165.)
172. —, Linné och dietetiken. (Kungl. Svenska Vetenskapsakademiens årsbok, 1957, s. 393-401.)
173. —, Linné och hans apostlar. (Allsvensk samling, 1957, nr 7.)
Se även avd. 1: *Promotionsformulär* använt av Linné vid medicine doktorspromotion den 31 oktober 1754, nr 8 och *Vita Caroli Linnæi*, nr 10.
174. *Wahlström, Sture*, Från mytologiskt mörker till verklighetens ljus och ordning. (RLF-tidningen, 1957, nr 18.)
175. —, Han kartlade blommornas kärleksliv. (Metallarbetaren, 1957, nr 6.)

176. *Walldén, B.*, Linné i Västmanland. (Vestmanlands Läns Tidning 23 maj 1957.)
177. *Wallgren, Arvid*, Dwarfism in sibilings. Two case histories with comments by Carl von Linné. (Acta pædiatrica, vol. 46 (1957), s. 232-237.)
Wallin, Sigurd, se Hazelius-Berg, G. & Wallin, S., nr 74.
178. *Weimarck, Henning*, Linné och Skånes flora. (Skånes natur. Skånes naturskyddsförenings årsskrift, 1957, s. 3-22.)
179. *Vendelfelt, Erik*, Carl von Linné och nykterheten. (Reformatorn, 1957, nr 21-22.)
180. *Viklund, Helmer*, Linné upptäcker Gestrícia. (Arbetsbladet 29 april 1957.)
181. *Wimmermark, Karsten*, En juldag hos Carl von Linné. (Jönköpings-Posten 20 dec. 1957 och i andra tidn.)
182. *de Wit, H. C.*, Linnaeus, 1707-1778. (Belmontia, 4 (1957), fasc. 1, nr 3.)
183. *Zennström, Per-Olov*, »Intet göda dem». (Arbetartidningen 9 maj 1957.) »Göra bön förrän man mördar.» (Ib. 10 maj 1957.)
Om Linné som sedekritiker.
184. —, Linné. Sveriges upptäckare, naturens namngivare. Sthlm 1957. 149, (1) s. (Ur vårt svenska kulturarv.)
Anm. av S. Almqvist (Västerbottens Folkblad 26 juni 1957), L. Bolin (Svensk skoltidning, nr 31-32, 1957), G. Bringmark (Arbetet 21 juni 1957), O. Ericson (Arbetartidningen 25 maj 1957), A. Fredriksson (GT 23 maj 1957), V. Heyman (DT Arbetaren 24 maj 1957), G. J[ohansson] (Norrskensflamman 25 maj 1957), K.-Å. Kärnell (Kvällsposten 10 juni 1957), S. Lindroth (DN 8 dec. 1957), N. Linnman (MB 25 maj 1957), S. M[öhlenbrock] (Norrköpings Tidningar 10 okt. 1957), [H. Sand]ahl (Östgöta Correspondenten 14 juni 1957), C. Skottsberg (GHT 26 aug. 1957), E. Vendelfelt (Reformatorn, nr 29-30, 1957), K. V[ennberg] (AB 24 maj 1957), W. Ågren (Sjuhäradabygdens Tidning 4 juli 1957).
185. *Åkerlund, Erik*, Carl von Linné. (Arbetet 23 maj 1957.)
186. —, Linné. (Studiekamraten, 1957, nr 5.)
187. *Ödman, Gerda*, Linnéättlingar. (SvD 19 maj 1957.)

3. Skrifter av och om Carl von Linnés lärjungar.

188. Pehr Kalm's Account of the North American rattlesnake and the medicines used in the treatment of its sting. Translated and edited by Esther Louise Larsen. (The American Midland naturalist, 1957, s. 502-511.)
Övers. av Kalms uppsatser om skallerormen i Vetenskapsakademiens handlingar 1752-53.
189. The Eskimos, an American people. Edited by Esther Louise Larsen. (Anthropological papers of the University of Alaska, vol. 5, nr 2 (1957), s. 83-90.)
Övers. av A. A. Indrenius' under Kalms presidium ventilerade Spec. acad. de Esquimaux, gente Americana, Aboa 1756. Inledning av Larsen s. 83-84.
190. *Loefling, Pedro*, Plantæ americanæ. Madrid 1957. 127, (1) s. (Instituto Ibero-Americano Gotemburgo Suecia.)
Inl. av Stig Rydén s. 7-10, facsimil av titelbladet och sidorna 176-283 i Löfflings Iter Hispanicum, 1758 s. 11-119, noter s. 121-126.
Anm. av M. Mörner (SvD 16 okt. 1957).
191. *Rydén, Stig*, Pedro Loeffling en Venezuela (1754-1756). Madrid 1957. 266, (1) s., 16 pl.-bl. (Instituto Ibero-Americano Gotemburgo Suecia.)
Anm. av M. Mörner (SvD 16 okt. 1957).

192. *Karsten, Mia C.*, Sparrman as a correspondent. 1-2. (The Journal of South African botany, 1957, s. 43-63; 127-137.)

Publicerar fyra brev från Sparrman till Thunberg och refererar ett antal brev från Sparrman till Linné.

Förkortningar.

AB	Aftonbladet	MB	Morgon-Bladet
DN	Dagens Nyheter	MT	Morgon-Tidningen
Expr.	Expressen	SDS	Sydsvenska Dagbladet Snällposten
GHT	Göteborgs Handels och Sjöfartstidning	SLA	Svenska Linné-Sällskapets Årsskrift
GP	Göteborgs-Posten	ST	Stockholms-Tidningen
GT	Göteborgs-Tidningen	SvD	Svenska Dagbladet

Rättelser och tillägg mottagas tacksamt av redaktionen

The Editors will be grateful for any corrections and additions

SMÄRRE MEDDELANDEN

Svenskt och tyskt inom 1700-talsmedicinen. Den tyske läkaren Dr. med. HEINZ GOERKE, som under fem år tjänstgjort vid Länslasarettet i Örebro och utmärkt behärskar svenska, har tidigare genom flera smärre publikationer visat sitt intresse för 1700-talets förbindelser mellan Sverige och Tyskland på medicinskt område. Han har nu framlagt ett större arbete, betitlat *Die deutsch-schwedischen Beziehungen in der Medizin des achtzehnten Jahrhunderts*. (Munksgaard, Köpenhamn 1958, 185 s.). Det ingår som vol. 16 i den av Universitetsbiblioteket i Köpenhamn utgivna serien Acta historica scientiarum naturalium et medicinalium.

Ämnet är av stort intresse ur flera synpunkter. Till en början den tidvis starka invandringen från tyskspråkigt område av läkare, fältskärer, apotekare, tandläkare, okulister och stenskarare. En sådan var önskvärd och nödvändig så länge den inhemska läkarutbildningen var obefintlig eller otillräcklig. Även för det tidigaste besättandet av de båda medicinska lärostolarna vid Uppsala universitet tog man sin tillflykt till män av tysk börd. I många fall var det, särskilt under tidigare århundraden, för hovets räkning som utländska läkare och kirurger inkallades. Ett sent exempel är då holsteinaren PETER PETERSEN 1743 åtföljde arvprinsen Adolf Fredrik. Han blev här utnämnd till arkiater — icke utan ironiska anmärkningar från Linné —, adlad VON HEIDENSTAM och stamfar för en bekant ätt. Bland andra kända släkter, som härstamma från invandrade tyska läkare, kirurger eller apotekare må nämnas VON DÖBELN, ZIERVOGEL, EBERSTEIN, VON SCHULZENHEIM, RIBEN.

Den andra synpunkten, under vilken förf. betraktar dessa svensk-tyska förbindelser, är svenskarnas studieresor på kontinenten. Så länge den medicinska doktorsgraden i praktiken ej utdelades vid de svenska universiteten, gällde dessa resor erhållandet av promotion, som dock i de flesta fallen söktes vid de holländska universiteten, framförallt, som i Roséns och Linnés fall, vid det lilla universitetet i Harderwijk. (Se A. BOERMAN, SLÅ 1956/57.) Då främst genom Roséns bemödanden promotioner i hemlandet blevo regel, ändrade sig bilden. Resorna blevo nu studiefärder för vidare utbildning efter redan avlagda akademiska prov. Av de tyska universiteten hade tidigare Halle varit det, som haft den största dragningskraften som platsen för Friedrich Hoffmanns och Georg Ernst Stahls verksamhet. Nu blev det det nygrundade universitetet i Göttingen, ej minst genom Hallers berömmelse, och mot slutet av århundradet Berlins, som besöktes mest.

En särskilt nära förbindelse mellan Uppsala och Göttingen uppstod, då Linnés lärjunge JOHAN ANDREAS MURRAY, son till tyske pastorn i Stockholm, i början av 1760-talet knöts till det senare universitetet, under det hans yngre bror ADOLF tio år senare, efter en flerårig studieresa på kontinenten, blev Uppsalas förste anatomiprofessor. Förf. har påvisat, hur J. A. Murray, eljest mest känd som trogen företrädare av Linnés botaniska system, genom en flitig verksamhet som översättare och referent bidragit att göra den nyvaknade svenska medicinens rön kända för en kontinental publik.

Dr. Goerkes arbete är grundat på utnyttjande av en mycket rik litteratur. Att förefintligheten av sådana klassiska arbeten som Sacklés läkare- och apotekare-

historier och Hjelts skildring av det svenska medicinalverkets historia varit en nödvändig förutsättning för att en sammanställning som denna överhuvud varit möjlig, ligger i öppen dag.

Ett utförligt person- och sakregister bidrar att göra förf:s intresseväckande översikt ännu mera användbar.

Att med den mängd personuppgifter, som här föreligga, några smärre fel insmugit, är förklarligt: Roberg var ej efterträdare till Olof Rudbeck d. ä:s son, utan hans kollega (s. 44), den kände tyske blomstermålaren hette Ehret (icke Ehr), Linnés siste tyske lärjunge Grüno (icke Grüns).

Hernandez de Alba, Guillermo: Diario de observaciones de José Celestino Mutis. (1760-1790) Tomo I. Bogotá 1957. 490 sid.

I Svenska Linné-Sällskapets årsbok hade undertecknad för ett par år sedan (årg. 35) tillfälle att beröra den spanske vetenskapsmannen JOSÉ CELESTINO MUTIS förbindelser med Linné, far och son, och andra svenskar, detta närmast med anledning av ett arbete publicerat av GUILLERMO HERNANDEZ DE ALBA: Archivo epistolar del sabio naturalista José Celestino Mutis. Vol. I/II. Bogotá 1947-49. Hernandez de Alba är colombian och hans här nämnda arbete tillkom samtidigt som han var sitt lands officiella representant i Europa. Sedan några år är han åter verksam i hemlandet. Ytterligare ett par volymer innehållande brev till eller från Mutis föreligger för publicering. Nyligen har han också utgivit den första volymen innehållande Mutis dagböcker och observationsjournaler. Titeln på denna första volym återfinnes som rubrik över denna anmälan.

José Celestino Mutis var en otroligt arbetsam och allsidig vetenskapsman och noggrann iakttagare, vilket hans efterlämnade samlingar, manuskript, dagböcker etc. bär vittne om. I dagböckerna gav han sig också tid till att kopiera sådana brev han ansåg särskilt viktiga, både mottagna och avsända. Tack vare detta får vi i Hernandez de Albas senaste arbete ytterligare upplysningar om Mutis förbindelser med vårt land. Vi finner sålunda bland annat en kopia på en förteckning över en växtsamling som han sänt Linné genom svenske konsuln JOHAN JACOB GAHN i Cadiz. Förteckningen är daterad den 1 januari 1777 och omfattar 118 nummer. Man återfinner i densamma flera av de medicinalväxter som Löfving på sin tid samlade och införskaffade upplysningar om i Venezuela efter vad som framgår av Löflings efterlämnade anteckningar i Jardin Botánico i Madrid. En stor del av de sända växterna är emellertid insamlade icke av Mutis själv utan av en hans elev Policarpo Fernandez. Löfving och hans arbete i Venezuela får för övrigt på flera ställen i dagböckerna många uppskattande ord. På resa från Cartagena till Bogotá den 17 januari 1761 antecknar Mutis att han upptäckt en ny växt som han dedicerar »sin vän Kavaljer Claes Alströmer». Den 3 juli samma år har han antecknat att han genom dåvarande svenske konsuln JACOB BELLMAN i Cadiz fått brev från Alströmer och Linnés lärjunge Logie — FREDRIK LOGIE, son till svenske konsuln i Algier. Han får veta Linnés uppfattning om vissa växter han tidigare sänt honom från Spanien. Med glädje noterar Mutis också att han tack vare Linné blivit vald till korresponderande ledamot av Vetenskaps societeten i Uppsala. Linné uppmanar honom att närmare studera särskilt myrorna, vilket förklarar att notiser om dessa blir vanliga i de följande anteckningarna. En kopia på ett brev från konsul Gahn daterat Stockholm den 30 november 1777 meddelar bl. a. att han överlämnat Mutis brev till Linné men att denne

»fastän ännu i livet sedan någon tid tillbaka lider av sådana ålderdomskrämpor . . . att han icke kan tala, icke förefaller kunna forma en bestämd tanke, och inte kan syssla med någonting, utan får betraktas som en andligen död person.»

Gahn rekommenderar emellertid Mutis att nu i stället fortsätta korrespondensen med Linné den yngre, från vilken han bifogar ett brev, som återges in extenso i dagboken. Mutis antecknar till detta:

»på ett så uttrycksfullt brev, så fyllt med tillgivenhet och välvilja mot en främling i ett fjärran land, kan icke givas något bättre svar än genom handlingar. Jag har därför beslutat uppskjuta en del av mina käraste sysselsättningar för att genast kunna svara denne lärde man, när han nu önskar fortsätta korrespondensen . . .»

I brevväxlingen skymtar också CLEMENTE RUIZ PABON, lärjunge till Mutis och troligen den förste sydamerikan som besökt vårt land. Vi vet icke mycket mera om honom än vad som framgår av Mutis redan publicerade brevväxling; de nu publicerade dagböckerna bekräftar emellertid att Ruiz av Mutis sänts till Uppsala för att studera mineralogi.

Ett tidigare okänt linnéporträtt återfinnes i bild i Hernandez de Albas senaste arbete. Det är en gåva från konsul Gahn till Mutis. Numera förvaras porträttet i Museo Nacional i Bogotá. Mutis övriga kvarlåtenskap, herbarier, vetenskapliga manuskript etc., finner man däremot i Jardin Botánico i Madrid. De är nu föremål för publicering. Den första praktfulla volymen om dessa utkom 1954 i Madrid med titeln *La Real Expedición Botánica del Nuevo Reino de Granada*.

STIG RYDÉN

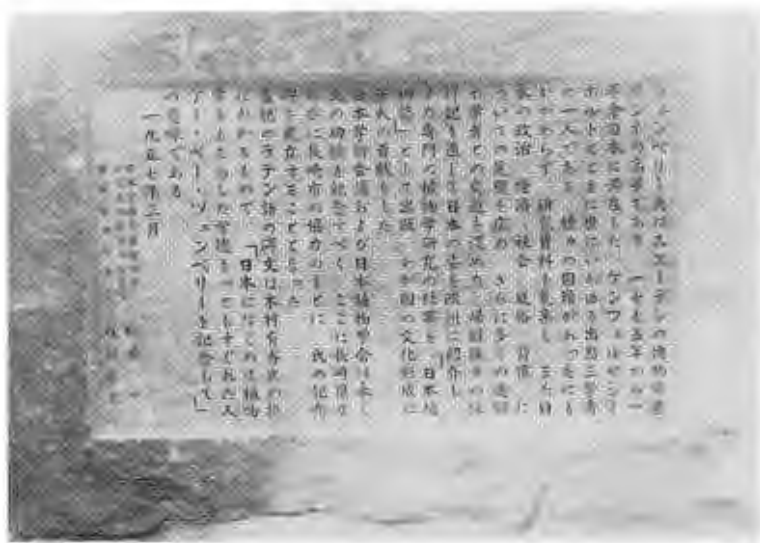
En hittills opublicerad uppsats av Charles De Geer. Kungl. Vetenskaps-Societeten i Uppsala har ägnat senaste häftet av sina Acta åt 250-årsminnet av Linnés födelse genom att förse det med ett vackert tryckt dedikationsblad. Men även innehållet har i viss mån linneansk anknytning. Dels skriver prof. HUGO OSVALD om »Origin and development of ley farming and crop rotation in Sweden», där han får tillfälle att sätta in Linnés uppsats »Swenskt höfrö» i ett större sammanhang. Läsaren erinrar sig att prof. Osvald ägnade denna Linnéuppsats en utförligare behandling i förra årgången av vår Årsskrift. Dels publicerar bibliotekarien, frih. AXEL LILJENCRA NTZ en hittills otryckt avhandling av Linnés samtida, den berömde entomologen CHARLES DE GEER på Leufsta (*Ichneumon saltator* par Charles De Geer 1757. *Nova Acta Regiæ Societatis Scientiarum Upsaliensis. Ser. IV. Vol. 17. N:o 5. 1957. 13 s.*).

Denna uppsats inlämnades ursprungligen till Societeten på Linnés begäran, men kom aldrig att publiceras. Så väl De Geers svenska original som en senare verkställd latinsk översättning ha nu avtryckts. De Geers skarpa iakttagelseförmåga och hans förmåga att livfullt och påtagligt återberätta det sedda, vari han kunde väl mäta sig med Linné, framlysa klart ur denna redogörelse för metamorfosen hos en hoppande parasitstekel. De Geers berömde kollega Reaumur hade förut studerat samma metamorfos och förklarat den vara något nytt och märkvärdigt. De Geer visar att så ingalunda är fallet. Det förtryter honom i viss mån att nödgas beröva denna process dess enastående och märkliga karaktär. Men Liljencrantz har nog rätt, då han i sin inledning säger att det säkerligen samtidigt tillfredsställde De Geer att kunna påvisa, hur förvandlingen följde naturens dittills kända lagar.

C. O. VON SYDOW

Thunbergs minnessten i Nagasaki. (Framsidan.)

(Baksidan.)

Minnessten över Thunberg i Nagasaki. I årg. 35 (1952) av denna årsskrift kunde meddelas om den storartade hyllning, som hösten 1952 ägnats vår landsman CARL PETER THUNBERG av japanska naturvetenskapsmän genom minneshögtidligheter dels i Tokio, dels i Nagasaki. I följande årgång kunde vi meddela, att de föredrag, som därvid hållits, utgivits i en rikt illustrerad bok med talrika facsimil (årg. 36, notis å sid. 150), och ett av de nämnda föredragen, av prof. S. IWAO, återgavs i översättning (sid. 135-147).

Man har emellertid icke nöjt sig härmed. Den 11 nov. 1957 kunde en ståtlig minnessten över Thunberg invigas i Nagasaki. Den har tillkommit genom initiativ av Thunbergkommittén, tillsatt av Japan Science Council och Japan Botanical Society. Monumentet, som består av ett väldigt liggande block av natursten (höjd med underredet 1,7 meter), har fått sin plats vid ingången till Suwaparken nära Nagasakis offentliga bibliotek. Å dess framsida läses en latinsk inskription, författad av professor A. KIMURA, av följande lydelse: In memoriam C. P. Thunberg viri optimi doctissimique qui primus in Iaponiam botanicam importavit Botanica Societas Japonica, Concilium Scientiarum Japonicum. Å baksidan är en längre japansk inskrift, som närmare belyser Thunbergs insats. Den lyder enl. översättning, som välvilligt ställts till förfogande av kommitténs ledande personer, professorerna HAJIMA MATSUURA, Hokkaido universitet, och SHIZUO HATTORI, Tokio universitet:

Thunberg was the best pupil of the Swedish botanist Linné. He stayed in Japan for about a year from 1775. He is one of the so-called three famous *Deshima* scholars, the remaining being Kaempfer and Siebold. In spite of the difficulties, he collected materials for study and widened knowledge of politics, economics, communities, customs and manners of Japan, and further he associated closely with many interpreters and scholars. After he had returned to Sweden, he introduced to Europe [some] aspects of Japan through his travel records, and published the result of his botanical studies in form of "Flora Japonica". [Thereby] he contributed greatly to the advance of Japanese culture.

In order to commemorate his achievements forever, the Japan Science Council and the Japan Botanical Society have now decided to erect a monument for him with the cooperation of Nagasaki Prefecture and Nagasaki City. 1957, March. Matsuura, H., Hattori, Sh.

Svenska Linné-Sällskapet hade genom välvillig förmedling av vår ambassadör i Tokio T. GRÖNWALL sänt en adress till de vid avtäckningen församlade vetenskapsmännen och myndighetspersonerna.

Pehr Kalms amerikanska reseräkning. Det brukar elakt heta om person-historisk forskning på avvägar, att den ser sin uppgift i att publicera stora mäns tvättnotor. Pehr Kalms nu utgivna amerikanska reseräkning (Pehr Kalms amerikanska reseräkning. Utg. med inledning av Bengt Hildebrand. Hfors 1956. 105 s. Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland. 356.) är sannerligen ingen »tvättnota»; den är i stället ett betydelsefullt dokument för kännedomen om hans viktigaste vetenskapliga insats, resan till Norra Amerika 1748–1751.

Genom de noggrant och i detalj förda utgiftsverifikationer, som Kalm insände till sin uppdragsgivare Vetenskapsakademien, är det möjligt att i många detaljer komplettera vårt vetande om resan, särskilt för tiden efter 1749, som varken upptages i den av Kalm själv utgivna reseskildringen eller i hans i vår tid tryckta dagbok. Inte minst roligt är det att läsa om de beskedliga nöjen Kalm kostade på sig i London på utresan. Han hade t. ex. utgifter »vid Vaux-hall at se fåfången och Engelska ungdomens bortschämmande» och »för Repdansandets seende vid Well». Vi få vidare besked om vilka handböcker och kartor över Nordamerika han köpte och om flera personer, bl. a. olika urspårade svenskar, som han mötte. En uppgift, »mr. Ehret för färgor», vägar man väl tolka så, att Kalm även träffat denne berömda blomstermålar.

Denna reseräkning plus några brev, som nu också tryckts, hittades av BENGT HILDEBRAND i samband med hans arbete på Vetenskapsakademiens historia, och en redogörelse för fyndet trycktes i Historisk Tidskrift 1939. Prof. Hildebrand

har i inledningen till nu föreliggande utgåva bl. a. givit en välkommen bibliografisk skiss av Kalmforsknigen. De omtalade breven, men egendomligt nog ej själva reseräkningen, ha använts av prof. SKOTTSBERG i hans innehållsrika, på rikt handskriftsmaterial byggda Kalmbiografi 1951. (Om denna se SLÅ 1950-1951, s. 166.)

C. O. VON SYDOW

Selma Lagerlöf, Linné och paradisfågeln. Selma Lagerlöf har i sin bok Mårbacka ett kapitel, Paradisfågeln, där hon berättar hur hon som barn fick vistas en sommar i Strömstad för att genom badbehandling få bot för sitt sjuka ben, på vilket hon varken kunde stå eller gå. En dag fick hon med föräldrarna göra ett besök på ett fartyg i hamnen, där hon skulle få se en stor märkvärdighet — en paradisfågel, vilken i hennes fantasi hade till uppgift att skydda kaptenen för allt ont. När hon väl burits upp på däck, blev hon så ivrig att hon införde den väntande sensationen glömde sin sjukdom och gick nedför trappan och in i kajutan, före de andra. Här fick hon beskåda underverket: en fågel utan fötter med långa, ljusa hängande fjädrar, en fågel som varit i själva paradiset. Och från den stunden kunde hon alltså gå på sina ben! Föräldrarna ansåg att de stärkande saltbaden åstadkommit förbättringen, men den lilla flickan hade sina tankar för sig: det var nog paradisfågeln! Och författarinnan avslutar kapitlet med dessa ord i den för henne typiska sagostilen: »Var det det lilla undret med de dallrande vingarna, som hade kommit från landet, där man inga fötter behövde, som hade lärt henne gå här på denna jord, där det var en så högst nödvändig sak?»

Legenden om paradisfågeln är gammal och kan ha berättats för den lilla flickan av hennes föräldrar eller av kaptenskan, där familjen bodde. Men Selma Lagerlöf kan också ha fått den från Linné. I de anteckningar, som Valborg Olander gjort för S. L:s räkning (nr 164 i Kungl. Bibl:s samling), finns en avskrift ur Linnés Västgötaresa (i moderniserad stavning)¹, så lydande:

»Denna paradisfågel har sitt hemvist uti Ostindien, besynnerligen på Ceylon, där stora myror, så snart han dör, äta upp fötterna. Båtsmän och annat sjöfolk, som aldrig skämma en god saga, taga bort låren och vingarna, på det fågeln må synas sällsammare och att europeerna, som förundra sig över allt vad främmande är, må lättare tro, att denna fågel vistas högt uppe i luften och aldrig sätter sig på jorden eller något träd, ja ock att han lever av luften, vilket allt dock är en sägen, ty han har fötter som en kråka och tager ofta mindre fåglar till rov. Denna fågel fick jag till skänks av herr direktör Sahlgren.» (Göteborg 10 juli 1746.)

I sina föreläsningar över djurriket (utg. av E. Lönnberg 1913) behandlar Linné paradisfågeln med ungefär samma uppgifter som i Västgötaresan men tillägger att fågeln av somliga kallas Phoenix och aldrig vilar förr än han blir gammal, »då han skall göra sitt bo i höga träd och fara till solen efter eld och bränna upp sig själv, då en annor skall komma upp af dess aska. Men det är en fabel, ty han har sådane fötter som korparne. — — — De säga att han lefver allenast af dagg, men hans föda är stora fjärillar.» Linné beskriver fågeln även zoologiskt i detalj. Som en påminnelse om fabeln ger han den i Systema Naturæ Ed. X (1758) namnet *Paradisea apoda* (apoda = fotlös). Enligt Lönnberg betecknar det en art som finns på Aru-öarna (väster om Nya Guinea).

TELEMAK FREDBÄRJ

¹ För upplysning härom tackar jag Selma Lagerlöfs-forskaren Overlæge JØRGEN RAVN, Middelfart.

Torbern Bergman och linnean. Det var alltid ett sorgeämne för Linné, att »hans egen ört» visade sig så svårodlad i akademiträdgården. (F. n. finnes linnean i »kärrdammen» i Linnéträdgården.) Till utländska vänner, J. BURMAN bl. a., som önskade denna och andra nordiska växter för odling, yttrar han sig mycket litet uppmuntrande.

Mot bakgrunden härav äro följande brevutdrag, som vänligen meddelats av prof. JOHAN NORDSTRÖM, roande. Som kemiprofessor disponerade TORBERN BERGMAN en ej obetydlig trädgård vid sin institution mellan V. Ågatan och Trädgårdsgatan. Breven ge också ett intryck av det mindre hjärtliga förhållandet mellan honom och Linné.

Den 16 juli 1773 skriver han till BENGT BERGIUS:

»Nu har jag flyttat in Linnæa, åtskillige Pyrolæ och Orchides, som ej kunnat fås at växa i Academie-trädgården.» (K. V. A. Berg. brevsaml. vol. 17, s. 697.)

Från Mariestad skriver han 24 juli 1774 till brodern, P. J. BERGIUS:

»Jag har annars ganska svårt at få något utur Academie-trädgården, hälst sedan gubben (: Linné) kommit i ärfarenhet at jag i min täppa fådt Linnæa, ej allenast at växa, utan ock at blomma, huilket han förgäfves arbetat med alt sedan han kom til Hortus botanicus: han fant ock der åtskilliga både inhemska och utländska växter, som han icke äger sjelf i Academie-trädgården. Alt detta bestraffas med fördublad förbehållsamhet. Han blef i våras sjuk under en lection och säger sjelf at det var en art slag, dock tycker jag annars honom vara som förut.» (Samma vol., s. 649.)

Om Peter Hernquist och Botaniska trädgården i Skara. En av Linnés mest framstående lärjungar — tillika en hans personlige vän — var PETER HERNQUIST, den svenska djurläkekonstens fader. Denne utmärkte man, i sin livsgärning för- enande två så typiska 1700-talsföreteelser som den växande insikten om det nationalekonomiska värdet av landets kreatursbestånd och en inbrytande humanare tids strävan att bespara även djuren onödigt lidande, väntar ännu på sin levnadstecknare. Spridda uppgifter om honom saknas dock ej i litteraturen (så t. ex. har E. SCHIÖUG i denna årsskrift 1925 i sin uppsats om Linné och veterinärväsendet helt naturligt även kommit in på Hernquist), och nya bidrag till kännedomen om hans verksamhet ha nyligen publicerats av framlidne lektorn i Skara DAVID NILSSON i en liten skrift tryckt 1956 och betitlad *Botaniska trädgården i Skara. En anläggning med linnéanska traditioner.* (= *Skrifter utg. av Skaradjäknarnas förenings Skaraavdelning. 3.*)

Peter Hernquist, lektor i matematik i Skara och sedermera tilldelad professors karaktär, anlade gymnasiets botaniska trädgård på 1770-talet. Det skedde ej utan motstånd. Men Hernquist var, som författaren visar, mannen att med ihärdighet, uppslagsrikedom och utan hämningar genomföra projektet. När nödiga medel tröto, och ytterligare hjälp ej var att påräkna av allmänna anslag, trädde han själf emellan med pengar ur egen pung — »om än med svidande hjärta».

Trädgården var klart nyttobetonad; där odlades köks- och medicinalväxter och, åtminstone i början av dess tillvaro, olika nymodiga foderväxter såsom klöver och lucern. Vidare fanns en liten plantskola, varifrån såldes bl. a. balsampoppel och lind. Hernquist lät även bygga ett orangeri, som liksom trädgårdsanläggningen i sin helhet uppvisade klara — och väntade — likheter med akademiträdgården i Uppsala. Omkring år 1800 stod trädgården i Skara i sitt högsta flor. Under Hernquists sista levnadsår däremot började förfallet. Den äldre professorn hade ju också, varom författaren erinrar, en väldig arbetsbörda. Lektor och medlem av

domkapitlet, föreståndare för sin utanför staden grundade veterinärinrättning och det därmed förenade kreatursapoteket, läkare vid det likaledes av honom inrättade kurhuset för veneriskt sjuka och många andra sysslor.

Om trädgårdens senare öden fram till våra dagar berättar så dr Nilsson underhållande och med ett flitigt ösande ur källorna. Låt vara att ämnet har ett mycket lokalt intresse; genom sitt inledande kapitel om Hernquists insats är dock boken förtjänt av uppmärksamhet även utanför skaradjäknarnas krets och har framförallt påkallat ett omnämnande i denna årsskrift.

Till sist en anmärkning med anledning av några rader på sidan 6. Den i nyare uppslagsverk ofta meddelade uppgiften, att Hernquist under sin studietid i Paris skulle ha anlagt den trädgård, som sedermera blev den berömda Jardin des Plantes, är väl rimligen oriktig. Dennas upprinnelse går ju betydligt längre tillbaka i tiden. Däremot biträdde han LAFOSSE, då denne till sin veterinärskola även fogade en trädgård. Den felaktiga föreställningen torde stamma från ett par dunkla rader av F [N. E. FÖRSSELL] i Tidskrift för svenska landtbruket, 1859, s. 21. Ej heller är det riktigt, att Hernquist anlade Ludvig XV:s trädgård vid Lilla Trianon. Men väl nyordnade han växterna efter Linnés system, efter det att de förut varit ställda efter Tourneforts.

C. O. VON SYDOW

SUMMARY OF CONTENTS

This volume recalls the memory of Professor OLOF HULT, one of the founders of the Society, who died on May 22, 1958 at the ripe old age of almost ninety. On the occasion of the spring meeting of the Society, held on May 26, Professor NILS VON HOFSTEN opened the proceedings with the speech published in this volume. For a long time Hult had been an appreciated medical practitioner in Stockholm and, at the same time, Court physician. Apart from his activities as a practitioner he carried on profound investigations into the history of medicine, and was considered the leading student of the subject in Sweden. His publications dealt, amongst others, with medicine at the time of the Vasa kings, viz. the later part of the sixteenth century, in the form of biographies of two physicians in ordinary to the Court. He also published a facsimile edition of the "Läkiarebok" left by one of them, viz. BENEDICTUS OLAL. In another paper Hult has given a description of the devastating plague which ravaged Sweden at the time of Charles XII. Many more papers, several of them published in this series, might be mentioned.

Hult was among the ten persons who on May 23, 1917, foregathered at Linnæus' property Hammarby, and who then decided on the foundation of a Linnæan Society. He became a member of the managing committee, and continued as such until his death.

It is only natural that this volume should in a high degree bear the stamp of the commemoration of the birth of Linnæus, celebrated during the year 1957. The two hundred and fiftieth anniversary attracted great numbers of people especially in the county in which Linnæus was born, and where he spent his earliest years. Great public celebrations were held in Växjö, where he went to school, and in Stenbrohult, his native parish. Dr. ELIS MALMESTRÖM, the bishop of the diocese, is at the same time an outstanding Linnæan student, known especially by his thesis on Linnæus' religion. The commemorative speech held by him during the celebrations at Växjö is published here.

The University of Uppsala had invited a number of eminent biologists from different countries to a scientific symposium. This was terminated by a solemn meeting at Hammarby with the Royal Society of Sciences acting as host. On this occasion Professor VON HOFSTEN delivered a lecture on Linnæus' Conception of Nature, published in an enlarged form in the Society's Yearbook for 1957. In the course of the meeting at the same place of The Swedish Linnæan Society on June 2 VON HOFSTEN gave a lecture on the same subject, which is published here. For its contents the reader is referred to the English version.

Next comes a paper by the ethnologist Dr. STIG RYDÉN about one of Linnæus' pupils: "*On and from the papers of Peter Löfving in Madrid.*" On the recommendation of Linnæus Löfving was appointed "Royal Spanish botanist", and accompanied the great Spanish expedition sent in 1754 to Spain's South-American possessions. He died in Venezuela in 1756. His activities in this country have recently been dealt with by the above author in a paper "*Peter Löfving in Venezuela*", published in Madrid, 1957, in the Spanish language. Löfving's manuscripts were brought back to Spain,

and are now kept in the Botanical Gardens in Madrid. The author has made a close study of these papers which previously had not received any particular attention, either from Swedish or Spanish quarters, and has brought back to Sweden photographic copies, now in the Library of the University of Uppsala. The paper in question accounts for the contents of the collection. During his stay in Spain, 1751-1753, Löfving carried on a lively correspondence not only with his teacher Linnæus but also with a great number of his co-disciples. In those cases where the originals of his letters are not extant, they are known from rough drafts entered by him in a "book of letters". A number of interesting excerpts is given, showing how closely he kept in touch with events during these years, when some of Linnæus' pupils, e.g. KALM, OSBECK, HASSELQUIST, and others, travelled in different parts of the world. This gives an interesting inside view of this circle of young enthusiastic students who had gathered around their great teacher.

A more particular subject is treated by T. W. LANGER, librarian at The Royal Library at Copenhagen, under the title: "*The Linnæan names of butterflies of 1758.*" With the tenth edition of the *Systema Naturæ* as a basis he has endeavoured to disentangle the principles which led Linnæus when giving names to the Lepidoptera contained therein. A detailed study of the names of the diurnal butterflies occurring in southern Scandinavia, 49 species, proves that their names can be distributed into three groups: a) names derived from names of plants (16), b) names after persons from the Graeco-Roman mythology (29), c) names of descriptive character (4). A guidance to the understanding of Linnæus' principles in this connection is provided by the thesis *Fundamenta entomologiæ* 1768 (with A. J. BLADH as respondent) and by the author's famous compatriot's, JOHANN FABRICIUS', *Philosophia entomologica* 1778 in which the latter further developed the principles of his teacher Linnæus. An interesting remark is found also in a letter from Linnæus to the entomologist CARL CLERCK, known for his excellent pictures of, amongst others, butterflies. According to this passage Linnæus considered it desirable that the name of the species should refer to the plant upon which the species feeds. As this is still unknown in many cases, especially when species from distant countries are concerned, he has chosen for the time being to give them non-committal names with the exception of rare instances, when the species can be distinguished by a descriptive name, e.g. "polychloros" (many-coloured) and the like. Otherwise he has had recourse to Graeco-Roman mythology and legend. In doing so he has with great mnemotechnical skill designated different groups with names from the pantheon, from among the Achæans and Trojans of Homeros, etc.

The editor, Dr. A. HJ. UGGLA, continues from the preceding volume the publication of the letters from the younger Linnæus to Abraham Bäck. The last of these letters is written in the spring of 1783 after Linnæus had returned from abroad. In the introduction the editor briefly discusses the difficulties experienced by the younger Linnæus during his early youth, when he found himself standing between a very exacting father and a rather unloving mother, and also after his accession to the chair and the directorship of the botanical garden, when his colleagues exhibited scant interest in the upkeep of the latter. When he was enabled to go to England, he experienced a time of real happiness. There he was very kindly received by Sir JOSEPH BANKS and SOLANDER, and there he had the opportunity of collecting valuable material for future publications which, however, death prevented him from writing. About his visit abroad we have the letters Nos. 54, 55, and 56 from London, and one, No. 57, from Paris, as also one already published (see Yearbook 1953, pp. 71-77).

Under the heading *Linnæus Celebration 1957* there follows then an account of the

solemn meetings, exhibitions, etc. which had been arranged on account of the two hundred and fiftieth anniversary, both in Sweden and abroad. The ingress reminds of the great solemnities held fifty years earlier, especially by the University of Uppsala, and of the numerous valuable publications then issued, particularly thanks to the efforts of Professor TH. M. FRIES, the foremost scholar in Linnæan research. For the two hundred and fiftieth anniversary the University of Uppsala chose to combine the celebration with a scientific symposium for the discussion of to-day's systematics. (The Proceedings have been published in *Acta Universitatis Upsaliensis*. 1958: 6.) The academic celebrations culminated in the promotions to the doctorate, held on May 31, the customary day, in the great hall of the university. Among the jubilee doctors, who on this occasion received the laurel wreath for the second time, fifty years after the first, were noticed the President of our Society, Professor NILS VON HOFSTEN, and Professor CARL SKOTTSBERG. Several Linnæan researchers were made doctors *honoris causa*, viz. Bishop ELIS MALMESTRÖM in the Faculty of Philosophy, and the medical practitioner TELEMAK FREDBÄRJ and the librarian ARVID Hj. UGGLA in the Faculty of Medicine. In the Mathematico-scientific Faculty a number of eminent foreign biologists were created doctors *honoris causa*, JULIAN HUXLEY and JOHN RAMSBOTTOM, both British, the Frenchmen ROGER HEIM and JOSIAS BRAUN-BLANQUET, the Norwegian ROLF NORDHAGEN, HARALD LINDBERG from Finland, ERNST MAYR, U.S.A., BERNHARD RENSCH, Germany, and others.

As already mentioned, the meeting of The Swedish Linnæan Society took place at Hammarby on June 2. Dinner was served in the garden for about 180 persons. On this occasion the Honorary President of the Society, Professor emeritus ROB. E. FRIES, talked about the foundation of the Society forty years ago. (The address is printed *in extenso* in the minutes.) Salutations were transmitted by Dr. RAMSBOTTOM from the Linnean Society of London, by Professor NORDHAGEN and by Mr. G. NILSSON, chairman of the local society for cultural activities in the native parish of Linnæus. — On May 23 a statue of the young Linnæus by the sculptor CARL ELDH, erected at the expense of the municipality of Uppsala, was uncovered.

The Royal Academy of Science of Stockholm held a special Linnæus meeting. Addresses were delivered by Professor B. HILDEBRAND about Linnæus and the Academy (Bibl.¹ No. 79) and by Dr. UGGLA about Linnæus and dietetics (Bibl. No. 172). — Earlier the Royal Physiographic Society of Lund had held a meeting devoted to the memory of Linnæus.

The public celebrations in Växjö and Stenbrohult on May 22 and 23 collected a numerous attendance. An agreeable feature was supplied by a procession of decorated vehicles with symbolic representations from the life of the young Linnæus. This had been arranged in Växjö, and the horticulturists of southern Sweden had contributed to it with hundreds of thousands of tulips, daffodils, etc.

Two Linnæus medals were struck, one by the Royal Mint, the other by Messrs. C. C. Sporrang of Stockholm.

The Swedish Institute of Stockholm contributed to the celebration partly by the publication, in English and Dutch, of an illustrated pamphlet about Linnæus (Bibl. Nos. 169, 170), and partly by providing foreign societies with illustrations. The Swedish Institute also had made a short motion-picture about Linnæus. This was prepared by Messrs. A.B. Svensk filmindustri with sound in Swedish, English, French, Spanish, and German, and was run in many countries. Exhibiting exceptionally beautiful sceneries from different parts of Sweden, there is no doubt that it

¹ See above pp. 126.

has contributed towards giving life to the memory of Linnæus and to the nature which has found expression in his works.

Among the celebrations of Linnæus in foreign countries we can first mention a meeting of the Linnean Society of London in the course of which the Swedish Ambassador GUNNAR HÄGGLÖF spoke about Sweden in the times of Linnæus, while Mr. W. T. STEARN talked about voyages for botanical exploration before Linnæus. — In the Netherlands the festivities were located to Haarlem and to Hartecamp, south of it, the well-known property of Clifford, where Linnæus spent some happy years. Upon part of its lands a Linnæushof has arisen, a modern horticultural establishment with a bust of Linnæus in front of which a floral homage took place. Prior to this a numerous crowd had listened to lectures held in the "Ridderzaal" of the town-hall of Haarlem about Linnæus from different aspects. These lectures have subsequently been published. (Bibl. No. 107.) The Museum d'histoire naturelle of Paris arranged a great Linnæus exhibition, putting on view pre-Linnæan and Linnæan literature, pictures, portraits, etc. The exhibition has been accomplished by collaboration of the Head of the Museum, Dr. HEIM, and the Swedish cultural institute at Paris, the Musée Tessin, which in its name commemorates Linnæus' friend and patron, CARL GUSTAF TESSIN. Its head, Mr. G. W. LUNDBERG, had written a detailed and richly illustrated catalogue for this exhibition (Bibl. No. 53). — Within the Soviet Union commemorative celebrations were held at Leningrad, Moscow, and other places. In Moscow an exhibition of Linnæan literature and pictures had been arranged at the same time. During the summer the so-called world youth festival was held at Moscow. On this occasion the Swedish participants arranged for a special Linnæus evening with exhibition and lectures. The University of Prague held a commemorative celebration with lectures and exhibition.

In the U.S.A. Lawrence, the capital of Kansas, contains an unusually rich collection of Linnæana, given to the university by two collectors. This material permitted the arranging of a copious exhibition to which a neat catalogue has been published. (Bibl. No. 32.) — The Americans of Swedish descent, who in Chicago are unusually numerous, gathered at the Linnæus statue in Lincoln Park in homage of their compatriot.

In South America celebrations were held in several places. The museum of natural history of La Plata in Argentina arranged for an exhibition. At the Universidade do Paraná in Curitiba in Brazil a replica was unveiled of the famous portrait medallion by Sergel which the university had been able to obtain by the services of our Society.

In Peking a commemorative ceremony, arranged by the Chinese Academy of Science, was celebrated. In Hongkong an exhibition was held, where also the motion-picture about Linnæus (see above) could be projected. In Indonesia the museum at Bogor (the former Buitenzorg) upon Java had arranged an exhibition. At its opening also a Swedish speaker, Professor HÖRSTADIUS, gave a lecture.

A bibliography has been compiled of the literature published in connection with the Linnæus jubilee in the form of books and articles in periodicals and the daily press (p. 121 above). Of some of the works special mention shall be made here.

Two manuscripts from Linnæus' earlier years have been published for the first time. One of them is the edition, at the expense of the Swedish Medical Society, of a booklet in which the schoolboy Linnæus entered his first botanical notes. It has been edited by Dr. FREDBÄRJ under the title Örtabok (Bibl. No. 5). — By the Swedish Academy of Science Dr. UGGLA was entrusted with the edition of Linnæus' first manuscript on dietetics, entitled *Diæta Naturalis*. This was started in 1733 as the

precursor of the larger manuscript *Lachesis Naturalis* part of which was published in 1907. Further, the University of Uppsala has sponsored, through Bishop MALMESTRÖM and Dr. UGGLA, the publication of *Vita Caroli Linnæi* (Bibl. No. 10), an edition of the five autobiographies left by Linnæus. Among Swedish biographical works mention may be made of a new edition of Dr. KNUT HAGBERG's Carl Linnæus, published in an English translation in 1952. — A revision of Linnæus' Scandinavian plants in the herbarium in London has been published by the Finlandic botanist HARALD LINDBERG: *Plantae e Septentrione cognitae in Herbario Linnaei*, Helsingfors 1958.

In Great Britain the Ray Society has published a facsimile edition of *Species Plantarum*. Its first volume contains an introduction by Mr. WILLIAM T. STEARN dealing with Linnæus' botanical methods and his preparatory work for the *Species Plantarum*. The wealth of bibliographical and other information contained in this introduction will prove of the greatest value to anybody who in the future will deal with these subjects. A separate edition of this Introduction would be highly desirable.

At last may be mentioned the publication of two works in Russian, viz. a biography of Linnæus by Professor E. G. BOBROV, the most detailed published so far in this language, and a collection of shorter papers (*Karl Linnej. Sbornik statej*, Moskva 1958) in which several authors deal with Linnæus' achievements. The most interesting item is the information given about his contacts with Russian scientists and the publication of his correspondence with them. Among the latter a series of letters to the Secretary of the Russian Academy of Science, G. F. MÜLLER, had recently been discovered. They treat of the filling of the post of director to the Botanical Gardens at St. Petersburg by a pupil of Linnæus. It was at first intended to appoint Solander who, however, refused.

From among the smaller items of information we may mention one to the effect that Japanese scientists at Nagasaki have unveiled a memorial stone over CARL PETER THUNBERG with inscriptions in Latin and Japanese. — As usual the volume ends with an account of the business of the Society.

LINNÉ-SÄLLSKAPETS EGNA ANGELÄGENHETER

STYRELSENS ÅRS- OCH FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE FÖR ÅR 1957

Sällskapets vårsammankomst, som ingick i det allmänna firandet av Linnés tvåhundra-femtioårsminne och tillika var den 40:de i Sällskapets historia, ägde rum å Hammarby den 2 juni under ovanligt stor anslutning. Bland de närvarande märktes ett antal in- och utländska gäster. Sedan revisionsberättelsen för 1956 års förvaltning föredragits och ansvarsbefrielse meddelats, höll ordf., prof. NILS VON HOFSTEN, föredrag över ämnet »Linnés naturuppfattning». (I utvidgad form ingår detta i föreliggande årgång.) Linnéforskaren Dr med. ALBERT BOERMAN, Oss (Nederländerna), höll (på svenska) ett kåserande anförande om studiet av Linné. Ordf. överlämnade därefter till Patriotiska sällskapets kamrerare assessor HANS BOHMAN det ex. av Myntverkets Linnémedalj i silver, som styrelsen tilldelat honom. Middagen intogs därefter i parken. (Närmare härom meddelas i den allmänna redogörelsen för Linnéfirandet ovan.)

Höstsammankomsten ägde rum den 3 december å Restaurant Gillet i Stockholm. Före sammanträdet hade medlemmarna tillfälle att övervara en förhandsvisning å Röda kvarn av den Linnéfilm, som på uppdrag av Svenska institutet inspelats av Svensk filmindustri.

Vid de stadgeenliga valen omvaldes till ordförande för 1958 professor NILS VON HOFSTEN och till vice ordförande f. d. överbibliotekarien ANDERS GRAPE. Till styrelseledamöter för åren 1958–1960 omvaldes professor OLOF HULT, f. d. förste bibliotekarien ARVID HJ. UGGLA och med. dr TELEMAK FREDBÄRJ samt till suppleant docent MAGNUS FRIES. Till revisorer omvaldes advokat DANIEL TRÖENG och redaktör SIGURD LINDMAN med docent NILS HYLANDER och docent ROLF SANTESON som suppleanter.

Sällskapet beslöt på styrelsens förslag, att årsavgiften från 1958 skulle utgå med kr. 20. Ständig årsavgift skulle förbli oförändrad. — Föredrag hölls av sekreteraren, dr UGGLA över ämnet »Linné och hans lärjungar». Efter supén förevisades en serie färgfilmbilder från vårsammankomsten 1957, tagna av dr N. MALMBERG, Vänersborg.

SKATTMÄSTARENS BERÄTTELSE FÖR ÅR 1957

Svenska Linné-Sällskapets ställning framgår av följande:

Vinst- och förlusträkning den 31 dec. 1957

Inkomster:

Årsavgifter	13 786: 20
Statsbidrag till årsskriften	2 500: —
Anslag från Kungl. Patriotiska Sällskapet	3 500: —
Uppsala stads anslag	6 000: —
Uppsala universitets anslag	6 000: —
Räntor och utdelningar efter avsättning till fonderna	16 025: 75
Försålda publikationer	1 135: 55
Museet: entréavgifter, vykort m.m.	2 118: 83
Linnéträdgården, diverse inkomster	337: 90
Vinst vid försäljning av Linnémedaljer m.m.	2 079: 97
Utgifter utöver inkomsterna	10 370: 50
S:a kronor	63 854: 70

Utgifter:

Linnéträdgården	35 516: 39
Linnémuseet	3 918: 25
Årsskriften	14 135: 10
Avlöningar	2 400: —
Publikationer	1 450: 75
Omkostnader	5 064: 21
Avsättning till pensionsfonden	500: —
Inköp till samlingarna	870: —
S:a kronor	63 854: 70

Insamling till förvärv av Linnéföremål

Inkomster:

Behållning från 1956	945: —
Statsanslag	10 000: —
Insamling bland medlemmarna	85: —
S:a kronor	11 030: —

Utgifter:

Förvärv av Linnéföremål	10 000: —
Avskrivning av Linnéföremål	1 000: —
Balanseras till 1958	30: —
S:a kronor	11 030: —

Ingående balanskonto den 1 jan. 1957

Fasta fonden	29 634: 77	Samlingarna	1: —
Dispositionsfonden	12 829: 46	Samlingarna (interim) . .	10 000: —
Museifonden	1 965: 79	Obligationer och förlags-	
Linnéfonden	116 105: 83	bevis	23 457: 50
Viktor N. Baumbachs fond	12 255: 77	Aktiers konto	174 000: —
Basil H. Soulsbys fond . .	1 348: 11	Kapitalräknings konto . .	499: 84
Wenner-Grenska Samf.		Sparkasse- och sparbanks-	
donat.	4 863: 57	konton	1 909: 94
Pensionsfonden	13 000: —	Checkräkning	5 494: 24
Växthusbyggn. reparations-		Postgiro	7 255: 10
fond	5 241: 96	Kassakonto	1 710: 50
Linnéträdgårdens konto . .	6 000: —	Uppsala Advokatbyrås konto	6 092: 65
Omkostn. o. löner	100: —		
Insamlingens konto	945: —		
Reservfonden	26 130: 51		
Kronor	230 420: 77	Kronor	230 420: 77

Utgående balanskonto den 31 dec. 1957

Samlingarna	1: —	Fasta Fonden	29 934: 77
Samlingarnas konto		Dispositionsfonden	22 829: 46
(interim)	9 000: —	Museifonden	2 015: 79
Reversfordringars konto . .	10 000: —	Linnéfonden	116 396: 09
Obligationer o. förlagsbe-		Viktor N. Baumbachs fond	12 317: 05
vis	23 247: 50	Basil H. Soulsbys fond . .	1 361: 59
Aktiers konto	174 000: —	Wenner-Grenska Samfun-	
Kapitalräkning	520: —	dets donat.	4 863: 57
Sparkasse- och sparbanks-		Pensionsfonden	13 500: —
konton	1 989: 55	Växthusbyggn. rep.fond . .	5 241: 96
Checkräknings konto	2 470: 60	Omkostn. o. löner	250: —
Postgirokonto	1 395: 84	Insamlingens konto	30: —
Kassakonto	375: 30	Reservfonden	15 760: 01
Uppsala Advokatbyrås konto	1 500: —		
Kronor	224 500: 29	Kronor	224 500: 29

Skattmästarens kommentar till 1957 års bokslut.

Såsom av ovanstående bokslut framgår, medförde 1957 års verksamhet en förlust av 10 370 kronor. Även om verksamheten under en följd av år gått med förlust, har denna dock hittills rört sig om relativt obetydliga belopp. Den nu uppkomna förlusten är så betydande att den ger anledning till oro, helst som den skulle ha varit ca 3 500 kronor större, därest icke Patriotiska sällskapet, som länge

visat Linné-Sällskapet den största välvilja, hade ökat sitt bidrag för 1957 från 2 000 till 3 500 kronor och därjämte en vinst under året å ca 2 000 kr. uppstått genom försäljning av Linné-skedar, -medaljonger och -medaljer, en vinst som väl får betraktas såsom i huvudsak tillfällig.

Det är särskilt den betydande stegringen i kostnaderna för årsskriften och Linnéträdgården, som föranlett förlusten. Lyckligtvis kan den betydande stegringen i kostnaderna för årsskriften — från 10 535 till 14 135 kronor — beräknas vara tillfällig. I anledning av att 1957 för Sällskapet var ett jubileumsår blev nämligen årsskriften mera omfattande och således dyrare än normalt. Stegringen i kostnaderna för Linnéträdgården — från 29 894 till 35 516 kronor — kan däremot väntas bli till största delen bestående. Den beror nämligen på att den förre trädgårdsförmannen Ekbohm f. o. m. år 1957 trätt i pension. Hans pension för vilken någon försäkring icke tagits, har fastställts till 4 560 kronor per år. Härutöver har Ekbohm för åren 1957 och 1958, d. v. s. till dess han erhåller folkpension, tillförsäkrats ett bidrag av Sällskapet av 1 000 kronor för vardera året. Kostnadsstegringarna på andra konton i bokslutet ha i huvudsak föranletts av jubileumsfirandet.

Även om sålunda en del av kostnadsstegringarna äro av tillfällig beskaffenhet, så står det klart för Sällskapets styrelse, att åtgärder måste vidtagas för att skapa jämvikt i budgeten. Vid Sällskapets sammanträde i dec. 1957 beslöts i sådant syfte på styrelsens förslag, att årsavgiften f. o. m. 1958 skulle höjas från 15 till 20 kronor. Dessutom har beslutats, att årsskriftens omfång så långt möjligt, utan äventyrande av dess kvalitet, skall reduceras.

Då emellertid dessa åtgärder icke kunna väntas bli tillräckliga för att åstadkomma jämvikt i budgeten, fullföljer Sällskapet sin redan tidigare inledda aktion för erhållande av ökat bidrag från universitetet och Uppsala stad. Det bidrag som f. n. utgår, 6 000 kr. om året från vardera, baserades, då det på sin tid beviljades, på dåvarande kostnad för trädgården, ca 18 000 kr., varav universitetet, staden och Sällskapet skulle bestrida vardera $\frac{1}{3}$. Kostnaderna äro f. n. dubbelt så höga som då. Sällskapet orkar inte längre med att bära en så dryg del av kostnaden, som f. n. är fallet. Vilka utsikterna äro för ökad hjälp från universitetet och staden kan icke f. n. bedömas.

Sällskapets kapitalställning är god. Genom att huvudparten av dess tillgångar är placerad i aktier i företag med stora realtillgångar och numera endast en ringa del i obligationer, har kapitalets tillväxt i det närmaste hållit takt med inflationen. Avkastningen har däremot icke stigit i på långt när samma takt.

Sällskapet har under året haft glädjen mottaga två donationer. Godsägare Sten Kreüger, som år 1951 gjorde en donation till Sällskapet, har nu lämnat Sällskapet ett nytt bevis på sin generositet genom att till detta utgiva en skuldförbindelse å 10 000 kr. löpande med ränta f. o. m. år 1958. Vidare har tandläkaren fru Edith Sandelin till Sällskapet överlämnat en gåva å 500 kronor. Sällskapet uppskattar varmt den frikostighet, som dessa två medlemmar härigenom visat detsamma.

Såsom av min kommentar till 1956 års bokslut framgår, erhöill Sällskapet nämnda år av Statens lotterimedel ett anslag å 25 000 kronor såsom bidrag till fullgörande av det avtal, som Sällskapet under år 1954 träffat med fröknarne Anna och Gerda Ödman om inköp till ett pris av 50 000 kronor av ett antal Linnéföremål. Under år 1957 har Sällskapet erhållit ytterligare 10 000 kronor från samma givare. Härutöver har genom insamling bland Sällskapets medlemmar samt genom bidrag av Patriotiska sällskapet hopbragts ett belopp av ca 6 000 kronor. Dessa bidrag jämte ett förskott å 9 000 kronor ur Sällskapets tillgångar ha möjliggjort för Sällskapet att under år 1957 helt fullgöra avtalet. Det av Sällskapet förskotterade beloppet,

9 000 kronor, har i Sällskapets balansräkning bokförts såsom en interimstillgång. Framställning har gjorts till Wibergska stiftelsen om ett bidrag med nämnda belopp. Huruvida man kan hoppas på ett positivt resultat härav kan icke f. n. bedömas. Överintendent Wiberg, som är personligen välvilligt inställd till framställningen, har meddelat, att det är en lång kö hjälpsökande före Sällskapet.

Stockholm i oktober 1958.

FRITIOF SÖDERBÄCK

REVISIONSBERÄTTELSE

för år 1957.

Undertecknade, utsedda att granska Svenska Linné-Sällskapets räkenskaper och förvaltning för år 1957, få efter verkställd revision avgiva följande berättelse.

Vi hava tagit del av styrelsens protokoll från två under året hållna sammanträden, vilka ej föranleda något uttalande från vår sida.

Räkenskaperna, som fullständigt siffergranskats, äro förda med utmärkt ordning och reda samt i behörig ordning verifierade.

Vi vitsorda, att 1957 års utgående balanskonto samt vinst- och förlusträkning pr den 31 december överensstämma med räkenskaperna. Årets underskott av Sällskapets verksamhet, Kr. 10 370:50, har belastats reservfonden.

Sällskapets värdehandlingar, vilka äro deponerade i öppet förvar hos Aktiebolaget Svenska Handelsbanken, Stockholm, hava avstämts mot av banken lämnad förteckning. Samtliga banktillgodohavanden hava även kontrollerats.

Då revisionen icke givit anledning till någon erinran samt skattmästaren och styrelsen i övrigt med nit och skicklighet handhaft Sällskapets angelägenheter, tillstyrka vi, att ansvarsfrihet beviljas för 1957 års förvaltning.

Stockholm den 20 maj 1958.

DANIEL TROËNG

SIGURD LINDMAN

BELÖNINGSMEDALJ

Myntdirektören dr TORSTEN SWENSSON erbjöd vänligt att exemplar i silver av den nya Linnémedalj, som Myntverket låtit framställa i anledning av 250-årsminnet (se ovan sid. 104) skulle förbehållas vårt sällskap. I anledning härav beslöt styrelsen att använda denna som belöningsmedalj för framstående förtjänster om Linnés minne eller understöd åt Svenska Linné-Sällskapets verksamhet.

Sådana exemplar hava tilldelats följande: Linnean Society of London, herrar direktören GUSTAF SVENSSON och folkskolläraren ASSAR M. LINDBERG, Stenbrohult, assessor HANS BOHMAN, Djursholm, arkitekt STIG ANCKER, Lidingö, fältläkare HARRY HINRICSSON, Östersund, f. d. godsägare STEN KREÜGER, Stockholm, direktören magister WERNER E. NORDSTRÖM, Ekenäs, Finland, kammarherre FREDRIK AF SANDEBERG, Uppsala, advokat DANIEL TROËNG, Stockholm och disponent JARL WRANGE, Uppsala.

GÅVOR TILL BIBLIOTEKET

Av professor KUSNOTO SETYODIWIRYO; Bogor, Indonesien:

Exhibition Carl von Linné. Kebun Raya Indonesia, Bogor, 6th-23rd December 1957. (Album med bilder från Linnéutställningen.)

Register der Geschlachten van de drie Rijken der Natuur... Door J. C. M. Radermacher. (Ur: Bataavisch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, Verhandeligen, Deel 1, 1779.) (Soulsby 102.) Fotografiskt facsimil.

Av assessor HANS BOHMAN; Djursholm:

Pierre vander Aa, Les délices de Leide, une des célèbres ville de l'Europe. A Leide 1712.

Av författaren: Växter kända från Norden i Linnés herbarium av Harald Lindberg. Helsingfors 1958. (25 ex.)

SÄLLSKAPETS PUBLIKATIONSVERKSAMHET

Serien *Valda avhandlingar av Carl von Linné i översättning* har sedan föregående årgång utkom erhållit följande nya nummer:

26. Spetälska. (Lepra.) 1957.
27. Älderdomen enligt Salomo. (Senium Salomoneum.) 1958.
28. Grunderna till hälsan. (Fundamenta valetudinis.) 1958.
29. Om salladsväxter. (De acetariis.) 1958.
30. Linnés stambok. (Libellus amicorum.) 1958.
31. Läkemedlens smak. (Sapor medicamentorum.) 1958.

Samtliga hava tillkommit genom med. dr TELEMAK FREDBÄRJS fortsatta bemödanden och frikostighet. Priset är kr. 3: — pr nummer. Beställningar av dessa liksom av de tidigare utkomna insändas till Svenska Linné-Sällskapet, Box 47, Uppsala.

Genom Sällskapet kunna även erhållas ex. av den av Svenska institutet till jubileet utgivna engelskspråkiga broschyren *Linnaeus*. (16 sidor text av A. HJ. UGGLA, + ett 16-sidigt bildark.) Pris kr. 2: 50. (Bibl. 169.)

Ävenså kan genom Sällskapets förmedling förvärfvas den av GUNNAR W. LUNDBERG redigerade katalogen över Linnéutställningen i Paris: *Exposition Linné* ... (ca 150 sidor, 8 planschblad med facsimil.) Pris kr. 10: —. (Bibl. 53.)

Nyttillkomna medlemmar erinras om möjligheten att förvärva föregående årgångar till reducerat pris. Vid förvärv av *hela serien* (utom årg. 1) är priset kr. 39: —. Enstaka årg. pris kr. 2: —.

SVENSKA LINNÉ-SÄLLSKAPETS STYRELSE

Hedersordförande:

Professor emeritus ROB. E. FRIES

Ordförande för år 1959:

Professor emeritus N. von HOFSTEN

Vice ordförande för år 1959:

f. d. Överbibliotekarien A. GRAPE

Övriga styrelsemedlemmar:

Valda för åren 1957—1959:

Professor emeritus T. LAGERBERG, f. d. förste bibliotekarie J. L:SON SAMZELIUS,
överläkare B. STRANDELL.

Suppleant: Förste museiintendent Y. LÖWEGREN.

Valda för åren 1958—1960:

F. d. förste bibliotekarie A. HJ. UGGLA, sekreterare och föreståndare för Linné-
museet samt redaktör för årsskriften, doktor T. FREDBÄRJ, docent M. FRIES.

Suppleant: Förste trädgårdsintendent, docent N. HYLANDER.

Valda för åren 1959—1961:

F. d. förste intendent S. WALLIN, direktör F. SÖDERBÄCK, skattmästare, professor
G. E. DU RIETZ.

Suppleant: Professor O. H. SELLING.

Vald av större akademiska konsistoriet:

Professor J. A. NANNFELDT.

Trädgårdsföreståndare: F. d. lektor E. ALMQUIST.

Biträdande sekreterare: Fil. kand. C. O. VON SYDOW.

Revisorer:

Advokat D. TROËNG och redaktör S. LINDMAN.

Suppleanter: Docent R. SANTESSON och f. d. provinsialläkare E. NORLING.

NYA MEDLEMMAR

Ahlbom, Gun, Fru, Lidingö
Andersson, Ingvar, Riksarkivarie, Stockholm
Andrén, Gunnar, Lasarettsläkare, Karlstad
Areskog, Nils, Tandvårdsinsp., Kalmar
Asplund, Oskar, Apotekare, Uppsala
Aust, Rolf, Överläkare, Östersund
Belfrage, Erik, Med. dr, Göteborg
Bergdahl, Eric O., Brukskamrerare, Lidingö
Blomqvist, E. A., Folkskollärare, Fotskäl
Boëthius, Bertil, f. d. Riksarkivarie, professor, Stockholm
Bonthron, Folke, Ingenjör, Uppsala
Bratt, John, Kammarrättsråd, Stockholm
Bring, Samuel E., Fil. dr, Uppsala
Brundin, Lars, Professor, Stockholm
Brusewitz, Gunnar, Tecknare, Solna
Bäcklin, Ina, Fil. lic., fru, Uppsala
Cederlund, C. J., Advokat, Stockholm
Eckerberg, Berndt, Med. lic., Uppsala
Engel, Arthur, Generaldirektör, Stockholm
*Engkvist, Olle, Byggmästare, Stockholm
Engström, Brita, Byråinspektör, Stockholm
Espmark, Erik, Tandläkare, Östersund
Flodman, Sonya, Fröken, Djursholm
Flood, Torsten, Disponent, Bromma
Flygare, Ivar, Byrådirektör, Bromma
Giertz-Hedström, Stig, Direktör, Knivsta
Gunnarsson, Gunnar, Professor, Uppsala
Hamilton, Hedvig, Grevinna, Uppsala
Hammarström, Eric, Överstelöjtnant, Knivsta
Hannerz, Fred, Provinsialläkare, Laxå
Hanson, Hans-Erik, Med. dr, Ålsten
Hjorth, Sven, Fil. kand., Stockholm
Hultman, Inga, Fröken, Stockholm
Jonsson, Carl Evert, Med. stud., Uppsala
Jonsson, Rune, Ingenjör, Farsta
Kjellberg, Ragni, Rektor, Uppsala
Küntzel, Hans, Förlagschef, Bromma
Lagergréen, Ragnar, Kapten, Uppsala
Lagerkvist, Harald, Regissör, Stockholm
Lindberg, Assar, Folkskollärare, Diö

* Ständig ledamot.

Linde, Gunnar, Distriktslantmätare, Lidköping
Lindqvist, E. S., 1:e Byråsekreterare, Södertälje
Linn, Carl F., Cleveland, Ohio, U.S.A.
Lundevall, Carl-Fredrik, Redaktör, Norrköping
Lundström, Sven, Arméingenjör, Östersund
Malmgren, Jean, Direktör, Stockholm
Marksäter, Karl-Arvid, Ingenjör, Hägersten
Melin, Lars-Fritiof, Kapten, Östersund
Möller, Percy, Flygläkare av 1. gr., Östersund
Norström, Sven, Apotekare, Östersund
Notfors, Daniel, Förste länsnotarie, Östersund
Pehrson, Amy, Fröken, Djursholm
Philipson, Lennart, Docent, Uppsala
Philipson, Torsten, Byråchef, Stockholm
Rabe, Alvar Håkanson, Civilingenjör, Stockholm
Reding, Yngve J:son, Skriftställare, Uppsala
Rexed, Bror, Professor, Uppsala
Rinneliuss, Fingal, Reklamtecknare, Stockholm
Svensson, H., Fröken, Hägersten
Sylwan, Bo, Revisor, Malmö
Tjernberg, Bengt, Leg. läkare, Uppsala
Wahlberg, Herbert, Kapellmästare, Stockholm
Wetter, Folke P:son, Professor emer., Uppsala
Woehler, Carl, Civilingenjör, Madrid
Wijkander, Klara, Fru, Göteborg
Witting, Gretchen, Fru, fil. kand., Uppsala

UPPSALA 1959
ALMQVIST & WIKSELLS
BOKTRYCKERI AB
578539